МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

На правах рукопису

СТАСЮК ОЛЕКСАНДР СЕРГІЙОВИЧ

УДК 811(112.2+113.6):81'373.49

СОЦІОЛІНГВАЛЬНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФРН ТА ШВЕЦІЇ

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Науковий керівник:
доктор філологічних наук, доцент
Пилипенко Ростислав Євгенович

Київ – 2011

ЗМІСТ

ВСТУП..... 7

РОЗДІЛ 1 ПАРЛАМЕНТСЬКА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЛІНГВОСОЦІУМ ЕВФЕМІЗАЦІЇ ТА ДИСФЕМІЗАЦІЇ 14

1.1 Інституційна комунікація як об'єкт лінгвістичних досліджень..... 14

1.1.1 Сутність, ознаки та структура інституційної комунікації..... 14

1.1.2 Типологія інституційної комунікації..... 20

1.2 Парламентська комунікація як різновид інституційного спілкування..... 22

1.2.1 Сутність парламентської комунікації..... 22

1.2.2 Основні ознаки парламентської комунікації..... 25

1.2.3 Адресантно-адресатна конфігурація парламентської комунікації..... 29

1.2.4 Типологія парламентських текстів..... 35

1.2.5 Актуальність дослідження парламентської комунікації ФРН і Швеції..... 41

1.3 Політична коректність у парламентській комунікації..... 42

1.3.1 Політична коректність як соціокультурний феномен..... 42

1.3.2 Вплив політичної коректності на розвиток евфемізмів і дисфемізмів..... 46

1.4 Евфемізми та дисфемізми в парламентській комунікації..... 48

1.4.1 Сутність евфемізму й дисфемізму та їхні характеристики..... 48

1.4.2 Функції евфемізмів і дисфемізмів..... 59

1.4.3 Методологічні засади добору та аналізу евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції..... 61

Висновки до першого розділу..... 63

РОЗДІЛ 2 СОЦІОЛІНГВАЛЬНА ПРИРОДА ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФРН ТА ШВЕЦІЇ..... 66

2.1 Проблеми типологізації евфемізмів і дисфемізмів..... 66

2.1.1 Типологія евфемізмів і дисфемізмів за формальним критерієм..... 66

2.1.2 Типологія евфемізмів і дисфемізмів за тематично-змістовими характеристиками..... 73

2.1.3 Типологія евфемізмів і дисфемізмів за критерієм зміни оцінного значення..... 95

2.2 Словотвірні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції..... 105

2.2.1 Афіксальні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів..... 105

2.2.2 Словоскладання як засіб утворення евфемізмів і дисфемізмів..... 107

2.3 Лексико-семантичні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції..... 108

2.3.1 Метафоричне перенесення значення як засіб утворення евфемізмів і дисфемізмів..... 108

2.3.2 Табуйована лексика як засіб утворення дисфемізмів..... 117

2.3.3 Генералізація значення як засіб утворення евфемізмів..... 118

2.4 Синтаксичні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції..... 120

2.4.1 Евфемістичні та дисфемістичні словосполучення.... 120

2.4.2 Евфемістичні та дисфемістичні речення..... 130

2.4.3 Евфемістичні та дисфемістичні надфразові єдності..... 132

Висновки до другого розділу..... 134

РОЗДІЛ 3 КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ЕВФЕМІЗАЦІЇ ТА ДИСФЕМІЗАЦІЇ В ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФРН І ШВЕЦІЇ..... 138

3.1 Комунікативні стратегії і тактики в сучасних лінгвістичних дослідженнях..... 138

3.1.1 Сутність комунікативних стратегій і тактик..... 138

3.1.2 Класифікація комунікативних стратегій і тактик..... 139

3.1.3 Засади виокремлення комунікативних стратегій у парламентській комунікації..... 140

3.2 Комунікативна стратегія презентації власної політичної сили в парламентській комунікації ФРН і Швеції..... 141

3.2.1 Тактика констатації позитивного..... 142

3.2.2 Тактика добору позитивної інформації..... 145

3.2.3 Тактика декларування позитивних намірів..... 147

3.2.4 Тактика вихваляння політичного партнера..... 148

3.3 Комунікативна стратегія дискредитації політичних опонентів у парламентській комунікації ФРН і Швеції..... 148

3.3.1 Тактика констатації негативного..... 149

3.3.2 Тактика добору негативної інформації..... 150

3.3.3 Тактика звинувачення..... 152

3.3.4 Тактика викриття..... 154

3.3.5 Тактика коментування..... 158

3.4 Комунікативна стратегія демобілізації громадської думки в парламентській комунікації ФРН і Швеції..... 160

3.4.1 Тактика акцентування позитивного..... 161

3.4.2 Тактика зміщення перспективи..... 163

3.4.3 Дисфемістичні тактики демобілізації громадської думки..... 165

3.5 Комунікативна стратегія мобілізації громадської думки в парламентській комунікації ФРН і Швеції..... 166

3.5.1 Тактика драматизації негативного..... 167

3.5.2 Тактика акцентування негативного..... 169

3.5.3 Тактика гіперболізації негативного..... 170

3.5.4 Тактика здійснення негативного прогнозу..... 172

3.5.5 Тактика протиставлення різних суспільних верств... 173

3.6 Комунікативна стратегія самозахисту в парламентській комунікації ФРН і Швеції..... 174

3.6.1 Тактика заперечення дисфемістичної критики..... 174

3.6.2 Тактика вербального контрнаступу..... 178

3.7 Порівняльна характеристика використання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції..... 181

Висновки до третього розділу..... 187

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ..... 190

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... 196

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ..... 231

ДОДАТКИ..... 238

Додаток А Словник евфемізмів у парламентській комунікації ФРН..... 238

Додаток Б Словник дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН..... 246

Додаток В Словник евфемізмів у парламентській комунікації Швеції..... 268

Додаток Д Словник дисфемізмів у парламентській комунікації Швеції..... 276

Додаток Е Кількісні характеристики евфемії та дисфемії в парламентській комунікації ФРН і Швеції..... 295

Додаток Ж Адресантно-адресатна конфігурація парламентської комунікації..... 305

Додаток З Типологія парламентських текстів..... 306

ВСТУП

Сучасна лінгвістика характеризується прагненням інтегрувати різні підходи до вивчення мовних явищ в межах комплексних досліджень. З цієї точки зору значний інтерес становить вивчення евфемізмів і дисфемізмів. Вони традиційно розглядалися в межах стилістики, проте становлять значний інтерес і для прагматики, семантики, теорії номінації, комунікативної та політичної лінгвістики.

У той час як вивченню евфемізмів, зокрема таким аспектам, як способи та засоби їхнього утворення, сфери їхнього використання, зв'язок евфемізмів з табу, присвячено численні праці (К. Аллан та К. Баррідж, С. Відлак, А. М. Кацев, Л. П. Крисін, Б. А. Ларін, Е. Лейнфелльнер, З. Лухтенберґ, В. П. Москвін, К. С. Серажим, Є. П. Тимченко, Н. Цьолльнер, О. Й. Шейгал тощо), дисфемізми лише нещодавно стали об’єктом наукових досліджень. Розгляд дисфемізмів здійснюється переважно шляхом протиставлення цих мовних одиниць евфемізмам.

Останніми десятиліттями дедалі більшу увагу дослідників привертає функціонування евфемізмів і дисфемізмів у інституційному спілкуванні. Однією з провідних галузей інституційної комунікації в сучасних демократичних суспільствах є парламентська. Комунікативній діяльності парламентських установ присвячено праці Д. Альгоффа, П. Бейлі, А. Буркгардта, Л. К. Граудіної, К. Іліє, Ґ. Каліводи, Р. Кіпке, Л. Колесарової, П. Г. Майєра, Г. Л. Рябоконь, Т. Ціттеля тощо. Утім, досі немає комплексних досліджень евфемії та дисфемії в цій сфері спілкування.

Актуальність обраної теми зумовлена інтересом сучасної лінгвістики до вивчення інституційних форм комунікації, однією з яких є парламентська. Актуальними є дослідження евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації з огляду на важливу роль, яку відіграють такі мовні одиниці в цій сфері спілкування, виступаючи засобами переконання та маніпулятивного

впливу. Негативні політичні, економічні, соціальні й екологічні явища зумовлюють більшу інтенсивність вживання евфемізмів і дисфемізмів у сучасній парламентській комунікації. Важливим є дослідження цих мовних одиниць у парламентській комунікації ФРН та Швеції з огляду на інтенсивність комунікативних зв'язків між німецьким і шведським парламентом. Окремо слід наголосити на недостатній розробленості цієї теми у вітчизняній лінгвістиці.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах наукової теми «Мови та літератури народів світу: взаємодія та самобутність» (код 11 БФ 044-01), що розробляється Інститутом філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка й затверджена Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 4 від 23 листопада 2009 року, нова редакція теми – протокол № 4 від 15 листопада 2011 року).

Метою дисертаційного дослідження є з'ясування соціолінгвальних і функціонально-прагматичних характеристик евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких **завдань:**

- проаналізувати основні підходи до дослідження евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції;

- виокремити критерії типологізації евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації та класифікувати їх;

- проаналізувати способи та засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції;

- визначити перелік комунікативних стратегій, що застосовуються в парламентській комунікації ФРН та Швеції, провідне значення в реалізації яких належить евфемізмам і дисфемізмам;

- виявити комунікативні тактики, за допомогою яких реалізується кожна

з виокремлених стратегій, та проаналізувати роль евфемізмів і дисфемізмів у здійсненні кожної з цих тактик.

Об'єктом дослідження є евфемізми та дисфемізми в парламентській комунікації ФРН та Швеції.

Предметом дослідження є соціолінгвальні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції.

Матеріалом дослідження є понад 2500 евфемізмів і дисфемізмів, відібраних із текстів, що репрезентують комунікативну діяльність парламентів ФРН та Швеції (промови депутатів парламенту, промови міністрів і глав уряду в парламенті, репліки з місця, запитання до промовця та відповіді на них) загальним обсягом понад 9600 сторінок. Додатково залучалися дані лексикографічних джерел.

Методи та прийоми дослідження. Дослідження здійснювалося із застосуванням описового методу, за допомогою якого висвітлено мовну природу евфемізмів і дисфемізмів та їхнє функціонування в парламентській комунікації, зіставного методу для з'ясування особливостей використання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції, методики компонентного аналізу для розроблення типології евфемізмів і дисфемізмів за критерієм зміни оцінного значення, контекстуального аналізу для визначення особливостей функціонування евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації. Використовувалися також методика суцільної вибірки під час добору евфемізмів і дисфемізмів із парламентських текстів та метод кількісних підрахунків для з'ясування частотного розподілу окремих мовних явищ.

Наукова новизна дослідження визначається тим, що вперше комплексно проаналізовано соціолінгвальні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції, запропоновано типологію евфемізмів і дисфемізмів за критерієм зміни оцінного значення, а також виокремлено евфемістичні та дисфемістичні комунікативні стратегії та тактики, що реалізуються в

парламентській комунікації ФРН та Швеції.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що його результати є внеском до розв'язання низки теоретичних проблем комунікативної лінгвістики (визначено структуру парламентської комунікації), стилістики (поглиблено та розширено знання про лінгвістичну природу евфемізмів і дисфемізмів), лінгвістики тексту (розроблено типологію парламентських текстів за функціональним критерієм) та прагматики (проаналізовано евфемістичні та дисфемістичні комунікативні стратегії і тактики).

Практичне значення здобутих результатів визначено можливістю їхнього використання під час викладання стилістики, лексикології, риторики, прагматики, теорії дискурсу, комунікативної та політичної лінгвістики, а також у перекладацькій практиці. Корпус евфемізмів і дисфемізмів, поданий у додатках, можна застосувати для укладання спеціалізованих словників евфемізмів та дисфемізмів і для стилістичного маркування в тлумачних словниках. Результати дослідження можуть використовуватися політтехнологами й фахівцями у сфері зв'язків із громадськістю.

На захист виносяться такі положення:

1. Евфемізми та дисфемізми є мовними одиницями, структура яких охоплює аксіологічний, семантичний і функціонально-прагматичний компоненти. Аксіологічна природа евфемії полягає у використанні позначення, яке має позитивне чи нейтральне оцінне значення і позначає негативний денотат або менш негативне оцінне значення порівняно з денотатом. Натомість, дисфемізми характеризуються негативною оцінністю і позначають позитивні, нейтральні або менш негативні денотати. Специфіка семантичного складу евфемізмів і дисфемізмів полягає, по-перше, в наявності оцінних сем і, по-друге, в наявності сем, за допомогою яких здійснюється розпізнавання значення евфемізму чи дисфемізму. Функціонально-прагматичний компонент евфемізмів та дисфемізмів ґрунтується на здатності цих мовних одиниць виступати засобами переконання та маніпулювання.

2. Провідними тематично-змістовими сферами використання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції є політична, економічна, фінансова, соціальна й екологічна. Окрім того, значну роль відіграють евфемізми політичної коректності, серед яких виокремлюються тематично-змістові групи позначень осіб похилого віку, інвалідів, мігрантів та сфери допомоги бідним країнам.

3. Евфемістичні та дисфемістичні позначення, які використовуються в парламентській комунікації ФРН та Швеції, утворюються за допомогою мовних засобів словотвірного, лексико-семантичного та синтаксичного рівнів. На словотвірному рівні використовуються афікси, які модифікують оцінне значення кореня слова. На лексико-семантичному рівні для утворення евфемізмів використовується метафоризація та генералізація значення, а провідними засобами утворення дисфемізмів є метафоризація та використання табуйованих слів на позначення нетабуйованих денотатів. Значна частина евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції є не окремими лексемами, а словосполученнями, реченнями або надфразовими єдностями.

4. Евфемізми в парламентській комунікації відіграють провідну роль у реалізації комунікативних стратегій презентації власної політичної сили та демобілізації громадської думки. Презентація власної політичної сили учасниками парламентської комунікації з використанням евфемізмів здійснюється за допомогою тактик констатації позитивного характеру власної діяльності, добору позитивної інформації, зокрема такої, яку подано в ЗМІ, шляхом декларування позитивних намірів і вихваляння політичних партнерів. Для евфемістичної демобілізації громадської думки використовуються тактики акцентування позитивних явищ дійсності та зміщення перспективи з суб’єкта, для якого певне явище є негативним, на суб’єкт, для якого це саме явище є позитивним. Окрім того, застосовується також тактика протиставлення негативного минулого та сучасності, що ґрунтується на використанні дисфемізмів.

5. Дисфемізми характеризуються протилежними порівняно з евфемізмами функціонально-прагматичними властивостями й використовуються в парламентській комунікації ФРН та Швеції для реалізації комунікативних стратегій дискредитації політичних опонентів і мобілізації громадської думки. Політичних опонентів дискредитують за допомогою тактик констатації негативного характеру їхньої діяльності, звинувачення, дисфемістичного коментування їхніх виступів, шляхом добору негативної інформації та викриття евфемізмів. Мобілізація громадської думки відбувається за допомогою тактик дисфемістичної драматизації та гіперболізації негативних явищ, шляхом акцентування негативних аспектів реалій, здійснення негативного прогнозу та протиставлення різних суспільних верств.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри германської філології Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2009–2011 рр.), на колоквіумах в Лейпцизькому університеті (2011 р.), на Всеукраїнській науковій конференції за участю молодих учених «Етнічні виміри універсуму: мова, література, культура» (Київ, 2010), на Міжнародній конференції «Думка й слово: традиції О. Потебні й сучасна філологічна наука (до 175-річчя О. Потебні)» (Київ, 2010), на Міжнародній конференції «Творчий спадок А. О. Білецького в новітніх парадигмах наукового знання: до 100-річчя від дня народження» (Київ, 2011) та на Другій Всеукраїнській науково-практичній конференції “Філологічні студії молодих учених” (Маріуполь, 2011).

Публікації. Основні положення дисертації, результати й висновки проведеного дослідження висвітлено в шести публікаціях, п’ять з яких опубліковано у фахових виданнях, затверджених ВАК України.

Обсяг та структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та списку джерел ілюстративного матеріалу, а також семи додатків. Загальний обсяг дисертації становить 306 сторінок, з яких 195 основного тексту. Список використаних джерел містить 321 працю, з них 160 – іноземними мовами.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, її актуальність і наукову новизну, визначено мету та завдання дослідження, сформульовано основні положення, які винесені на захист, описано методи дослідження та подано теоретичне й практичне значення його результатів.

У **першому** розділі **«Парламентська комунікація як лінгвосоціум евфемізації та дисфемізації»** подана характеристика інституційної комунікації, здійснюється розгляд парламентської комунікації як різновиду інституційного спілкування, визначається вплив політичної коректності на розвиток мовних засобів, що використовуються в парламентській комунікації, а також аналізуються природа та функції евфемізмів і дисфемізмів.

Другий розділ **«Соціолінгвальна природа евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції»** присвячено розгляду мовної природи евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції. Аналізуються різні підходи до типологізації евфемізмів і дисфемізмів, а також мовні способи та засоби їхнього утворення на словотвірному, лексико-семантичному та синтаксичному рівнях.

У **третьому** розділі **«Комунікативні стратегії і тактики евфемізації та дисфемізації в парламентській комунікації ФРН і Швеції»** здійснюється аналіз комунікативних стратегій і тактик, що реалізуються шляхом використання евфемізмів і дисфемізмів. Виокремлено комунікативні стратегії презентації власної політичної сили та дискредитації політичних опонентів, мобілізації і демобілізації громадської думки та самозахисту, а також розглядаються особливості використання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції.

У **загальних висновках** узагальнено теоретичні та практичні результати проведеного дослідження та окреслено перспективи подальшої наукової роботи в цьому напрямі.

В **додатках** наведені списки евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції, що є емпіричною базою аналізу, переклад ілюстративного матеріалу на українську мову, а також таблиці з кількісними даними та схеми, що ілюструють результати дослідження.

РОЗДІЛ 1

ПАРЛАМЕНТСЬКА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЛІНГВОСОЦІУМ ЕВФЕМІЗАЦІЇ ТА ДИСФЕМІЗАЦІЇ

1.1 Інституційна комунікація як об'єкт лінгвістичних досліджень

1.1.1 Сутність, ознаки та структура інституційної комунікації

Інституційне спілкування обслуговує найрізноманітніші сфери життєдіяльності людини. Однією з таких сфер є парламентська. Специфіка парламентської комунікації значною мірою визначається її інституційним характером. Зважаючи на це, доцільно спочатку розглянути інституційне спілкування загалом, а потім охарактеризувати парламентську комунікацію як його різновид.

Останнім часом інституційна комунікація викликає посилену увагу з боку лінгвістів, про що свідчить поява численних наукових праць [напр., 56; 92; 100; 114; 155 та ін.]. У центрі уваги дослідників перебувають проблеми виявлення механізмів породження та функціонування текстів в інституційних умовах, характеристика мовленнєвої поведінки членів соціальних спільнот, вивчення вербальних і риторичних стратегій у діяльності інститутів, а також аналіз концептуальних метафор як способу осмислення світу.

Інституційна комунікація визначається як стійка система статусно-рольових відносин, що склалася в комунікативному просторі життєдіяльності того чи іншого соціального інституту, в межах якого здійснюються владні функції символічного примусу в формі нормативного припису та легітимації певних способів світобачення, світовідчуття, векторів ціннісних орієнтацій та моделей поведінки [114, с. 193].

Інституційна комунікація протиставляється особистісній за низкою параметрів [147, с. 70].

По-перше, інституційне спілкування характеризується значною кількістю мовленнєвих обмежень, тоді як в особистісному спілкуванні їхня кількість є мінімальною.

По-друге, в інституційній комунікації відбувається відносно фіксована зміна комунікативних ролей, у той час як в особистісній комунікації вона відносно вільна.

По-третє, інституційна комунікація значно меншою мірою залежить від ситуації та контексту порівняно з особистісними формами спілкування.

По-четверте, інституційне спілкування, як правило, характеризується меншою кількістю комунікативних цілей та їхнім глобальним характером.

Окрім цього, інституційній комунікації властива орієнтація на структуру, а не процес, а також домінування глобальної організації спілкування.

Слід мати на увазі, що будь-яке спілкування має багатовимірний характер і його типи виокремлюються певною мірою умовно. Водночас, в інституційній комунікації існує межа, яку інтуїтивно відчувають її учасники, намагаючись дотримуватися норм, прийнятих у певному інституційному середовищі.

Інституційна комунікація характеризується використанням розширеного, а не скороченого коду повідомлення (elaborated and restricted codes за Б. Бернстайном). Виходячи за межі повсякденного спілкування, виникає необхідність у створенні фонової інформації на основі припущень про те, що є невідомим для співрозмовника. Комунікація з використанням розширеного коду меншою мірою залежить від співрозмовника [180, с. 164–167].

Інституційна комунікація має градуальний характер. Її ядром є спілкування базової пари учасників комунікації, обидва з яких належать до цього інституту (як правило, агент та клієнт). На периферії інституційного спілкування перебуває контакт представника інституту з особою, що не належить до відповідного інституту [56, с. 195].

Інституційна комунікація відбувається в ієрархічно зорганізованому середовищі комунікативних та інформаційно-комунікаційних взаємодій

мовців, об’єднаних спільною інституційною територією, статусно-рольовими правилами поведінки, спорідненими моделями суспільних та фахових знань, а також особливим добором комунікативних стратегій і тактик [100, с. 6]. Таке середовище, сутність якого охоплюється поняттям інституційного комунікативного простору, допускає низку можливих інтерпретацій: функціональну, антропоцентричну, соціолінгвістичну, жанрову та прагмалінгвістичну.

Функціональна інтерпретація уможливлює визначення інституційного комунікативного простору як середовища комунікативної реалізації одиниць мови у друкованій та віртуальній формах.

Антропоцентрична інтерпретація інституційного комунікативного простору ґрунтується на ідеї, що центральне місце в будь-якій комунікативній ситуації належить людині, соціальна роль котрої визначається як роль інституційного суб’єкта.

За соціолінгвістичною інтерпретацією інституційний комунікативний простір розглядається як форма динамічного соціолінгвального середовища. До соціолінгвальних характеристик суб’єктів інституційного комунікативного простору належать інституційні, мовно-культурні, ідеологічні та міфологічні.

Жанрову інтерпретацію інституційного комунікативного простору репрезентують вузькофахові тексти та тексти суспільного призначення, які обслуговують комунікацію між фахівцями та нефахівцями. Комунікативно-функціональна характеристика інституційних текстів здійснюється залежно від ступеня їхнього залучення до громадської дискусії.

Прагмалінгвістична інтерпретація інституційного комунікативного простору дає можливість визначити основні засади організації та механізми регулювання комунікативних процесів, пов’язаних із транслюванням, тлумаченням знань і маніпулюванням ними [100, с. 26–28].

Специфіка комунікації в межах соціальних інститутів полягає у спрямуванні на вирішення певної проблеми. Сама проблема чітко сформульована та зафіксована, а ролі учасників комунікації є закріпленими.

Інституційна комунікація відбувається за певною схемою, що охоплює низку відносно сталих етапів розгортання комунікативної події. Водночас, у багатьох випадках можуть існувати певні відхилення від стандартної моделі, які з розумінням сприймаються учасниками комунікації. Зважаючи на це, доцільним є розрізнення форм інституційної комунікації, що мають жорсткий та нежорсткий характер. Жорстко структурованими є різноманітні ритуали, які передбачають певну модель поведінки їхніх учасників.

В інституційній комунікації транслюються норми та стандарти статусно-рольової поведінки й закріплюються бінарні відношення «норма / відхилення від норми», «позитивне / негативне», «допустиме / недопустиме», «благо / зло» тощо в моральних імперативах, ритуалах, традиціях, писаних та неписаних кодексах поведінки, правових актах [114, с. 194].

Інституційна комунікація характеризується статусно кваліфікованими учасниками, локалізованим хронотопом, конвенційно зумовленою в межах певного соціального інституту ціллю, ритуально зафіксованими цінностями, інтенціонально закріпленими стратегіями (послідовністю мовленнєвих дій у типових ситуаціях), обмеженою номенклатурою жанрів та жорстко зумовленим переліком прецедентних феноменів (імен, висловлювань, текстів та ситуацій) [92, с. 69].

Інституційне спілкування характеризується низкою ознак, які можуть бути поділені на чотири групи: конститутивні, ознаки інституційності, ознаки, які визначають тип інституційного спілкування, та нейтральні [56, с. 294].

Конститутивні ознаки охоплюють учасників комунікації та її умови, організацію, способи та матеріал спілкування, тобто людей у їхніх статусно-рольових і ситуативно-комунікативних амплуа, сферу спілкування та комунікативне середовище, мотиви, цілі, стратегії, канал, режим, тональність, стиль і жанр спілкування, а також вербальні та невербальні знаки, що використовуються в комунікації.

Ознаки інституційності фіксують рольові характеристики агентів і клієнтів інститутів, типові хронотопи, символічні дії, трафаретні жанри та

мовленнєві кліше.

Нейтральні ознаки інституційної комунікації охоплюють загальні комунікативні характеристики, що властиві будь-якому спілкуванню, ознаки особистісного спілкування, а також ознаки інших сфер спілкування.

Структуру кожного типу інституційного спілкування формують щонайменше вісім компонентів: уявлення про соціальну місію певного інституту, особлива мова, зокрема й фахова, яку використовують при включенні в інституційну комунікацію, нормативна модель типово-подієвої статусно-рольової комунікації, до реалізації якої спонукає конкретний тип інституційного спілкування, система базових цінностей, яка передається за допомогою інституційної комунікації, основні стратегії, що реалізуються в певному типі інституційного спілкування, жанри, які репрезентують інституційну комунікацію, прецедентні тексти та типові дискурсивні формули (фразеологізми, анекдоти, жести, дрес-код тощо) [114].

Розгляньмо детальніше кожен із цих компонентів.

Уявлення про соціальну місію передбачає формулювання універсального блага, яке приносить кожній людині та суспільству в цілому відповідний соціальний інститут. Прагнення до здобуття цього блага спонукає учасників інституційної комунікації до конформізму.

Наявність особливої мови є важливою характеристикою інституційного спілкування. Кожний соціальний інститут закріплює за собою деякий символічний та предметно-практичний простір діяльності, у якому провідну роль відіграють фахівці. Фахівці вирізняються не лише фаховою підготовкою та кваліфікацією, але й володінням фаховою мовою.

Фахова мова виконує важливу роль пароля ідентифікації за схемою «свій / чужий» у символічному просторі інституційного спілкування. Вона не лише визначає систему понять, концептів та умовних позначень, що необхідні для конструювання інституційно зумовленої картини світу та способів її інтерпретації, а й виконує функцію реалізації задач корпоративної культури.

Будучи доступною лише для посвячених, обраних, фахова мова виконує

функції кастової сегрегації та соціально-статусної ієрархізації. Як наслідок, усі, хто володіє фаховою мовою, опиняються нагорі інституційно-статусної ієрархії, а ті, хто належним чином не засвоїв фахову мову, займають місце на її нижніх щаблях.

Слід зазначити, що особи, які повною мірою не володіють фаховою мовою, відіграють важливу роль у розширенні дискурсивного простору інституційної комунікації. Найчастіше саме завдяки їхнім зусиллям фахова мова популяризується та адаптується до реалій життя звичайних людей, починає впливати на їхнє мислення, входити в практику повсякдення.

Нормативна модель типово-подієвої статусно-рольової комунікації характеризується власною складною структурою, до якої належать такі елементи, як типові події та учасники комунікації, місце та час комунікативних контактів (хронотоп), статуси та рольові відношення типових учасників комунікації, ситуативні контексти комунікації (внутрішні та зовнішні умови спілкування), офіційно затверджені норми комунікації та традиційні форми спілкування [114].

Система базових цінностей визначається місією конкретного типу інституційного спілкування та характерними для сфери його функціонування професійними кодексами. Як і будь-який тип комунікації, інституційне спілкування характеризується наявністю інтенційного плану, до якого належать його стратегічні установки.

Основні стратегії інституційної комунікації визначаються характером та напрямками діяльності конкретного соціального інституту, а також − типовими для цього інституту особливостями жанрових різновидів комунікації.

Жанри інституційного спілкування визначаються як формалізовані конструкти стереотипних практик, що отримують своє вираження в ритуальних актах та адміністративних процедурах й існують в усній та письмовій формах. При цьому, жанри, що репрезентують інституційну комунікацію, можуть бути поділені на такі групи, як жанри професійних

ритуалів (обряди, дипломатичні протоколи, протокольні зустрічі, інаугурації високопоставлених осіб, корпоративні традиції тощо), жанри адміністративної роботи з персоналом (прийом на роботу, збори, звільнення та ін.), жанри діловодства (протокол, наказ, службовий запис, жанри фінансової документації), жанри професійних текстів, жанри професійної діяльності та жанри PR-діяльності, які репрезентують комунікативну взаємодію відповідного інституту з громадськістю [114].

Прецедентні тексти як структурні компоненти інституційного спілкування є писемними та усними джерелами, на основі яких вибудовується увесь корпус внутрішньої та зовнішньої інституційної комунікації, визначаються її місія, кредо, базові стратегічні настанови, нормативні положення, головні правила статусно-рольової гри.

У типових дискурсивних формулах фіксуються напрацьовані багатолітньою практикою типові для інституційної комунікації висловлювання, жести, репліки, риторичні фігури, анекдотичні ситуації, що закарбовані в професійному гуморі.

Таким чином, інституційна комунікація є особливим різновидом людського спілкування, що відбувається в інституційному комунікативному просторі й характеризується регламентованістю, низькою залежністю від контексту, фіксованою зміною комунікативних ролей та використанням розширеного коду спілкування.

1.1.2 Типологія інституційної комунікації

Інституційне спілкування характеризується значною різноманітністю. Так, парламентські дебати значною мірою відрізняються від комунікації в науковій сфері, а спілкування вчителя з учнями відмінне від спілкування лікаря з пацієнтом. З огляду на це, інституційна комунікація поділяється на окремі типи, за якими в колективній мовній свідомості закріплені певні назви. Такі типи виокремлюються насамперед залежно від інститутів, у яких відбувається комунікація. Окрім цього, враховуються також статусно-рольові

характеристики учасників комунікації, цілі та прототипне місце спілкування [56, с. 195]. Кожен тип інституційного спілкування обслуговує певну інституційно зумовлену сферу комунікації з використанням специфічної системи професійно орієнтованих знаків (підмови). Слід зазначити, що типи інституційної комунікації мають умовний характер, є історичними, характеризуються польовою побудовою (містять ядро та периферію) і взаємоперетинаються. Конкретні типи інституційного спілкування є історично мінливими − вони існують лише доти, доки функціонують відповідні соціальні інститути. Для сучасного суспільства виокремлюють комунікацію в політичній, адміністративній, юридичній, військовій, педагогічній, релігійній, містичній, медичній, діловій, рекламній, спортивній, науковій, сценічній та масово-інформаційній сферах [56, с. 194].

У межах виокремлених типів інституційного спілкування можливий подальший розподіл. Так, комунікація в політичній сфері охоплює сферу спілкування численних політичних інститутів, таких як парламентські установи різних країн, уряди, інститут глави держави тощо. Зважаючи на це, у політичній сфері виокремлюють парламентську, президентську та урядову комунікацію тощо.

Інституційне спілкування вибудовується за певним шаблоном, але в реальному житті прототипний перебіг комунікації часто порушується. Як правило, учасники комунікації звикли до таких порушень і належним чином реагують на них [313, с. 55–56].

Різні типи інституційної комунікації можуть мати більшою або меншою мірою жорсткий характер. Найбільш жорсткими є різноманітні ритуали, що не допускають значних порушень прототипного перебігу спілкування.

Інститути чинять вплив на розвиток форм мовленнєвої діяльності. Вони можуть створювати нові типи мовленнєвих актів, модифікувати первинні мовленнєві акти (екзаменаційні, судові запитання тощо), а також творити нові типи текстів, що вирізняються специфічною побудовою послідовностей мовленнєвих актів.

Комунікація в межах окремих соціальних інститутів характеризується специфічними інституційними умовами, які визначають її перебіг. До переліку цих умов належать, зокрема, функції, які покладені на цей суспільний інститут, склад учасників цього інституту, нормативно закріплені «правила гри» тощо.

Аналіз інституційних сфер спілкування доцільно здійснювати за схемою, що охоплює характеристику типових учасників відповідної комунікативної сфери, хронотоп, цілі, цінності, стратегії, жанри, прецедентні тексти та дискурсивні формули [56, с. 209].

Таким чином, виокремлення та дослідження різноманітних типів інституційного спілкування є актуальним завданням сучасної лінгвістики. Надалі ми розглянемо інституційне спілкування, що відбувається в парламентських установах.

1.2 Парламентська комунікація як різновид інституційного спілкування

1.2.1 Сутність парламентської комунікації

Сферою інституційного спілкування, що привертає все більшу увагу лінгвістів, є парламентська. Про це свідчить поява в Україні та за кордоном численних наукових праць, у яких розглядається комунікація парламентських установ різних країн [напр., 42; 115; 175; 189–192; 194; 234–237; 239]. Такий інтерес зумовлений як чинниками суспільного характеру, так і логікою розвитку лінгвістичної науки.

До суспільних факторів, які спонукають до вивчення парламентської комунікації, належать зростання ролі парламентських зібрань у політичному житті країн парламентської демократії, ускладнення соціокультурної та політичної дійсності, зміна способів функціонування парламентських установ тощо. При цьому слово є практично єдиним засобом, яким користуються парламентарі для досягнення своїх політичних цілей.

Водночас, у сучасній лінгвістиці відбуваються два протилежні процеси, які

зумовлюють інтерес до розгляду парламентської комунікації. Першим процесом є інтеграція даних різних наук і підходів, а другим – виокремлення нових комунікативних явищ, на які спрямовані лінгвістичні дослідження [46, с. 5].

Окрім цього, в контексті підвищеного інтересу сучасної лінгвістики до дослідження функціонування мови в специфічних інституційних контекстах активно вивчаються дискурсивні характеристики декількох інституційних галузей, що перетинаються у сфері парламентської комунікації, − політики, юриспруденції, економіки, дипломатії та релігії [15; 46; 62; 96; 100; 152; 206; 227; 239 тощо].

Інтерес до вивчення особливостей різноманітних галузей політичної комунікації зумовив становлення політичної лінгвістики як окремого міждисциплінарного напрямку досліджень на Заході та в Росії [див. 17, с. 18–22; 122, с. 41–47]. Дослідження мовних і комунікативних характеристик парламентського спілкування є одним із основних завдань цієї нової та перспективної галузі науки.

Важливим є розгляд парламентської комунікації із залученням матеріалу, що репрезентує спілкування в парламентських установах різних країн. Це пов’язано з існуванням відмінностей у функціонуванні окремих парламентів. Такі відмінності зумовлені різними конституційними умовами, у різних політичних системах існують особливості в розподілі влади між парламентом, урядом і главою держави. Парламентські установи різняться функціями, які покладені на них у межах відповідної політичної системи. Широко варіюються також системи репрезентації, впливаючи на парламентську комунікацію [175, с. 4].

У наукових роботах останніх років зустрічаються декілька термінів, якими окреслюється сфера комунікативної діяльності в парламенті, такі як «парламентська комунікація», «парламентський дискурс» та «парламентське мовлення».

Ці поняття поки що не є остаточно усталеними. У зв’язку з цим виникає проблема їхнього розмежування та чіткого визначення.

По-перше, використання цих термінів залежить від дослідницького напрямку, з позицій якого розглядається спілкування в парламенті. Якщо розгляд здійснюється з позицій комунікативної лінгвістики, перевага надається терміну «парламентська комунікація». Використання дискурс-аналізу веде до вживання терміна «парламентський дискурс».

По-друге, для використання одного із запропонованих термінів важливою є форма комунікації, яка ним охоплюється. Зокрема, «парламентське мовлення» позначає лише усну форму комунікативної діяльності парламенту. «Парламентське мовлення є однією з усних форм політичної комунікації, що є сумішшю інформування та переконання [192, с. 147]». Терміном «парламентська комунікація», натомість, охоплюється як усна, так і письмова форма спілкування.

Здатність терміна «парламентський дискурс» охоплювати як усну, так і письмову сфери комунікації в парламенті, видається досить суперечливою. Низка дослідників обстоює точку зору, що поняття «дискурс» характеризує усну форму спілкування й протиставляється письмовому тексту [напр., 37, с. 18; 197−198]. Незважаючи на те, що останнім часом таке звужене розуміння «дискурсу» викликає серйозні заперечення [див. 78, с. 86], вважаємо, що термін «парламентська комунікація» є найбільш вдалим, якщо мова йде про дослідження як усної, так і письмової форми комунікації в парламентських установах.

Визначаючи сутність парламентської комунікації, дослідники звертають увагу насамперед на взаємозв’язок цієї сфери спілкування з політичною комунікацією, а також на її інституційну детермінованість. З прагмалінгвістичної точки зору парламентська комунікація є складовою політичної комунікації. Як така, вона відображає основні ознаки політичної комунікації та ритуалізовані стратегії інтеракції, які відповідають низці специфічних правил і конвенцій [239, с. 8].

При цьому парламентська комунікація репрезентує найбільш формальний та інституціоналізований різновид політичної комунікації [175, с. 1].

Виходячи з інституційного характеру парламентської комунікації, спробуймо запропонувати власне визначення цього поняття.

Парламентська комунікація − це сукупність мовленнєвих дій, що детерміновані інституційним комунікативним простором парламенту та репрезентують його діяльність.

Парламентська комунікація характеризується формуванням типових для цієї сфери спілкування мовних форм, що охоплюються поняттям парламентська мова. Для розуміння специфіки парламентської мови слід зважати на те, що вона не є однією з фахових мов, оскільки учасники парламентської комунікації використовують елементи з різних фахових мов [192, с. 350–351]. Незважаючи на те, що в парламентських промовах можуть бути реалізовані найрізноманітніші мовні явища, деякі з них є найбільш типовими для парламентської сфери спілкування. До них належать лозунги та оцінні слова, метафори, натяки, гра з власними назвами, риторичні фігури, типові форми звертання, використання цитат тощо.

1.2.2 Основні ознаки парламентської комунікації

Специфіка парламентської комунікації розкривається через її ознаки. Сучасна парламентська комунікація країн парламентської демократії вирізняється такими ознаками як публічність, тріалогічність, інсценованість і ритуальність. Розгляньмо ці ознаки та роль, яку вони відіграють у парламентському спілкуванні.

1. Парламентська комунікація як діяльність репрезентативного зібрання, що є підзвітним громадськості, має публічний характер. Публічність парламентської діяльності забезпечується трансляціями пленарних засідань по радіо та телебаченню, вільним доступом громадян до стенограм пленарних засідань і парламентської документації, висвітленням роботи законодавчих органів влади в газетах і журналах, зокрема й спеціалізованих парламентських (напр., «Das Parlament» та «Blickpunkt Bundestag» в Німеччині або «Riksdag och departement» у Швеції), а також присутністю

слухачів на пленарних засіданнях. Питання комунікації політиків з суспільством за посередництвом ЗМІ розглядається в численних наукових працях, що свідчить про його значущість [200, 206, 231, 241, 270, 301 тощо].

Публічність значною мірою впливає на перебіг парламентської комунікації. Такий вплив зумовлений тим, що в сучасному світі громадська думка в політичній сфері формується насамперед не під впливом безпосередніх вражень спілкування громадянина з політиком, а за посередництвом ЗМІ. При цьому враження громадськості від перебігу парламентських дебатів є одним із основних чинників, що формують ставлення до тих чи інших політичних діячів чи політичних сил [277, с. 83].

У парламентській комунікації ЗМІ виконують роль своєрідного посередника (медіатора) між парламентом і громадськістю. Залежно від характеру посередницької участі журналіста дослідники виділяють такі його функціональні типи як ретранслятор (напряму озвучує висловлювання політика), оповідач (передає висловлювання політика не цитатами, а у формі переказу), конферансьє (представляє політика та тему, з якою він буде виступати), інтерв'юер (надаючи слово політику, контролює перебіг комунікації та висловлює власну точку зору), псевдокоментатор (заангажований журналіст, який веде мову нібито від власного імені, але при цьому насправді озвучує точку зору певного політика) та коментатор (висловлює власну точку зору, цитуючи та переказуючи висловлювання політиків) [152, с. 79].

Внаслідок впливу публічності у сфері парламентської комунікації, з одного боку, виникає низка жанрових форм, які звернені безпосередньо до громадян за посередництвом ЗМІ, такі як інтерв'ю з парламентарями, звернення депутатів до громадян, виступи на прес-конференціях і брифінгах, а з іншого − публічність видозмінює перебіг дебатів на пленарних засіданнях.

2. Сучасна парламентська комунікація характеризується подвійним адресуванням повідомлення або тріалогічністю [189, с. 78]. Це явище полягає в тому, що промови політиків у парламенті звернені насамперед не до

присутніх у залі депутатів, а до громадськості. При цьому в тріалогічній комунікації використовуються такі форми інтеракції, у яких «третій» учасник комунікації не береться до уваги. У такий спосіб мовець намагається змусити справжнього адресата забути про те, що повідомлення звернене саме до нього.

Громадськість у парламентській комунікації відіграє роль не прямого адресата, а адресата-спостерігача, який сприймає події в парламенті як певне дійство. Наявність адресата-спостерігача усвідомлюється суб'єктом (адресантом) та прямим адресатом і безпосередньо впливає на їхні комунікативні інтенції, вибір стратегії та мовленнєвої поведінки [152, с. 84].

3. Сучасна парламентська комунікація характеризується інсценованістю. Дослідники парламентської комунікації використовують для опису специфіки цієї сфери спілкування метафору театру [напр., 152, с. 83–88; 235]. Так, у сучасному парламенті рішення приймаються «за кулісами», а дебати на пленарних засіданнях лише створюють видимість дії принципу раціональності. Такі функціональні зміни не повинні з'являтися на поверхні, оскільки не відповідають конвенційним уявленням виборців про парламентську демократію [189, с. 79]. Усе ж таки час від часу інсценованість виявляється у напівпорожньому пленарному залі, депутатах, що читають газети, або промовах, які звернені безпосередньо до виборців.

4. Парламентська комунікація характеризується високим рівнем ритуалізації. Попри те, що найбільш яскраво ритуалізація виявляється в тоталітарних політичних системах, значна кількість ритуалізованих дій спостерігається й у парламентах демократичних країн.

З одного боку, ритуалізацію парламентської комунікації можна зрозуміти як взаємодію, що не виходить за межі парламентської процедури. З іншого боку, вона полягає у виконанні соціальних вимог, коли не відбувається значного коригування поведінки та світогляду адресата [143, с. 163].

Дослідники визначають ритуал як закріплену традицією послідовність символічно значущих дій. При цьому комунікативні події, що мають ритуальний характер, можуть бути циклічними та спорадичними [56, с. 275– 276].

Ритуал виконує функції констатації, мобілізації, інтеграції та фіксації [56, с. 277]. Функція констатації полягає в тому, що за допомогою ритуалу констатується факт здійснення певної події. Завдяки функції інтеграції відбувається консолідація учасників ритуальної події в єдину групу. Мобілізаційна функція ритуалу полягає в мобілізації учасників ритуальної події на певну дію або вироблення певного ставлення до чогось. За рахунок функції фіксації здійснюється закріплення комунікативної дії в особливій формі, що має найвищу цінність.

Ритуалізація неоднаковою мірою властива різним типам комунікації. Сучасну парламентську комунікацію можна визначити як таку, що характеризується відносно високим ступенем ритуалізації.

Сутність ритуальної комунікативної дії полягає в її повторюваності. У багатьох випадках відбувається повторення тексту одного учасника комунікації після іншого (ініціатора). За допомогою таких ритуалів здійснюється ініціація, тобто перехід одного з його учасників до нового статусу.

Ритуали, що існують у сучасній парламентській комунікації, сформувалися протягом історії розвитку парламентаризму у вигляді низки конвенціоналізованих норм та стандартних процедур, моделей інтерактивної взаємодії та прийняття рішень [234, с. 72]. При цьому ритуалізація виявляється на різних рівнях парламентської комунікації.

По-перше, ритуалізованими є не лише окремі дії в парламенті, а й парламентські дебати в цілому. Це пов’язано з тим, що на сьогодні на пленарних засіданнях більше не відбувається відкритої, раціональної, аргументативної дискусії з метою переконання адресата в слушності власної позиції. Парламентська дискусія перетворилася на ритуал, який функціонує задля впливу на масового адресата.

По-друге, ритуалізація парламентської комунікації реалізується також у низці політичних подій, які відбуваються за розробленим заздалегідь «сценарієм». Такими є, наприклад, прийняття присяги в парламенті депутатами чи урядом.

Інституційно зумовлена діяльність під час дебатів, зокрема, діяльність спікера парламенту, є значною мірою стереотипною. Парламентський звичай та його часткове закріплення в регламентах роботи парламентів формує низку стереотипних форм дії. Ритуалізація парламентської комунікації виявляється також у процедурах ухвалення рішень і відхилення пропозицій [192, с. 293– 295].

По-третє, ритуальними діями можуть бути мовленнєві дії. До них можуть належати, зокрема, такі типи мовленнєвих актів як декларативи та експресиви. Директиви, асертиви та комісиви, натомість, самі по собі не можуть бути ритуальними діями [192, с. 291].

Функція ритуалу полягає в позначенні того, що «становище залишається незмінним, всі «грають в одну гру» й цілком задоволені нею [9, с. 109]».

У такий спосіб, ритуальний характер парламентської комунікації сприяє високому рівню конформізму.

Розглянуті ознаки парламентського спілкування є тісно взаємопов’язаними. Публічний характер парламентських дебатів зумовлює тріалогічний характер комунікації, її інсценованість і високий рівень ритуалізації.

1.2.3 Адресантно-адресатна конфігурація парламентської комунікації

Парламентська комунікація характеризується складною структурою, що охоплює три сфери: комунікацію всередині парламенту, комунікацію парламенту з іншими політичними інститутами (зокрема урядом та главою держави) та комунікацію парламенту з громадянським суспільством (див. додаток Ж). Слід мати на увазі, що ці три типи можуть перетинатися в межах окремих жанрових різновидів. Так, парламентські дебати первинно є зразком внутрішньої парламентської комунікації, у ході якої депутати шляхом дискусії намагаються виробити правильні рішення. Водночас, у сучасних парламентських установах участь у пленарних дебатах беруть також представники інших державних інститутів, насамперед уряду. Окрім того,

внаслідок присутності ЗМІ парламентські дебати частково перетворюються у форму комунікації парламенту з громадськістю.

Парламентське спілкування характеризується специфічним набором учасників комунікації. При цьому комуніканти є насамперед не індивідами, а носіями соціальних ролей. Самі ж ролі учасників комунікації полягають у типізації моделей поведінки [192, с. 153].

В інституційних сферах спілкування учасники комунікації поділяються на професіоналів (агентів) та непрофесіоналів (клієнтів) [7, с. 32].

Агентами парламентської комунікації є політичні інститути та їхні представники, діяльність яких спрямована на встановлення та підтримання політичної влади. Клієнтом парламентської комунікації є громадськість, що усвідомлюється політиками насамперед як електорат.

Зі структурної точки зору можна виокремити три рівні учасників парламентської комунікації для агентів та клієнтів.

По-перше, комунікативна діяльність може здійснюватися безпосередньо політичним інститутом. Центральне значення в парламентській комунікації має політичний інститут парламент. Саме парламент як інститут є автором законів та резолюцій.

По-друге, у структурі парламенту можна виокремити інститути нижчого рівня, такі як парламентські комітети та комісії, фракції та депутатські групи. Парламентські комітети та комісії беруть участь у комунікації, виступаючи авторами звітів комітетів, пропозицій комітетів тощо. Фракції та депутатські групи створюють законопроекти, готують письмові запити до уряду та інші тексти.

По-третє, у парламентській комунікації беруть участь індивідуальні представники як парламенту, так і інших політичних інститутів. Індивідуальне представництво парламенту реалізується, зокрема, в ролях «депутат парламенту з правлячої коаліції», «депутат парламенту з опозиції» та «спікер парламенту». Представництво уряду втілюється в соціальних і комунікативних ролях глави уряду та міністрів. Окрім того, для

парламентської комунікації релевантною є комунікативна роль «глава держави», яка реалізується в промовах глави держави в парламенті.

Аналогічно, три рівні можна виокремити для клієнтів парламентської комунікації. На першому рівні представлена громадськість (суспільство) як цілісність, на другому рівні − групи громадян, і на третьому − окремі громадяни.

Комунікативна взаємодія між учасниками комунікації, що виконують відповідні комунікативні ролі, характеризується поняттям «адресантно-адресатна конфігурація».

Під поняттям адресантно-адресатної конфігурації дослідники розуміють комунікативні відношення між адресантом та адресатом, детерміновані обраними адресантом стратегіями та тактиками [117, с. 208].

Розгляньмо можливі варіанти адресантно-адресатної конфігурації, що конституюються учасниками комунікації, наділеними відповідними комунікативними ролями.

Для парламентської комунікації в цілому можна виокремити шість варіантів: комунікація між двома політичними інститутами, між представниками політичних інститутів, комунікація інституту з громадянами, комунікація інституту з окремим громадянином, комунікація представника інституту з громадянами та окремим громадянином [7, с. 33–34].

Розгляньмо адресантно-адресатні зв’язки в кожній із сфер парламентської комунікації.

I. **Внутрішньопарламентська комунікація.**

Парламент як складний політичний інститут характеризується розгалуженою системою внутрішньої комунікації. У межах внутрішньої парламентської комунікації у свою чергу можна виокремити декілька типів адресантно-адресатних зв’язків.

1. **Парламент − парламентський інститут.** Парламент як цілісний політичний інститут здійснює комунікацію з політичними інститутами, що входять до його складу. Такими парламентськими інститутами є, з одного

боку, парламентські комітети та комісії, а з іншого, парламентські фракції та депутатські групи. Комунікація парламентських комітетів з парламентом як цілісним інститутом реалізується, зокрема, у висновках профільного та непрофільних комітетів з певного питання та в щорічних звітах комітетів. Комунікація парламентських фракцій та депутатських груп з парламентом як цілісним інститутом реалізується в поданих ними законопроектах.

2. **Парламент − індивідуальний представник парламенту.** Комунікація індивідуальних представників парламенту з парламентом як політичним інститутом здійснюється шляхом виголошення парламентських промов. Водночас, слід зауважити, що парламентські промови з точки зору адресантно-адресатних зв'язків характеризуються ускладненістю, що не дає змоги однозначно зарахувати їх до певної сфери парламентської комунікації. Тому розгляд парламентських промов як прикладу комунікації індивідуальних представників парламенту з парламентом як політичним інститутом є дещо умовним. Водночас, існує низка об'єктивних ознак, на основі яких можна вести мову про те, що промови депутатів на пленарних засіданнях репрезентують комунікацію індивідуальних представників парламенту з парламентом як інститутом. По-перше, депутатські промови звернені до присутніх у залі парламентарів. Формально депутат, розпочинаючи свій виступ, звертається до спікера, який у цьому разі є своєрідним уособленням парламенту як інтегрованої цілісності. По-друге, метою виступу (принаймні формальною) є досягнення певного рішення, що також приймається парламентом як цілісним політичним інститутом.

3. **Індивідуальний представник парламенту − індивідуальний представник парламенту.** Такий тип комунікації реалізується в численних усних текстах, які породжуються в ході дебатів на пленарних засіданнях. Комунікацію між окремими парламентарями репрезентують запитання до промовця та відповіді на них, репліки з місця та реакція промовця на них. Значна частина парламентських промов характеризується спрямуванням на полеміку з окремими депутатами й може бути звернена до конкретних

представників політичних опонентів.

II. **Комунікація парламенту з іншими політичними інститутами.**

Другим типом парламентської комунікації є комунікація парламенту з іншими політичними інститутами. При цьому найтіснішими є комунікативні зв'язки парламенту з урядом. У структурі комунікативних зв'язків парламенту з урядом можна виокремити такі типи адресантно-адресатних конфігурацій:

1. **Парламент − уряд.** Цей тип адресантно-адресатної конфігурації реалізується в законопроектах, які уряд подає на розгляд парламенту. Після розгляду законопроекту парламент надсилає відповідь уряду у вигляді повідомлення про прийняте рішення стосовно його розгляду. Ще одним прикладом такого типу адресантно-адресатної конфігурації є документ, що містить опис пропозиції ЄС і точку зору шведського уряду щодо цієї пропозиції (шв. «faktapromemorior»). Цей документ надсилається урядом Швеції до риксдагу. До цієї групи належить також резолюція недовіри, якщо вона стосується всього уряду.

2. **Парламент − індивідуальний представник уряду.** Такий тип адресантно-адресатного зв'язку може бути реалізований у резолюції недовіри, яку парламент висловлює одному з міністрів. Окрім того, міністри здійснюють комунікацію з парламентом як політичним інститутом шляхом виголошення промов на пленарних засіданнях парламенту, у яких вони викладають програму своєї діяльності або звітують про виконану роботу.

3. **Парламентський інститут − індивідуальний представник уряду.** Цей тип адресантно-адресатної конфігурації реалізується в парламентських запитах, авторами яких є парламентські фракції та депутатські групи. Зворотній зв'язок виявляється у відповідях уряду на ці запити.

4. **Індивідуальний представник парламенту − індивідуальний представник уряду.** Такий тип адресантно-адресатного зв'язку реалізується в запитаннях парламентарів до міністрів і відповідях міністрів на ці запитання. Такі запитання можуть бути поставлені як у письмовій формі, так

і усно на пленарних засіданнях парламенту. Після відповіді міністра можливі уточнюючі запитання до нього, які передбачають негайну відповідь на них.

Окрім уряду, до парламентської комунікації долучаються також інші політичні інститути. У Німеччині та Швеції таким є зокрема глава держави − Федеральний президент та король. Ще одним прикладом комунікації парламенту з іншими органами державної влади є заява депутатів риксдагу Швеції до конституційного комітету з приводу необхідності перевірки діяльності міністрів на предмет її відповідності конституції (шв. «KU-anmälning»).

III. **Комунікація парламенту з суспільством.**

На комунікативному рівні парламент взаємодіє також із громадянським суспільством. При цьому можливі такі варіанти адресантно-адресатних конфігурацій:

1. **Парламент − суспільство.** Цей тип адресантно-адресатного зв'язку реалізується в нормативно-правових актах, що приймаються парламентом як політичним інститутом і мають юридичну силу на території відповідної країни, а, отже, адресовані всьому суспільству. Окрім того, до цієї групи можна також зарахувати надруковані в спеціалізованих парламентських виданнях інформаційні тексти, авторами яких є журналісти. Такі тексти є своєрідним звітом парламенту суспільству, яке він репрезентує.

2. **Парламент − група громадян.** Цей тип адресантно-адресатних зв'язків втілюється в петиціях груп громадян та відповідях парламенту на них.

3. **Парламент − громадянин.** Комунікативний зв'язок між парламентом та окремими громадянами реалізується за допомогою петицій окремих громадян та відповідях парламенту на них.

4. **Індивідуальний представник парламенту − громадянське суспільство.** Окремі представники парламенту здійснюють комунікацію з суспільством шляхом інтерв'ю в ЗМІ та промов, за допомогою персональних веб-сторінок і блогів.

Як бачимо, парламентська комунікація є доволі розгалуженою системою,

яка охоплює широкий спектр адресантно-адресатних зв'язків. Слід зазначити, що окреслена схема не є універсальною і може деякою мірою різнитися залежно від того, про парламент якої країни йде мова та в якому часовому зрізі ця парламентська установа розглядається.

1.2.4 Типологія парламентських текстів

Парламентська комунікація репрезентована широким спектром усних і письмових текстів. Ці тексти можуть різнитися за обсягом, структурою та іншими ознаками. З огляду на це, виникає необхідність у побудові типології, у якій було б представлене текстове різноманіття, що властиве парламентській комунікації.

Досі парламентські тексти традиційно розглядалися в межах типологій текстів політичної комунікації. У німецькій лінгвістиці починаючи з 80-х років минулого століття було здійснено декілька спроб типологізації політичних текстів, що ґрунтувалися насамперед на прагматичних критеріях [225; 252; 300; 306].

Зокрема, А. Тілльманн вибудовує свою типологію на ієрархічно розподіленій системі комунікативних цілей, виокремлюючи на першому таксономічному рівні пропагандистські та прокламативні типи текстів [306].

Типологія іншого німецького дослідника Й. Кляйна ґрунтується насамперед на критерії автора (емітента) тексту [252, с. 734]. Додатково використовується критерій адресата тексту. Фактично мова йде про «адресантно-адресатну конфігурацію як комунікативні відношення між адресантом та адресатом, детерміновані обраними адресантом стратегіями і тактиками [117, с. 208]». Й. Кляйн виокремлює тексти, авторами яких є політичні інститути, такі як парламент та уряд, партії, окремі політики та так звані зовнішні емітенти (громадські об'єднання, експерти, преса тощо) [252, с. 734].

Детальний розгляд можливих підходів до структурування жанрового простору політичної комунікації пропонує Є. Шейгал [152, с. 306–321].

По-перше, дослідниця диференціює політичні тексти за параметром

інституційності. При цьому Є. Шейгал відмовляється від різкого протиставлення інституційної та міжособистісної комунікації, справедливо зазначаючи, що комунікація на пленарних засіданнях парламентів може нагадувати радше побутову сварку ніж офіційне обговорення. Зважаючи на це, запропоновано розташувати жанри політичної комунікації за шкалою інституційності [152, с. 307].

По-друге, політичні тексти можуть бути диференційовані за суб'єктно-адресатними відношеннями.

По-третє, можливою є соціокультурна типологізація політичних текстів.

Четвертим підходом є диференціація політичних текстів за подієвою локалізацією [152, с. 308].

П. Бейлі розрізняє парламентську комунікацію, що відбувається у повному складі парламенту (на пленарних засіданнях), комунікацію в парламентських комітетах і неформальне спілкування парламентарів у кулуарах [175, с. 1–2].

Р. Водак типологізує політичні тексти за сферами діяльності, виокремлюючи сфери законодавчої процедури та самопрезентації, формування громадської думки, внутрішньопартійного розвитку, пропаганди, політичного рекламування й адміністрування, політичного виконання та політичного контролю [314, с. 711].

Типологія, у якій систематично розглядалися б саме парламентські тексти, досі залишається практично не розробленою. Кроком у цьому напрямку є робота шведської дослідниці К. Іліє, присвячена розгляду парламентської комунікації [239]. У межах парламентського спілкування дослідниця виокремлює жанри, що є інституціоналізованими формами мовних дій, які відповідають специфічним мовним цілям. Такими жанрами є промови депутатів, запитання до промовців, парламентські промови міністрів тощо. Водночас, у цій роботі відсутній розгляд парламентської комунікації як розгалуженої системи типів текстів.

Для створення типології парламентських текстів видається доцільним

проаналізувати функції, які покладені на парламентські установи. Основні функції парламенту було визначено ще у другій половині XIX століття англійським вченим У. Беджготом [172]. Дослідник виокремлює функції законотворення, формування парламентом інших органів влади, політичного волевиявлення, контролю за діяльністю уряду та представництва нації. Цей класичний підхід до визначення парламентських функцій є актуальним і на сьогодні.

В. М. Шаповал до основних парламентських функцій зараховує законотворчість, прийняття бюджету та контроль за діяльністю органів виконавчої влади [149, с. 161]. Важливими є також судова та зовнішньополітична функції. Окрім вищезазначених, на парламенти тих чи інших країн можуть бути покладені й деякі інші функції.

На основі аналізу парламентської діяльності ФРН і Швеції можна виокремити законотворчі, контрольні, фінансово-бюджетні, представницькі, ритуальні та регламентні тексти (див. додаток З).

Провідним типом діяльності парламенту є законотворчість. На комунікативному рівні така діяльність репрезентована низкою парламентських текстів. При цьому процес розробки закону в парламенті проходить декілька послідовних етапів, які знаходять своє відображення у формуванні різних типів парламентських текстів.

На першому етапі здійснюється подання законопроекту до парламенту, що реалізується в текстах законодавчої ініціативи. Таким типом тексту є законопроект. За критерієм автора тексту законопроекти можна поділити на такі, що подані урядом, депутатами правлячих фракцій чи депутатами з опозиції.

У Швеції депутати парламенту мають право подавати законопроект, що стосується певного питання, лише після подання відповідного законопроекту урядом (за деякими винятками). Таким чином, тексти законопроектів, які реалізуються депутатами та урядом, відрізнятимуться не лише специфікою адресата, а й їхнім місцем у структурі парламентської комунікації. Під час

аналізу текстів законопроектів, поданих депутатами, необхідним є врахування характеристик тексту-попередника – урядового законопроекту.

Що стосується ФРН, авторами «первинних» текстів законопроектів можуть бути як уряд, так і депутатські групи або фракції, а також верхня палата парламенту – бундесрат. Незважаючи на це, опозиційні законопроекти в Німеччині також часто є реакцією на відповідний урядовий законопроект.

Як правило, наступним етапом роботи над законопроектом є його розгляд парламентськими комітетами. Результати такого розгляду фіксуються в таких текстах, як звіт про розгляд законопроекту комітетом, рекомендація профільного комітету, рекомендація непрофільного комітету чи застереження щодо рішення комітету.

Найцікавішим етапом законотворчої діяльності є обговорення законопроектів на пленарних засіданнях парламенту. Відповідно, постає низка текстів, що репрезентують це обговорення та реалізуються в усній формі. До цієї групи належать парламентські промови депутатів правлячих та опозиційних фракцій, запитання до промовця на пленарних засіданнях і відповіді на ці запитання, репліки з місця тощо.

Слід зазначити, що обговорення законопроектів на пленарних засіданнях передбачає діалогічну комунікацію між парламентарями. При цьому діалогічність досягається такими засобами, як послідовність виступів (депутати з правлячої коаліції та опозиції зазвичай виступають по черзі), можливістю поставити запитання до промовця тощо. Окрім того, в парламентській комунікації Німеччини поширеними є репліки з місця (нім. «Zwischenrufe» чи «Zurufe»). Їхнє використання не передбачене регламентом, але фіксується у стенограмах пленарних засідань. Існує також такий тип тексту, як «репліка з місця у відповідь», що є реакцією на попередню репліку з місця. Така форма комунікації також втілює діалогічний характер обговорення на пленарних засіданнях.

Результатом законотворчої діяльності є нормативні тексти, такі як закон чи конституція, що публікуються у спеціалізованих виданнях (напр.,

«Bundesgesetzblatt» у Німеччині чи «Svensk författningssamling» у Швеції). На відміну від законопроектів, автором таких текстів є парламент як цілісний політичний інститут, а не група політиків одного політичного спрямування. Втім, це не заперечує втілення в нормативних текстах положень, сформованих тією чи іншою партійною групою.

Другою важливою функцією парламенту є контроль за діяльністю уряду та інших органів державної влади. Контроль парламентом виконавчої влади на комунікативному рівні втілюється, зокрема, в інтеррогативних текстах, таких як парламентський запит до уряду, що реалізується депутатською групою чи фракцією (нім. «große Anfragen» – «великі запити», «kleine Anfragen» – «малі запити», шв. «interpellationer» – «інтерпеляції», «frågor till skriftliga svar» – «запитання, що передбачають письмову відповідь») та запитання окремих депутатів до міністрів (нім. «schriftliche Fragen» – «письмові запитання»). При цьому слід розрізняти інтеррогативні тексти, що реалізуються коаліційними та опозиційними депутатами. Якщо депутати з опозиції за допомогою парламентських запитів намагаються дискредитувати уряд, то депутати з коаліції – навпаки, підтримати його.

Окрім того, в Німеччині та Швеції депутати мають можливість на пленарних засіданнях ставити усні запитання міністрам щодо актуальних проблем. Такі запитання передбачають негайну непідготовлену усну відповідь. При цьому реалізується також такий тип тексту, як додаткове (уточнююче) питання.

З інтеррогативними текстами безпосередньо пов’язані реплікативні тексти, в яких урядовці дають відповіді на запитання депутатів парламенту. Такими текстами є письмові відповіді міністрів на парламентські запити, а також усні відповіді на пленарних засіданнях парламенту.

Ще одним важливим завданням, покладеним на парламенти, є прийняття державного бюджету. Парламентська діяльність з прийняття бюджету зумовлює появу низки бюджетно-фінансових текстів, таких як проект бюджету, поправка до бюджету та оголошення проекту бюджету.

У Швеції уряд спочатку подає до риксдагу так званий «весняний економічний законопроект» (шв. «ekonomiska vårpropositionen»). У цьому тексті на розгляд парламенту пропонуються засади економічної політики. Після цього подається повний проект державного бюджету.

Важливе значення в структурі парламентської комунікації належить представницьким текстам, які репрезентують зв'язок парламенту з громадськістю, що зумовлений представницьким характером парламентських зібрань. При цьому можлива як пряма взаємодія парламентарів з громадянами, так і надання інформації громадськості про роботу парламенту з посередництвом ЗМІ.

Зважаючи на це, доцільно виокремити два типи представницьких текстів: тексти, що репрезентують діяльність парламенту в ЗМІ, а також тексти, які відображають прямий зв'язок парламенту з громадськістю.

Перший тип реалізується в статтях у парламентських виданнях, написаних журналістами, інтерв'ю з депутатами парламенту, опублікованих текстах промов депутатів парламенту та інших.

Текстами, що репрезентують прямий зв'язок парламенту з громадськістю, є, наприклад, петиція та повідомлення про результати розгляду петиції.

Ще одним важливим класом текстів є ритуальні тексти. До цієї групи належать установчі тексти, якими фіксується вступ на посаду чи утворення певного органу. Прикладами таких текстів є, зокрема, присяга глави уряду, членів уряду, депутатів парламенту, оголошення про складення присяги тощо.

Окрім того, ритуальними є такі тексти, як промова короля Швеції, яку він щорічно виголошує на відкритті сесії риксдагу, промова Федерального президента Німеччини в бундестагу або промова президента бундестагу за віком на першому засіданні парламенту нового скликання.

Ще однією групою є регулятивні тексти, такі як регламент роботи парламенту чи організаційні репліки спікера парламенту. Цими текстами регулюється перебіг парламентської діяльності.

Отже, парламентська комунікація є різновидом інституційного спілкування, що характеризується специфічними ознаками, такими як публічність, тріалогічність, інсценованість і ритуальність, фіксованим набором учасників комунікації, які формують типові адресантно-адресатні конфігурації, а також притаманними лише цій комунікативній сфері типами текстів.

1.2.5. Актуальність дослідження парламентської комунікації ФРН і Швеції

Дослідження спільних і відмінних рис німецької та шведської мов, а також різних галузей комунікації ФРН та Швеції є важливим завданням сучасної германістики, про що свідчить поява численних праць, що присвячені цим питанням [див. 278–279]. Однією з комунікативних сфер, що залишається недостатньо вивченою, є парламентська та міжпарламентська комунікація бундестагу ФРН і риксдагу Швеції.

Розвиток зв'язків між окремими країнами Європи та світу зумовив становлення комунікації між окремими парламентськими установами. Так, вже в 1889 році було засновано Міжпарламентський союз, у межах якого відбувається комунікація між парламентами багатьох країн [див. 240]. На сьогодні в цьому об'єднанні ведеться діалог щодо актуальних політичних, економічних та соціальних тем.

Основними аспектами, щодо яких здійснюється комунікація в межах Міжпарламентського союзу, є питання репрезентативної демократії, миру та міжнародної безпеки, сталого розвитку, прав людини, ролі жінок у політиці, а також освіти, науки та культури.

Міжпарламентська комунікація здійснюється в комітетах та робочих групах, на зборах щодо особливих питань, у раді правління та виконавчому комітеті Міжпарламентського союзу.

Однією із складових міжпарламентської комунікації, що здійснюється в межах Міжпарламентського союзу, є комунікація між бундестагом Німеччини та риксдагом Швеції. Комунікативна взаємодія німецького та шведського

парламентів відбувається також в геополітичній групі «12-плюс», що є складовою Міжпарламентського союзу.

Окрім комунікативної взаємодії, що здійснюється парламентарями Німеччини та Швеції в міжпарламентських установах, існують також двосторонні комунікативні взаємозв'язки між бундестагом та риксдагом.

Слід виокремити також комунікацію спікерів окремих національних парламентів, зокрема німецького та шведського. Існує також німецько-скандинавська парламентська група, у межах якої співпрацюють парламентарі Німеччини, Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії та Ісландії..

З огляду на інтенсивність комунікативних зв'язків між німецьким і шведським парламентом виникає необхідність розгляду особливостей парламентської комунікації ФРН і Швеції. Це питання вже сьогодні привертає увагу дослідників [317–320].

Особливості парламентської культури, що притаманні бундестагу Німеччини та риксдагу Швеції, впливають на перебіг парламентської та міжпарламентської комунікації.

Зважаючи на це, вивчення комунікативних особливостей спілкування в німецькому та шведському парламентах є важливим для подолання комунікативних бар'єрів між окремими країнами та налагодження ефективного двостороннього спілкування між парламентарями Німеччини та Швеції.

1.3 Політична коректність у парламентській комунікації

1.3.1 Політична коректність як соціокультурний феномен

Парламентське спілкування значною мірою визначається перебігом політичного, економічного, соціального та культурного життя. Одним із соціокультурних феноменів, що справляє значний вплив на сучасну парламентську комунікацію, є політкоректність.

Попри те, що політкоректність розглядається у значній кількості

наукових праць [5; 6; 47; 73; 164; 217; 220; 246; 260 та ін.], цей феномен потребує подальшого вивчення, зокрема й з огляду на його динамічність.

Сам термін «політична коректність» залишається доволі розмитим і викликає багато дискусій, що зумовлює складність його визначення [164, с. 90].

Політичну коректність можна визначити як ідеологію поваги до іншого, інструментом якої є евфемістична реорганізація мовленнєвих практик. При цьому змінюються саме мовленнєві практики мовців, а не мова [73, с. 147].

С. Роупер пропонує таку дефініцію політичної коректності: «Політична коректність стосується мови, метою якої є мінімізація образи, особливо під час опису групової ідентичності за допомогою таких зовнішніх маркерів як раса, стать, культура чи сексуальна орієнтація [293, с. 574]».

З'ясування сутності феномену політичної коректності можливе лише за умови звернення до процесу його становлення та розвитку. Зважаючи на це, розгляньмо основні віхи розвитку політичної коректності.

Поява поняття «політична коректність» ґрунтувалася на практиці позначення певної поведінки як коректної чи некоректної, що існувала протягом тривалого часу. Саме словосполучення «політично коректний» («politically correct») також не є новим. Воно з'являється вже в 1793 році в тексті одного з рішень Верховного Суду США. Втім, незважаючи на окремі випадки використання, поняття «політична коректність» почало набувати поширення лише наприкінці 1960-х років у США, а більшість громадян цієї країни вперше зіткнулися з висловом «політична коректність» на початку 80-х у контексті поширення недискримінаційної мови [164, с. 91]. У цей період політична коректність стає об'єктом досліджень в американських університетах [220, с. 5].

З того часу почала розвиватися проблема «іміджу» поняття «політична коректність». Для багатьох воно набуло іронічного чи навіть негативного забарвлення. Звичайна людина, що не брала безпосередньої участі в жодній політичній субкультурі, зустрічала цей термін у популярній пресі. Саме під її впливом сформувалося певною мірою негативне ставлення пересічних

громадян до цього явища.

Використання терміна «політична коректність» засобами масової інформації зумовило його входження до широкого вжитку. Внаслідок цього слово почало вживатися у все ширшому контексті, втративши свою первісну точність, що зумовило розмитість самого поняття «політична коректність».

Дослідження виявили, що у США термін «політична коректність» досяг піку свого вживання в період з 1991 до 1995 року [164, с. 91]. Наприкінці 90-х частота його використання у ЗМІ знижується. Незважаючи на це, і на сьогодні це поняття залишається актуальним.

У німецькому мовному просторі поняття «політична коректність» (нім. «Political Correctness» або «Politische Korrektheit») набуває поширення починаючи з 90-х років XX століття, викликаючи доволі активні дискусії в ЗМІ. При цьому в Німеччині це поняття значною мірою відрізняється від американського відповідника [220, с. 5].

По-перше, дискусія навколо політичної коректності в ФРН зосереджується насамперед на мовних аспектах, в той час як у США це поняття позначало насамперед загальні правила поведінки щодо певних соціальних груп і меншин.

По-друге, у німецькомовному просторі відсутня кодифікація заборонених слів, а політична коректність виявляє себе у формі соціального тиску проти певних способів висловлювання.

По-третє, політична коректність у Німеччині стосується не лише мовної поведінки щодо соціальних груп, які перебувають у нерівному становищі, а й нерідко знаходить вияв у формах загальної мовної політики, таких як утворення меліоративних позначень і критика політичних евфемізмів.

Суттєвих змін політична коректність зазнала й в англомовних країнах. Як зазначають К. Аллан та К. Баррідж, «на сьогодні «політична коректність» стосується радше вербальної поведінки ніж політичної позиції» [164, с. 94]. Окрім того, акцент змістився до громадянського виховання. При цьому зберігся намір не образити людину чи групу людей, а зв’язок із політичною

позицією було втрачено.

Політична коректність, будучи первинно соціокультурним феноменом, справила значний вплив на розвиток мовних засобів, зумовивши зміни в лексиці, слововжитку й навіть граматиці.

Попри те, що політична коректність охоплює не лише використання мови, саме мовна поведінка є найважливішим виразником цього феномену, а мовні питання належать до ключових у цій сфері.

Соціальні зміни завжди впливають на мову, особливо на словниковий склад. З огляду на це, зміни під впливом політичної коректності можна розглядати як частину природної мовної еволюції в ширшому контексті змін у суспільстві.

Політична коректність зумовила суттєву зміну мовної поведінки. Попри те, що мовці, як правило, сприймають пропозиції змінити власну мову вкрай негативно, розглядаючи це як маніпулювання, завдяки політичній коректності було цілеспрямовано змінено значну кількість значень слів [164, с. 90].

В цілому, можна виокремити декілька типів мовних змін, що зумовлені політичною коректністю.

По-перше, під впливом політичної коректності низка позначень набули статусу табуйованих і почали вважатися некоректними. Політична коректність створила клімат мовчазної цензури. При ненавмисному «некоректному» слововживанні існує загроза, що мовця автоматично прирівняють до інших осіб, які зумисне порушують правила політичної коректності. Зважаючи на це, більшість мовців намагаються уникати навіть слів, які є подібними до тих, що не є політично коректними.

По-друге, політична коректність стала джерелом появи нових позначень, покликаних замінити некоректні назви. Такі позначення можуть бути визначені як евфемістичні.

Підсумовуючи, зазначимо, що політична коректність є соціокультурним феноменом, який справляє значний вплив на мовну поведінку. З огляду на це, видається доцільним детально розглянути вплив політичної коректності на

розвиток мовних засобів, основними з яких є евфемізми.

1.3.2 Вплив політичної коректності на розвиток евфемізмів і дисфемізмів

Політична коректність зумовила появу низки нових позначень, що використовуються замість некоректних висловлювань. Питання мовного статусу таких позначень є дискусійним.

З одного боку, сучасні словники евфемізмів [напр., 170] містять слова, вживання яких мотивоване політичною коректністю, тобто політична коректність розглядається як одне із джерел виникнення евфемістичних позначень.

З іншого боку, як зазначають К. Аллан та К. Баррідж, сучасні посібники з недискримінаційної мови не вказують на евфемістичний характер їхніх висловлювань. Натомість, йдеться про те, що політична коректність спонукає до точнішого використання мови. Наприклад, з того часу як жінки мають право головувати на зборах, *chairperson* є не евфемістичним, а лише точним висловлюванням [164, с. 96]. Виходячи з цього, не нові політично коректні позначення є меліоративними, а старі політично некоректні назви мають пейоративний характер.

Визнання позначень, які виникли під впливом політичної коректності, евфемістичними, залежить також від розуміння дослідником самого феномену політичної коректності. Зокрема, критики політичної коректності вважають політично коректну мову такою, що спрямована на вуалювання, маніпуляцію та обман, і використовує евфемізми як засіб досягнення цих цілей [220, с. 9].

Виходячи з цього, зазначимо, що попри тісний взаємозв’язок між політичною коректністю та евфемією ці два явища не варто ототожнювати. Відповідно, не кожне позначення, яке виникло під впливом політичної коректності, є евфемізмом.

Важливим є розуміння специфіки функціонального призначення

евфемістичних позначень, які виникли під впливом політичної коректності. Вживаючи евфемізми, що зумовлені політичною коректністю, мовці не мають на меті маскувати чи приховувати неприємну реальність. Натомість у такий спосіб усувається тавро негативних соціальних стереотипів шляхом звернення до простого змісту повідомлення та подолання забобонів, що вкорінені в мові.

З мовою політичної коректності тісно пов'язані як евфемія, так і дисфемія. Це пояснюється тим, що багато евфемізмів існують лише протягом короткого періоду часу. Вони перетворюються на дисфемізми внаслідок впливу табуйованих денотатів і відбувається їхня заміна. Цей процес властивий і лексиці, що належить до політично коректної мови.

Прикладом цього є звернення до бідних країн в англійській мові. Одним із перших вживалося слово *backward*. Евфемістичне забарвлення цього слова нівелюється конотаціями ментальної хвороби та браку цивілізації. Наприкінці 40-х років XX століття це слово було замінене на *underdeveloped*, яке у 50-х роках було знову замінене на *less developed*, а потім на *lesser developed*. Значно позитивніше *developing* виникло у 60-х роках, на зміну йому прийшли *emerging* та *emergent*. Останнім часом почали активніше використовуватися географічні позначення *Third World*, *The South* та акронім *HIPC* (*highly indebted poor countries*).

Використання політично коректних висловлювань може також спонукати мовців до утворення дисфемізмів на позначення тих самих денотатів. Так, у німецькій мові на позначення країн, що розвиваються (нім. *Entwicklungsländer*), виникли дисфемізми *absolute Arschländer (AAL), traurige Mitleidsländer (TML), nützliche Billigländer (NBL)* та *größenwahnsinnige Möchtegern-Industrieländer (GMI)* [208].

Отже, мова політичної коректності зумовила значні зміни у слововживанні. Одним із наслідків її використання є поява низки евфемістичних позначень. Такі евфемізми в процесі мовного розвитку зазнають швидкої дисфемізації.

1.4 Евфемізми та дисфемізми в парламентській комунікації

1.4.1 Сутність евфемізму й дисфемізму та їхні характеристики

Парламентська комунікація характеризується поширенням оцінних мовних засобів, таких як евфемізми та дисфемізми. Для їхнього позначення австралійські дослідники К. Аллан та К. Баррідж пропонують термін-гіперонім − «ікс-фемізм» [164, с. 29]. Найкраще дослідженим типом ікс-фемізму є евфемізм.

Розгляд евфемії передбачає з'ясування її сутності та критеріїв відмежування від суміжних мовних явищ. Специфіка евфемізму розкривається в його риторичних, семантичних і соціопрагматичних характеристиках. З огляду на динамічність цього мовного явища, важливим аспектом є також виникнення та розвиток евфемістичних позначень.

Незважаючи на велику кількість праць, присвячених вивченню евфемії [напр., 31; 57–60; 88–90; 140; 159; 183; 272], та значній кількості визначень самого поняття «евфемізм», у лінгвістиці досі відсутня загальноприйнята дефініція евфемізму. Різні дослідники наголошують на тих чи інших ознаках цього комплексного явища.

Так, більшість існуючих у науковій літературі визначень поняття «евфемізм» за функціональним критерієм можна зарахувати до однієї з трьох груп [91, с. 12].

До першої групи належать ті визначення, у яких розкривається лише одна функція евфемізмів − пом'якшення грубого та неприємного [напр., 36, с. 164].

У визначеннях другої групи окрім пом'якшувальної функції відзначається значущість соціальних мотивів [напр., 163, с. 11].

Окрім того, на передній план може виходити функція маскування дійсності.

Слід зазначити, що функціональний критерій хоч і є важливим для розуміння сутності евфемізму, його навряд чи можна вважати вичерпним.

Зважаючи на це, наведемо деякі визначення евфемізму, що подані у вітчизняній науковій літературі.

«Евфемізмами прийнято називати вуалювальні та “пом’якшувальні” описові позначення для предметів чи явищ, які суспільство вважає неприємними чи непристойними [16, с. 1]».

«Евфемізм (від гр. «éu» – «добре», «phēmí» – «говорю», «прославляю»; «euphēmía» − «пом’якшене висловлення») – стилістична фігура; навмисна заміна знака певного поняття описовим найменуванням або іншим знаком для усунення небажаних, надто різких, недостатньо ввічливих слів шляхом їхнього пом’якшення або шифрування через заборону на вживання деяких слів, зумовлену соціально-політичними, історико-культурними, релігійними, етичними й естетичними чинниками [118, с. 135]».

«Евфемізм – антиінвектива, він базується на зменшенні негативної ознаки або на переході оцінного знака з негативного на позитивний [121]».

В останньому визначенні на передній план висунута основна відмінність евфемістичних замінників від прямих позначень − зменшення негативного оцінного забарвлення або його зміна на позитивне.

Попри те, що в наведених визначеннях не вказані чіткі ознаки, за якими можна було б однозначно ідентифікувати евфемізми, у них досить виразно відображене коло тих лінгвістичних та екстралінгвістичних явищ, з якими евфемія перебуває в тісному взаємозв’язку:

− взаємозв’язок евфемії з мовними табу;

− здатність евфемізму виконувати функцію стилістичної фігури;

− проблема взаємозв’язку мовного знака та його значення;

− взаємозв’язок явища евфемії з інтенціями мовців.

Зважаючи на комплексність явища евфемії, слід зазначити, що опис у дефініції евфемізму виключно його функціональних характеристик помітно звужує розуміння цієї стилістичної фігури. Натомість доцільним видається врахування аксіологічної складової евфемії.

З урахуванням оцінного аспекту можна запропонувати таке визначення

поняття евфемізм:

Евфемізм − це стилістична фігура, яка виникає внаслідок заміни негативного знака на менш негативний, нейтральний або позитивний на позначення того самого денотата.

Окрім терміна евфемізм у науковому обігу перебувають також терміни евфемія та евфемізація, які потребують розрізнення.

Під поняттям евфемії ми пропонуємо розуміти явище покращення оцінного значення.

Поняттям евфемізм охоплюються окремі мовні одиниці, що репрезентують це явище.

Евфемізація позначає процес перетворення мовного знака на евфемістичний.

Евфемізм є особливою стилістичною фігурою, одним із різновидів перифрази. Досить складною є проблема чіткого відокремлення евфемізмів від інших видів перифрази, зокрема гіперболи, іронії, літоти. Так, евфемізми можуть, подібно до іронії, вживатися як засоби гумору та сатири [213, с. 272].

Основним критерієм для виокремлення евфемізмів є наявність трансформації значення на основі оцінного, емоційно-оцінного чи емоційно-експресивного зіставлення значень слів. Окрім того, до евфемістичних перифраз не належать слова, що зазнають перефразування, оскільки їм властива нова, повна, інтенційно позитивна зміна предметно-понятійної співвіднесеності позначень [16, с. 11].

Аналізуючи евфемію, дослідники виокремлюють три аспекти цього складного явища: риторичний, семантичний та соціопрагматичний [321, с. 94].

Для з’ясування стилістичної своєрідності евфемізмів доцільно здійснити їхнє зіставлення з прямими позначеннями згідно зі шкалою мовно-стильової нормативності [16, с. 11].

Виділення відношень «нейтральне висловлювання / мовно-стильова норма / евфемізм» дає змогу з’ясувати, що евфемізми відрізняються від нейтральних позначень більш позитивним аксіологічним забарвленням.

Розглядаючи особливості евфемії з точки зору семантики, слід звернути увагу на взаємозв’язок значення евфемізму зі значенням відповідного нейтрального позначення та на семантичні процеси, що відбуваються під час розвитку евфемізмів.

Як відомо, евфемізм перебуває з відповідним прямим позначенням у парадигматичному відношенні контекстуальної синонімії. При цьому важливим є чітке виокремлення компонентів значення, що є спільними для евфемізму та прямого позначення, а також тих компонентів значення (сем), які їх різнять.

Під час аналізу лексичного значення виокремлюють денотативне, сигніфікативне, конотативне та синтаксичне значення слова [74, с. 82].

Очевидно, що евфемістичне позначення певного денотата відрізняється від його не евфемістичного найменування конотативними семами, причому взаємозв’язок між конотативними значеннями евфемізмів і конотативними значеннями відповідних прямих позначень має регулярний характер.

Евфемізм несе в собі певний меліоративний «заряд», його значення є позитивним порівняно зі значенням слова, що прямо називає заборонене поняття [16, с. 17].

Значення слова є результатом кореляції лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів. Під час аналізу явища евфемії доцільним є розгляд соціопрагматичних чинників, тобто всієї позамовної дійсності, яка «примушує» мовців замінювати певні поняття їхніми евфемістичними корелятами.

При цьому слід зазначити таке [68, с. 389]:

1. Мовець здійснює оцінку предмета мовлення як такого, пряме позначення якого може бути кваліфіковане як грубість, різкість, непристойність і т. ін. у певному соціальному середовищі чи конкретним адресатом; видається ймовірним, що лише певні об’єкти, реалії, сфери людської діяльності й міжособистісних відносин можуть викликати подібну оцінку – інші об’єкти є нейтральними в цьому відношенні. У зв’язку з цим

евфемізованим може бути не будь-яке мовлення, а лише таке, що пов’язане з певними темами й сферами діяльності.

2. Мовці здійснюють підбір таких позначень, які не лише пом’якшують ті чи інші слова та вирази, що видаються грубими, а й маскують та вуалюють сутність явища.

3. Вживання евфемізму залежить від контексту й умов мовлення: жорсткий контроль мовленнєвої ситуації, а також самоконтроль мовцем власного мовлення передбачають більшу вірогідність появи евфемізмів.

4. Уявлення про те, що може бути евфемізмом, є соціально зумовленим: те, що в одному соціальному середовищі сприймається як евфемізм, в іншому середовищі може розглядатися інакше.

При цьому контекстуальна евфемія є прагмалінгвістичним феноменом, що відображає кореляцію мови та моралі [23, с. 3].

Евфемія є надзвичайно динамічним явищем. Окремі евфемістичні позначення перебувають у процесі постійного розвитку. Цей розвиток охоплює декілька послідовних етапів: виникнення евфемістичного позначення − його поширення та витіснення ним прямого найменування − перетворення евфемізму в пряме позначення та поступова втрата ним евфемістичних властивостей.

Виникнення евфемії первинно пов’язане з явищем словесного табу, що є виявом магічної функції мови та полягає в забороні вживання деяких слів, зумовленій соціально-політичними, історико-культурними, релігійними, етичними й естетичними чинниками. Внаслідок цього відбувається навмисна заміна знака певного поняття описовим найменуванням або іншим знаком (евфемізмом) [118, с. 597]. Вплив табу призводить до появи численних евфемізмів на позначення смерті, диявола, небезпечних тварин тощо.

На сучасному етапі відбувається поступове звуження сфери забороненого [23, с. 4]. Як наслідок, у сучасних мовах знижується частка евфемізмів, першопричиною виникнення яких є табу.

Натомість, на сьогодні основним мотиваційним чинником вживання

евфемізмів є прагнення учасників комунікації уникнути образи та дотриматися норм ввічливості, забезпечивши в такий спосіб підтримання власного іміджу. При цьому останнім часом значний вплив на утворення нових евфемізмів чинить феномен політкоректності. Зокрема, виникають численні евфемістичні позначення певних соціальних явищ та демографічних груп. Вживання таких евфемізмів зумовлене тактовністю, небажанням нагадувати про неприємні ситуації, намаганням підкреслити рівноправність тощо [140, с. 118].

Іншими мотиваційними чинниками, що спонукають до використання евфемізмів у власному мовленні, є бажання продемонструвати ознаки належності до певної соціальної групи чи підвищити статус денотата і навіть прагнення продемонструвати свій інтелект. Евфемізм може бути зумовлений також зовсім не доброчинними намірами: бажанням затуманити реальність та обманути оточуючих, перетворюючись на засіб маніпулятивного впливу [164, с. 96].

Евфемістичні позначення, що виникають під впливом розглянутих вище чинників, можуть розвиватися різними шляхами. При цьому «життєвий шлях» евфемізму значною мірою залежить від того, чим саме зумовлене його виникнення.

Так, евфемізми, що використовуються з маніпулятивною метою, вживаються лише представниками певної соціальної групи. Значна кількість таких евфемізмів вживається в мовленні лише один раз, не набуваючи поширення й залишаючись оказіоналізмами. У разі постійного використання того самого евфемістичного позначення з метою маніпулювання неминучим є його викриття та втрата ним здатності ефективно впливати на адресата.

Замість усталених у мові та зафіксованих у словниках евфемізмів мовці вдаються до евфемістичних субститутів, створених саме для цієї комунікативної ситуації. У мові постійно існує потреба в творенні контекстуальних евфемістичних замінників, оскільки вже усталені евфемізми внаслідок постійного використання втрачають евфемістичний потенціал [23, с. 5].

Недовговічними є й евфемізми, первинним мотиваційним чинником

виникнення яких є табу або політична коректність. Важливою умовою дієвості евфемізму є наявність «грубого», неприпустимого еквіваленту. Як тільки ця незручна фраза виходить із ужитку, евфемізм втрачає свої «облагороджувальні» властивості, оскільки переходить до розряду прямих позначень і тоді потребує нової заміни [72, с. 120].

На відміну від звичайної лексики, евфемізми надзвичайно чутливі до суспільних оцінок тих чи інших явищ. З цим пов'язана історична змінюваність статусу евфемізму в мові та мовленні: те, що видається вдалим евфемістичним найменуванням одному поколінню, наступним поколінням може розглядатися як безсумнівна та недопустима грубість, яка потребує евфемістичної заміни [68, с. 387].

Окрім суспільної оцінки того чи іншого явища, важливим є також індивідуальне ставлення мовця до нього. Як зазначає Н. Г. Іщенко, «мовець, вживаючи у мовленні будь-яке оцінне слово, знаходиться під впливом двох факторів: об'єктивної норми, що існує у суспільстві, та суб'єктивної норми, свого уявлення про ознаки предмету. Зіставляючи своє та чуже уявлення про референт, суб'єкт робить висновок про відхилення якостей предмета від рівня норми і здійснює оцінну предикацію. У різних випадках переважає або об'єктивна, або суб'єктивна норма» [53, с. 49].

Під час утворення евфемістичних позначень провідну роль дослідники відводять механізму утворення асоціативних зв'язків [58, с. 140].

Під впливом страху, огиди чи сорому мовець уникає прямого позначення того чи іншого денотата (предмета чи явища), оскільки пряме позначення настільки тісно та звично пов'язане з відповідним денотатом, що викликає у мовця чи слухача такі ж почуття, як і сам денотат. Відповідно, для їхнього пом'якшення необхідно скористатися іншими позначеннями. Таке позначення досягне мети лише в тому разі, якщо буде володіти тією чи іншою мірою відволікаючою силою, тобто пов'язуватися у свідомості учасників мовленнєвого акту з денотатами, які перебувають за межами табуйованої сфери.

Важливе значення для еволюції евфемізмів має мовний конвенціоналізм.

Соціокультурні, морально-етичні та естетичні конвенційні норми суспільства формують поняття позитивності чи негативності тих чи інших явищ або предметів, мовно-конвенційні оцінки визначають прийнятність / неприйнятність, коректність / некоректність існуючих назв у конкретних соціальних ситуаціях. Суспільні конвенції опосередковано впливають на мовні та стимулюють появу вторинних, більш «престижних», евфемістичних позначень [16, с. 2]. Таким чином, кожен евфемізм має певні етапи власного розвитку: свою «молодість» і «старість», а евфемізація є складним, динамічним процесом, що потребує подальшого дослідження.

Поряд з евфемізмами, у парламентській комунікації поширеними є дисфемізми. Дисфемізм є стилістичною фігурою, що протилежна евфемізму. Зважаючи на це, розгляд дисфемії доцільно здійснювати за такою ж схемою, яка використовувалася під час розгляду евфемії.

На відміну від евфемії, дисфемія залишається практично недослідженою. Як зазначають українські лінгвісти В. Вострецова та І. Решетарова, «аналіз літератури з питань вивчення дисфемії доводить, що історія досліджень цього феномену мови являє собою спорадичні згадування про наявність такого в межах розробки інших лінгвістичних явищ [35, с. 184]». Лише останнім часом ситуація з вивченням дисфемії почала кардинально змінюватися. В Україні та за кордоном з’явилася низка монографій [163–164], дисертацій [1; 20; 27; 84 та ін.] та наукових статей [10; 35; 38; 79; 86–87; 108; 110; 139; 160 тощо], у яких розглядаються дисфемізми.

Дисфемізми визначаються як слова та висловлювання з конотаціями, які є образливими щодо денотата чи слухачів [163, с. 26]. Стилістична функція дисфемізму є протилежною евфемізму та полягає у вираженні поняття в більш різкій і грубій формі [36, с. 165].

Дисфемізм є інвективою, що ґрунтується на гіперболізації негативної ознаки або заміні позитивного оцінного знака на негативний. У мовній інвективі використовуються різноманітні засоби негативної оцінки поведінки й особистості адресата – від експресивних слів, що перебувають у межах

літературного слововживання, до грубої просторічної лексики. Метою вживання дисфемізмів є принизити ворога, сформувати сприйняття об’єкта як підозрілого та небажаного, викликати до нього ворожість, відразу чи ненависть [117].

Дисфемізм може вживатися також з прагматичною настановою принизити або озвучити прояв гумористичної зневаги [79, с. 30].

Дисфемізм є результатом процесу дисфемізації. Дисфемізація визначається як процес набуття словом (виразом) ознак дисфемізму − одиниці з образливими, неввічливими конотаціями, що потребує заміни на нейтральне слово (вираз) або евфемізм і в сучасних лінгвістичних дослідженнях протиставляється останньому [79, с. 34].

Дисфемізмами є висловлювання, що представлені грубою, вульгарною номінацією особи, істоти з метою її приниження й увиразнення мовлення шляхом надання нейтральному знаку негативного змісту [118, с. 124].

Зважаючи на вищезазначені положення, спробуймо запропонувати власні визначення понять «дисфемізм», «дисфемія» та «дисфемізація».

Дисфемізм − це стилістична фігура, яка виникає внаслідок заміни позитивного або нейтрального знака на негативний або менш негативного знака на більш негативний на позначення того самого денотата.

Дисфемія − це явище заміни позитивного або нейтрального знака на негативний або менш негативного знака на більш негативний на позначення того самого денотата.

Дисфемізація − це процес заміни позитивного або нейтрального знака на негативний або менш негативного знака на більш негативний на позначення того самого денотата.

Важливим аспектом розгляду дисфемії є встановлення відношення цього явища до явища евфемії. Про тісний взаємозв’язок обох стилістичних фігур свідчить вже те, що в більшості праць дисфемізм розглядається саме поряд з евфемізмом [152; 163−164 та ін.], а також наявність терміна-гіпероніма − іксфемізм, яким охоплюються як евфемізми, так і дисфемізми.

Розрізнення евфемізмів і дисфемізмів ускладнює існування суміжних явищ, наприклад, евфемістичних дисфемізмів і дисфемістичних евфемізмів. Проте між обома стилістичними фігурами існує помітна різниця, зокрема у цільовій настанові на покращення (евфемізм) чи погіршення (дисфемізм) денотата, у ступені виразності (дисфемізми характеризуються більшою експресивністю, емоційністю) та в обов'язковості стилістичного забарвлення (евфемізми можуть наближатися до нейтральних перифраз). Ефективним способом розмежування евфемістичних і дисфемістичних мовних одиниць може бути асоціативний психолінгвістичний експеримент [84, с. 14].

Загалом, більшість дослідників протиставляють дисфемізми евфемізмам [напр., 152, 163−164]. Таке протиставлення виявляється, по-перше, у напрямку зміни оцінного значення (для евфемізмів − покращення, а для дисфемізмів − погіршення). По-друге, ці стилістичні фігури мають протилежне функціональне призначення.

Дисфемізми є протилежними евфемізмам і на семантичному рівні.

Розгляд особливостей семантики дисфемізмів передбачає порівняння компонентів значення нейтральних і дисфемістичних позначень та з'ясування, які з них є спільними, а які різняться.

Специфіка семантики дисфемістичних позначень порівняно з нейтральними полягає в обов'язковій наявності негативних оцінних сем. За умови, якщо денотат, який зазнає дисфемістичного перейменування, сам по собі вже є негативним, дисфемізм утвориться в тому разі, якщо буде містити компоненти значення з більш негативною оцінкою порівняно з первинним позначенням.

З іншого боку, для утворення дисфемізму необхідною є наявність певної семантичної бази, яка буде спільною для дисфемістичного та недисфемістичного позначення й забезпечуватиме впізнаваність дисфемізму.

Використання дисфемізмів значною мірою зумовлюється контекстом. Так, жорсткий самоконтроль мовцем власного мовлення знижує вірогідність появи дисфемізмів.

Дисфемізм як стилістична фігура базується на вживанні пейоративних лексичних одиниць.

Пейоративними називаються лексичні одиниці, до структури лексичного значення яких належить негативна емотивна сема, за допомогою якої виражається негативне ставлення мовця до адресата. Дослідники вказують на те, що в конфліктних ситуаціях мовець не обмежується лише пейоративною лексикою, яка зафіксована у словниках. Активно використовуються нейтральні лексеми, які в контексті перетворюються на лайливі слова. Відбувається «аплікація» негативної емотивної семи на семантику нейтральної лексеми. Деякі лінгвісти дотримуються думки, що будь-який іменник у контексті може стати пейоративним [39, с. 5].

Процес перетворення нейтральної лексичної одиниці на пейоративну, що призводить до утворення дисфемізму, називається пейорацією.

«Під пейорацією слід розуміти семантичну еволюцію ідентифікуючого номінанта, що призводить до появи негативних оцінних компонентів і переходу номінанта до розряду предикатів, що використовуються в комунікації з метою вираження пейоративної оцінки [66, с. 3]».

На думку Г. Б. Мінчак, дисфемізація є одним із проявів ширшого процесу − ідеологізації.

«Ідеологізація – це процес набуття конотативною семантикою ідеологічно нейтральної номінативної одиниці ідеологічної асоціативної або асоціативно-образної семантичної ознаки в певному ідеологічному узусі, що зумовлює зміну нейтральної ідеологічної оцінки на позитивну чи негативну [85, с. 8]».

Дисфемізми, виконуючи функцію засобу ідеологічного впливу, настільки тісно пов’язані з усією ідеологічною системою, що за умови її зникнення вони втрачають свої дисфемістичні ознаки, перетворюючись на нейтральну лексику чи навіть лексику з позитивним забарвленням (наприклад, з розпадом Радянського Союзу в українській мові перестали бути дисфемізмами слова «дисидент», «формаліст» або «український націоналіст»).

Таким чином, евфемізми та дисфемізми різняться напрямом зміни

оцінного значення, що зумовлює протилежність їхніх функціональних властивостей.

1.4.2 Функції евфемізмів і дисфемізмів

Важливим аспектом, який допомагає зрозуміти сутність евфемізмів і дисфемізмів, є їхні функції. У науковій літературі спостерігаються декілька підходів до ідентифікації функцій евфемізмів, у той час як функції дисфемізмів залишаються практично недослідженими.

Традиційно виокремлюють дві основні функції евфемізмів: пом'якшувальну (нім. «verhüllende») та вуалювальну (нім. «verschleiernde») [297, с. 281].

Більш детальну класифікацію функцій евфемізмів пропонує російський дослідник Л. П. Крисін [68, с. 391]:

1. Евфемізм є засобом пом'якшення висловлювання та дає змогу мовцеві уникнути грубощів.

2. Евфемізми дають змогу уникнути комунікативних конфліктів і невдач.

3. Евфемізми можуть виконувати вуалювальну функцію.

4. Евфемізми можуть вживатися у функції своєрідного шифру. Вони дають змогу передати адресату інформацію таким чином, щоб вона була зрозуміла лише йому.

Слід зазначити, що Л. П. Крисін розглядає вуалювальне використання евфемізмів як специфічний вияв їхнього вживання з метою уникнення комунікативних невдач. Використання ж евфемізмів як шифру має суттєві обмеження. Звичайно, така зашифрованість відносна й дуже скоро вона зникає, якщо подібні повідомлення містяться не у приватній кореспонденції, а публікуються і при цьому стають доступними для інтерпретації кожному читачу чи слухачу [68, с. 396].

О. О. Селіванова виокремлює такі функції евфемізмів: магічну, ідеологічну, етикетну, іронічну та криптофорну [118, с. 135].

Магічна функція тісно пов'язана з мовними табу та полягає у здатності евфемізмів замінювати табуйовані слова та вирази. При цьому слово

розглядається не як зовнішній атрибут певного явища, а як його невід'ємна складова. Заміна табуйованого слова евфемізмом означала в античну добу (у широкому розумінні) магічну заміну самого явища об'єктивної дійсності, а евфемізм був засобом здійснення магічної дії.

Ідеологічна функція евфемізмів полягає в їхній здатності бути засобом здійснення ідеологічного контролю та маніпулювання суспільною свідомістю.

Етикетна функція евфемізмів пов'язана з необхідністю дотримання традиційних культурних норм. Мовці вживають евфемізми з метою дотримання пристойності, виявляючи в такий спосіб ввічливість і тактовність.

Іронічна функція евфемізмів полягає у здатності цих мовних одиниць бути засобом творення іронії. Слід зазначити, що в цій функції найчастіше використовуються евфемістичні дисфемізми, тому її виокремлення видається сумнівним.

Криптофорна функція евфемізмів ґрунтується на їхній здатності зашифровувати повідомлення, виступаючи в ролі своєрідної криптограми.

На основі аналізу прагматичних особливостей вживання евфемізмів В. Б. Великорода виділяє такі функції евфемістичних субститутів, як вуалювальна, кооперуюча (відображає прагнення учасників комунікації до мовленнєвої співпраці), превентивна (використання евфемізмів як альтернативи табуйованих слів), риторична (свідомий вплив на адресата), елевативна (адресант зображає аспекти реальності в більш позитивному світлі), конспіративна (приховування інформації від осіб, що не належать до групи, якій адресоване повідомлення) та дистортивна (вживання евфемізмів з метою спотворення відображення інформації у свідомості адресата) [30, с. 7– 8].

Безперечно, кожен з дослідників, виділяючи ті чи інші функції, має право на створення власної класифікації, оскільки складність і багатогранність явища евфемії навряд чи може бути зведена до єдиного підходу до визначення функціональних якостей евфемізмів.

Протилежними функціональними властивостями порівняно з евфемізмами характеризуються дисфемізми.

Так, на думку української дослідниці К. С. Серажим, вживання дисфемізмів – це використання мови як зброї для атаки на «ворога» [121]. Дисфемізми, так само як і евфемізми, належать до функціонального класу агональних знаків. Агональність виявляється в двох аспектах. З одного боку, це «боротьба проти» (боротьба з «ворогом», боротьба за повалення супротивника), а з іншого – «боротьба за» (боротьба за збереження свого статусу та існуючого стану речей). Перший аспект реалізується в знаках вербальної агресії – інвективах, до яких належать дисфемізми.

Використання дисфемізмів відіграє важливу роль під час здійснення пропаганди. При цьому метою їхнього вживання є приниження супротивника, його відкрита чи прихована дискримінація (напр., нім. *Fremdarbeiter* замість *Gastarbeiter*).

Як зазначають К. Аллан та К. Баррідж, мовці використовують дисфемізми, ведучи мову про людей та предмети, що розчаровують чи дратують їх, а також про об’єкти, яких вони не схвалюють [164, с. 31]. У зв’язку з цим дисфемізми зазвичай вживаються представниками політичних груп, коли мова йде про політичних опонентів.

Таким чином, функціональні властивості евфемізмів і дисфемізмів зумовлюють їхню привабливість для використання учасниками парламентської комунікації.

1.4.3 Методологічні засади добору та аналізу евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції

Важливою передумовою об’єктивного аналізу евфемії та дисфемії в парламентській комунікації є визначення чітких критеріїв виокремлення цих мовних одиниць та методологічних засад їхнього аналізу. Основні критерії виокремлення евфемізмів і дисфемізмів з парламентських текстів

ґрунтуються на розумінні їхньої сутності, викладеної в пункті 1.4.1.

По-перше, евфемістичне чи дисфемістичне позначення повинне характеризуватися зміщенням оцінного значення порівняно з первинним позначенням чи денотатом. Для евфемізмів таке зміщення відбувається в бік більш позитивного оцінного значення, а для дисфемізмів – у бік більш негативного. Наявність такого зміщення може бути встановлена за допомогою компонентного аналізу.

По-друге, евфемістичні та дисфемістичні позначення повинні виконувати властиві їм функції, тобто пом’якшувати та приховувати негативні характеристики певних явищ (евфемізми) або ж висувати їх на передній план (дисфемізми).

Важливим є врахування того, що евфемізми та дисфемізми можуть бути одиницями не лише лексичного, а й синтаксичного рівнів, що порушує питання визначення складу окремого евфемістичного чи дисфемістичного позначення. На наш погляд, до складу евфемізму чи дисфемізму можуть входити три компоненти:

– компонент, який відповідає за зміщення оцінного значення евфемістичного чи дисфемістичного позначення порівняно з первинним позначенням або денотатом;

– компонент, який забезпечує взаємозв’язок евфемізму чи дисфемізму з нейтральним позначенням або денотатом;

– інтенсифікатори та деінтенсифікатори, за допомогою яких підсилюється евфемістичний або дисфемістичний характер позначення.

Важливим є також врахування контексту, в якому використовуються евфемізми та дисфемізми. З огляду на це, необхідно виділяти не лише сам евфемізм чи дисфемізм, а й його тематичне розгортання, а також вказівку на мовця, який вжив евфемізм чи дисфемізм, та його партійну належність.

Комплексний аналіз евфемізмів і дисфемізмів передбачає розгляд таких аспектів:

По-перше, необхідно з’ясувати, які саме денотати зазнають

евфемістичного та дисфемістичного перейменування в парламентській комунікації. Для цього необхідним є здійснення їхньої типологізації за тематично-змістовими сферами.

По-друге, важливо встановити мовну природу евфемістичних і дисфемістичних позначень. Для цього необхідно здійснити аналіз словотвірних елементів, які впливають на модифікацію оцінного значення, вираженого коренем слова, сприяючи в такий спосіб утворенню евфемізму чи дисфемізму. Слід також визначити способи та засоби лексико-семантичного рівня, які використовуються для утворення евфемізмів і дисфемізмів, а також синтаксичну структуру цих мовних одиниць.

По-третє, слід розглянути функціонування евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації, що реалізується шляхом використання політиками евфемістичних і дисфемістичних комунікативних стратегій і тактик. Для розв'язання цього питання необхідним є з'ясування комунікативних цілей, які прагнуть реалізувати учасники парламентської комунікації за допомогою евфемізмів і дисфемізмів.

Завершальним кроком є з'ясування спільних та відмінних рис використання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції на основі застосування зіставного методу.

Висновки до першого розділу

Сучасна лінгвістика характеризується посиленням інтересу до вивчення функціонування мовних одиниць в інституційних умовах. Інституційне спілкування протиставляється особистісному й вирізняється такими ознаками, як значна кількість мовленнєвих обмежень, відносно фіксована зміна комунікативних ролей, низька залежність від ситуації та контексту тощо. Структура інституційного спілкування формується такими компонентами, як уявлення про соціальну місію певного інституту, особлива мова, зокрема й фахова, яку використовують при включенні в інституційну

комунікацію, нормативна модель типово-подієвої статусно-рольової комунікації, до реалізації якої спонукає конкретний тип інституційного спілкування, система базових цінностей, яка передається за допомогою інституційної комунікації, основні стратегії, що реалізуються в певному типі інституційного спілкування, жанри, які репрезентують інституційну комунікацію, прецедентні тексти та типові дискурсивні формули.

Інституційна комунікація характеризується існуванням низки типів, кожен з яких обслуговує певну сферу спілкування. Однією зі сфер інституційного спілкування є парламентська комунікація, що посідає провідне місце в структурі політичної комунікації країн парламентської демократії. Основними соціолінгвальними характеристиками парламентської комунікації є специфічні інституційні умови, у яких вона відбувається, її публічний характер, тріалогічність, інсценованість і ритуальність. Ці ознаки є тісно взаємопов'язаними. Публічний характер парламентської комунікації забезпечується трансляціями пленарних засідань по радіо та телебаченню, вільним доступом громадян до стенограм пленарних засідань і парламентської документації, висвітленням роботи законодавчих органів влади в газетах і журналах, зокрема й спеціалізованих парламентських, а також присутністю слухачів на пленарних засіданнях. Публічність парламентської комунікації зумовлює її інсценованість та високий рівень ритуалізації.

Парламентська комунікація має складну структуру, що охоплює комунікацію всередині парламенту, комунікацію парламенту з іншими політичними інститутами, зокрема урядом, а також комунікацію парламенту з громадськістю. Кожна з цих сфер характеризується набором адресантно-адресатних конфігурацій, які ґрунтуються на статусно-рольових відносинах між учасниками парламентської комунікації.

Парламентська комунікація репрезентована широким спектром текстів, що можуть бути поділені залежно від їхнього функціонального призначення на законотворчі, контрольні, фінансово-бюджетні, представницькі, ритуальні та регламентні.

Значний вплив на розвиток мовних засобів у парламентській комунікації

справляє феномен політичної коректності. Під впливом цього явища виникає низка евфемістичних позначень. У процесі мовного розвитку такі евфемізми втрачають свої властивості, зазнаючи дисфемізації.

Важливими характеристиками парламентської комунікації є її евфемізація та дисфемізація, що полягають у цілеспрямованому використанні парламентарями таких оцінних мовних засобів, як евфемізми та дисфемізми для досягнення власних комунікативних цілей.

Евфемізм можна визначити як стилістичну фігуру, що виникає внаслідок заміни негативного знака на менш негативний, нейтральний або позитивний на позначення того самого денотата.

Натомість, дисфемізм − це стилістична фігура, яка виникає внаслідок заміни позитивного або нейтрального знака на негативний або менш негативного знака на більш негативний на позначення того самого денотата.

Обидві стилістичні фігури є тісно взаємопов’язаними. Водночас вони різняться цільовою настановою на покращення (евфемізм) чи погіршення (дисфемізм) денотата, ступенем виразності (дисфемізми характеризуються більшою експресивністю, емоційністю) та обов’язковістю стилістичного забарвлення (евфемізми можуть наближатися до нейтральних перифраз).

Евфемізми та дисфемізми є протилежними на семантичному рівні. Специфіка семантики дисфемістичних позначень полягає в обов’язковій наявності негативних оцінних сем. Натомість значення евфемізму є більш позитивним порівняно з нейтральним позначенням.

Евфемізми та дисфемізми характеризуються специфічними функціями, які вони виконують у комунікації. Евфемізми в сучасній парламентській комунікації використовуються насамперед з метою здійснення маніпулятивного впливу, дотримання ввічливості та норм політкоректності. Натомість, функціональне призначення дисфемізмів полягає у здійсненні вербальної атаки на опонентів, їхній дискредитації та приниженні.

Основні положення першого розділу викладено в таких публікаціях автора дисертації: [129].

РОЗДІЛ 2

СОЦІОЛІНГВАЛЬНА ПРИРОДА ЕВФЕМІЗМІВ І ДИСФЕМІЗМІВ У ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФРН ТА ШВЕЦІЇ

Мовна природа евфемізмів і дисфемізмів формується під впливом соціальних факторів. До провідних чинників, які зумовлюють використання тих чи інших евфемістичних або дисфемістичних позначень у парламентській комунікації ФРН і Швеції, належать особливості політичного, економічного, соціального, культурного життя відповідних країн, специфіка їхнього екологічного стану тощо. З огляду на це, необхідним є розгляд соціолінгвальної природи евфемізмів і дисфемізмів, що полягає у врахуванні не лише власне лінгвістичних характеристик евфемізмів і дисфемізмів, а й чинників суспільного характеру, що зумовлюють їхнє використання.

Зважаючи на це, розгляньмо основні підходи до типологізації евфемізмів і дисфемізмів, а також способи та засоби їхнього утворення на різних рівнях мовної системи.

2.1 Проблеми типологізації евфемізмів і дисфемізмів

2.1.1 Типологія евфемізмів і дисфемізмів за формальним критерієм

Важливим аспектом, який дає можливість поглибити розуміння сутності евфемізмів і дисфемізмів, є диференційований підхід до таких мовних одиниць. На сьогодні в лінгвістиці сформувалася низка підходів до типологізації евфемізмів. Одним із таких підходів є формальний, що передбачає класифікацію евфемістичних позначень залежно від рівня мовного вираження. Евфемізми можуть бути виражені окремими словами, словосполученнями, реченнями й навіть фрагментами текстів.

Зважаючи на це, за формальним критерієм евфемізми поділяються на синтаксичні та лексичні [190, с. 110].

Синтаксичні евфемізми − це речення, які за допомогою слів і виразів, що не мають негативної конотації або мають менший ступінь негативної конотації, сформульовані таким чином, аби приховати негативну дійсність. Наприклад, синтаксичним евфемізмом є речення *Vi öppnar dörren och säger: "Välkommen, räds icke!"* замість *Vi konkurrensutsätter statliga veterinärer*:

Erik A Eriksson (c): Det finns goda möjligheter för att distriktsveterinärer är de som fortsätter en verksamhet som man i dag redan är ansvarig för. Här får de den chansen. Vi öppnar dörren och säger: Välkommen, räds icke! [365].

Лексичні евфемізми можуть бути абстрагуючими або такими, що характеризуються позитивним забарвленням. Абстрагуючі евфемізми полягають у спонтанному чи умисному вживанні широкого (родового) поняття, за допомогою якого приховується негативна ознака. Наприклад, у парламентській комунікації Німеччини вживається абстрагуючий евфемізм *härtere Sanktionsmaßnahmen* на позначення військового нападу на Іран:

Andreas Schockenhoff (CDU/CSU): Ein nuklear bewaffneter Iran würde im Nahen und Mittleren Osten einen atomaren Rüstungswettlauf mit katastrophalen Folgen auslösen. Das muss verhindert werden, wenn nötig auch durch härtere gemeinsame Sanktionsmaßnahmen [335, с. 76].

Прикладами вживання абстрагуючих евфемізмів у парламентській комунікації Швеції є *anstalt* на позначення в'язниці чи *klienter* на позначення ув'язнених:

Beatrice Ask (Justitieminister): Under samma period har en stabilisering av klienttillströmningen skett, och det genomsnittliga antalet inskrivna klienter vid häkten och anstalter är i dag ungefär detsamma som för fem år sedan [367].

Евфемізми, що характеризуються позитивним забарвленням, маскують негативні ознаки за допомогою позитивних асоціацій. У цьому разі йдеться насамперед про неологізми, утворені з метою прикрашення дійсності. Так, позитивне забарвлення має евфемізм у парламентській комунікації Німеччини *Brückentechnologie* на позначення атомної та теплової енергетики:

Angela Merkel (Bundeskanzlerin): Das schließt allerdings die Erkenntnis ein,

dass die Kernenergie für eine Übergangszeit

(Zurufe von der SPD und dem Bündnis 90 / Die Grünen: Oh!)

als Brückentechnologie ein unverzichtbarer Teil unseres Energiemixes bleibt [335, с. 37].

Іншим прикладом використання евфемізму, що характеризується позитивним забарвленням, є шведське *effektivisera verksamheten* на позначення скорочення персоналу:

Jörgen Johansson (c): Systemförändringar i syfte att dels effektivisera verksamheten, dels höja kvaliteten och dels ge det demokratiska innehållet en mer framträdande roll ger, som jag ser det, en ökad snabbhet i det regionaliseringsarbete som pågår i vårt land [361].

У той час як абстрагуючі евфемізми є синекдохами, евфемізми, що характеризуються позитивним забарвленням, можуть бути метафоричними чи метонімічними [190, с. 110].

Так само як і евфемізми, дисфемізми можуть бути типологізовані за різноманітними критеріями, що розкривають ті чи інші їхні закономірності.

З формальної точки зору дисфемізми можуть бути виражені окремим словом, словосполученням, реченням або фрагментом тексту. Тому, як і для евфемізмів, доцільним є розрізнення лексичних і синтаксичних дисфемізмів.

Лексичним дисфемізмом, що використовується в парламентській комунікації ФРН, є вживання слова *Mauer* на позначення атомної енергії:

Bärbel Höhn (Bündnis 90/Die Grünen): Sie sprechen von Atomkraft als Brückentechnologie, de facto wirkt diese aber wie eine Mauer. Sie errichten eine Mauer gegen die erneuerbaren Energien, die sozusagen mit Vollgas gegen diese Mauer fahren [336, с. 155].

У парламентській комунікації Швеції вживається лексичний дисфемізм *tsunami* на позначення фінансової та економічної кризи:

Carl B. Hamilton (fp): Den amerikanska bolånekrisen byggde på att det var en affärsidé att mörka de risker som fanns. Att utifrån det titta på den finansiella sektorn i Sverige och komma till insikt i den tsunami som sedan drabbade oss är

att gå lite långt, tycker jag [361].

У німецькій та шведській мовах поширеними є також евфемізми та дисфемізми, що є складними словами. Залежно від кількості компонентів, які утворюють складні слова, можна виокремити такі групи:

1. Евфемізми та дисфемізми, які складаються з двох компонентів. Ця група є найчисельнішою в парламентській комунікації ФРН і Швеції (див. додаток Е, табл. Е.8 – Е.9). До цієї групи належить, зокрема, дисфемізм *Schuldenmeisterin*, що вживається на позначення одного з політиків у парламентській комунікації ФРН:

Christel Happach-Kasan (FDP): Ich glaube, es ist eine gute Botschaft an den ländlichen Raum, dass wir unseren Milchbauern in dieser Weise unter die Arme greifen.

(Beifall bei Abgeordneten der FDP und der CDU/CSU – Ulrich Kelber (SPD): Befristet und auf Pump, Frau Happach-Kasan! Sie sind Schuldenmeisterin!) [335, с. 117].

У парламенті Швеції використовується дисфемізм *skattechock* на позначення підвищення податків, що також є складним словом, яке складається з двох компонентів:

Bertil Kjellberg (m): Samtidigt som man är angelägen att stimulera efterfrågan aviserar man för nästa år en skattechock för låg- och medelinkomsttagare. Jag är övertygad om att med en rödgrön regering hade medborgarna stoppat det extra barnbidraget i madrassen för att under 2009 i någon mån kompensera skattechocken [361].

2. Евфемізми та дисфемізми, які складаються з трьох компонентів. Такі складні слова вживаються в парламентській комунікації ФРН і Швеції значно рідше порівняно зі складними словами, що складаються з двох компонентів (див. додаток Е, табл. Е.8 – Е.9).

Так, у німецькому парламенті використовується дисфемізм *Zukunftsverhinderungsgesetz*, за допомогою якого здійснюється викриття евфемізму *Wachstumsbeschleunigungsgesetz*, який також складається з трьох

простих слів:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Hören Sie genau hin! – Dieses Wachstumsbeschleunigungsgesetz ist doch in Wirklichkeit ein Zukunftsverhinderungsgesetz [335, с. 40].

У парламентській комунікації Швеції вживається дисфемізм *kärnväljartrupper* замість *kärnväljargrupper*:

Thomas Östros (s): Moderaterna tyckte nämligen redan från början att överskott i goda tider var att överbeskatta deras kärnväljartrupper, de med mycket goda inkomster [361].

3. Евфемізми та дисфемізми, які складаються з чотирьох компонентів.

Так, у німецькому парламенті вживається дисфемізм *Mittelstands-hemmnisprogramm* на позначення програми розвитку атомної енергетики:

Marco Bülow (SPD): Deswegen nenne ich dieses Gesetz oder dieses Programm das größte Mittelstandshemmnisprogramm der letzten 20 Jahre [336, с. 158].

Значна кількість евфемізмів і дисфемізмів, що вживаються в парламентській комунікації ФРН і Швеції, є словосполученнями (див. додаток Е, табл. Е.8 – Е.9). Зокрема, словосполученнями є дисфемізми в парламентській комунікації ФРН *Dokument der Vertagung* і *Dokument der Verunsicherung* на позначення коаліційної угоди між християнськими демократами та вільними лібералами:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Was Sie mit dieser Vereinbarung abgeliefert haben, ist ein einziges Dokument der Vertagung, der Verunsicherung, gestreckt auf 124 Seiten [335, с. 40].

Прикладом використання дисфемістичного словосполучення в парламентській комунікації Швеції є *bensinslukande monster* на позначення великого автомобіля, що споживає багато пального:

Karin Nilsson (c): Det finns också en säker avsättning för en begagnad miljöbil då man säljer den vidare. Det ser man lätt när man tittar på Blocket i dag vilka bilar som säljs och vilka som blir stående. Dessutom har många miljöbilar väldigt

fördelaktiga villkor när de används som tjänstebilar, eftersom brukarna kan få förmånsvärdet nedsatt med 20–40 procent. Övergår man dessutom från att ha kört ett bensinslukande monster här i Stockholm kan det röra sig om besparingar av tusenlappar i månaden vad det gäller både bensinkostnader och förmånsvärde [344].

Використання лише одного компонента словосполучення унеможливлює утворення впізнаваного дисфемізму.

Дисфемізмом, що з синтаксичної точки зору є реченням, є приклад *Die Koalition strahlt!* [336, с. 145] на позначення наміру коаліції продовжити використання атомних електростанцій у німецькій мові або *Det regnar i Europa* [361] на позначення домінування консервативних політичних сил у Європі у шведській мові.

В окремих випадках дисфемізм може складатися з більше ніж одного речення. Наприклад, у парламентській комунікації ФРН вживається дисфемізм, що складається з декількох речень:

Olaf Scholz (SPD): Wenn man sich den Koalitionsvertrag anschaut, dann wird man unversehens an das berühmte Buch von Giuseppe Tomasi di Lampedusa Der Leopard erinnert. Da unterhält sich der Fürst mit seinem Neffen, der bei Garibaldi mitmacht, und fragt, was das alles soll. Die Antwort lautet: Es muss sich alles ändern, damit alles bleibt, wie es ist. – Genau das ist das Ergebnis des Koalitionsvertrages [336, с. 202].

Негативна оцінка коаліційної угоди в цьому прикладі передається за допомогою одразу декількох речень. Спочатку опозиційний депутат вказує на те, що мова йде про коаліційну угоду. Після цього здійснюється її негативна характеристика. В останньому реченні попереднє негативне висловлювання пов’язується з коаліційною угодою, прийнятою політичними опонентами.

Іншим підходом до формальної типологізації евфемізмів є порівняння кількості мовних одиниць, що становлять вихідне й остаточне найменування. При цьому всі різновиди евфемістичних замін зводяться до трьох типів [121]:

1) розгортання, що полягає в заміні слова словосполученням (нім. *kriegsähnliche Zustände* замість *Krieg*):

Karl-Theodor Freiherr zu Guttenberg (Bundesminister der Verteidigung): Sie stellen sich jeden Tag der Gefahr von Verwundung oder Tod. Diese Wahrheit gehört zu dem Einsatz ebenso wie die, dass in Teilen Afghanistans kriegsähnliche Zustände herrschen [339, с. 388].

2) згортання, коли відбувається протилежний процес − словосполучення замінюється одним словом або слово замінюється абревіатурою (шв. *effektivisera* замість *minska antal jobb*):

Annika Qarlsson (c): Forskning visar att det är de små snabbväxande företagen som skapar de flesta nya jobben, till skillnad från ekonomins elefanter som alltid måste effektivisera och ofta dras med att behöva minska på sysselsättningen [365].

3) еквівалентна заміна, під час якої кількість складників не змінюється (шв. *finansoro* замість *finanskris*):

Alice Åström (v): Jag har följt och följer finansoron med alla varsel och situationen i kommuner och landsting [361].

На аналогічні групи можна поділити й дисфемізми:

1) дисфемізми, утворені шляхом заміни слова на словосполучення (шв. *säljas ut för fulla muggar* замість *privatiseras*):

Thomas Östros (s): Apoteket säljs ut för fulla muggar [374];

2) дисфемізми, утворені за допомогою заміни словосполучення окремим словом (нім. *Bürokratie* замість *staatliche Regulierung*):

Caren Lay (Die Linke): Verunsicherung und Überforderung der Verbraucherinnen und Verbraucher sind an der Tagesordnung. Deshalb brauchen wir in der Tat an einigen Stellen ein Mehr an staatlicher Regulierung,

(Georg Schirmbeck (CDU/CSU): Jawohl! Mehr Bürokratie!) [335, с. 119];

3) дисфемізми, утворені в результаті еквівалентної заміни (нім. *Wachstumsverhinderungsgesetz* замість *Wachstumsbeschleunigungsgesetz*):

Bernd Scheelen (SPD): Das bezieht sich im Wesentlichen auf das Problem der Mittel. Die Steuersenkung, die ich eben angesprochen habe, spielt beispielsweise eine Rolle. Das, was Sie mit Ihrem „Wachstumsverhinderungsgesetz“ vorlegen,

belastet Kommunen mit 1,5 Milliarden Euro pro Jahr zusätzlich und belastet die Länder mit 2,2 Milliarden Euro zusätzlich [337, с. 303].

Отже, застосування формального критерію дає змогу диференціювати евфемізми та дисфемізми залежно від особливостей вторинних позначень і специфіки взаємозв'язку між первинними та вторинними позначеннями.

2.1.2 Типологія евфемізмів і дисфемізмів за тематично-змістовими характеристиками

Поряд з формальними підходами до типологізації евфемізмів і дисфемізмів плідним є розподіл цих мовних одиниць за тематично-змістовими характеристиками тих денотатів, на позначення яких вони використовуються. Така класифікація для евфемізмів є достатньо добре розробленою. Водночас, відсутня типологія евфемізмів і дисфемізмів за тематично-змістовими характеристиками, яка б відображала специфіку їхнього використання в парламентській комунікації.

Спочатку розгляньмо підходи до тематично-змістової типологізації евфемізмів і дисфемізмів, які подані в науковій літературі.

Так, німецька дослідниця Е. Лейнфелльнер виокремлює три основні групи евфемізмів: евфемізми розмовної мови, релігійні евфемізми й «евфемізми марновірства», а також політичні евфемізми [262, с. 111–140].

Політичні евфемізми поділяються на декілька сфер, такі як позначення окупації, війни, військових дій тощо; евфемізми, пов'язані з військовими невдачами; евфемізми з зовнішньополітичної сфери; евфемізми зі сфери внутрішньої політики; евфемізми на позначення особливих проявів жорстокості, які стосуються політики, примусових заходів щодо населення тощо; евфемізми на позначення фінансової та економічної сфери внутрішньої політики, соціальної політики та ін., а також евфемізми, що пов'язані з расовими проблемами.

З. Лухтенберґ пропонує дещо іншу класифікацію сфер евфемізації, виокремлюючи евфемізми в політичній, економічній, соціальній, духовно-

психічній, тілесній сфері, у сфері «смерть» і «алкоголь» [264, с. 37–126].

Для парламентської комунікації найбільш релевантними є евфемізація в політичній, економічній та соціальній сферах. Зважаючи на це, доцільно розглянути погляди З. Лухтенберґ на подальшу типологізацію евфемізмів у цих сферах детальніше.

Так, евфемізми в політичній сфері дослідниця пропонує поділити на такі, що стосуються зовнішньої політики, внутрішньої політики та військової сфери [264, с. 38–50].

В економічній сфері виникають численні евфемізми на позначення економічної політики, сфери виробництва, продажу та зайнятості, явищ з житлової сфери тощо. До цієї групи належать також евфемістичні назви професій.

Серед евфемізмів у соціальній сфері З. Лухтенберґ виокремлює такі, що пов’язані з соціальними нормами та неправомірною поведінкою [264, с. 76– 88].

Російський вчений Л. П. Крисін поділяє теми і сфери евфемізації на традиційні та соціальні (точніше: вживання евфемізмів у соціальних сферах діяльності людини) [68, с. 389–391].

До традиційних тем належать позначення деяких фізіологічних процесів і станів, певних частин тіла та статевих відносин, хвороб і смерті, а також деяких релігійних понять. Евфемізми перших трьох груп є лексикою нижчих стильових рівнів і вживаються переважно в розмовно-побутовому спілкуванні.

Окрім вищезазначених, явище евфемії спостерігається також у різних сферах соціального життя людини та суспільства. У сучасних умовах найбільшого розвитку набули евфемізми, що стосуються соціально значущих тем і сфер діяльності людини, її відносин з іншими людьми, суспільством і владою.

До сфер соціального життя, у яких використовуються евфемізми, належать дипломатія, репресивні дії влади, державні та військові таємниці й секрети, діяльність армії, розвідки та поліції, сфера виробництва, розподілу й

обслуговування, а також відносини між різними національними й соціальними групами та статус цих груп [68, с. 398].

Дж. Айто, структуруючи книгу про способи уникнення грубощів, створює власну класифікацію тематичних сфер використання евфемізмів, виокремлюючи, зокрема, сферу праці, управління та політики, військову сферу, а також позначення бідності та расової належності [170].

Ще один підхід до типологізації евфемізмів пропонує українська дослідниця В. Б. Великорода, яка виокремлює, зокрема, політичні евфемізми та розподіляє їх на військово-політичні, дипломатичні та ідеологічні [30, с. 9–11].

У цілому, навряд чи можна створити єдину схему тематичного застосування евфемізмів, адже, з одного боку, як підкреслює Ґ. Шлоссер, «взагалі не існує слів і виразів, які б мали самі по собі евфемістичні чи дисфемістичні ознаки» [297, с. 289], а з іншого боку, практично кожне явище навколишньої дійсності може за певних умов потребувати вуалювання або дисфемістичного позначення.

Поширення евфемізмів різних типів може змінюватися зі зміною історичної епохи. Якщо протягом тривалого часу важливу роль відігравали пом’якшувальні евфемізми, які позначають негативні явища в «традиційних» сферах евфемізації (напр., позначення смерті, диявола тощо), то протягом останніх двох століть усе більшого значення набувають вуалювальні евфемізми, які позначають денотати з соціальних сфер життя людини [297, с. 281].

Причини цієї зміни полягають у зменшенні значення порушень табу, яким мали завадити евфемізми, а також зростаючій потребі прикрашати неприємні теми в політичному й економічному житті.

У сучасній парламентській комунікації ФРН і Швеції провідну роль відіграє обговорення політичних, економічних і фінансових, соціальних та екологічних тем, а також питань, пов’язаних з участю військових сил у міжнародних миротворчих місіях. З огляду на це, видається доцільним виокремити відповідні тематично-змістові групи евфемізмів і дисфемізмів, що репрезентують кожну з цих сфер. Окремо слід виділити також евфемізми

політичної коректності. Кількісний аналіз свідчить про те, що евфемізми й дисфемізми, які належать до цих груп, є найчисельнішими (див. додаток Е, табл. Е.1 – Е.2). Розгляньмо детальніше кожну з цих груп.

1. **Політичні евфемізми.** У парламентській комунікації ФРН і Швеції вживаються евфемізми на позначення політичних заходів і продуктів політичної діяльності. До цієї групи належать евфемістичні назви законів та програм, за допомогою яких їх видають за більш ефективні, ніж вони є насправді:

Franz Josef Jung (Bundesminister für Arbeit und Soziales): Gerade in der größten Wirtschaftskrise, die wir seit dem Zweiten Weltkrieg durchleben, sind Wachstumsimpulse und Entlastungen für die Bürgerinnen und Bürger die richtigen Signale für mehr Beschäftigung. Deshalb leisten das Wachstumsbeschleunigungsgesetz und die Entlastungen von circa 22 Milliarden Euro, die am 1. Januar 2010 in Kraft treten, einen entscheidenden Beitrag zu mehr Arbeit und Beschäftigung [336, с. 179].

У цьому прикладі використовується евфемістична назва закону *Wachstumsbeschleunigungsgesetz*. Називаючи закон у такий спосіб, політики вказують на його здатність прискорювати економічне зростання.

В іншому прикладі політик вживає евфемізм *Impulsprogramm* замість *Finanzmarktpaket*. Завдяки використанню евфемістичної назви створюється враження дієвості прийнятої програми:

Peter Ramsauer (CDU/CSU): Das Erste, was wir beschlossen haben und was Wirkung zeigt, ist das Finanzmarktpaket, mit dem die Eskalation der Finanzkrise gebrochen worden ist. Jetzt kommt es unter anderem darauf an, dass die Geschäftsbanken in Deutschland ihrer Verantwortung gerecht werden, nämlich die Wirtschaft mit Geld zu versorgen. Ich sage das vor allen Dingen vor dem Hintergrund, dass wir mit unserem Impulsprogramm eine Reihe von zusätzlichen Finanzierungsmöglichkeiten gerade für den Mittelstand schaffen [322, с. 20365].

У парламентській комунікації ФРН і Швеції вживаються також евфемізми, за допомогою яких дається характеристика політики уряду

загалом або в окремих галузях. Наприклад, у парламенті Німеччини використовується евфемізм *Politik der kleinen Schritte* на позначення нерішучої політики та відмови від активних реформ:

Guido Westerwelle (FDP): Aber das Entscheidende ist: Nicht, dass die Krise da ist, kritisieren wir an der Arbeit der Bundesregierung, sondern wir kritisieren, dass Sie in guten Zeiten, in den fetten Jahren für die mageren Jahre nicht vorgesorgt haben und dass Sie jetzt, da die mageren Jahre weiß Gott vor der Tür stehen – in Wahrheit sind wir mittendrin –, immer noch nicht beherzt handeln, sondern sich immer noch mit einer Politik der kleinen Schritte zufriedengeben. Sie merken gar nicht: Ihre Politik der kleinen Schritte, die einmal von der Großen Koalition als neues Politikprojekt gelobt wurde, ist eine Politik der eingeschlafenen Füße geworden, weil Sie sich nicht mehr einig sind [322, с. 20358].

Подібний евфемізм *ansvarsfull offentlig finanspolitik* вживається й у шведському парламенті, позначаючи пасивну політику та відмову від активних заходів щодо подолання економічної та фінансової кризи:

Stefan Attefall (kd): Annars brukar Ulla Andersson inte lyssna på nationalekonomer som står för en fri marknad, väl fungerande konkurrens och en ansvarsfull offentlig finanspolitik [361].

У парламентській комунікації вживаються також евфемізми, що характеризують явища зовнішньополітичної сфери. Наприклад, проведення повторного референдуму в Ірландії щодо євроінтеграції зображається в німецькому парламенті як *Brücke nach Dublin*:

Michael Roth (SPD): Deswegen ist es gut, dass der Gipfel dem Vertrag von Lissabon abermals eine neue Chance eröffnet hat. Es ist eine Brücke nach Dublin gebaut worden [329, с. 21147].

За допомогою цього евфемізму висувається на передній план роль повторного референдуму в Ірландії як засобу об’єднання цієї країни з іншими країнами ЄС. Водночас, приховується небажання самих ірландців поглиблювати євроінтеграцію.

2. **Евфемізми в економічній та фінансовій сфері.** Ще однією групою евфемізмів, що набули поширення у зв'язку з фінансовими й економічними негараздами, є евфемістичні позначення в економічній та фінансовій сфері. Зокрема, у парламентській комунікації Швеції використовуються численні евфемістичні замінники, що позначають економічну та фінансову кризу: *sämre tider, tuffa tider* тощо:

Anna Lilliehöök (m): Vi kommer säkert att se många kommuner som kommer att försöka parera sämre tider [361].

Anna Lilliehöök (m): Jag tycker att vi ska hålla alla dörrar öppna, för vi vet att det kommer tuffa tider nu [361].

Такі евфемізми зустрічаються й у парламенті ФРН, зокрема *schwierige Zeit* та *turbulente Zeiten*:

Heinz Riesenhuber (Alterspräsident des Bundestages): In schwierigen Zeiten – sagt Sir Karl Popper – ist Optimismus Pflicht [333, с. 2].

Hubertus Heil (SPD): Das ist auch ein Verdienst der Großen Koalition, die dieses Land erfolgreich durch turbulente Zeiten geführt hat [336, с. 129].

До цієї групи можна зарахувати також евфемізми, покликані приховати негативні явища, що відбуваються в бюджетній сфері. Зокрема, на позначення зростання бюджетного дефіциту в парламенті Німеччини було вжито евфемізм *Haushaltskonsolidierung*, а державний борг було позначено як *investitionsstimulierende Verschuldung* та *investitionsorientierte Verschuldung*.

3. **Евфемізми в соціальній сфері.** Ускладнення фінансової та економічної ситуації в Німеччині та Швеції зумовило загострення низки проблем соціального характеру, таких як зростання безробіття, нерівні можливості доступу до освіти, забезпечення житлом тощо. Усе це зумовило поширення евфемізмів, покликаних завуалювати та пом'якшити негативні явища в соціальній сфері. Наприклад, робота за скороченим графіком була евфемістично позначена як *Mini-* та *Midijobs*:

Oskar Lafontaine (Die Linke): Zweitens. Sie waren stolz auf Mini- und Midijobs, die eingerichtet worden sind. Das hatte ja vielleicht einmal einen Sinn,

als einige Studenten und Pensionäre beschäftigt worden sind, um Zeitungen auszutragen oder auszuhelfen. Da mag das einen Sinn gehabt haben. Dass aber einzelne Unternehmen aus Gründen der Lohnkostensenkung jetzt flächendeckend Mini- und Midijobs in Millionenzahl ausgebaut haben, ist die Ursache dafür, dass es heute Menschen gibt, die ihr Leben nicht mehr planen können und die, wenn man so will, schlicht und einfach aus unserer Gesellschaft ausgegrenzt werden [322, с. 20345].

В обох парламентах спостерігається вживання евфемізмів на позначення звільнень працівників. У парламентській комунікації ФРН використовуються евфемізми *Anpassungsmaßnahmen* та *Flexibilisierung der Arbeitsmärkte*, а в парламентській комунікації Швеції вживається евфемізм *minska personalstyrkan*:

Tommy Ternemar (s): Landstinget i Värmland höjer landstingsskatten. Trots det är de tvungna att minska personalstyrkan med 400 anställda [361].

4. **Евфемізми в екологічній сфері.** Поряд з евфемізмами в політичній, економічній та соціальній сферах, у сучасній парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються евфемізми, за допомогою яких приховується негативний вплив діяльності людини на довкілля. У багатьох випадках використання небезпечних для довкілля технологій є вигіднішим з економічної точки зору, що змушує політиків шукати компроміс між економічною доцільністю й екологічною безпекою. Як наслідок, виникає необхідність у використанні евфемізму.

Так, промислові підприємства, що споживають велику кількість енергії, евфемістично позначаються в парламентській комунікації Швеції як *energiintensiv industri*:

Helena Leander (mp): Visserligen går det att argumentera för att det ibland kan vara motiverat med vissa nedsättningar och undantag för framför allt energiintensiv och konkurrensutsatt industri, så att den inte bara flyttar utomlands och släpper ut där i stället [374].

Іншим прикладом евфемізму в екологічній сфері є вираз *bedriva hållbar*

skogsskötsel, за допомогою якого приховується знищення лісів:

Karin Granbom Ellison (fp): De är oroade bland annat över att pengar inom REDD-programmet kommer att gå till bolag som uppger att de bedriver hållbar skogsskötsel när de i själva verket hugger ned skog och gör urskog till oljepalmsplantager [364].

До цієї групи належать також евфемізми *dynamischer Energiemix* або *Brücke in einen Energiemix*, які вживаються в парламентській комунікації Німеччини на позначення продовження використання теплової та атомної енергії.

5. **Евфемізми у військовій сфері.** У парламентській комунікації ФРН та Швеції використовуються також евфемізми, за допомогою яких пом'якшуються негативні явища у військовій сфері. Поширення таких евфемізмів пов'язане переважно з участю військових сил Німеччини та Швеції в міжнародних військових операціях. Зокрема, військові дії на чужій території позначаються як *bewaffnete Auslandseinsätze*:

Gernot Erler (SPD): Wir warnen vor einer Aufweichung oder gar Demontage der Parlamentsrechte bei bewaffneten Auslandseinsätzen [335, с. 73].

Замість *das Zentrum für internationale Militäreinsätze* використовується евфемістичне позначення *das Zentrum für internationale Friedenseinsätze*:

Gernot Erler (SPD): Bis heute gültig ist auch die wertebezogene europäische Sicherheitsstrategie vom Dezember 2003, in die auch wichtige Prinzipien, die wir erarbeitet haben, eingegangen sind, und Rot-Grün hat in Deutschland viele Initiativen für eine präventive Friedenspolitik auf den Weg gebracht: zum Beispiel mit dem ZIF, dem Zentrum für Internationale Friedenseinsätze, mit dem Aufbau des zivilen Friedensdienstes, mit dem Aktionsplan für zivile Krisenprävention, mit der Aufwertung der Menschenrechtspolitik, mit der Unterstützung der Vereinten Nationen und mit der Erweiterung der Entwicklungszusammenarbeit, die wir als globale Prävention verstehen [335, с. 72].

Учасники парламентської комунікації намагаються уникати самого позначення «війна», замінюючи його такими евфемізмами, як *kriegsähnliche*

Situation, kriegsähnliche Zustände, nicht internationaler bewaffneter Konflikt та *die Auseinandersetzung*, а військовий напад евфемістично позначаючи як *härtere Sanktionsmaßnahmen*.

Використовуються такі евфемізми й у парламентській комунікації Швеції. Зокрема, шведські військові, що беруть участь у міжнародній операції в Афганістані, позначаються як *afganernas gäster*:

Urban Ahlin (s): Senast var det Peter Wolodarski som talade om att Sovjetunionen inte klarade att ta hand om Afghanistan och gav en bild av att den internationella närvaron är där för att så att säga ockupera landet, vilket naturligtvis är helt felaktigt. Det är väsentligt att vi med vår närvaro visar afghanerna att vi är deras gäster. Vi är här för att hjälpa er att öka säkerheten [374].

6. **Евфемізми політичної коректності.** Ще одним важливим класом евфемістичних позначень, що вживаються в німецькому та шведському парламентах, є евфемізми політичної коректності. Такі евфемізми відзначаються низкою рис, які відрізняють їх від евфемізмів, що належать до попередніх груп. По-перше, такі евфемістичні позначення використовуються як представниками влади, так і опозиційними політиками. По-друге, евфемізмам цієї групи властиве значне поширення в різних сферах спілкування. Значна частина евфемістичних позначень цієї групи зафіксована у словниках. Деякі з цих евфемізмів перебувають на такому ступені розвитку, коли вони вже стали загальновживаними й витіснили пряме позначення (напр., *Entwicklungsland*).

Серед евфемізмів, використання яких зумовлене прагненням дотриматися норм політичної коректності, можна виокремити декілька груп.

1. Позначення людей похилого віку. У парламенті Німеччини на позначення цієї групи людей використовуються евфемізми *die Älteren, ältere Menschen, Senioren, Seniorenpolitik, seniorenpolitisch*:

Philipp Rösler (Bundesminister für Gesundheit): Aber jetzt ist es dringend an der Zeit, das Umlageverfahren Pflegeversicherung um eine kapitalgedeckte Zusatzversicherung zu ergänzen;

(Thomas Oppermann (SPD): Die Börsen rufen danach! Die Finanzmärkte rufen danach!)

denn Solidarität in der Pflege heißt, dass die Jungen den Älteren helfen [337, с. 275].

Похилий вік евфемістично позначається як *das dritte Lebensalter*:

Heinz Riesenhuber (Alterspräsident des Bundestages): Was hier und jetzt anzugehen ist, ist, dass wir in dieser Gesellschaft, die altert, die Kreativität bewahren und das dritte Lebensalter nicht als ein Zu-Ende-Leben des Lebens verstehen, sondern als neuen Raum der Gestaltung mit einer Freiheit, die man über das ganze frühere Leben nicht hatte [333, с. 3].

У парламентській комунікації Швеції також вживаються подібні евфемістичні позначення: *äldre* (пор. нім. *Ältere*), *gruppen 65-plus* та *på ålderns höst*:

Helena Leander (mp): Det är många människor som är upprörda över att de har jobbat ett helt arbetsliv och nu på ålderns höst får se klyftan mellan löntagare och pensionärer öka [374].

2. Позначення осіб з фізичними вадами. У парламенті Німеччини використовуються евфемізми *behinderte Kinder, behinderte Menschen, Menschen mit Behinderungen, Menschen mit körperlichen Einschränkungen*:

Heinrich L. Kolb (FDP): Aber nicht nur Erwerbstätige und Rentner sitzen in einem Boot, auch Schülerinnen und Schüler, Studenten, Arbeitslose, Langzeitarbeitslose, Kinder und behinderte Menschen. Letztlich sind alle Gruppen unserer Gesellschaft auf eine starke Wirtschaft angewiesen, weil nur verteilt werden kann, was zuvor erwirtschaftet wurde [336, с.184].

У парламенті Швеції також спостерігається вживання евфемізмів цієї групи: *få permanenta handikapp, funktionshindrade, handikappade, personer med funktionsnedsättning* тощо:

Ulla Andersson (v): Vi avsätter 8 miljarder, och staten ska stå för 20 procent av medfinansieringen. Det kan användas för skolor, sjukhus, el, vatten, fjärrvärme, vägar eller bostäder, och det ska särskilt gynna miljö- och energieffektiviseringar och

tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning [361].

3. Позначення біженців. У парламентській комунікації обох країн вживаються евфемізми на позначення біженців. Зокрема, у німецькому парламенті використовуються евфемістичні назви *Jugendliche mit Zuwanderungsgeschichte, Menschen mit Migrationshintergrund* та *Zuwanderer*:

Annette Schavan (Bundesministerin für Bildung und Forschung): Jugendliche mit Zuwanderungsgeschichte – wir wissen das – sind besonders häufig in der Gefahr, keinen Schulabschluss zu erreichen [336, с. 237].

У парламентській комунікації Швеції вживаються подібні евфемізми *personer med utländsk bakgrund, nyanlända* та *utlandsfödda*:

Elisabeth Svantesson (m): Herr talman! Tack för svaret! Regeringen kommer ju snart, hoppas vi, med en proposition om nyanländas etablering – en proposition som jag ställer mig bakom och är väldigt glad för [366].

4. Позначення сфери допомоги бідним країнам. Ще однією групою евфемізмів, що використовуються в парламентській комунікації, є позначення бідних низькорозвинутих країн:

Uschi Eid (Bündnis 90 / Die Grünen): Viertens. Sanitärversorgung schützt wichtige Trinkwasserressourcen. In Entwicklungsländern werden 90 Prozent der Abwässer ungeklärt in den Boden, in Flüsse und ins Meer geleitet [327, с. 21028-21029].

У парламентській комунікації Швеції вживаються евфемізми *utvecklingsland* та *U-land* (аббревіатура від *utvecklingsland*):

Hans Linde (v): Birgitta Ericsson (s): Skatteparadis är inte bra vare sig för välfärdsstaterna eller för utvecklingsländerna [356].

Існує також низка інших евфемістичних іменників, що є складними словами з першим компонентом *Entwicklung-*: *Entwicklungsarbeit, Entwicklungshaushalt, Entwicklungshelfer, Entwicklungshilfe, Entwicklungshilfeministerium, Entwicklungsminister, Entwicklungsministerium, Entwicklungsorganisation, Entwicklungspolitik, Entwicklungspolitiker, entwicklungspolitisch* та *Entwicklungszusammenarbeit*.

На позначення держав, що втратили контроль над власною територією, використовуються евфемізми *Failed States* та *gescheiterte Staaten*, а також *svaga stater*.

У парламентській комунікації Швеції використовується також низка евфемізмів на позначення в'язниць та ув'язнених: *anstalt* (пор. нім. *Anstalt*), *anläggning* (пор. нім. *Anlage*), *intagna*, *interner* та *klienter*:

Beatrice Ask (Justitieminister): Jag har hela tiden varit tydlig med att det är Kriminalvården som bäst avgör var anstalter och häkten bör placeras och att det därför är Kriminalvården som ska ansvara för detta, inom de ramar som riksdag och regering bestämmer [367].

На відміну від типології евфемізмів, типологія дисфемізмів досі залишається практично не розробленою. Однією з небагатьох спроб класифікувати дисфемізми є стаття А. Н. Рєзанової, у якій дослідниця виокремлює такі лексико-семантичні розряди дисфемістичних замінників, як дисфемізми, що позначають поняття «смерть», «хвороба», фізичні та розумові недоліки; дисфемізми, які стосуються кримінальної сфери; дисфемізми, що позначають недоліки характеру людей, тощо [110, с. 277–280].

Розгляньмо тематично-змістові групи евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції.

1. **Політичні дисфемізми.** До цієї групи належать дисфемізми, що позначають політичні сили та окремих політичних діячів, а також події політичного життя та продукти політичної діяльності. Такі дисфемізми у свою чергу можна поділити на декілька груп.

По-перше, у парламентській комунікації виникають численні дисфемістичні позначення учасників політичної діяльності. Дисфемізми вживаються на позначення глави уряду (напр., *Spätzünderin, Frau Mustermann, selbsternannte Klimakanzlerin* або *Madame Non* на позначення Федерального Канцлера Німеччини Ангели Меркель) або окремих членів уряду:

Renate Künast (Bündnis 90/Die Grünen): Weil es immer heißt, man müsse im Bildungswesen auch Spätzündern eine Chance geben, könnte ich jetzt sagen:

Vielleicht ist Frau Merkel ja eine Spätzünderin und hat erst spät – aber immerhin – verstanden [322, с. 20352].

Дисфемізмами *der Schuldenmacher der Nation* та *Freiheitsstatue* політичні опоненти позначають Міністра закордонних справ Ґідо Вестервелле:

Wolfgang Wieland (Bündnis 90/Die Grünen): Deswegen sage ich Ihnen ganz direkt: Eine Partei, die auf ihren Parteitagen mit Bändern mit der Aufschrift „Freiheitskämpfer“ auftritt, deren Vormann, Guido Westerwelle, sich zur Freiheitsstatue erklärt hat und in deren Wahlprogramm so schöne Sätze wie – ich zitiere – „Die Verfassung selbst muss Freiheit schaffen, bilden, hüten, verteidigen und lehren” [336, с. 208].

Abwicklungsminister замість *Entwicklungsminister* вживається на позначення міністра з питань співпраці з країнами, що розвиваються, Дірка Нібеля.

Дисфемістичним *Käpsele* позначається міністр охорони здоров’я:

Birgitt Bender (Bündnis 90/Die Grünen): Herr Minister, Sie gelten als das, was man in Baden-Württemberg „ein Käpsele“ nennt; das ist jemand, der besonders schlau ist [337, с. 283].

Міністра фінансів Вольфганґа Шойбле дисфемістично позначають *Schattenminister*:

Gesine Lötzsch (Die Linke): Der gesamte Bundeshaushalt ist jetzt ein einziger großer Schattenhaushalt. Alles, was die Bundesregierung im Schattenhaushalt verstecken wollte, wird sie im nächsten Bundeshaushalt verstecken. Da frage ich mich: Ist Herr Schäuble vielleicht nur ein Schattenminister? [337, с. 299].

Поширеними є також дисфемістичні назви депутатів бундестагу: *der maoistische Klassenkämpfer* – Юрґен Тріттін, *der Antieuropäer* – Оскар Лафонтен, *der erfolgloseste Generalsekretär der SPD* – Губертус Гайль тощо. Депутат правлячої фракції ХДС/ХСС дисфемістично позначається політичним опонентом як *Kernenergiefan*, а депутата Єрці Монтаґ називають *Modeberater Montag*:

Jerzy Montag (Bündnis 90/Die Grünen): Wir werden Ihnen nichts durchgehen

lassen, wenn Sie sich Ihrer bürgerrechtlichen und rechtsstaatlichen Kleider entledigen,

(Dr. Max Stadler (FDP): Keine Sorge! – Dr. Günter Krings (CDU/CSU): Modeberater Montag!) [336, с. 227].

Депутата фракції СПН Бернда Шелена політичний опонент позначає дисфемізмом *Neidhammel*, а іншого депутата з СПН дисфемістично називають *Risiko für die Zukunft*:

Elke Ferner (SPD): Sie sind ganz klipp und klar ein Sicherheitsrisiko für unseren Sozialstaat.

(Beifall bei der SPD und der Linken – Lachen bei der FDP)

– Da Sie hier so aufbegehren, scheine ich genau den Punkt zu treffen.

(Heinz Lanfermann (FDP): Sie sind ein Risiko für die Zukunft! Das ist viel schlimmer!) [337, с. 278].

У шведському парламенті також використовуються дисфемістичні назви окремих депутатів. Так, соціал-демократа Ларса Йохансона позначають як *slumrande partiombudsman från Göteborg*:

Gunnar Andrén (fp): Någon ordning på historieskrivningen måste också en slumrande partiombudsman från Göteborg ha [374].

На позначення депутата Томаса Естроса політичні опоненти вживають дисфемізм *katastrofnarkoman*:

Stefan Attefall (kd): Det höga tonläget och bristen på proportioner gör att det blir ganska dålig trovärdighet i oppositionens kritik. Låt mig citera krönikören Peter Kadhammar som skrev i Aftonbladet i går. Jag tycker att han fångar det här på ett ganska intressant sätt. Han skriver så här angående katastrofnarkomanerna: ”Samma natt som socialdemokraterna förlorade regeringsmakten blev Thomas Östros katastrofnarkoman. Med tvångsmässig regelbundenhet sänder han nu inbjudningar till Sveriges nyhetsredaktioner i vilka han erbjuder sig att kommentera regeringens politik.

Den är alltid katastrofal, alternativt orättvis, helst både och [361].

Дисфемізми використовуються також на позначення екс-міністрів (напр.,

der Rekordhalter der Verschuldung на позначення екс-міністра фінансів Тео Вайгеля):

Bartholomäus Kalb (CDU/CSU): Ich denke, das steht auch uns Deutschen in besonderer Weise gut an; denn wir waren es, oder, genauer gesagt, der damalige deutsche Finanzminister Theo Waigel war es, der den Stabilitäts- und Wachstumspakt in Europa konzipiert hat.

(Alexander Bonde (Bündnis 90/Die Grünen): Er war der Rekordhalter der Verschuldung! Das verdoppelt ihr jetzt!) [337, с. 310].

У такий спосіб комунікативні зусилля мовця, що використовує дисфемізм, спрямовані не стільки на дискредитацію самого екс-міністра, скільки на дискредитацію політичної сили, яку він репрезентував.

У парламенті Швеції вживається також дисфемізм *smygsocialist* (укр. *таємний соціаліст*) на позначення депутата Карла Б. Гамільтона:

Ulla Andersson (v): Jag måste erkänna att det faktiskt är lite småroligt att det har visat sig att vi i finansutskottet har en liten smygsocialist bland oss. Carl B Hamilton, Folkpartiet, har nu anslutit sig till Vänsterpartiets förslag om ett ökat statligt bankägande. Även han har kommit till insikt. Man skulle kunna säga: Sent ska syndaren vakna. Men välkommen i det röda laget, Carl. Det är härligt när smygsocialister framträder i ljuset [361].

Другою групою політичних дисфемізмів, які використовуються в парламентській комунікації ФРН, є назви груп політичних діячів, наприклад, *Trio infernale* на позначення Міністра закордонних справ ФРН Ґідо Вестервелле, Міністра економічної співпраці та розвитку Дірка Нібеля та Міністра оборони Карла Теодора Фрайхерра цу Ґуттенберґа:

Wolfgang Gehrcke (Die Linke): Frau Präsidentin! Verehrte Kolleginnen und Kollegen! Ich gebe zu, dass der Blick auf die Regierungsbank, so wie sie heute aussieht, gewöhnungsbedürftig ist. Ich möchte bezweifeln, dass ich mich gerne daran gewöhne. Ich gebe auch zu, dass der Blick auf die drei Minister, die jetzt zusammen Außenpolitik betreiben wollen, aber auch die Töne, die sie von sich gegeben haben, mehr als gewöhnungsbedürftig sind. Wir werden uns daran nicht

gewöhnen.

(Beifall bei der Linken)

Dieses Trio infernale wird die Politik in Deutschland nicht auf diese Art und Weise umgestalten können [335, с. 87].

Федерального Канцлера Німеччини Ангелу Меркель та Міністра закордонних справ Ґідо Вестервелле політичні опоненти дисфемістично позначають як *das Traumtänzerpaar*:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Schuldenpolitik im Blindflug, Schwächung der Schwachen, Stärkung der ohnehin Starken, Entsolidarisierung beim Gesundheitssystem, Ausspielen der Regionen gegeneinander, Ausbluten der Kommunen, aber eben gleichzeitig vollmundige Steuersenkungen auf Pump – Frau Merkel, Herr Westewelle, ich glaube, Sie sind nicht das Traumpaar der deutschen Politik. Wenn das so wahr wird, dann werden Sie zum Traumtänzerpaar. Das spricht sich mittlerweile herum [335, с. 44].

Ще однією групою дисфемізмів є позначення окремих політичних партій (напр., *selbsternannte Familienpartei* або *die Partei des Sowohl-als-auch* − ХДС) та правлячої коаліції. Зокрема, коаліцію ХДС/ХСС та вільних лібералів політики з опозиційного табору дисфемістично називають *Koalition der Kälte, selbsternannte Koalition der Mitte, Tigerentenkoalition, Drohne-Willi-Koalition, bestes Fußballteam von Grönland, unheilvolle Allianz, das selbsternannte Traumpaar der deutschen Politik* та *Popanz*:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Herr Präsident! Liebe Kolleginnen und Kollegen! Union und FDP – da sitzt es nun, das selbsternannte Traumpaar der deutschen Politik [335, с. 39].

Політики з правлячої коаліції дисфемістично характеризуються як *Umfaller*. Використовуються також дисфемізми на позначення опозиції (напр., *die Umverteiler, die Volksbeglücker* або *die Volksbevormunder*). Депутати з опозиційного табору дисфемістично позначають членів уряду як *Exoten*, а сам уряд як *Palaverklub*:

Oskar Lafontaine (Die Linke): Es ist ganz ungewöhnlich, dass eine Regierung

zu einem Palaverklub denaturiert, in dem jeder andere Vorschläge in ökonomischen Fragen hat [329, с. 21136].

У парламенті Швеції вживається дисфемізм *bluff och jojo* на позначення соціал-демократів. Дисфемізмом *del i ett haveri* політичні опоненти називають партію центру. Об'єднання лівих партій дисфемістично позначається політичними опонентами як *den rödgröna kartellen* або *trojkan* (укр. *трійка* – у шведській мові має негативні конотації). Опозиційних політиків депутат з правлячої партії називає *dysterkvistarna från vänsterkartellen*:

Bengt-Anders Johansson (m): Det intressanta i förslaget är att man öppnar för privatpraktiserande veterinärer att kunna delta i smittskyddsarbetet och jourberedskapen samt i glesbygd. Detta glömde dysterkvistarna från vänsterkartellen att lyfta fram [365].

Іншим підтипом політичних дисфемізмів є назви результатів і продуктів політичної діяльності. До таких продуктів належить, наприклад, коаліційна угода. Зокрема, дисфемізми *Dokument des Scheiterns, Dokument der Vertagung, Dokument der Verunsicherung, Roman mit Fehldruck, eigenwillige Konstruktion mit vielen Details, Ansammlung von Versprechungen ohne Taten* та *Ansammlung von Blödsinn* вживаються на позначення коаліційної угоди між ХДС/ХСС та Вільною демократичною партією:

Hubertus Heil (SPD): Herr Brüderle, die Süddeutsche Zeitung hat über Ihren Koalitionsvertrag geschrieben, das Werk sei eine Art Roman mit Fehldruck [336, с. 130].

Дисфемістичні позначення можуть також стосуватися окремих частин коаліційної угоди. Зокрема, дисфемізмом *Aneinanderreihung von Formelkompromissen* позначається частина коаліційної угоди, присвячена сфері охорони здоров'я. Дисфемізмом *bildungspolitische Mogelpackung* позначаються ті положення коаліційної угоди, у яких викладені плани з розвитку освітньої галузі:

Dagmar Ziegler (SPD): Der Koalitionsvertrag von Union und FDP ist leider eine bildungspolitische Mogelpackung. Es steht zwar „Bildung" darauf, sie ist

aber leider nicht drin [336, с. 238].

Дисфемізми *Regierungsrätsel* та *eine Ansammlung banaler Erkenntnisse ohne eine Strategie zur Umsetzung und Finanzierung* позначають програмну декларацію уряду, виголошену Анґелою Меркель у парламенті:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Frau Bundeskanzlerin, das eben war keine Regierungserklärung, sondern ein Regierungsrätsel, und Sie kennen die Lösung selbst nicht [335, с. 40].

Використовуються також дисфемізми на позначення законопроектів та законів. Так, у парламенті Німеччини замість *Wachstumsbeschleunigungsgesetz* опозиція вживає дисфемізми *Wachstumsverhinderungsgesetz* та *Zukunftsverhinderungsgesetz*, а реформа у сфері охорони здоров'я характеризується опозицією як *der Weg in die Dreiklassenmedizin*:

Elke Ferner (SPD): Wir werden die Kopfprämie verhindern. Wir werden den Weg in die Dreiklassenmedizin nicht mitgehen. Ich bin mir ganz sicher, dass die Mehrheit der Bevölkerung da an unserer Seite steht [337, с. 277].

До політичних дисфемізмів належать також дисфемізми на позначення політики влади загалом або в окремих сферах діяльності. Численними є дисфемізми, за допомогою яких опозиція характеризує політику християнсько-ліберальної коаліції в Німеччині, наприклад, *blanker Dilettantismus*, *Bis-hierhin-und-nicht-weiter-Liberalismus* або *Klientelpolitik*:

Olaf Scholz (SPD): Es gibt bei der Union etwas, das ich einmal als "Bis-hierhin-und-nicht-weiter-Liberalismus" bezeichne. Er geht so: Man ist immer dagegen [336, с. 221].

Дисфемізми *finanzpolitischer Blindflug* та *Schuldenpolitik* вживаються на позначення політики у фінансовій сфері, за допомогою виразу *Agrarpolitik der vergangenen Jahre* опозиція характеризує аграрну політику уряду, а *verbraucherpolitische Kaltfront* вживається на позначення політики у сфері споживання. Опозиція дисфемістично характеризує політичні дії уряду у сфері охорони здоров'я, використовуючи позначення *Ausstieg aus der Solidarität*. Політика уряду у сфері місцевого самоврядування позначається

представником опозиції як *Demontage der kommunalen Selbstverwaltung,* а соціальній політиці дається негативна оцінка за допомогою виразу *Abriss des Sozialstaates*:

Jan Korte (Die Linke): Eines wird sich verschlimmern: In den letzten zwei Legislaturperioden und auch davor wurde parallel zum Abriss des Sozialstaates in der Innenpolitik hochgerüstet. Auf diesem Gebiet ist ganz Schlimmes zu erwarten. Der Abriss des Sozialstaates wird weitergehen, und darauf werden Sie mit einer Aufrüstung in der Innenpolitik antworten. Auch das muss endlich beendet werden [336, с. 207].

Ще однією групою дисфемізмів, що мають політичний характер, є дисфемізми на позначення промов політичних опонентів. При цьому дисфемістично позначаються як цілі виступи, так і окремі висловлювання учасників парламентської комунікації. Так, виступ Ренати Кюнаст дисфемістично характеризується як *Abteilung "schlechte Laune",* а одному з висловлювань депутата з ХДС/ХСС дається негативна оцінка за допомогою дисфемізму *absolute Nullaussage*:

Georg Nüßlein (CDU/CSU): Frau Andreae, die Grünen sprechen von Visionen. Ich gebe Ihnen Recht: Visionen sind wichtig. Aber wenn man nur Visionen hat, dann wird es grenzwertig.

(Kerstin Andreae (Bündnis 90/Die Grünen): Was ist das jetzt für eine Aussage? Eine absolute Nullaussage!) [336, с. 144].

Як бачимо, політичні дисфемізми використовуються учасниками парламентської комунікації для дискредитації політичних опонентів шляхом їхнього безпосереднього позначення або позначення продуктів та результатів їхньої діяльності.

2. **Дисфемізми в економічній та фінансовій сфері.** Ще однією групою дисфемізмів, що використовуються в парламентській комунікації, є дисфемізми на позначення явищ економічного та фінансового життя країни. Значення таких дисфемізмів зумовлюється тим, що дебатам з економічних та фінансових питань належить важливе місце в комунікації парламентських

установ. Більшого поширення такі дисфемізми набувають у періоди економічної нестабільності, коли опозиція отримує можливість звинуватити уряд і правлячу коаліцію в економічних негараздах. До цієї групи належать, зокрема, дисфемізми на позначення зростання дефіциту державного бюджету, наприклад, *tiefe Löcher in den Haushalt reißen*. Водночас, виникають також дисфемізми, що позначають протилежне явище – наміри позбутися бюджетного дефіциту (нім. *den Staat kaputtsparen*), оскільки надмірна економія в державному секторі негативно впливає на динаміку економічного росту та добробут громадян. До економічної та фінансової сфери належать також дисфемізми на позначення ситуації у сфері оподаткування. Зниження податків для багатих дисфемістично позначається як *ökonomische Geisterfahrerei, Zückerli für die Klientel* та *die teuren Steuergeschenke*:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Das ist alles erst der Anfang. 24 Milliarden Euro Steuerentlastungen sollen noch in Aussicht stehen. Steuergeschenke auf Pump sind doch ökonomische Geisterfahrerei [335, с. 40].

Протилежне явище, тобто підвищення податків для підприємств, позначається як *Damoklesschwert:*

Hans-Peter Friedrich (CDU/CSU): Sie stellen aber schon heute fest, dass diese Lohnsumme aufgrund der Krise nicht erreichbar ist. Deswegen müssen wir das Damoklesschwert, dass ein Unternehmen kaputtbesteuert wird und damit die Arbeitsplätze kaputtgemacht werden, wegnehmen [335, с. 63].

У парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються також дисфемізми безпосередньо на позначення економічної та фінансової кризи. Так, у парламенті Швеції це явище дисфемістично позначається як *tsunami*, а в парламенті Німеччини як *Crash der Weltfinanzen, Habicht, der wirtschaftliche Niedergang, Katastrophe* та *Schlamassel*:

Sahra Wagenknecht (Die Linke): Das ist doch die eigentliche Ursache der bestehenden Ungleichgewichte, die eigentliche Ursache der Krisen und die eigentliche Ursache des wirtschaftlichen Niedergangs [336, с. 137].

Спостерігається також вживання дисфемізмів, що драматизовано

передають зниження можливостей збуту продукції та самого виробництва. Зокрема, у парламентській комунікації ФРН замість *Rückgang* вживається *Absturz*. На позначення недостатнього фінансування місцевих бюджетів у німецькому парламенті використовується дисфемізм *die Kommunen bluten aus*. Підтримка великих концернів характеризується як *Großkonzernen die Welt zu Füßen legen*, а державне регулювання економіки позначається дисфемізмом *Investitionsbremse*.

Використовуються також дисфемізми, що називають суб'єкти економічної та фінансової діяльності. Зокрема, у парламенті Німеччини вживається дисфемістична назва банківських установ *Kaltblüter*, а захист банків державою позначається за допомогою дисфемізму *die Küken unter die Henne*.

3. **Дисфемізми в соціальній сфері.** Поширеними в парламентській комунікації є дисфемізми, спрямовані на драматизацію проблем соціального характеру. Зокрема, дисфемізм *Kein Kind darf verloren gehen.* вживається на позначення необхідності надавати якісну освіту кожній дитині. Соціальні проблеми дисфемістично позначаються як *die sozialen Gräben.* Використовуються також дисфемізми, що стосуються проблем на ринку праці та їхніх соціальних наслідків. Так, замість *Altersteilzeit* вживається дисфемізм *gigantisches Entlassungsprogramm auf Kosten der Steuerzahler*. Низький рівень заробітної плати працівників культурної сфери дисфемістично позначається як *Hungerlohn*.

У парламентській комунікації Швеції вживаються дисфемізми *stå med mössan i handen* та *stelbent bostadssystem*, за допомогою яких здійснюється критика становища на ринку оренди житла:

Yvonne Andersson (kd): Vi tog hand om en bostadsbrist som rådde bland många och ett stelbent bostadssystem som innebar att några visserligen skulle ha förstahandskontrakt, men alla de andra då? [344].

Нерівний доступ громадян до культурної сфери зумовлює появу дисфемізму *erlesener Kreis einer wohlhabenden Klientel im elitären Elfenbeinturm* на позначення вищих суспільних верств:

Agnes Krumwiede (Bündnis 90/Die Grünen): Wir Grünen wollen, dass Kultur für alle Menschen da ist, nicht nur für einen erlesenen Kreis einer wohlhabenden Klientel im elitären Elfenbeinturm [335, с. 66].

4. **Дисфемізми в екологічній сфері.** У сучасній парламентській комунікації набули поширення дисфемізми, що відображають проблеми в екологічній сфері. До таких проблем належить, зокрема, питання продовження використання атомної енергії, що зумовлює виникнення дисфемізмів *eine Brücke ohne Ende* й *eine Brücke ins Nirvana* в парламентській комунікації Німеччини та *parentes i Sveriges energipolitiska historia* в парламентській комунікації Швеції:

Marie Nordén (s): För oss socialdemokrater är kärnkraften en parentes i Sveriges energipolitiska historia [371].

Іншими важливими екологічними темами є зміна клімату (нім. *Klimakiller* на позначення викидів, що зумовлюють зміну клімату) або погіршення стану водойм, яке характеризується дисфемізмом *die Flüsse umkippen*:

Heinz Riesenhuber (Alterspräsident): Damals war die Rede davon, dass die Flüsse umkippen und unsere Seen bald tot sein werden [333, с. 4].

5. **Дисфемізми у військовій сфері.** Поширеними в парламентській комунікації є також дисфемізми на позначення явищ з військової сфери, за допомогою яких здійснюється переважно драматизація негативних аспектів участі збройних сил ФРН і Швеції у військових операціях. Так, у парламентській комунікації Німеччини вживається дисфемізм *Massenvernichtungswaffen des 21. Jahrhunderts* замість *Kleinwaffen*, а участь шведських військових у міжнародній місії в Афганістані позначається дисфемізмом *För första gången på 200 år befinner sig vårt land i krig*:

Hans Linde (v): Frågan är hur vi ska kunna främja fred i Afghanistan samtidigt som ISAF har ett långtgående samarbete med krigförande parter i konflikten. Svaret är för mig självklart: Det går inte. Jag kan med sorg konstatera att Sverige i dag är i krig. För första gången på 200 år befinner sig vårt land i

krig, och det är ett krig som vi är på god väg att förlora [374].

Підсумовуючи, зазначимо, що виокремлені тематично-змістові групи евфемізмів і дисфемізмів, безперечно, не вичерпують усього розмаїття цих мовних одиниць, які використовувалися або можуть бути використані в парламентській комунікації. Водночас, саме ці групи евфемізмів і дисфемізмів можна вважати такими, що відіграють найбільшу роль в парламентській комунікації ФРН і Швеції.

2.1.3 Типологія евфемізмів і дисфемізмів за критерієм зміни оцінного значення

Ще одним критерієм, за яким доцільно типологізувати евфемізми та дисфемізми, є критерій зміни оцінного значення. Застосування цього критерію ґрунтується на таких положеннях, що випливають з поданих у науковій літературі визначень понять «евфемізм» і «дисфемізм» [118, с. 135; 121; 164, с. 31]:

1) евфемія полягає в покращенні оцінного значення, а дисфемія − у його погіршенні;

2) денотат, що зазнає евфемістичного перейменування, завжди негативний;

3) для дисфемістичного перейменування завжди використовується негативний оцінний знак.

Виходячи з вищезазначеного, можна виокремити три групи евфемізмів: евфемізми, які утворені шляхом заміни негативного знака на менш негативний, на нейтральний та на позитивний. Розгляньмо кожну з цих груп і спробуймо з’ясувати семантичні механізми, за допомогою яких утворюються відповідні евфемістичні позначення.

1. Евфемізми, утворені шляхом заміни негативного знака на менш негативний.

У шведському парламенті використовуються численні евфемістичні позначення фінансової та економічної кризи, у яких здійснюється заміна

слова *kris* на менш негативний знак: *den allvarliga situationen, bistra tiderna, den bistra vintern, den ekonomiska vintern, finansoron, försämrade ekonomiska villkoren, försämrade konjunkturläget, konjunkturavmattningen, konjunktur-försvagningen, konjunkturnedgång, kärvare ekonomi, lågkonjunktur, ett mycket allvarligt läge, ett mycket bekymmersamt läge, omfattande finansiell instabilitet, skarp nedgång i världsekonomin, svåra tider, sämre tider, tuffa tider.* Використовуючи такі евфемізми, мовець не заперечує існування негативних явищ в економічній та фінансовій сфері. Але акцентується, що ці явища насправді не такі вже й страшні, оскільки вони швидко минають.

Спробуймо з'ясувати, за рахунок чого виникає евфемістичний ефект в описових конструкціях на позначення кризи. Словосполучення *schwierige Zeit* складається з двох слів, кожне з яких є багатозначним. Зокрема, у тлумачному словнику німецької мови «Duden Deutsches Universalwörterbuch» подано такі значення слова *schwierig* [204, с. 1373]:

1a) viel Mühe machend, Anstrengungen erfordernd; nicht einfach;

1b) kompliziert und sich möglicherweise unangenehm auswirkend;

2) schwer zu behandeln, zufrieden zu stellen.

У сполученні зі словом *Zeit* реалізується значення 1b слова *schwierig*. Проте слід зауважити, що значення 1a і 1b є тісно взаємопов'язаними (саме тому вони виділені в словнику як значення a і b, а якщо уважніше придивитися до обох дефініцій, то можна помітити, що в них присутні синоніми «nicht einfach» і «kompliziert»). Можна припустити, що у свідомості мовців не існує чіткого розмежування цих двох значень, тобто одне значення може впливати на інше. Якщо в значенні 1b спостерігається сема «неприємний», що навряд чи може якимось чином сприяти виникненню евфемістичного ефекту, то у значенні 1a присутня сема «зусилля». Відбувається зміщення акцентів із констатації факту наявності неприємної ситуації на необхідність докладання зусиль для подолання цієї ситуації.

Серед багатьох значень слова *Zeit* реалізується таке: «ein (nicht genau bestimmter) Zeitraum oder eine Phase, die mit einem Ereignis oder Zustand

verbunden ist», тобто *Zeit* має значення «проміжок часу», а проміжок часу, як відомо, характеризується тимчасовістю, він починається в певний момент і в певний момент закінчується. Закінчення економічної кризи є бажаним моментом для адресата повідомлення. Тому висунення на передній план семи «скінченність» сприяє виникненню евфемістичного ефекту.

На нашу думку, у цьому разі навряд чи можна вести мову про те, що евфемізм утворюється за рахунок семантики одного зі слів. Визначальним для утворення евфемізму є саме поєднання цих двох слів у словосполученні. Ця точка зору зумовлена такими міркуваннями. Якщо виокремити всі семи, що входять до складу лексичного значення всіх лексико-семантичних варіантів одного багатозначного слова, то ми отримаємо досить довгий перелік (залежно від кількості значень слова). Серед цих сем можуть бути такі, що здатні викликати появу евфемістичного ефекту за умови утворення словосполучення, до складу якого входить це слово, але лише в тому разі, якщо в словосполученні реалізується саме те значення слова, яке містить «потрібну» сему. Як відомо, реалізація того чи іншого лексико-семантичного варіанта слова зумовлена його оточенням, наприклад, значення 2 слова «schwierig» може бути реалізованим у сполученні зі словами «Mensch» чи «Charakter», але не може бути реалізованим у сполученні зі словом «Situation». Слова в словосполученні взаємно визначають, які лексико-семантичні варіанти реалізуються, роблячи можливим чи неможливим утворення евфемізму.

Евфемізм *den allvarliga situationen* утворюється шляхом поєднання іменника з прикметником. Розгляньмо детальніше, яку роль у появі евфемістичного ефекту відіграє кожен із цих компонентів. Іменник «situation» є словом з нейтральним значенням. Натомість, прикметник «allvarlig» характеризується негативним значенням. Це слово є полісемантичним. У наведеному контексті реалізується значення слова «allvarlig» – «farlig, kritisk». Як бачимо, «allvarlig» і «kritisk» є синонімами. Оскільки «kritisk» є похідним, утвореним від слова «kris», що зберігає те ж саме лексичне

значення, можна зробити висновок, що в наведеному прикладі семантика первинного позначення (включно з семами з негативним забарвленням) присутня в майже незмінному вигляді в прикметнику, що є частиною евфемістичного позначення, а евфемістичний ефект досягається завдяки появі нейтрального іменника. Можна припустити, що евфемізація відбувається завдяки появі додаткових нейтральних сем, які є компонентами значення іменника. Ці семи відсувають на задній план негативні семи, що входять до складу значення прикметника. Евфемізм у цьому разі характеризується пом'якшеним негативним забарвленням.

Іншим евфемізмом, у якому спостерігається пом'якшення негативного значення, є приклад *bistra tiderna*. Прикметник *bister* зберігає негативну семантику (подібно до *allvarlig* у попередньому прикладі), а за рахунок семантики іменника *tid* виникає евфемістичний ефект. У цьому разі важливе значення для утворення евфемізму має сема «циклічність», яка входить до складу лексичного значення лексико-семантичного варіанта слова *tid*, що реалізується в наведеному контексті («час» у значенні «проміжок часу»).

У евфемізмах *försämrade ekonomiska villkoren* та *försämrade konjunkturläget* спостерігаються деякі відмінності порівняно з вищезазначеними прикладами, що є поєднанням іменника з прикметником. Тут іменник поєднується з дієприкметником, що має хоч і негативне, але все-таки пом'якшене значення порівняно з первинним позначенням. Досягається таке пом'якшення завдяки семантиці слова *försämrad* – економічні умови гірші порівняно з певним моментом у минулому, але не погані. Іменник, що є частиною евфемістичного виразу, має нейтральне оцінне забарвлення.

У парламентській комунікації Німеччини на позначення фінансової та економічної кризи використовуються евфемізми *Abschwung* і *schwierige Zeit* замість *Finanz- und Wirtschaftskrise,* за допомогою яких також пом'якшується негативне значення. Очевидно, що на позначення економічної кризи та явищ, які пов'язані з нею, політикам доцільно використовувати саме цей тип евфемізму, адже намагання видати кризу позитивним явищем може не знайти

розуміння громадськості.

У слові *Abschwung*, що є економічним терміном, на передньому плані перебуває сема «циклічність» (зокрема, за рахунок існування близького за формою антоніма *Aufschwung*). Таким чином, відбувається семантичне зміщення, під час якого на передній план висувається бажана для мовця сема.

Замість негативного *Piraterie* вживається евфемізм з пом'якшеним негативним значенням *seeräuberische Handlungen* на позначення піратства біля берегів Сомалі. У цьому разі зберігаються негативно забарвлені семи, що є компонентами лексичного значення слова *Piraterie* (наприклад, сема «напад»). Слова *Seeräuberei* та *Piraterie* є синонімами. Евфемістичний ефект виникає завдяки введенню до складу евфемістичного виразу іменника з нейтральним значенням, що володіє «відволікаючою» силою. Усунення негативно забарвлених сем не відбувається, проте з'являються нові нейтральні компоненти значення, що відсувають негатив на другий план.

У шведській мові пом'якшення негативного значення спостерігається також на прикладі евфемізмів *göra inbromsningar* на позначення зниження рівня добробуту та *misshandla a-kassa* на позначення скорочення кількості осіб, що застраховані від безробіття.

Заміна негативного оцінного знака на менш негативний відбувається й тоді, коли йдеться про евфемістичне перейменування осіб похилого віку, інвалідів тощо. Наприклад, у шведській мові використовується евфемізм *personer med funktionsnedsättning* та *äldre,* а в німецькій мові − *die Älteren.*

2. Евфемізми, утворені завдяки заміні негативного знака на нейтральний.

Поряд з великою кількістю евфемізмів на позначення кризи, які замінюють негативний оцінний знак на менш негативний, шведськими парламентарями використовуються й такі, у яких відбувається заміна негативного знака на нейтральний. Зокрема, нейтральним є висловлювання *vändande konjunktur*, що вживається замість негативного *ekonomikris*.

Прикладом заміни негативного знака на нейтральний є також використання евфемізму *utlandsfödd* замість *flykting* у шведській мові. При

цьому слід зважати на те, що нейтральне позначення швидко набуває негативного оцінного забарвлення внаслідок впливу денотата.

Нейтральним є також позначення *Menschen mit Migrationshintergrund,* що вживається замість негативного *Flüchtlinge,* а також шведське *personal blir berörd* замість *avskeda personal*.

3. Евфемізми, утворені шляхом заміни негативного знака на позитивний.

В обох мовах парламентарями використовуються евфемізми, у яких відбувається зміна негативного оцінного значення на позитивне на позначення звільнення працівників. У шведській мові використовується евфемізм *effektivisera verksamheten* на позначення скорочення персоналу. Таке саме значення має евфемістичне *Flexibilisierung der Arbeitsmärkte*. На евфемізми перетворилися слова *Minijobs* та *Midijobs*, які змінили своє первісне значення й почали позначати вимушену роботу протягом неповного дня. Іншим евфемістичним позначенням того самого денотата, за допомогою якого відбувається зміна негативного на позитивне, є *Qualifikationszeiten für den nächsten Aufschwung* та *Trainingslager für den nächsten Aufschwung.*

У прикладі *Flexibilisierung der Arbeitsmärkte* евфемістичний ефект виникає за рахунок взаємодії обох компонентів словосполучення. *Flexibilisierung* має яскраво виражене позитивне значення. Виникає це позитивне значення завдяки семам «спроможність» («здатність», «готовність»), «рухливість» та «швидкість» («flexibel – an veränderte Umstände anpassungsfähig, bei Entscheidungen wendig»). Слово *Entlassungen*, що є первинним позначенням, тісно пов’язане з поняттям «людина» (яку звільняють з роботи). В евфемістичному виразі воно замінюється економічним терміном *Arbeitsmarkt*. Вживаючи такий термін, мовець відсуває людину далеко на задній план.

Як бачимо, у слові *Flexibilisierung* вводяться семи з позитивним значенням, що прикрашають вислів, а словом *Arbeitsmarkt* за рахунок відсунення людини на задній план вуалюється негативна сутність явища. Дві частини евфемізму виконують взаємодоповнюючі функції.

Позитивне забарвлення має також евфемізм *fortschrittliche Technologiepolitik* замість *Subvebtionieren der Kohlekraftwerke*. Під час утворення цього евфемізму вираз повністю змінюється, а негативні компоненти значення первинного позначення замінюються на позитивні компоненти значень слів, що входять до складу евфемізму. Зокрема, у контексті сучасної економічної та екологічної ситуації негативного значення набуло слово *Kohlekraftwerk*, яке позначає застарілу технологію, що забруднює довкілля. *Subvention*, натомість, є економічним терміном. Дотації надаються тим господарським суб'єктам, які з певних причин не здатні вести ефективну економічну діяльність і потребують додаткових коштів, тобто й тут присутнє негативне значення. Під час евфемізації відбувається вилучення сем з негативним забарвленням: «застарілий», «неефективний». Замість них з'являються семантичні компоненти з позитивним значенням. Наприклад, до складу значення слова *Technologie* входять такі семи, як «знання», «здатність», «перетворення», «здобуття», «активність». Евфемістичний ефект, що виникає завдяки вживанню слова *Technologie*, значно посилюється прикметником *fortschrittlich*, до складу лексичного значення якого входять такі позитивні семи, як «розвиток» та «досягнення».

За допомогою словосполучення *effektivisera verksamheten* приховується зниження видатків фірми за рахунок зменшення кількості персоналу, тобто звільнення працівників. Слово *effektivisera* містить сему «покращити», що надає позитивного оцінного значення всьому виразу. Окрім того, тут відбувається вилучення семи «людина», яка присутня в первинному позначенні *minska personal*.

Аналогічно, за критерієм зміни оцінного значення можна виокремити три групи дисфемізмів: дисфемізми, які утворені шляхом заміни позитивного, нейтрального або менш негативного знака на негативний.

1. Дисфемізми, утворені завдяки заміні позитивного знака на негативний.

Заміна позитивного знака на негативний спостерігається під час

використання дисфемізмів *machtpolitisches Maulheldentum, Luftverpackung, Kniefall vor der alten Lobby* замість *Klimapaket* або шв. *rasera försäkringssystem* замість *reformera försäkringssystem*. Очевидно, наприклад, що прийняття пакету заходів по боротьбі зі зміною клімату є позитивним явищем, яке схвалюється більшістю суспільства. Водночас, опозиція вдається до дисфемістичних формулювань, намагаючись показати це досягнення в негативному світлі. За допомогою таких дисфемізмів мовці намагаються видавати позитивне за негативне, повністю перекручуючи дійсність.

Зокрема, замість *Klimapaket* вживається дисфемізм *Kniefall vor der alten Lobby*. При цьому депутат з опозиційної фракції наголошує на тому, що пакет заходів, спрямованих на боротьбу зі зміною клімату, не може бути ефективним, оскільки він був прийнятий з урахуванням інтересів приватних підприємців, які зацікавлені лише у збереженні свого шкідливого для довкілля виробництва. Слово *Kniefall* містить у складі свого лексичного значення сему «підкорення», що має негативне забарвлення і сприяє виникненню дисфемістичного ефекту.

Іншим дисфемістичним позначенням того самого поняття є *Luftverpackung*. До складу лексичного значення цього слова входить сема «порожній», що зумовлює його використання в ролі дисфемізму («порожній», неефективний пакет заходів).

Дисфемізм *Machtpolitisches Maulheldentum*, що вживається замість позитивного *Klimapaket*, в інший спосіб наголошує на тій самій особливості пакету заходів по боротьбі зі зміною клімату − його неефективності. Слід зазначити, що в цьому вислові присутній компонент *Maul* − слово, що асоціюється насамперед з тваринами. Коли *Maul* вживається на позначення людей, це слово набуває негативного забарвлення, адже позначає осіб, які говорять багато, але беззмістовно.

2. Дисфемізми, утворені завдяки заміні нейтрального знака на негативний.

У парламентській комунікації ФРН і Швеції поширеними є також

дисфемізми, у яких нейтральний знак замінюється на негативний. Якщо до попереднього типу належали дисфемізми, за допомогою яких здійснювалася драматизація явищ здебільшого соціально-економічного характеру, то в цій групі переважають дисфемістичні позначення політичних опонентів, які мають на меті образити чи принизити їх.

Наприклад, за допомогою дисфемізму *Palaverklub* представники опозиції позначають уряд Німеччини. До складу лексичного значення слова «palavern» входять семи «говорити», «багато», «безрезультатно». У такий спосіб наголошується на тому, що існують розходження між словами урядовців та їхніми діями, а обіцянки далеко не завжди втілюються в життя.

Заміна нейтрального знака на негативний спостерігається також у прикладах *Rattenrennen* замість *Tätigkeit der Opposition* у парламенті Німеччини та *den borgerliga regeringens tyranni* замість *den borgerliga regeringens regeringstid* у парламенті Швеції.

3. Дисфемізми, утворені завдяки заміні негативного знака на більш негативний.

У парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються також дисфемізми, що утворені шляхом заміни негативного знака на більш негативний.

Зокрема, цікавим з лінгвістичної точки зору є приклад *die Leute ins Unglück organisieren*. Заміна дієслова *bringen*, яке є усталеним у цьому виразі, словом *organisieren* створює ефект навмисного вчинення дій, що погіршують становище людей. У слові *organisieren* семи «спланованість», «зумисність» виходять на передній план. Поєднання семантики слова *organisieren* із семантикою слова *Unglück* (сема з негативним забарвленням – «страждання») створює дисфемістичний ефект (зумисне, сплановане створення страждання).

Під час вживання евфемізмів на позначення фінансової та економічної кризи спостерігалося використання слів, до складу семантики яких належала сема «циклічність» (напр., *Abschwung*). Під час використання дисфемізмів спостерігається протилежне явище. Сема «циклічність» взагалі зникає.

Зокрема, відсутня вона у слові *Katastrophe*, що позначає негативну подію з невідворотними наслідками. У такий спосіб відсувається на задній план надія на швидке поліпшення стану справ, а також зникає розуміння кризи як явища, що неминуче настає з певною періодичністю. Зрозуміло, що це вигідно опозиції, оскільки в цьому разі уряд є відповідальним за погіршення стану економіки.

Приклади *katastrof* і *tsunami*, які вживаються в парламентській комунікації Швеції, є дисфемістичними позначеннями економічної та фінансової кризи. У цих дисфемізмах відсутня сема «циклічність», що є компонентом значення слова *kris*. Як уже зазначалося, присутність семи «циклічність» сприяє евфемізації виразу на позначення кризи. У дисфемістичних позначеннях спостерігається протилежне явище − вилучення цієї семи. Водночас, до складу лексичного значення слів *katastrof* та *tsunami* входять семантичні компоненти з негативним оцінним забарвленням («руйнування», «дискомфорт» тощо).

Дисфемізм *Rutschbahn*, що належить до групи дисфемізмів, у яких негативне оцінне значення змінюється на більш негативне, відображає зниження рівня заробітної плати в Німеччині. До складу семантики дисфемістичного позначення входять компоненти «вниз» та «швидко». Сема «вниз» присутня і в первинному позначенні *Sinken der Löhne*. Натомість, у дисфемізмі відбувається гіперболізація швидкості зниження рівня заробітної плати за рахунок семи «швидко».

Підсумовуючи, зазначимо, що хоча ми й отримали по три типи евфемізмів і дисфемізмів, між ними існують суттєві відмінності. Для усіх трьох типів дисфемізмів оцінка вторинного позначення буде однаковою − негативною. Натомість для всіх евфемізмів незмінно негативним буде первинний знак.

Таким чином, запропонований підхід до типологізації евфемізмів і дисфемізмів дає змогу виявити суттєві відмінності між різними класами цих мовних явищ. Для одних денотатів характерними є евфемістичні

перейменування, що лише пом’якшують негативне значення, а для інших − евфемізми, у яких негативний знак змінюється на позитивний. Водночас, дисфемізми можуть використовуватися на позначення як негативних, так і нейтральних або позитивних денотатів.

2.2 Словотвірні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

Одне з центральних місць у вивченні евфемії та дисфемії посідає дослідження способів і засобів утворення евфемістичних і дисфемістичних позначень. Необхідність розгляду цього питання зумовлена тим, що мовні знаки мають різний потенціал як одиниці, які здатні виконувати функції евфемізмів чи дисфемізмів.

Способи та засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів доцільно класифікувати з урахуванням мовного рівня їхньої реалізації. У парламентській комунікації ФРН і Швеції вдалося виділити словотвірні, лексико-семантичні та синтаксичні засоби утворення евфемістичних і дисфемістичних позначень. Спочатку розгляньмо способи та засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів на словотвірному рівні.

2.2.1 Афіксальні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів

Для утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції використовуються засоби словотвірного рівня. Провідними з них є афікси.

Використання афіксів для утворення евфемізмів і дисфемізмів ґрунтується на їхній здатності змінювати оцінне значення, що передається коренем слова. Залежно від напрямку такої зміни виникає евфемістичне або дисфемістичне позначення.

Так, у парламентській комунікації Німеччини для утворення евфемізмів спостерігається використання вищого ступеня порівняння прикметників, що

утворюється за допомогою суфікса «-er». Такі прикметники відзначаються негативною семантикою (напр., нім. *ältere Menschen, bildungsfernere Familien, bildungsfernere Schichten, einkommensschwächere Elternhäuser, härtere Sanktionsmaßnahmen*).

Такий спосіб утворення евфемізмів використовується й у парламентській комунікації Швеції: *äldre, försämrade ekonomiska villkoren, försämrade konjunkturläget, sämre tider*. Цим евфемізмам властиве лише пом'якшення негативного значення, а не його зміна на позитивне.

Використання вищого ступеня порівняння прикметників для утворення дисфемізмів у парламентській комунікації не було виявлене. Натомість, для утворення дисфемізмів у парламентській комунікації Німеччини використовується найвищий ступінь порівняння прикметників. Такими є, зокрема, дисфемістичні позначення *der erfolgloseste Generalsekretär der SPD* та *der zweitschlechteste Generalsekretär der Sozialdemokratie im vereinten Deutschland*. Найвищий ступінь порівняння прикметника, який не має негативної семантики, може бути використаний також для підсилення дисфемізму: *der größte Blödsinn, den es gibt* та *der größte Schuldenmacher der Nation.* У цих дисфемізмах негативна семантика міститься в словах *Blödsinn* і *Schuldenmacher*, а прикметник *der größte* підсилює негативний ефект.

Для утворення дисфемізмів у парламентській комунікації Німеччини використовуються суфікси з негативною семантикою, такі як *-ei, -sel* (у поєднанні з префіксом *ge-*) та *-itis*: *Dampfplauderei (Reden); Deutschtümelei (die schwarz-gelbe Forderung nach der deutschen Sprache im Grundgesetz); die Hauerei der Koalitionäre (die Tätigkeit der Koalitionäre); Geschreibsel dieser Versicherungslobbyisten (Wünsche der Versicherungslobbyisten); Kommissionitis (Kommissionen); Liebedienerei an einer Lobby (Energiepolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP); Lohndrückerei (Sinken der Löhne); ökonomische Geisterfahrerei (Steuerentlastungen); Sauerei (Position von Angela Merkel beim Europäischen Rat zu Klimaschutzfinanzhilfen für die Entwicklungsländer).*

У парламентській комунікації ФРН спостерігається також використання

заперечувального префікса *un-* у поєднанні з прикметниками, що характеризуються позитивним оцінним значенням, для утворення дисфемізмів (напр., *unsoziale Kopfprämie* замість *soziale Kopfprämie*).

Таким чином, за допомогою афіксів здійснюється зміщення оцінного значення, яке виражене коренем слова. Внаслідок такого зміщення можуть виникати як евфемізми, так і дисфемізми.

2.2.2 Словоскладання як засіб утворення евфемізмів і дисфемізмів

Значна кількість евфемістичних і дисфемістичних позначень у парламентській комунікації ФРН та Швеції є складними словами (див. додаток Е, табл. Е.8 – Е.9). Поширеність таких евфемізмів і дисфемізмів пояснюється не лише високою продуктивністю цього способу словотворення в німецькій та шведській мовах, а й ефективністю використання складних слів як оцінних засобів вторинної номінації. Складні слова складаються щонайменше з двох компонентів – простих слів. У евфемізмах і дисфемізмах, що є складними словами, одне із слів характеризується позитивним або негативним оцінним значенням, яке необхідне для утворення евфемізму чи дисфемізму, а інше слово забезпечує впізнаваність евфемістичного чи дисфемістичного позначення, тобто відповідає за його зв’язок із відповідним нейтральним позначенням.

Так, складним словом є евфемізм *Brückentechnologie*, що був використаний у парламентській комунікації Німеччини на позначення атомної енергетики. Перший компонент цього іменника *Brücke* характеризується позитивною семантикою, висуваючи на передній план те, що атомна енергія є перехідною технологією і нібито сприяє розвитку відновлюваних екологічно чистих видів енергетики. Другий компонент складного слова *Technologie* дає змогу розпізнати значення евфемізму.

Аналогічною є структура дисфемізму *kärnkraftstalibaner*, що був використаний у парламентській комунікації Швеції. Компонент *talibaner*

містить негативну семантику та забезпечує оцінні властивості дисфемістичного позначення, а *kärnkraft* дає можливість розпізнати, що мова йде про прихильників продовження використання атомних електростанцій.

Для утворення дисфемізмів у парламентській комунікації Німеччини використовуються також іменники, що є поєднанням декількох слів, кожне з яких пишеться через дефіс: *Bis-hierhin-und-nicht-weiter-Liberalismus (Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP); das Katz-und-Maus-Spiel auf offener See (Einsatz der maritimen Streitkräfte zur Bekämpfung der Piraterie); die oberen Zehntausend, die Wer-weiß-wie-viel-Tausende Euro verdienen (die Reichen); die Partei des Sowohl-als-auch (CDU); Drohne-Willi-Koalition (Koalition der CDU/CSU und der FDP); ein Weiter-so (Fortsetzung der jetzigen Politik); harte Law-and-Order Politik (Politik der CDU); Nichts-mehr-darf-dazukommen (Unwunsch der CDU/CSU, weitere Veränderungen auf den Weg zu bringen); Schröder-Fischer-Falle (Kurs auf aktive Teilnahme an Militäreinsätzen); Zu-Ende-Leben des Lebens (das Alter); Zu-Hause-bleib-Prämie (Betreuungsgeld).*

У парламентській комунікації Швеції такі іменники використовуються значно рідше: *uppifrån-och-ned-perspektiv*.

Підсумовуючи, зазначимо, що словоскладання є продуктивним засобом утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції і ґрунтується на зручності використання складних слів для передачі як оцінного значення, так і взаємозв’язку з нейтральним позначенням або денотатом.

2.3 Лексико-семантичні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

2.3.1 Метафоричне перенесення значення як засіб утворення евфемізмів і дисфемізмів

Серед засобів утворення евфемізмів і дисфемізмів провідне місце належить засобам лексико-семантичного рівня, оскільки насамперед за їхньою допомогою відбувається зміщення оцінного значення вторинного

позначення порівняно з первинним. Одним із основних засобів, що репрезентує лексико-семантичний рівень і використовується в парламентській комунікації ФРН та Швеції для утворення евфемізмів і дисфемізмів, є метафоричне перенесення значення (див. додаток Е, табл. Е.6 – Е.7).

Метафоричні дисфемізми можуть бути поділені на декілька груп залежно від того, на яких саме метафоричних образах вони ґрунтуються. Низка подібних метафоричних образів використовується для позначення різних денотатів як у парламентській комунікації ФРН, так і в парламентській комунікації Швеції. Зважаючи на це, можна виокремити такі групи метафоричних дисфемізмів, які найчастіше вживаються в парламентських дебатах обох країн, як метафоричні дисфемізми з позначеннями погодніх явищ, тварин (зооморфні метафори), руху та хвороб. Розгляньмо детальніше кожну з цих груп.

1. **Метафоричні дисфемізми з позначеннями погодніх явищ.**

Як у парламенті Німеччини, так і в парламенті Швеції спостерігається використання метафоричних образів таких погодних явищ, як дощ, буря, цунамі тощо.

Зокрема, у парламентській комунікації ФРН вживається вираз *im Regen stehen lassen* замість *nicht weiter entwickeln*, а також *die Bauern im Regen stehen lassen* замість *die Bauern nicht unterstützen.* У парламенті Швеції використовується дисфемістична метафора *det regnar i Europa* на позначення домінування в Європі консервативних політичних сил. Скорочення видатків у сфері культури дисфемістично позначається як *Spar-Tsunami.*

В іншому дисфемізмі з парламентської комунікації Німеччини використовується метафора шторму:

Krista Sager (Bündnis 90/Die Grünen): Sie freuen sich hier darüber, dass die See im Auge des Orkans so ruhig ist. Ihre Kolleginnen und Kollegen draußen im Lande, die Bildungspolitiker in Ländern und Gemeinden, aber kämpfen mit allerschwerstem Wetter. Und was machen Sie? Sie ziehen ihnen mit Ihrer

Klientelpolitik den letzten Boden unter den Füßen weg [336, с. 244].

У парламентській комунікації Швеції образ шторму та цунамі використовується також для позначення кризи: *Blåsa av i krisens storm* позначає заходи у сфері зайнятості та соціального страхування*; ekonomiska stormvindarna viner* позначає економічну, а *tsunami* – фінансову кризу.

Ситуація з великими термінами розгляду питань у страховому фонді також метафорично зображена як шторм:

Veronica Palm (s): För ett år sedan stormade det rejält runt Försäkringskassan [368].

Для дисфемістичного зображення політики опонентів у парламенті Німеччини використовується метафора холоду: *verbraucherpolitische Kaltfront (Verbraucherpolitik der CDU/CSU und der FDP); Koalition der Kälte (Koalition der CDU/CSU und der FDP); soziale Kälte (Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP* або *Vorschläge der Opposition); sozialpolitische Eiszeit (Zeit, wenn man eine falsche Sozialpolitik umsetzt).*

У парламентській комунікації Швеції вживається дисфемізм *Den kalla handelns politik*, що характеризує політику уряду в сфері зайнятості та соціального страхування.

Як бачимо, для утворення дисфемізмів використовуються метафоричні образи тих погодних явищ, які вважаються неприємними, а то й небезпечними для людини.

2. **Метафоричні дисфемізми з позначеннями тварин.**

У парламентській комунікації Німеччини присутні численні дисфемістичні позначення, до семантичного складу яких входить компонент «тварина». Такі дисфемізми є метафоричними. Поширення дисфемістичних метафор, пов’язаних з тваринами, зумовлене негативними асоціаціями, що виникають при використанні назви тварини на позначення людини. Зважаючи на це, найбільш зручним є використання таких дисфемізмів безпосередньо для позначення політичних опонентів та їхньої діяльності. Зокрема, політика Міхаеля Ґлоса дисфемістично називають *Problembär der Regierung*. Опозиція

використовує також такі дисфемістичні назви політиків з правлячої коаліції як *Ente* та *Tiger.* На позначення того, що політики з коаліції мають великі плани, які вони не реалізовують, вживається дисфемізм *da sind welche als Tiger gestartet und als lahme Enten gelandet.* Коаліція християнських демократів з вільними лібералами характеризується як *Tigerentenkoalition,* а самі політики з коаліції як *Tiger.*

До використання метафоричних дисфемізмів вдаються також представники влади, критикуючи опозицію. Зокрема, на позначення опозиційної діяльності вони вживають дисфемізми *Rattenrennen* та *sich suhlen.* Натомість, помилкові дії уряду позначені опозицією за допомогою дисфемізму *in dieser Regierung steckt der Wurm.*

Поряд з метафоричними дисфемізмами з позначеннями тварин, за допомогою яких здійснюється безпосередня дискредитація політичних опонентів, такі дисфемізми вживаються і для драматизації негативних явищ економічної дійсності. Так, на позначення економічної та фінансової кризи використовується метафоричний дисфемізм *Habicht.* Захист банків державою під час кризи метафорично зображено за допомогою дисфемізму *die Küken unter die Henne.* Для позначення пропозицій уряду щодо подолання кризи опозиція використовує метафору *Affentheater,* а роль Німеччини у світовій економіці в 30-х роках минулого століття характеризується за допомогою дисфемізму *am Katzentisch sein.*

Вдалим дисфемістичним позначенням піратства є *Haifisch.* Використання військово-морських сил для боротьби з піратством дисфемістично зображається як *Das Katz-und-Maus-Spiel auf offener See*. Відсутність реальних змін, наміри про які були зафіксовані в документах, позначається дисфемізмом *da sind Papiertiger durch die Gegend gelaufen,* а *з*акон про надання інформації споживачам («das Verbraucherinformations-gesetz») дисфемістично зображається як *eine lahme Ente.*

Багато таких дисфемізмів і в парламентській комунікації Швеції. Наприклад, дисфемізм *ekonomins elefanter* вжито на позначення великих

промислових підприємств. Іншим метафоричним дисфемізмом, утвореним з використанням номінації виду тварин, є *det är mycket skrik och lite ull, som bonden sade när han klippte grisen* на позначення того, що соціал-демократи багато розмовляють, але мало роблять. У ще одному дисфемізмі, вжитому в парламентській комунікації Швеції, використано образ миші для позначення політичних опонентів: *musen som röt och sade pip.* У такий спосіб дисфемістично вказується на те, що ліва партія запропонувала лише незначні зміни до урядового законопроекту, хоча перед цим здійснювала його гучну критику.

Ще одним дисфемізмом, у якому використано назву тварин є *Man kan ersätta de dyra förvaltarna med fyra apor.*

Метафоричним дисфемізмом є також вираз *nacka gåsen,* що використовується у зв'язку з підвищенням податків.

Наведені приклади свідчать про те, що в парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються досить різноманітні метафоричні позначення тварин. Деякі з цих назв викликають негативні асоціації вже в їхньому неметафоричному вживанні (напр., *Ratten*). В інших випадках вони набувають негативного забарвлення лише в контексті (напр., *Ente*).

3. **Метафоричні дисфемізми з позначеннями руху.**

Типовим для парламентської комунікації ФРН і Швеції є метафоричне зображення політики як руху. Так, політика коаліції дисфемістично зображається як *finanzpolitischer Blindflug.* У цьому прикладі негативне оцінне значення виникає внаслідок відсутності чіткого напрямку руху. Продовження терміну експлуатації атомних електростанцій позначається метафоричним дисфемізмом *geschraubter Rückwärtssalto in der Energiepolitik.* На відміну від попереднього прикладу у цьому дисфемізмі задано напрямок руху, але він є зворотнім.

Ще одна метафора руху спостерігається в дисфемізмі *Wir stellen die Ernährung auf Chips um, behalten aber das Ziel, im Jahr 2020 einen Marathon zu gewinnen. (*замість *Wir subventionieren Kohlekraftwerke, wollen aber bis 2020*

CO2-Ausstoß um 20% senken.)

У парламентській комунікації Швеції використовується метафоричний образ дороги та каменів як перешкод на ній: *Det är stora stenar som fortfarande ligger i vägen* або *det är stora stenar som ligger framför oss*. У такий спосіб дисфемістично зображено перешкоди на шляху до досягнення заявлених кліматичних цілей.

До цієї групи можна зарахувати також дисфемізми, у яких використовується метафоричний образ корабля, що рухається в морі. Такі дисфемістичні позначення вживаються як у парламентській комунікації ФРН, так і в парламентській комунікації Швеції:

Krista Sager (Bündnis 90/Die Grünen): Ihre eigenen schwarzen Landeskapitäne kämpfen noch mit der hohen See der Krise. Dann kommen Sie mit Ihrer Klientelpolitik und schießen denen zusätzlich ein großes Leck ins Schiff. Jetzt glauben Sie, dass die mit Lobeshymnen auf Schwarz-Gelb tapfer untergehen. Aber kurz bevor sie absaufen, sollen sie Ihnen noch den letzten Bordproviant zuwerfen [336, с. 245].

У цьому прикладі країна подається в образі корабля, який може затонути. Дії, шкідливі для економіки, зображені як створення пробоїн на кораблі.

В іншому прикладі також спостерігається образ пробоїн на кораблі, викликаних фінансовою та економічною кризою:

Werner Hoyer (FDP): Manchmal hat man allerdings den Eindruck, dass der eine Teil der Mannschaft des deutschen Kreuzfahrtschiffes noch auf dem Sonnendeck die Stühle sortiert, während der andere Teil unten bereits schuftet, um die größten Lecks abzudichten [329, с. 21132].

Аналогічно в парламентській комунікації Швеції використовується дисфемізм з образом корабля-Швеції. При цьому економічна криза зображається як шторм, що загрожує затопити корабель:

Mats Pertoft (mp): Det har varit en stark storm som liksom skeppet Sverige surrat alla fast vid masten. Man har stängt luckorna, man har genomlidit en rejäl storm på havet. Egentligen har man stängt allting. Tyvärr är det många som har

blivit kvar på däck. Det är många som vi nu upptäcker spolats över bord [374].

Подібний образ спостерігається й під час використання дисфемізму *Schiffbruch erleiden* на позначення поразки у виборчій боротьбі.

У парламентській комунікації Швеції вживається метафоричний дисфемізм *arbetslösa som alliansregeringen har glömt kvar på däck och som riskeras att spolas bort* на позначення того, що безробітні ризикують залишитися без коштів на життя.

Слід зазначити, що в метафоричних дисфемізмах, у яких використовується образ корабля, рух є не горизонтальним, а вертикальним (рух вниз).

Іншою поширеною метафорою руху є метафора потяга. Зокрема, розгорнута дисфемістична характеристика ситуації в Німеччині подається за допомогою такої метафори:

Jürgen Trittin (Bündnis 90/Die Grünen): Ihre Lok fährt mit Kohle- und Atomstrom, die hinteren Waggons werden abgekoppelt, in der zweiten Klasse fällt die Heizung aus, im Bistrowaggon steigen die Preise, aber dafür werden in der ersten Klasse Gratiscocktails serviert. Das ist Schwarz-Gelb auf einen Satz gebracht [335, с. 55].

У такий спосіб критикується сприяння виробництву електроенергії на теплових та атомних електростанціях, недостатня підтримка малозабезпечених верств населення і середнього класу, а також інфляція.

Іншим прикладом використання метафори потяга є *im Schlafwagen an die Macht kommen.* Тут дисфемістичний ефект виникає через повільний характер руху.

Аналогічно в парламентській комунікації Швеції вживається метафоричний дисфемізм *Infrastrukturen spårar ur* на позначення неправильного курсу розвитку інфраструктури.

Таким чином, у парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються метафоричні дисфемізми, що ґрунтуються на образах безцільного руху, руху в зворотному напрямку, руху донизу або занадто

повільного руху.

4. **Метафоричні дисфемізми з позначеннями хвороб.**

У парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються також метафоричні дисфемізми, семантика яких пов'язана з хворобами.

Так, у парламенті Німеччини було використано назву хвороби *Schweingrippe: Ihre Rede hat Schweingrippe,* за допомогою якої було здійснено негативну оцінку промови політичного опонента. До цієї групи можна зарахувати й вирази *Ausbluten der Kommunen* та *die Kommunen bluten aus* на позначення недофінансування місцевих бюджетів. Відмова від курсу на подальшу європейську інтеграцію позначається дисфемізмом *Eurosklerose.* Зі сферою хвороб пов'язаний і дисфемізм *das Gift Geldmangel wird in der Kultur epidemische Formen annehmen* на позначення постійної нестачі фінансування у сфері культури.

У парламентській комунікації Швеції вживається дисфемізм *Hela världsekonomin har nu tarmvred, hjärnblödning och hjärtinfarkt på samma gång* на позначення глибокої кризи світової економіки.

Використання метафоричних дисфемізмів з назвами хвороб ґрунтується на негативних асоціаціях, які вони викликають.

Поряд з вищезазначеними, для утворення дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції використовується низка інших метафоричних образів. Одним із них є образ стіни, що втілює створення перешкод та роз'єднання: *eine Mauer zwischen Ost- und Westdeutschland aufbauen* (замість *Hartz-IV Satz regionalisieren); Mauer* (замість *Atomkraft*)*; neue Mauern aufbauen* (замість *Gesundheitsbereich reformieren*).

Як свідчать ці приклади, метафоричні дисфемізми з образом стіни вживаються на позначення цілком відмінних у семантичному плані денотатів (атомної енергетики та реформування у сфері охорони здоров'я).

Для дисфемістичного зображення кризи в парламентській комунікації Швеції використовується метафоричний образ ями: *ekonomin har landat på fötter men problemet är att vi står i en djup grop*.

Схожа метафора спостерігається й у прикладі *världen körde fram till en avgrund* на позначення того, що світ вступив у період фінансової та економічної кризи.

У парламентській комунікації Німеччини для дисфемістичного зображення фінансової допомоги використовується метафоричний образ краплі:

Der Stein ist so heiß, dass der Tropfen schon verdampft ist, bevor er aufkommt. (замість *Das Grünland-Milch Programm kann nicht helfen.*)*; Tropfen auf den heißen Stein* (замість *das Grünland-Milch Programm*).

У такий спосіб здійснюється переконання в тому, що запропонована урядом програма не може бути ефективною через її недостатній обсяг.

Для дисфемістичного позначення фінансової та економічної кризи в німецькому парламенті використовується метафоричний образ тунелю: *Die Opposition würde den Tunnel am liebsten verlängern.* (замість *Die Opposition will nicht, dass Krise zu Ende ist*).

Метафоричне перенесення значення використовується також для утворення евфемізмів. Зокрема, у парламентській комунікації Німеччини вживаються метафоричні евфемізми з компонентом *Brücke*. Такі метафоричні евфемізми мають протилежне значення порівняно з метафоричними дисфемізмами, у яких використовується образ стіни. Так само як і метафора стіни, метафоричний образ моста може позначати різні семантично віддалені між собою денотати.

По-перше, за допомогою цього метафоричного образу евфемістично зображається продовження використання енергії, виробленої на атомних і теплових електростанціях: *Brücke für erneubare Energien*, *Brücke in einen Kernenergiemix, Brückentechnologie* та *Überbrückungstechnologien*.

По-друге, метафоричний образ моста позначає денотати зі сфери зайнятості: *Beschäftigungsbrücken* (замість *Altersteilzeit*), *Brücken in das Erwerbsleben bauen* (замість *Zuverdienstgrenzen erhöhen*) та *Brücke in einen Konjunkturaufschwung* (замість *Kurzarbeiterregelungen*).

По-третє, у парламенті ФРН вживається евфемізм *Brücke nach Dublin* на позначення проведення нового референдуму в Ірландії щодо ЄС.

Для утворення евфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції, так само як і для утворення дисфемізмів, використовуються також метафори руху. При цьому в евфемістичних метафорах порівняно з дисфемістичними рух має протилежне спрямування – це цілеспрямований рух уперед і вгору: *Politik der kleinen Schritte; Quantensprung im globalen Lernprozess* та *slutspurten*.

Таким чином, метафоричне перенесення значення є продуктивним засобом утворення як дисфемістичних, так і евфемістичних позначень. У деяких випадках для утворення евфемізмів і дисфемізмів використовуються метафори, що мають протилежне значення.

2.3.2 Табуйована лексика як засіб утворення дисфемізмів

Поряд з метафорами в парламентській комунікації ФРН і Швеції вживаються дисфемізми, у яких використовується табуйована лексика, зокрема позначення смерті, диявола тощо. Якщо під час евфемізації мовці замінюють такі табуйовані позначення на евфемістичні, то під час дисфемізації відбувається зворотній процес: на позначення нетабуйованих денотатів вживається табуйована лексика. Так, ситуація у сфері охорони здоров'я дисфемістично описується за допомогою виразу *Teufelkreis von Regulierung und Bürokratie.* Замість *Betreuungsgeld* використовується дисфемізм *Teufelszeug.* На позначення міністра закордонних справ Ґідо Вестервелле, міністра економічної співпраці та розвитку Дірка Нібеля та міністра оборони Карла Теодора Фрайхерр цу Ґуттенберґа використовується дисфемізм *Trio infernale.* Погіршення стану освітньої системи позначається за допомогою дисфемізму *neue Nägel in den Sarg des öffentlichen Bildungssystems schlagen.* Для позначення застосування військової сили в міжнародних операціях використовується дисфемізм *Totengräben der Entwicklungs-*

zusammenarbeit.

У парламентській комунікації Швеції також спостерігається використання дисфемізмів з табуйованим компонентом *död.*

Так, спад у будівельній сфері дисфемістично позначається як *dödläge på byggarbetsmarknaden,* а згортання мережі автозаправок у рідкозаселених місцевостях як *mackdöden.*

Отже, під час утворення дисфемізмів учасники парламентської комунікації вдаються до використання позначень, що є словами-табу й характеризуються негативним оцінним значенням.

2.3.3 Генералізація значення як засіб утворення евфемізмів

Одним із основних лексико-семантичних засобів, що застосовується для утворення евфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції, є генералізація значення (див. додаток Е, табл. Е.6). Зокрема, для евфемістичного використання зручними є слова, які характеризуються достатньо загальним значенням, для того щоб приховати негативні ознаки денотата, що потребує евфемістичного перейменування.

Евфемізми, які утворені шляхом генералізації значення, найчастіше характеризуються нейтральною семантикою. Нейтральне оцінне значення мають, наприклад, евфемізми в парламенті Швеції на позначення в’язниць та ув’язнених. Так, в’язниця позначається як *anläggning* та *anstalt*. Значення цих слів є значно ширшим порівняно з прямим позначенням *fängelse*. Ув’язнені евфемістично позначаються як *klienter, intagna på en säkerhetsanstalt* та *interner.* За допомогою таких назв приховується, що мова йде про «клієнтів» в’язниць. Для позначення біженців використовуються евфемізми *nyanlända* та *utlandsfödda,* що мають значно ширшу семантику порівняно з прямим позначенням і можуть охоплювати не лише біженців чи мігрантів з інших країн, а й шведів, які повертаються з-за кордону. Звільнення персоналу характеризується за допомогою евфемізму *personal blir berörd* замість

personal sägs upp. Дієслово *beröra* характеризується нейтральним оцінним забарвленням і має значно ширше значення порівняно з *säga upp.*

У парламентській комунікації Німеччини старіння нації позначається як *Veränderung des Altersaufbaus.* Евфемістичне позначення не дає зрозуміти, у якому саме напрямку відбувається зміна вікової структури населення. Подібний евфемізм спостерігається й у парламенті Швеції: *konjunkturen vänder*, що позначає послаблення кон'юнктури.

Генералізовані евфемістичні позначення можуть характеризуватися також пом'якшеною негативною оцінністю. Наприклад, військовий напад позначається евфемізмом з генералізованою семантикою *härtere Sanktionsmaßnahmen.* Евфемізм прямо не вказує на те, що йдеться про застосування військової сили, адже санкції можуть мати також економічний характер. Обстановка на виборах в Афганістані, що не відповідала демократичним нормам, була позначена в німецькому парламенті як *ungewöhnliche Umstände.*

У парламенті Швеції використовуються евфемізми, що утворені шляхом генералізації значення, *den allvarliga situationen*; *sämre tider* та *det här allvarliga läget* на позначення фінансової та економічної кризи. Генералізованою семантикою характеризуються також евфемізми *misshandla a-kassa* замість *låta människor bli utförsäkrade; misshandlade kvinnor* замість *våldtagna kvinnor; oegentligheter* замість *bedrägeri* і *skaffa pengar på oegentligt sätt* замість *skaffa pengar på oärligt sätt.*

У деяких випадках за допомогою генералізації утворюються евфемізми, які змінюють негативне значення на позитивне. Так, на позначення звільнень з роботи в парламенті Німеччини використовуються евфемізми *Anpassungsmaßnahmen* і *Flexibilisierung der Arbeitsmärkte.* Скасування руху залізничного транспорту на збиткових маршрутах було позначене у шведському парламенті евфемізмом *SJs anpassning till avregleringen.* Позитивною оцінністю характеризуються також евфемізми, що утворені шляхом генералізації значення в парламентській комунікації Швеції,

anpassningsåtgärder на позначення заходів, які послаблюють стан економіки, але покращують стан навколишнього середовища та *strukturrationalisering*.

Таким чином, генералізація значення є одним із провідних засобів, що використовується для утворення евфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції. За допомогою евфемістичних позначень, які виникають шляхом генералізації, може здійснюватися як пом'якшення негативного оцінного значення, так і його заміна на нейтральне та позитивне.

2.4 Синтаксичні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

2.4.1 Евфемістичні та дисфемістичні словосполучення.

Поряд із фонетичними, словотвірними та лексико-семантичними засобами, утворення евфемізмів і дисфемізмів здійснюється за допомогою засобів синтаксичного рівня. Використання учасниками парламентської комунікації евфемізмів і дисфемізмів, що утворені за допомогою синтаксичних засобів, зумовлене тим, що розпізнати заміну, здійснену мовцем на синтаксичному рівні значно складніше, ніж на лексичному. Це сприяє ефективності використання синтаксичних евфемізмів з маніпулятивною метою [12].

На синтаксичному рівні для утворення евфемізмів і дисфемізмів можуть використовуватися словосполучення, речення та поєднання декількох речень. При цьому окремі моделі словосполучень є більш продуктивними порівняно з іншими. Важливим чинником, що зумовлює використання тих чи інших типів словосполучень, є те, що евфемізм або дисфемізм повинен одночасно задовольняти дві умови. По-перше, евфемістичне позначення повинне мати більш позитивне оцінне забарвлення порівняно з нейтральним позначенням, тобто обов'язковою є присутність у семантичному складі евфемізму компонента з позитивним або пом'якшеним негативним оцінним значенням. Дисфемістичне позначення, відповідно, характеризується негативним оцінним значенням. По-друге, необхідним є збереження зв'язку

евфемістичного чи дисфемістичного позначення з денотатом, що забезпечить впізнаваність евфемізму або дисфемізму. Такий зв'язок на семантичному рівні виявляється в існуванні сем, що є спільними для евфемістичного або дисфемістичного та прямого позначень. Оцінна сема та сема, що забезпечує впізнаваність евфемізму чи дисфемізму, можуть входити до складу однієї лексеми або бути розподіленими між різними лексемами. Закономірності такого розподілу якраз і зумовлюють використання тих чи інших евфемістичних і дисфемістичних словосполучень.

Аналіз евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції дає змогу виокремити такі типи словосполучень, як поєднання іменника з прикметником або дієприкметником, поєднання іменника в називному відмінку з іменником у родовому відмінку та поєднання іменника в називному відмінку з іменником у непрямому відмінку з прийменником. Саме ці типи евфемістичних і дисфемістичних словосполучень є найпоширенішими як у парламентській комунікації ФРН, так і в парламентській комунікації Швеції (див. додаток Е, табл. Е.8 – Е.9).

Розгляньмо детальніше механізм передачі оцінного значення та вираження взаємозв'язку з первинним позначенням або денотатом для кожного з типів евфемістичних і дисфемістичних словосполучень.

1. **Прикметник (дієприкметник) + іменник.**

Парламентська комунікація ФРН і Швеції характеризується поширенням евфемістичних словосполучень, що є поєднаннями іменника з прикметником, який є означенням до іменника. При цьому позитивне або пом'якшене негативне оцінне значення може передаватися за допомогою як іменника, так і прикметника, або ж бути присутнім в обох компонентах словосполучення. З огляду на це, можна виокремити декілька типів евфемістичних словосполучень, що є поєднаннями іменника з прикметником.

1. Позитивне оцінне значення передається за допомогою прикметника, а іменник забезпечує семантичний зв'язок евфемістичного позначення з денотатом.

Так, у словосполученні *dynamischer Energiemix* позитивне оцінне значення зосереджене в прикметнику *dynamisch*, а іменник *Energiemix* дає можливість адресату зрозуміти, що йдеться про використання різних видів енергії.

У словосполученні *ansvarsfull ekonomisk politik* позитивна семантика зосереджена в першому прикметнику *ansvarsfull*, а другий прикметник та іменник забезпечують зв'язок евфемізму з денотатом.

У словосполученні *mutige und zukunftsorientierte Energiepolitik* позитивним оцінним забарвленням характеризуються обидва прикметники.

До цієї групи належить також низка інших евфемізмів у парламентській комунікації ФРН: *energieintensive Betriebe; energieintensive Branchen; energieintensive Industrie; energieintensive Industriebetriebe; energieintensive Unternehmen; flexible Frühverrentung; fortschrittliche Technologiepolitik. vorbildliche Rentenpolitik; zukunftsfestere Finanzierung dieses Systems.*

У парламентській комунікації Швеції евфемістичними словосполученнями цього типу є також *energieintensiv industri; ett välkommet komplement; gratis kollektivtrafik* та *hållbar skogsskötsel.*

2. Прикметник характеризується негативним значенням, а іменник є нейтральним.

Такий тип словосполучень може бути поділений на два підтипи залежно від значення іменника.

По-перше, іменник може бути генералізованим позначенням: *die kriegsähnliche Situation; kriegsähnliche Zustände; seeräubische Handlungen.*

У цьому разі зв'язок між евфемізмом та денотатом здійснюється за допомогою прикметника.

По-друге, іменник може забезпечувати взаємозв'язок евфемізму з денотатом: *försämrade konjunkturläget; handikappade barn; kärvare ekonomi; misshandlade kvinnor; ökad arbetsbelastning; snabbt och kraftigt försämrade konjunkturutvecklingen; svaga stater; svåra tider; vikande arbetsmarknaden* тощо.

Взаємозв’язок з денотатом може встановлюватися за допомогою як іменника, так і прикметника, якщо останній виражений складним словом: *bildungsfernere Familien; bildungsfernere Schichten; einkommensschwächere Elternhäuser; strukturschwache Regionen; strukturschwaches Land*.

У словосполученні *försämrade ekonomiska villkoren* дієприкметник *försämrade* характеризується негативним оцінним значенням, а прикметник *ekonomisk* дає змогу зрозуміти, що мова йде про стан економіки.

У прикладі *bewaffnete Auslandseinsätze* замість *Kriege* взаємозв’язок з денотатом, що позначається евфемізмом, встановлюється за допомогою обох компонентів словосполучення.

3. Прикметник характеризується нейтральним значенням, а іменник передає негативне значення.

За допомогою таких словосполучень здійснюється пом’якшення негативної оцінки: *akustische Wohnraumüberwachung* замість *Lauschangriff*.

4. Негативне значення розподілене між іменником та прикметником.

Обидва компоненти характеризуються негативним значенням у словосполученнях *härtere Sanktionsmaßnahmen; militärisches Eingreifen; nicht internationaler bewaffneter Konflikt; posttraumatische Belastungsstörung;*

Подібні словосполучення вживаються й у парламенті Швеції: *den bistra vintern; den kraftiga konjunkturavmattningen.*

5. Іменник характеризується негативним значенням, а прикметник – позитивним.

До цієї групи належать евфемізми *investitionsorientierte Verschuldung; investitionsstimulierende Verschuldung; kleine und leichte Waffen.*

У парламентській комунікації Швеції використовується подібний евфемізм *fallande tillväxt.*

6. Іменник і прикметник є нейтральними.

Такий тип реалізується в словосполученнях *konventionelle Energieformen; konventionelle Energien; privates Bildungssparen.*

7. Нейтральний прикметник використовується в поєднанні з позитивним

іменником.

У такий спосіб оцінне значення розподілене в словосполученнях *regionale Differenzierungsmöglichkeiten* та *etnisk rensning.*

8. За допомогою прикметника підсилюється позитивне оцінне значення іменника.

Прикладом такого словосполучення є *en ren artighet.*

9. Можливими є також комбіновані моделі, що передбачають використання двох і більше прикметників.

Таким є словосполучення *omfattande finansiell instabilitet.*

Поєднання прикметника з іменником спостерігається також під час утворення дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції. Для дисфемістичних позначень, що є поєднаннями іменника з прикметником, можна виокремити такі типи:

1. Негативне значення передається за допомогою іменника, а прикметник забезпечує зв'язок з нейтральним позначенням.

До цієї групи належать дисфемізми *finanzpolitischer Blindflug, bildungspolitische Katastrophe, bildungspolitische Mogelpackung, die verbraucherpolitische Kaltfront, dieses gesundheitspolitische Chaos, soziale Kälte, sozialpolitische Eiszeit, sozialpolitischer Skandal, bensinslukande monster, den rödgröna kartellen, den socialdemokratiska bidragspolitiken, den socialdemokratiska nedmonteringen av arbetslinjen, rejäl ekonomisk härdsmälta, socialdemokratisk avfolkningspolitik, socialdemokratiska vänsterkartellen.*

2. Негативне значення передається за допомогою прикметника, а іменник забезпечує зв'язок з нейтральним позначенням.

Такими є дисфемізми *der erfolgloseste Generalsekretär der SPD, der zweitschlechteste Generalsekretär der Sozialdemokratie im vereinten Deutschland, dramatische Situation, selbsternannte Familienpartei, selbsternannte Klimakanzlerin, selbsternannte Koalition der Mitte, stelbent bostadssystem.*

Означенням до іменника в дисфемістичних словосполученнях може бути також дієприкметник (*havererad jobbpolitik*) або дієприкметниковий зворот:

die zum Himmel schreiende menschliche Tragödie; ein mit Verzögerung wirkendes Gift; eine Gesetz gewordene Warteschleife.

2. **Іменник у називному відмінку + іменник у родовому відмінку.**

Ще одним типом евфемістичних і дисфемістичних словосполучень, що використовуються в парламентській комунікації ФРН і Швеції, є поєднання іменника в називному відмінку з іменником у родовому відмінку. При цьому оцінне значення може розподілятися між окремими компонентами словосполучення за такими моделями:

1. Іменник у називному відмінку передає позитивне значення, а іменник у родовому відмінку є нейтральним.

Так, у парламентській комунікації Швеції вживається евфемізм *arbetarnas skatteparadis*, позитивна оцінна семантика якого міститься в іменнику в називному відмінку *skatteparadis*. Іншим словосполученням, що належить до цієї групи, є евфемістичне *Flexibilisierung der Arbeitsmärkte.* Тут позитивною оцінністю характеризується іменник *Flexibilisierung*. Натомість, іменник у родовому відмінку в таких словосполученнях забезпечує взаємозв'язок евфемістичного позначення з денотатом.

2. Іменник у називному відмінку передає пом'якшене негативне значення, а іменник у родовому відмінку є нейтральним.

До цієї групи належать словосполучення *der Rückbau der Kapazitäten* у парламентській комунікації Німеччини та *ålderns höst* у парламентській комунікації Швеції.

3. Обидва компоненти словосполучення мають нейтральне значення: *die Veränderung des Altersaufbaus.*

4. Іменник у називному відмінку є нейтральним, а іменник у родовому відмінку характеризується позитивним оцінним значенням.

До цієї групи належать словосполучення *Politik der kleinen Schritte* та *höstens lärdom.*

Численними є також дисфемізми, що є поєднаннями іменника в називному відмінку з іменником у родовому відмінку:

При цьому можна виділити такі типи розподілу оцінного значення між окремими компонентами словосполучення:

1. Іменник у називному відмінку має негативне значення, а іменник у родовому відмінку забезпечує зв’язок з нейтральним позначенням.

До цієї групи належать дисфемізми *Demontage der kommunalen Selbstverwaltung; Abriss des Sozialstaates; Crash der Weltfinanzen; den borgerliga regeringens tyranni; ekonomins elefanter; Sekos skräckpropaganda; små stegens tyranni; vänsteroppositionens nya kelgris; vår tids slavhandel*.

2. Іменник у називному відмінку забезпечує зв’язок з нейтральним позначенням, а іменник у родовому відмінку характеризується негативним значенням.

Такими словосполученнями є *Dokument der Vertagung; Dokument der Verunsicherung; Dokument des Versagens; Dokument des Scheiterns; Koalition der Kälte; Koalition des Rückschritts, der Ideenlosigkeit und der gesellschaftlichen Spaltung; Politik des Sozialraubs; den kalla handelns politik.*

3. Обидва іменники мають негативне оцінне значення.

Негативним оцінним значенням характеризуються обидва компоненти словосполучення *omögligheternas återvändsgränd* у парламентській комунікації Швеції.

3. **Іменник у називному відмінку + іменник з прийменником.**

У парламентській комунікації ФРН і Швеції вживаються також евфемізми, що є поєднаннями іменника в називному відмінку та іменника з прийменником. Залежно від прийменника, який використовується в евфемістичному словосполученні, можливим є виокремлення декількох груп таких словосполучень. Евфемізми кожної з цих груп характеризуються певними особливостями в розподілі оцінного значення між окремими компонентами словосполучення.

1. Сповосполучення з прийменником mit (med).

У таких словосполученнях іменник з прийменником надає додаткову інформацію щодо іменника в називному відмінку. В усіх прикладах,

виявлених нами в парламентській комунікації ФРН і Швеції, оцінне значення передається за допомогою іменника з прийменником, а іменник у називному відмінку забезпечує зв'язок евфемістичного позначення з денотатом. Серед евфемістичних позначень, що утворені за цією моделлю, більшість є евфемізмами політичної коректності: *Jugendliche mit Zuwanderungsgeschichte; Menschen mit Behinderungen; Menschen mit körperlichen Einschränkungen; Menschen mit Migrationshintergrund; barn med funktionsnedsättning; flickor med utländsk bakgrund; människor med funktionshinder; människor med psykiska funktionshinder; personer med funktionsnedsättning; personer med utländsk bakgrund; resenärer med funktionshinder; ungdomar med utländsk bakgrund; Uppsalabor med utländsk härkomst.*

Деякі евфемістичні позначення цієї групи є політично мотивованими: *Erweiterungspolitik mit Augenmaß; Haushalte mit niedrigem Einkommen.*

2. Словосполучення з прийменниками für (för).

У таких словосполученнях позитивне оцінне значення може передаватися іменником з прийменником (напр., *das Zentrum für internationale Friedenseinsätze*) або обома компонентами словосполучення (напр., *Brücke für erneuerbare Energien; das Trainingslager für den nächsten Aufschwung; die Qualifikationszeiten für den nächsten Aufschwung*). Компоненти словосполучення можуть також характеризуватися нейтральним оцінним забарвленням *kontrolluppgift för tillgångar och skulder.*

3. Словосполучення з прийменником zu (till).

У словосполученнях з прийменником zu (till) позитивне оцінне значення передається іменником з прийменником: *das Gesetz zur Stabilisierung der Finanzmärkte; Gesetz zur Beschleunigung des Wirtschaftswachstums; SJs anpassning till avregleringen.*

4. Словосполучення з прийменником in (i).

У таких словосполученнях позитивне оцінне значення передається за допомогою іменника в називному відмінку, а іменник з прийменником уточнюють значення евфемізму: *Brücke in einen Kernenergiemix;*

Quantensprung im globalen Lernprozess; skarp nedgång i världsekonomin.

5. Словосполучення з прийменником nach.

У евфемізмі *Brücke nach Dublin* іменник у називному відмінку характеризується позитивним оцінним значенням, а лексема *Dublin* забезпечує впізнаваність евфемістичного позначення.

У парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються також дисфемістичні словосполучення, що є поєднаннями іменника в називному відмінку та іменника з прийменником. Такі словосполучення можуть бути розподілені залежно від прийменника, що використовується.

1. Словосполучення з прийменником von (av).

У таких словосполученнях негативним оцінним забарвленням може характеризуватися іменник у називному відмінку, а іменник з прийменником може бути нейтральним: *Verhinderungspolitik von Rot-Grün; svartmålningen av den svenska modellen; den socialdemokratiska nedmonteringen av arbetslinjen* та *krisscenarier av oanade slag.*

Можливим є й протилежний варіант, коли негативна семантика зосереджена в іменнику з прийменником: *ett under av hyckleri* або *Ansammlung von Blödsinn*.

Негативне значення може передаватися обома компонентами словосполучення: *Teufelkreis von Regulierung und Bürokratie.*

Обидва компоненти словосполучення можуть бути нейтральними або навіть позитивними, а негативного забарвлення дисфемізм набуватиме лише в контексті (напр., нім. *bestes Fußballteam von Grönland* на позначення правлячої коаліції Німеччини).

2. Словосполучення з прийменником für (för).

Використання більшості дисфемістичних словосполучень цієї групи ґрунтується на прагненні політика протиставити різні суспільні верстви. При цьому політичні опоненти критикуються за підтримку найбагатшої частини суспільства. З огляду на це, іменник у називному відмінку характеризується позитивним оцінним забарвленням, а іменник з прийменником *für (för)* є

позначенням суб'єкта, для якого вигідні політичні дії, що зазнають критики: *goldene Zeiten für reiche Eltern; goldene Zeiten für reiche Familien; Steuer-Eldorado für große Konzerne und Multimillionäre; Steuergeschenke für Klientelgruppen; Zückerli für die Klientel; Eldorado för skummisar; rena julaftonen för de kriminella organisationerna; skatteparadis för kapitalister*.

Поширеними є також словосполучення, у яких іменник у називному відмінку характеризується негативним значенням: *Abwrackprämie für das Solidarsystem; Finanzierungsfalle für die Länder; Klientelpolitik für Besserverdienende; Steuerschlupflöcher für Großkonzerne; Risiko für die Zukunft; kärntrupperna för Moderaterna; slavhandel för sexuella ändamål.*

3. Словосполучення з прийменником auf (på).

У таких словосполученнях негативним значенням характеризується іменник у називному відмінку: *das Katz-und-Maus-Spiel auf offener See; gigantisches Entlassungsprogramm auf Kosten der Steuerzahler; mehrfacher Angriff auf den öffentlichen Schienenverkehr; Mühlstein am Hals der Leistungsträger unserer Gesellschaft.*

Подібні дисфемізми поширені й у парламентській комунікації Швеції: *det här nötandet på statsråden; dödläge på byggarbetsmarknaden; lekstuga på järnvägen.*

4. Словосполучення з прийменником in (i).

У таких словосполученнях негативне значення може виражатися іменником у називному відмінку: *geschraubter Rückwärtssalto in der Energiepolitik ett inspel i debatten; Kahlschlag in der Kinder- und Jugendhilfe; Kahlschlag in unserem Gesundheitssystem; Schlag ins Gesicht; härdsmälta i det finansiella systemet; kortslutning i det finansiella systemet; parentes i Sveriges energipolitiska historia*.

Можливим є і вираження негативного значення за допомогою іменника з прийменником: *Schritt ins Gestern; del i ett haveri*; *Investitionen in Beton* (замість *Investitionen in Straßenbau*).

5. Словосполучення з прийменником aus (från).

У словосполученнях з прийменником «aus» («från») негативна оцінність може бути виражена іменником у називному відмінку (напр., *dysterkvistarna från vänsterkartellen*), іменником з прийменником (*ein Stück aus dem Tollhaus*) або обома іменниками (*skräckproposition från en inbillad tokhögerregering*).

6. Словосполучення з прийменником vor.

У парламентській комунікації Німеччини спостерігається використання дисфемістичних словосполучень *Kniefall vor der alten Lobby* та *Kniefall vor der Gentechniklobby.* У цих дисфемізмах негативна оцінка здійснюється насамперед за допомогою іменника *Kniefall*, що драматизує залежність політиків від власників великих підприємств.

7. Словосполучення з прийменником mot.

У дисфемізмах з парламентської комунікації Швеції *ett grundläggande svek mot den internationella solidariteten* та *sveket mot Afghanistan* негативним оцінним забарвленням характеризується іменник *svek,* а іменник з прийменником вказує на суб'єкта, щодо якого вчинено зраду.

8. Словосполучення з прийменником mit.

У словосполученні *Quatsch mit Soße* негативне значення передається за допомогою іменника в називному відмінку. Натомість, у прикладі *Roman mit Fehldruck* негативне забарвлення має іменник у давальному відмінку.

Отже, парламентська комунікація ФРН та Швеції характеризується поширенням евфемістичних і дисфемістичних сповосполучень, що є поєднаннями іменника з прикметником та поєднаннями двох іменників. Як правило, один із компонентів словосполучення характеризується позитивною або негативною оцінністю, що необхідна для утворення евфемізму чи дисфемізму, а інший компонент забезпечує взаємозв'язок евфемізму чи дисфемізму з нейтральним позначенням або денотатом.

2.4.2 Евфемістичні та дисфемістичні речення

Поряд зі словосполученнями у парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються також евфемізми та дисфемізми, які є реченнями. У таких

реченнях важливе значення в передачі оцінного значення, як правило, належить присудку. Залежно від того, яким членом речення передається негативне оцінне значення, можна виокремити декілька типів дисфемістичних речень.

1. Негативне значення передається за допомогою дієслівного присудка:

Die Atomkraftwerke verstopfen die Energienetze. Diese Koalition strahlt! Kein Kind darf verloren gehen. Unsere ostdeutschen ländlichen Räume drohen zu verarmen, zu vergreisen und zu verdummen.

2. Негативне оцінне значення передається іменним присудком: *Der Heil ist auf der Flucht! Ihre Antworten sind mickrig. Sie sind nicht sprachfähig.*

3. Негативне оцінне значення передається за допомогою додатка: *Die Koalition baut Abwehrzäune gegen die Verbraucherinteressen. Die Opposition würde den Tunnel am liebsten verlängern. Hat denn wieder jemand die soziale Kühlschranktür aufgemacht?*

4. Негативне значення передається за допомогою обставини місця: *Sie /Angela Merkel/ ist in eine schwarz-gelbe Scheinwelt geflüchtet. Sie sitzen im Bremserhäuschen.*

5. Негативне значення передається за допомогою підмета: *Das Gift Geldmangel wird in der Kultur epidemische Formen annehmen. Da sind Papiertiger durch die Gegend gelaufen.*

6. Декілька членів речення характеризуються негативним оцінним значенням: *Aus allen Poren dieser Koalitionspolitik kriecht das Industrieinteresse gegen den Mittelstand.*

Дисфемізми можуть бути виражені також складними реченнями. Такі речення найчастіше є метафоричними: *Manchmal hat man allerdings den Eindruck, dass der eine Teil der Mannschaft des deutschen Kreuzfahrtschiffes noch auf dem Sonnendeck die Stühle sortiert, während der andere Teil unten bereits schuftet, um die größten Lecks abzudichten.*

У цьому прикладі учасник парламентської комунікації протиставляє дії власної політичної сили діям політичних опонентів. Внаслідок

метафоричності дисфемізм не можна зрозуміти, якщо брати до уваги лише просте речення *Der eine Teil der Mannschaft des deutschen Kreuzfahrtschiffes sortiert die Stühle auf dem Sonnendeck*. Важливе семантичне навантаження у цьому дисфемізмі покладене на лексему *Lecks*, яка міститься в іншій частині складного речення.

Так само лише з цілого складного речення стає зрозумілим дисфемізм у прикладі з парламентської комунікації Швеції: *Det är mycket skrik och lite ull, som bonde sade när han klippte grisen*.

У парламентській комунікації ФРН і Швеції вживаються також евфемістичні речення: *Det finns tecken på att den ekonomiska och finansiella krisen har börjat plana ut.* У цьому прикладі з парламенту Швеції стримана позитивна оцінка становища в економічній та фінансовій сфері передається за допомогою дієслова *plana ut*, що є присудком.

Аналогічно евфемістичним реченням є приклад з парламентської комунікації Німеччини *Das zarte Pflänzchen der Demokratie droht zu vertrocknen* на позначення занепаду демократії в Афганістані.

Таким чином, евфемістичні та дисфемістичні позначення з синтаксичної точки зору можуть бути простими та складними реченнями. Оцінне значення у таких реченнях передається як за допомогою присудка, так і за допомогою підмета та другорядних членів речення.

2.4.3 Евфемістичні та дисфемістичні надфразові єдності

Евфемізми та дисфемізми можуть бути виражені не лише окремими лексемами, словосполученнями та реченнями, але й поєднаннями декількох взаємопов’язаних за змістом речень, утворюючи надфразові єдності. Використання таких евфемістичних і дисфемістичних надфразових єдностей спостерігається в парламентській комунікації ФРН та Швеції.

Розуміння евфемізму чи дисфемізму, вираженого надфразовою єдністю, неможливе з одного окремого речення. З огляду на це, виникає необхідність

з’ясувати, у який спосіб формуються такі евфемістичні та дисфемістичні позначення. Розгляньмо передачу оцінного значення в надфразових єдностях на прикладі дисфемізмів з парламентської комунікації ФРН і Швеції.

Аналіз дисфемістичних надфразових єдностей у парламентській комунікації ФРН та Швеції дозволяє виокремити два основні типи їхньої побудови.

1. Констатація існування проблеми – дисфемістичне зображення дій політичних опонентів у відповідь на цю проблему.

Така структура дисфемістичної надфразової єдності охоплює два компоненти: вступ, що формулюється у вигляді констатації існування проблеми, та основну частину, у якій дії політичних опонентів зображаються в негативному світлі: *Dieses Land steht vor einem Graben, der durch eine Finanz- und Wirtschaftskrise entstanden ist. Was machen Sie, wenn Sie vor dem Graben stehen? Die Linken sagen erst einmal: den Graben gibt es gar nicht, das ist alles Quatsch, und dahinter fließen Milch und Honig. – Die Grünen diskutieren erst einmal über die Frage, ob irgendetwas Schützenswertes in dem Graben ist. Die SPD geht einfach einen Schritt vorwärts und fällt hinein.*

У цьому прикладі мовець спочатку констатує складність фінансового та економічного стану країни, вводячи метафоричний образ ями. Після цього ставиться запитання й даються варіанти відповідей для кожної з партій, що є політичними опонентами мовця.

Аналогічна побудова дисфемізму спостерігається і в іншому прикладі з парламентської комунікації Німеччини: *Ihre eigenen schwarzen Landeskapitäne kämpfen noch mit der hohen See der Krise. Dann kommen Sie mit Ihrer Klientelpolitik und schießen denen zusätzlich ein großes Leck ins Schiff. Jetzt glauben Sie, dass die mit Lobeshymnen auf Schwarz-Gelb tapfer untergehen. Aber kurz bevor sie absaufen, sollen sie Ihnen noch den letzten Bordproviant zuwerfen.*

Спочатку в першому реченні констатується існування кризи, з якою необхідно боротися. Після цього зображаються дії політичних опонентів, які лише ускладнюють ситуацію.

За такою самою схемою побудована і дисфемістична надфразова єдність *Ihre Kolleginnen und Kollegen draußen im Lande, die Bildungspolitiker in Ländern und Gemeinden, aber kämpfen mit allerschwerstem Wetter. Und was machen Sie? Sie ziehen ihnen mit Ihrer Klientelpolitik den letzten Boden unter den Füßen weg.*

У цьому прикладі спочатку вводиться метафоричний образ негоди, а потім дається характеристика дій політичних опонентів у складних обставинах.

2. Негативні явища зображаються у першій частині дисфемізму. Після цього негатив пов’язується з політичними опонентами.

Така побудова дисфемістичної надфразової єдності спостерігається й у парламентській комунікації Німеччини: *Ihre Lok fährt mit Kohle- und Atomstrom, die hinteren Waggons werden abgekoppelt, in der zweiten Klasse fällt die Heizung aus, im Bistrowaggon steigen die Preise, aber dafür werden in der ersten Klasse Gratiscocktails serviert. Das ist Schwarz-Gelb auf einen Satz gebracht.*

У першому реченні метафорично зображаються негативні явища в економічній сфері. Після цього за допомогою другого речення ці негативні явища пов’язуються з політичними опонентами.

Отже, значення евфемізму чи дисфемізму не завжди можна зрозуміти з одного речення. З огляду на це, необхідним є виокремлення евфемістичних і дисфемістичних надфразових єдностей.

Висновки до другого розділу

Евфемія та дисфемія є явищами, які мають соціолінгвальну природу. Соціолінгвальна природа евфемізмів і дисфемізмів виявляється, з одного боку, в тому, що під впливом соціокультурних, морально-етичних та естетичних конвенційних норм суспільства формується поняття позитивності чи негативності тих чи інших явищ або предметів, стимулюючи появу

вторинних позначень певного кола денотатів. З іншого боку, соціально зумовленим є відбір самих евфемістичних та дисфемістичних позначень. З огляду на це, важливим є з'ясування тематично-змістових сфер евфемізації й дисфемізації та мовних засобів утворення евфемізмів і дисфемізмів.

Під час аналізу евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації доцільним є диференційований підхід до їхнього розгляду. Евфемізми та дисфемізми можуть бути типологізовані за такими критеріями, як формальна структура, тематично-змістові сфери використання та зміна оцінного значення.

За формальним критерієм евфемізми та дисфемізми поділяються на лексичні та синтаксичні. Лексичні евфемізми можуть бути абстрагуючими або такими, що характеризуються позитивним забарвленням. Абстрагуючі евфемізми полягають у спонтанному чи умисному вживанні широкого (родового) поняття, за допомогою якого приховується негативна ознака. Евфемізми, що характеризуються позитивним забарвленням, маскують негативні ознаки за допомогою позитивних асоціацій. Синтаксичні евфемізми є реченнями, які за допомогою слів і виразів, що не мають негативної конотації або мають менший ступінь негативної конотації, сформульовані таким чином, аби приховати негативну дійсність.

За тематично-змістовим критерієм виокремлюються евфемізми та дисфемізми, що репрезентують політичну, економічну та фінансову, соціальну, екологічну та військову сфери. Важливе значення мають також евфемізми політичної коректності.

Евфемістичного перейменування в парламентській комунікації ФРН і Швеції зазнають політичні заходи та продукти політичної діяльності, такі як різноманітні закони та програми. Використовуються також евфемізми, що характеризують політику уряду загалом або в окремих галузях.

Серед дисфемізмів, які репрезентують політичну сферу, найпоширенішими є такі, що позначають окремих політиків та групи політичних діячів, політичні партії, коаліцію й опозицію, продукти та

результати політичної діяльності, політику влади загалом або в окремих галузях, а також промови політичних опонентів.

Застосування критерію зміни оцінного значення дозволяє виокремити евфемізми, які пом'якшують негативне значення, перетворюють його на нейтральне або позитивне, а також дисфемізми, яке перетворюють позитивне оцінне значення на менш позитивне, нейтральне або негативне.

Евфемізми та дисфемізми утворюються шляхом використання специфічних мовних засобів, що можуть бути класифіковані за мовними рівнями на словотвірні, лексико-семантичні та синтаксичні. Провідну роль відіграють лексико-семантичні засоби, а словотвірні та синтаксичні засоби утворення евфемізмів і дисфемізмів використовуються в поєднанні з лексико-семантичними.

На словотвірному рівні для утворення евфемізмів і дисфемізмів використовуються афікси. За допомогою афіксів здійснюється зміщення оцінного значення, вираженого коренем слова, за рахунок чого утворюється евфемізм або дисфемізм. Поширеним є використання складних слів, один із компонентів яких характеризується оцінним забарвленням, а другий забезпечує зв'язок евфемізму чи дисфемізму з денотатом. У парламентській комунікації Німеччини евфемізми, що є складними словами, становлять близько половини від усієї кількості виокремлених нами евфемізмів (див. додаток Е, табл. Е.8), у той час як у парламентській комунікації Швеції переважають евфемізми – прості слова. Подібна тенденція спостерігається й у структурі дисфемістичних позначень (див. додаток Е, табл. Е.9).

Провідними засобами утворення евфемізмів лексико-семантичного рівня є метафоричне перенесення та генералізація значення. Під час утворення дисфемізмів поряд з метафоризацією важливе місце належить використанню табуйованої лексики на позначення нетабуйованих денотатів.

Серед метафоричних дисфемізмів найпоширенішими є такі, в яких використовуються образи погодніх явищ, що характеризуються негативними асоціаціями (дощ, холод, буря, цунамі тощо), метафоричні дисфемізми з

позначеннями тварин і хвороб, а також образи безцільного руху, руху вниз, повільного руху тощо.

У парламентській комунікації ФРН і Швеції спостерігається використання тих самих метафоричних образів під час утворення евфемізмів і дисфемізмів на позначення семантично віддалених денотатів. Зокрема за допомогою метафоричного образу моста евфемістично позначаються денотати з екологічної сфери, сфери зайнятості та зовнішньої політики.

За синтаксичною структурою серед евфемізмів і дисфемізмів поряд із позначеннями, що є окремими лексемами, виокремлюються евфемістичні та дисфемістичні словосполучення, прості та складні речення, а також надфразові єдності. Найпоширенішими типами словосполучень є поєднання іменника з прикметником, поєднання іменника в називному відмінку з іменником у родовому відмінку, а також поєднання іменника в називному відмінку та іменника з прийменником.

Основні положення другого розділу викладено в таких публікаціях автора дисертації: [127; 130; 131].

РОЗДІЛ 3

КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ЕВФЕМІЗАЦІЇ ТА ДИСФЕМІЗАЦІЇ В ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФРН І ШВЕЦІЇ

3.1 Комунікативні стратегії і тактики в сучасних лінгвістичних дослідженнях

3.1.1 Сутність комунікативних стратегій і тактик

Важливим аспектом вивчення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації є з'ясування особливостей їхнього функціонування в цій сфері спілкування. Для визначення ролі евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації необхідним є звернення до таких понять сучасної лінгвістики як комунікативні стратегії і тактики.

Незважаючи на велику кількість досліджень комунікативних стратегій і тактик, у лінгвістиці досі не існує загальноприйнятих дефініцій цих понять, їх термінологічного розмежування, не кажучи про класифікацію [18, с. 12]. При цьому головними факторами, що впливають на формування комунікативних стратегій і тактик, є етнічний, соціальний, гендерний, віковий, особистісний та часовий [18, с. 14].

На думку М. Л. Макарова, існує дві основні взаємодоповнювальні точки зору, які розкривають поняття комунікативної стратегії. Комунікативна стратегія − це, по-перше, послідовність рішень мовця, комунікативного вибору тих чи інших мовленнєвих дій та мовних засобів. По-друге, комунікативна стратегія − це реалізація набору цілей у структурі спілкування [78, с. 193].

Комунікативну стратегію можна визначити як певну спрямованість мовленнєвої поведінки у відповідній ситуації з метою досягнення комунікативних цілей [96, с. 18].

Комунікативні стратегії доцільно розглядати шляхом аналізу

комунікативних тактик. Комунікативні тактики є використанням прийомів, способів досягнення певних цілей, чиєюсь лінією поведінки [96, с. 20-21]. З огляду на це, для розуміння стратегії як комплексного феномену необхідним є розгляд його окремих аспектів, тобто комунікативних тактик.

3.1.2 Класифікація комунікативних стратегій і тактик

Складність визначення понять «комунікативна стратегія» та «комунікативна тактика» зумовлює існування різних підходів до їхньої класифікації. Як зазначає О. С. Іссерс, вичерпна класифікація стратегій є проблематичною внаслідок багатоманіття самих комунікативних ситуацій [52, с. 103]. Слід зазначити, що для кожної галузі комунікації існує власний набір комунікативних стратегій і тактик. Зокрема в межах політичної комунікації виокремлюють стилістичні, семантичні, прагматичні, риторичні та інші типи стратегій [96, с. 18].

Г. Г. Почепцов поділяє комунікативні стратегії на стратегії подання та отримання інформації [105].

Згідно з іншою класифікацією стратегії поділяються на три основні типи: конвенціональний (узгодження, укладання договору в ситуації конфлікту), конфліктний (акцентуація на різних поглядах учасників комунікації з метою створення конфлікту), маніпуляційний (захоплення смислового простору комунікації для того, щоб нав’язати своє бачення реальності) [21, с. 36].

У структурі політичної комунікації виокремлюють стратегії самопрезентації, дискредитації, нападу, самозахисту, формування емоційного настрою адресата, а також інформаційно-інтерпретаційну, аргументативну, агітаційну та маніпулятивну стратегії [96, с. 22]. Кожна з цих стратегій реалізується за допомогою відповідних комунікативних тактик.

Так, для реалізації стратегії самопрезентації використовуються тактики ототожнення, солідаризації з адресатом, створення «свого кола», дистанціювання, нейтралізації негативного уявлення про себе,

гіпертрофування «я-теми», акцентування позитивної інформації, епатування, насмішки тощо. Стратегії дискредитації та нападу втілюються в тактиках звинувачення й образи. Стратегія маніпулювання реалізується за допомогою низки маніпулятивних тактик, таких як тактика гіперболізації, компрометації тощо. Стратегія самозахисту втілюється в тактиках виправдання, заперечення та критики. Інформаційно-інтерпретаційна стратегія характеризується такими тактиками як тактика визнання існування проблеми, акцентування позитивної інформації, роз'яснення, коментування, розгляду інформації під новим кутом зору та вказівки на шлях розв'язання проблеми. Стратегія формування емоційного настрою адресата виявляється в тактиках єднання, звернення до емоцій адресата та врахування його ціннісних орієнтирів [96].

Є. І. Шейгал, аналізуючи аспект істинності в політичній комунікації, доходить висновку, що політики для ухиляння від істинності використовують стратегії евфемізації та дисфемізації [152]. Евфемізація та дисфемізація тісно корелюють зі стратегіями мобілізації та демобілізації громадської думки.

Як бачимо, виокремлення комунікативних стратегій і тактик значною мірою залежить від того, який саме аспект комунікації розглядається дослідником.

3.1.3 Засади виокремлення комунікативних стратегій у парламентській комунікації

Виходячи з сутності поняття «комунікативна стратегія», спробуймо виокремити комунікативні стратегії, що реалізуються в парламентській комунікації. Такі стратегії ґрунтуються на комунікативних цілях, яких прагнуть досягти учасники парламентської комунікації.

У сучасній парламентській комунікації країн парламентської демократії реалізуються низка комунікативних цілей, що ґрунтуються на прагненні політиків здобути владу або утримати її:

1. Учасники парламентської комунікації прагнуть показати себе і власну політичну силу в позитивному світлі, намагаючись сформувати позитивний

імідж в очах громадян.

2. Парламентарі прагнуть дискредитувати політичних опонентів, тобто переконати громадян у тому, що політичні опоненти не є компетентними політиками, здатними вирішувати актуальні завдання.

3. Учасники парламентської комунікації, які належать до владного табору, намагаються показати громадянам, що політичний, економічний, соціальний, екологічний стан країни є прийнятним і відсутня необхідність змін.

4. Учасники парламентської комунікації, які належать до опозиції, прагнуть продемонструвати, що становище в країні є поганим, країна розвивається в неправильному напрямку і, відповідно, існує необхідність зміни влади.

5. Парламентарі, що наражаються на спробу дискредитувати їх з боку політичних опонентів, прагнуть захистити себе від вербального наступу.

Виходячи з вищезазначених цілей, доцільно виокремити такі комунікативні стратегії, як стратегія презентації власної політичної сили, дискредитації політичних опонентів, демобілізації та мобілізації громадської думки, а також самозахисту.

Кожна з виокремлених стратегій реалізується за допомогою низки евфемістичних і дисфемістичних комунікативних тактик, які розкривають функціонування евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації.

3.2 Комунікативна стратегія презентації власної політичної сили в парламентській комунікації ФРН і Швеції

Одним із провідних завдань учасників парламентської комунікації є формування, підтримання та поліпшення особистого політичного іміджу та іміджу власної політичної сили. Виконання цього завдання ставить перед політичними діячами необхідність презентації позитивних складових власної діяльності та уникнення негативу, що здатен зіпсувати політичний імідж. З огляду на це, учасники парламентської комунікації вдаються до реалізації

комунікативної стратегії презентації власної політичної сили.

Стратегія презентації своєї політичної сили реалізується за допомогою низки тактик, серед яких можна виділити тактику констатації позитивного характеру власних дій, тактику відбору позитивної інформації, що стосується власної політичної сили, тактику декларування позитивних намірів і тактику вихваляння політичного партнера. Значну роль у здійсненні цих тактик відіграють евфемістичні позначення, за допомогою яких суперечливі аспекти політичної діяльності видаються за позитивні.

3.2.1 Тактика констатації позитивного

Підтримання іміджу політичних діячів, що беруть участь у парламентській комунікації, передбачає насамперед формування позитивного ставлення виборців до їхніх політичних дій. Зважаючи на це, виникає потреба подавати власну діяльність у позитивному світлі. З цією метою учасниками парламентської комунікації використовується комунікативна тактика констатації позитивного характеру власних політичних дій. У такий спосіб правильність політичних заходів видається самоочевидною й такою, що не підлягає сумніву. Основою мовної реалізації такої констатації є використання евфемізмів.

Volker Kauder (CDU/CSU): Wir sagen: Gerade weil wir mit Kohle und Kernenergie Überbrückungstechnologien zur Verfügung haben, können wir den Weg gehen; deswegen werden wir das Ziel erreichen. Wir werden erneuerbare Energien in dem Maße zur Verfügung stellen, wie wir den Anteil anderer Energien zurückführen. Das ist mutige und zukunftsorientierte Energiepolitik [335, с. 57].

У цьому прикладі з парламентської комунікації ФРН депутат правлячої фракції ХДС/ХСС Фолькер Каудер здійснює презентацію політики коаліції в енергетичній сфері. Продовження експлуатації атомних і теплових електростанцій викликало неоднозначну оцінку суспільства з огляду на їхню небезпечність для довкілля. Сприяння атомній та тепловій енергетиці гальмує розвиток відновлюваних видів енергії. Зважаючи на це, вислів *Das ist mutige*

und zukunftsorientierte Energiepolitik. має евфемістичний характер. Цей евфемізм подається мовцем як констатація, що не викликає сумніву. У такий спосіб шляхом переконання виборців у правильності власного політичного курсу формується політичний імідж.

Ще одним прикладом застосування тактики констатації позитивного є використання евфемістичного позначення *Impulsprogramm* замість *Finanzmarktpaket*:

Peter Ramsauer (CDU/CSU): Es ist wichtig, immer wieder zu betonen, dass wir das, was wir gemacht haben, nicht nur für die Banken getan haben und dass für uns jemand nicht erst dann hilfsbedürftig ist, wenn er im Gewand und in der Größe von Opel daherkommt, sondern dass uns jeder Mittelständler genauso am Herzen liegt und uns diese Arbeitsplätze ebenso wichtig sind. Deswegen geben wir mit diesem Impulsprogramm kleinen und mittleren Betrieben hervorragende zusätzliche Investitions- und Finanzierungsmöglichkeiten [322, с. 20365].

Вживаючи цей евфемізм, політик намагається переконати громадськість у дієвості заходів власної політичної сили.

У прикладі з парламентської комунікації Німеччини мовець здійснює констатацію позитивних дій своєї політичної сили за допомогою використання дієслова *weiterführen*:

Max Straubinger (CDU/CSU): Es gilt auch zum Ausdruck zu bringen, dass die Menschen besonders im Alter und bei Erwerbsunfähigkeit gesichert sind und dass wir eine vorbildliche Rentenpolitik mit weiterführen [336, с. 197].

З одного боку, у такий спосіб декларуються наміри на майбутнє, а з іншого боку, створюється враження, що уряд вже тепер проводить зразкову пенсійну політику.

У ще одному прикладі з парламентської комунікації Німеччини депутат правлячої фракції презентує політику своєї політичної сили за допомогою евфемізмів *beste Sozialpolitik für die Menschen* та *Errungenschaft*:

Max Straubinger (CDU/CSU): Auch wenn das der Kollege Ernst infrage gestellt hat: Der Abbau der Arbeitslosigkeit hat in dieser Bundesregierung

Vorrang. Das ist beste Sozialpolitik für die Menschen.

(Beifall des Abg. Dr. Heinrich L. Kolb (FDP))

Jeder, der sich durch seiner eigenen Hände Arbeit seinen Lebensunterhalt verdienen kann, ist damit natürlich auch sozial gut abgesichert. Diese Errungenschaft wollen wir in der Bundesregierung beibehalten [336, с. 197].

Тактика констатації позитивного використовується й у парламентській комунікації Швеції:

Claes Västerteg (c): Det är en haltande argumentation att göra stor skillnad på 50 miljoner kronor. Vi använder resurserna effektivt, och vi tar oss närmare målet [365].

У цьому прикладі евфемізм *använda resurserna effektivt* вживається замість *dela ut mindre pengar för naturskyddet*. При цьому депутат констатує ефективність власної діяльності, відкидаючи аргументи політичних опонентів.

У прикладі з парламентської комунікації Німеччини депутат з правлячої партії презентує коаліцію як коаліцію свободи та відповідальності, у той же час іронізуючи щодо опозиційних політичних сил:

Hans-Peter Friedrich (CDU/CSU): Die Sitzordnung im Hohen Hause stimmt wieder:

(Joachim Poß (SPD): Die war nie anders, auch in der Großen Koalition nicht!)

auf der linken Seite die Volksbeglücker, die Volksbevormunder und die Umverteiler und auf der anderen Seite die bürgerliche Koalition der Freiheit und der Verantwortung [335, с. 62].

У прикладі з парламентської комунікації Швеції депутат правлячої партії презентує суперечливе рішення щодо заміни державних ветеринарів приватними як *en mycket efterlängtad förändring*:

Bengt-Anders Johansson (m): Jag vågar påstå, herr talman, att det här är en mycket efterlängtad förändring som har pågått, som jag nämnde, sedan utskottet tog ett eget initiativ 2002/03 och om jag minns rätt i total enighet – åtminstone var

Socialdemokraterna med på tåget [365].

Наведені приклади демонструють реалізацію прагнення політиків до підтримання власного політичного іміджу та збільшення довіри суспільства до тих заходів, яких вони вживають. Усі ці евфемізми використовуються представниками лише одного політичного табору й мають оказіональний характер. Такі евфемізми не фіксуються в словниках, а їхнє використання є досить обмеженим, оскільки їх швидко викривають і вони втрачають свої евфемістичні властивості.

3.2.2 Тактика добору позитивної інформації

Поряд із тактикою констатації позитивного у парламентській комунікації використовується також тактика добору позитивної інформації, що полягає у виборі мовцем тієї чи іншої інформації, що озвучуються ним у парламенті.

Одним із основних комунікативних прийомів, що дають можливість здійснити добір позитивної інформації, є цитування евфемістичних висловлювань, які були вжиті засобами масової інформації.

Ефективність використання такого комунікативного прийому зумовлена тим, що, вживаючи евфемізми, політики, як правило, наражаються на вербальний опір протилежного політичного табору. У зв’язку з цим використання навіть вдалих евфемістичних позначень не гарантує переконання адресата повідомлення. Тому для досягнення поставлених комунікативних цілей учасники парламентської комунікації змушені вдаватися до додаткових комунікативних прийомів, які б підвищували ефективність використання евфемізмів.

Eduard Lintner (CDU/CSU): Die Süddeutsche Zeitung – man beachte: keinesfalls ein unionsfreundliches Blatt – schreibt dazu, dass die Bundeskanzlerin den Gipfel zu einem persönlichen Erfolg gemacht habe, und nennt das europäische Klimapaket ausdrücklich einen “Quantensprung im globalen Lernprozess” [329, с. 21141].

У цьому прикладі мовець акцентує на позитивній інформації, що

висловлена про результати діяльності його політичної сили в ЗМІ.

Ефективність цитування евфемістичних висловлювань ЗМІ в парламенті зумовлюється вищою довірою до ЗМІ як незалежних оцінювачів подій, що відбуваються. Важливим елементом таких висловлювань є вказівка на те, що газета, яка цитується, не є прихильною до відповідної політичної сили.

Добір інформації, яка характеризує позитивні аспекти діяльності власної політичної сили, може використовуватися також з метою захисту від вербальної атаки політичних опонентів, що можна проілюструвати таким прикладом з парламентської комунікації Німеччини:

Johannes Singhammer (CDU/CSU): Wir haben im Koalitionsvertrag, der am 26. Oktober 2009 besiegelt wurde, formuliert: Der Kinderfreibetrag wird in einem ersten Schritt zum 01.01.2010 auf 7 008 Euro und das Kindergeld um je 20 Euro erhöht.

Im Wachstumsbeschleunigungsgesetz, das wir in dieser Woche in erster Lesung behandeln, steht:

... werden die Freibeträge für jedes Kind von insgesamt 6 024 Euro auf 7 008 Euro ab dem Veranlagungszeitraum 2010 angehoben. Zugleich wird – um Familien in unteren und mittleren Einkommensbereichen zu fördern – das Kindergeld ab dem 1. Januar 2010 für jedes zu berücksichtigende Kind um 20 Euro erhöht.

Versprochen und gehalten – und das in Rekordzeit.

(Beifall bei der CDU/CSU und der FDP)

Wer hier behauptet, der Koalitionsvertrag sei eine Ansammlung von Versprechungen ohne Taten, der sollte das zur Kenntnis nehmen [336, с. 265].

Акцентуючи увагу на окремих позитивних заходах, політик з правлячої партії заперечує дисфемістичні висловлювання опозиціонерів, які стосуються коаліційної угоди.

Таким чином, учасники парламентської комунікації свідомо добирають факти, цитати тощо, які висвітлюють лише позитивні аспекти їхньої діяльності, замовчуючи або заперечуючи при цьому негативні наслідки власних політичних дій.

3.2.3 Тактика декларування позитивних намірів

Поряд із наголошенням на позитивному характері того, що вже зроблено певною політичною силою, важливим елементом, який сприяє формуванню та підтриманню позитивного політичного іміджу, є декларація позитивних політичних намірів:

Eva Johnsson (kd): Fru talman! Vi kristdemokrater, och alliansen, vill slå vakt om den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det kan inte tillräckligt ofta och tydligt understrykas, tydligen [365].

У цьому прикладі депутат запевняє, що його партія та правляча коаліція в цілому будуть оберігати шведську модель відносин на ринку праці. Фактично ж під цим евфемістичним позначенням приховується прийняте рішення про те, щоб дозволити іноземним підприємствам працювати в Швеції, не маючи представника в цій країні, що розглядається опозицією саме як загроза шведській моделі відносин на ринку праці.

У парламентській комунікації відбувається постійна боротьба, метою якої є переконати виборців у позитивному характері власних намірів та в тому, що політичні опоненти мають наміри, які суперечать прагненням більшості суспільства. З огляду на це, політики змушені пояснювати, що вони не ставлять перед собою тих цілей, які вони нібито переслідують зі слів політичних опонентів:

Georg Nüßlein (CDU/CSU): Sie tun so, als ob wir diejenigen wären, die glauben, allein mit Kernenergie könnte man das Energieproblem lösen.

(Peter Friedrich (SPD): Sie machen, was Sie wollen!)

Das wird Ihnen nicht gelingen, weil wir im Koalitionsvertrag klar definiert haben, dass wir einen dynamischen Energiemix wollen,

(Jürgen Trittin (Bündnis 90/Die Grünen): erzählen sie doch mal was über Windenergie in Bayern, Herr Nüßlein! Das ist unglaubwürdig, was Sie hier machen!)

bei dem die erneuerbaren Energien aufwachsen und die konventionellen Energien auch im Hinblick auf das Thema Klimaschutz sukzessive ersetzen

[336, с. 145].

Отже, учасники парламентської комунікації за допомогою евфемізмів декларують позитивні наміри, а також заперечують існування негативних намірів, які їм закидають політичні опоненти шляхом використання дисфемізмів. У такий спосіб здійснюється вибудовування власного політичного іміджу.

3.2.4 Тактика вихваляння політичного партнера

Ще однією тактикою, яка використовується учасниками парламентської комунікації з метою презентації власної політичної сили, є тактика вихваляння політичного партнера. Даючи позитивну оцінку партнеру по партії, учасники парламентської комунікації презентують власну політичну силу:

Gunnar Andrén (fp): Fru talman! Jag vill börja med att tacka statsrådet för detta alldeles utmärkta svar [371].

У цьому прикладі евфемізм *Denna alldeles utmärkta svar* використовується на позначення відповіді міністра, що була негативно охарактеризована опозицією як нечітка та незрозуміла.

Отже, учасники парламентської комунікації ФРН та Швеції використовують евфемізми з метою підтримання позитивного іміджу власної політичної сили. При цьому за допомогою евфемізмів здійснюється констатація позитивних політичних дій, акцентування на позитивній інформації, відбувається декларування позитивних намірів та дається позитивна оцінка політичним партнерам.

3.3 Комунікативна стратегія дискредитації політичних опонентів у парламентській комунікації ФРН і Швеції

Поряд із презентацією власної політичної сили учасники парламентської комунікації прагнуть реалізувати протилежне завдання – дискредитувати політичних опонентів. З огляду на це, доцільно виокремити комунікативну стратегію дискредитації політичних опонентів. У той час як для презентації

власної політичної сили використовуються евфемізми, дискредитація здійснюється за допомогою мовних одиниць, що протилежні їм у функціонально-прагматичному плані – дисфемізмів.

Слід зазначити, що підтримання власного позитивного іміджу та дискредитація політичних опонентів є тісно взаємопов'язаними. Поліпшення ставлення виборців до однієї політичної сили, як правило, передбачає погіршення їхнього ставлення до політиків із протилежного табору.

Дисфемістична дискредитація політичних опонентів може здійснюватися з використанням декількох комунікативних тактик, що передбачають вживання дисфемізмів: тактики констатації негативного, добору негативної інформації, звинувачення, викриття й образи.

3.3.1 Тактика констатації негативного

Для дискредитації політичних опонентів у парламентській комунікації ФРН і Швеції використовується комунікативна тактика констатації негативного. Ця комунікативна тактика є протилежністю тактики констатації позитивного, що використовується для презентації власної політичної сили, і полягає в демонстрації негативних ознак політичних опонентів чи їхніх політичних дій як самоочевидних. Негативні явища подаються за допомогою негативних оцінних знаків – дисфемізмів.

Так, у прикладі з парламентської комунікації Німеччини після подання аргументації здійснюється констатація незадовільної роботи міністра зі співпраці з країнами, що розвиваються, Дірка Нібеля:

Jürgen Trittin (Bündnis 90/Die Grünen): Damit man diese Klientelpolitik für Besserverdienende durchsetzen kann, für all das hat die FDP alle anderen Inhalte geopfert: Die Abschaffung der Wehrpflicht findet nicht statt. Die Abschaffung der Onlinedurchsuchung findet nicht statt. Die Abschaffung des Entwicklungshilfeministeriums – dies ist eine falsche Forderung – findet nicht statt. Dirk Niebel ist jetzt sein eigener Abwicklungsminister [335, с. 55].

Цей самий дисфемізм вживається і в іншому прикладі представником

фракції Союз 90 / Зелені:

Ute Koczy (Bündnis 90/Die Grünen): Herr Niebel, als Abwicklungsminister in aller Munde, steht im Rampenlicht der Öffentlichkeit und hat ein Ministerium vor sich, das er noch gar nicht kennt und das er nicht einschätzen kann [335, с. 96].

Тут використовується підсилення достовірності дисфемізму за допомогою виразу *in aller Munde*. У такий спосіб створюється враження, що за допомогою дисфемістичного позначення дається найбільш точна характеристика політичного опонента, оскільки цей дисфемізм вживається багатьма мовцями.

Констатуючи негативні риси політичних опонентів за допомогою дисфемізмів, мовці вдаються також до аргументації, яка покликана підкріпити достовірність критики.

Florian Pronold (SPD): In dem Kanzlerduell wurde die schwarz-gelbe Koalition als Tigerentenkoalition bezeichnet. Mir ist jetzt, auch wieder nach dieser Rede heute, klar geworden: Da sind welche als Tiger gestartet und als lahme Ente gelandet [336, с. 167].

Так, у цьому прикладі негативна констатація подається як висновок, який мовець зробив, слухаючи промову політичного опонента, якого він дискредитує.

Таким чином, за допомогою дисфемізмів учасники парламентської комунікації здійснюють констатацію негативних ознак політичних опонентів чи негативного характеру їхньої діяльності.

3.3.2 Тактика добору негативної інформації

Важливою тактикою, що використовується в парламентській комунікації, є тактика добору негативної інформації, яка полягає в навмисному виборі лише негативних відомостей, що характеризують політичних опонентів та їхню діяльність. Застосування цієї тактики ґрунтується на використанні комунікативного прийому цитування дисфемізмів. При цьому учасники парламентської комунікації найчастіше вдаються до цитування дисфемізмів з

преси:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): "Blanker Dilettantismus", "Klientel statt Klarheit", "finanzpolitischer Blindflug", das sind nicht meine Worte, nicht nur die Worte der Opposition, sondern so urteilt auch die Wirtschaftspresse, Ihre enttäuschte Anhängerschaft [335, с. 39–40].

Важливим елементом такого цитування є вказівка на те, що газета чи інший засіб масової інформації є незаангажованими або й підтримують політичних опонентів.

Ефективним є також цитування дисфемістичних висловлювань прихильників політичних опонентів, що негативно оцінюють певні аспекти діяльності своїх політичних партнерів:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Wenn Sie das mir nicht glauben – dafür hätte ich ja noch Verständnis –, dann sollten Sie es doch der Frankfurter Oberbürgermeisterin glauben, die Ihrer Partei angehört. Sie spricht von der „Demontage der kommunalen Selbstverwaltung" [335, с. 43].

У цьому прикладі опозиційний політик цитує дисфемізм, вжитий одним із представників влади.

Парламентарі намагаються також переконати громадськість у тому, що видання, дисфемізми з яких цитуються, є близькими до їхніх політичних опонентів:

Alex Schäfer (SPD): Ich zitiere mit Erlaubnis der Präsidentin: "Europa, ruhiggestellt", beklagt die Welt am Sonntag, als Hauptschuldige sieht sie "Angela Merkel mit ihrer geheimen Kabinettspolitik und ihrem Postengekungel". Sie wissen, die Welt am Sonntag gehört zum Springer-Verlag – Frau Springer war hier kürzlich noch Wahlfrau für die CDU –

(Volker Kauder (CDU/CSU): Was für eine Interpretation!)

und ist Ihnen sehr nahestehend. Das ist das Urteil über Ihre Europapolitik [335, с. 97].

Політики найчастіше вдаються до цитування найбільш відомих періодичних видань:

Lukrezia Jochimsen (Die Linke): Herr Präsident! Liebe Kolleginnen und Kollegen! So kann man sich irren: Als die Kanzlerin gleich zu Beginn ihrer Rede heute Morgen sagte, wir müssten die Folgen der Finanz- und Wirtschaftskrise überwinden, dachte ich, jetzt komme eine Passage zur Situation der Kultur und Kulturschaffenden in unserem Land. Sie kennt doch die Hilferufe der Oberbürgermeister, der Theater, der Museen, der Bibliotheken und der Kunsthäuser überall in unserem Land, und sie kennt auch die Analysen der Zeitungen: Vom großen „Kahlschlag“ schrieb die Zeit vor zwei Wochen, vom „Spar-Tsunami“ der Spiegel [335, с. 68].

Цитований дисфемізм може бути використаний політиком як відправна точка для творення власного дисфемізму:

Lukrezia Jochimsen (Die Linke): Geldmangel ist ein mit Verzögerung wirkendes Gift. Wenn es sich bemerkbar macht, ist es für die betroffenen Personen und Institutionen oft zu spät, die Reserven sind aufgebraucht, die Bestände nicht mehr zu retten. Das schrieb Andreas Kilb vor einigen Tagen in der FAZ. Das Gift Geldmangel wird in der Kultur epidemische Formen annehmen, wenn jetzt nicht sofort entgegengewirkt wird [335, с. 68].

Джерелами, що цитуються в парламенті, можуть бути не лише ЗМІ, а й представники різноманітних організацій:

Omid Nouripour (Bündnis 90/Die Grünen): Kleinwaffen sind aber etwas, über das ein renommiertes Institut in Bonn sagt, das seien die Massenvernichtungswaffen des 21. Jahrhunderts [335, с. 89].

Таким чином, цитування дисфемізмів підвищує достовірність їхнього використання, переконуючи адресата повідомлення в тому, що дисфемізм є не позначенням, яке навмисно використовується задля дискредитації політичних опонентів, а найбільш точною та об’єктивною назвою.

3.3.3 Тактика звинувачення

Комунікація на пленарних засіданнях парламентських установ передбачає можливість безпосереднього звернення її учасників один до

одного. Це дає можливість парламентарям використовувати комунікативну тактику звинувачення задля дискредитації політичних опонентів. У цьому разі висловлювання звернене безпосередньо до політичного опонента, якого мовець прагне дискредитувати, хоча справжнім адресатом є громадськість, що спостерігає за дебатами.

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Vor ein paar Monaten haben Sie uns ein Liberales Sparbuch auf den Tisch geknallt, und jetzt sind Sie der Schuldenmacher der Nation [335, с. 47].

У цьому прикладі лідер найбільшої опозиційної фракції СПН Франк-Вальтер Штайнмайєр використовує дисфемізм *Schuldenmacher der Nation*, звинувачуючи міністра закордонних справ ФРН Ґідо Вестервелле у прояві непослідовності щодо бюджетної політики.

Ulrich Kelber (SPD): Sie gefährden die Jobs und die Technologieführerschaft Deutschlands durch Ihren geschraubten Rückwärtssalto in der Energiepolitik [336, с. 150].

У цьому прикладі здійснюється звинувачення політичного опонента з використанням дисфемістичного позначення *geschraubter Rückwärtssalto in der Energiepolitik*.

Звинувачення політичних опонентів у парламенті Німеччини може здійснюватися за допомогою реплік з місця:

Volker Kauder (CDU/CSU): Sie leben nach dem Motto: Die Menschen müssen zu meiner Ideologie passen. – Unser Motto ist das nicht. Wir sagen: Wir richten unsere Politik nach den Problemen und Sorgen der Menschen aus.

(Hubertus Heil (SPD): Sie betreiben Klientelpolitik!) [335, с. 58].

Таким чином, використання дисфемізмів для звинувачення політичних опонентів створює враження, що справжнім адресатом цих висловлювань є самі політичні опоненти. Насправді, основним адресатом повідомлення є виборці, а саме звинувачення спрямоване на дискредитацію політичних опонентів у їхніх очах.

3.3.4 Тактика викриття

Однією з провідних комунікативних тактик, що використовується в парламентському спілкуванні з метою дискредитації політичних опонентів, є тактика викриття. У реалізації цієї тактики важливу роль відіграють як евфемістичні, так і дисфемістичні позначення. Евфемізм, що використовується мовцем, викривається або заперечується його політичним опонентом. Таке викриття може здійснюватися як із залученням дисфемістичних позначень, так і без їхнього використання. З огляду на це, можна виокремити декілька комунікативних прийомів, за допомогою яких здійснюється викриття евфемізмів, вжитих політичними опонентами.

1. Викриття евфемізмів за допомогою дисфемізмів.

Евфемізми, вжиті з метою приховування чи прикрашення негативних аспектів політичної діяльності, можуть викриватися політичними опонентами за допомогою дисфемізмів. При цьому дисфемізм найчастіше вживається на позначення того самого денотата, що й відповідний евфемізм:

Georg Nüßlein (CDU/CSU): – Ich bin kein Kernenergiefan, aber ich sage Ihnen deutlich: Wir brauchen die Kernenergie als Brücke in einen Energiemix, den wir heute noch nicht kennen. (...)

(Jürgen Trittin (Bündnis 90/Die Grünen): Solange machen wir Kernenergie? Eine Brücke ohne Ende, eine Brücke ins Nirwana!) [336, с. 146].

У цьому прикладі, реагуючи на евфемізм депутата з ХДС/ХСС *Brücke in einen Energiemix,* депутат опозиційної фракції Союз 90 / Зелені вживає дисфемізми *Brücke ohne Ende* та *Brücke ins Nirvana.*

Слід зазначити, що дисфемізм у відповідь вжито не у промові, а шляхом репліки з місця. Репліки з місця є одним із основних засобів діалогічності, що використовуються учасниками парламентської комунікації з метою здійснення дисфемістичної реакції на виступ політичного опонента.

Дисфемістичне викриття евфемізмів спостерігається й у парламенті Швеції:

Lars Johansson (s): Ingen arvsskatt. Ingen gåvoskatt. Ingen

förmögenhetsskatt. Ingen fastighetsskatt. Den som vill kan stoppa in pengarna i en kapitalpension och slippa reavinstskatt också. Det stämmer, som någon sade, att Sverige har blivit ett skatteparadis för kapitalister. Inte illa för den som har pengar, och inte för den som har som jobb att förvalta andras förmögenheter. Detta stod att läsa i Affärsvärlden för något år sedan under rubriken "Hälsningar från skatteparadiset".

Men Moderaterna går vidare för att leva upp till begreppet "skatteparadis". Man kallar det dock för arbetarnas skatteparadis [374].

У цьому прикладі комунікативна боротьба розгортається навколо позначення *skatteparadis*. Це слово може бути як евфемізмом, так і дисфемізмом залежно від контексту. Представники правлячої партії називають Швецію податковим раєм для робітників. Опозиційний депутат викриває цей евфемізм, перетворюючи його в дисфемізм *skatteparadis för kapitalister*. У цьому разі спостерігається протиставленні різних верств суспільства: робітників, що складають більшість населення, та найбагатших підприємців, занадто привабливі податкові умови для яких розглядаються опозиціонерами як негативне явище.

2. Заперечення евфемістичних позначень.

Поряд із випадками, коли учасники парламентської комунікації, викриваючи евфемізми, вдаються до використання дисфемізмів на позначення того самого поняття, у парламентській комунікації ФРН і Швеції поширеним є викриття евфемізмів без використання дисфемізмів у відповідь. Зокрема, використовується заперечення евфемізму:

Rainder Steenblock (Bündnis 90/Die Grünen): Ich glaube, Folgendes bei der Klimapolitik ist richtig – da unterstütze ich den Außenminister, dem ich dies noch einmal sagen will –: Es ist keine Technologiepolitik, wenn man versucht, Kohlekraftwerke zu subventionieren, die einen Wirkungsgrad von maximal 44 Prozent haben, und dann sagt, das sei fortschrittliche Technologiepolitik, die man mit Klimazertifikatehandel noch unterstützen will. So ein Unfug. Wir müssen in eine andere Richtung gehen [329, с. 21145].

У цьому прикладі опозиційний політик заперечує евфемізм *fortschrittliche Technologiepolitik*, який був використаний представником влади раніше під час дебатів.

3. Пояснення евфемістичних позначень.

Ще одним способом викриття евфемізмів є пояснення справжнього значення, яке приховується евфемістичним позначенням:

Pia Nilsson (s): Förhandlingar mellan trafikhuvudmän och SJ pågår nu för fullt. SJ:s anpassning till avregleringen betyder i klartext att man inte har för avsikt att trafikera olönsamma sträckor [370].

У цьому прикладі представник опозиції пояснює значення евфемізму *SJ:s anpassning till avregleringen.*

4. Викриття за допомогою риторичних запитань.

Викриття евфемізму може здійснюватися також за допомогою риторичних запитань:

Ulla Andersson (v): En ansvarsfull ekonomisk politik, pratar du om Stefan. Är det ansvarsfullt att vägra insatser till kommunerna? Sveriges Kommuner och Landsting säger att man kan tvingas varsla 20 000 personer. I min hemkommun skulle det betyda 200 färre lärare, barnskötare och undersköterskor. Är det ansvarsfull ekonomisk politik? Jag tycker inte det. Jag tycker att det är väldigt starka ord.

Ni har dessutom en ekonomisk politik som tvingar ut sjukskrivna människor till socialkontoren. Är det en ansvarsfull ekonomisk politik? Är det ansvarsfull ekonomisk politik att inte vidta några åtgärder alls för att möta varsel och lågkonjunktur i till exempel kommuner och landsting? [361].

У цьому прикладі окрім численних риторичних запитань використовується вказівка на те, що евфемістичне позначення є перебільшенням – *Jag tycker att det är väldigt starka ord.*

5. Викриття за допомогою прямої вказівки на використання евфемізмів.

Ще одним способом викриття евфемістичних позначень є пряма вказівка

учасників парламентської комунікації на те, що їхні політичні опоненти вдаються до використання евфемізмів:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Sie haben in dieser Koalitionsvereinbarung ein verharmlosendes Wort, ein Vernebelungswort gefunden. Dieses Wort lautet – ich habe es im Koalitionsvertrag mehrfach gefunden – Regionalisierung. Sie wollen regionale Hebesätze bei der Erbschaftsteuer, Sie wollen eine Regionalisierung bei der Krankenversicherung, und das alles am Ende mit derselben Konsequenz: Wer mehr hat, darf mehr behalten [335, с. 43].

Окрім вказівки на евфемістичний характер слова *Regionalisierung* опозиційний політик пропонує власне пояснення наслідків такої політики.

6. **Поєднання декількох способів викриття евфемізмів.**

Розглянуті способи викриття евфемізмів у парламентській комунікації можуть поєднуватися:

Klaus Ernst (Die Linke): Ich habe gedacht, Sie wollen jetzt eine Rente mit 60 einführen. Sie verschweigen, dass die von Ihnen angestrebte Rente mit 60 dazu führt, dass die Betroffenen letztendlich 25 Prozent Abschläge in Kauf nehmen müssen, wenn sie die Rente mit 60 in Anspruch nehmen.

(Dr. Heinrich L. Kolb (FDP): Das ist reflexhaft, was Sie machen! Gucken Sie sich das in Ruhe einmal an!)

Selbst die eigenen Leute in der Koalition sagen, dass dies Unfug ist. Herr Dobrindt von der CSU sagt: Was die FDP hier als flexible Frühverrentung tarnt, ist in Wahrheit ein gigantisches Entlassungsprogramm auf Kosten der Steuerzahler. – Ich habe mir nicht träumen lassen, dass ich einmal den Kollegen Dobrindt zitieren muss. Aber mir bleibt gar nichts anderes übrig.

(Beifall bei der Linken – Dr. Heinrich L. Kolb (FDP): Er hat es nicht kapiert!)

Was Sie hier verbreiten, ist soziale Kälte [336, с. 187].

У цьому прикладі з парламентської комунікації Німеччини опозиційний політик викриває евфемізм *flexible Frühverrentung*. При цьому він прямо вказує на те, що це позначення навмисно використовується задля приховування сутності явища. Після цього Клаус Ернст вживає дисфемізм

ein gigantisches Entlassungsprogramm auf Kosten der Steuerzahler, пропонуючи в такий спосіб альтернативне позначення того самого явища. Використовуючи евфемізм, опозиційний політик цитує політичного опонента, вказуючи на те, що цю точку зору поділяють самі представники влади.

Як бачимо, для викриття евфемізмів застосовується широкий спектр засобів, такі як дисфемізми на позначення того самого поняття, риторичні запитання, заперечення евфемізмів і вказівка на евфемістичний характер висловлювання.

3.3.5 Тактика коментування

Дебати, що відбуваються на пленарних засіданнях, дають можливість учасникам парламентської комунікації безпосередньо реагувати на виступи політичних опонентів. Однією з форм такої реакції, яка постійно використовується в парламентській комунікації Німеччини, є дисфемістичні коментарі почутого. Такі коментарі спрямовані здебільшого на дискредитацію виступу політичного опонента. З огляду на це, видається доцільним виокремити тактику дисфемістичного коментування промов політичних опонентів, за допомогою якої реалізується стратегія дискредитації.

У парламентській комунікації ФРН такі коментарі здійснюються з використанням реплік з місця. Репліки з місця не є регламентованими, вони не санкціоновані спікером парламенту, але, в той же час, така форма комунікації стала невід'ємним елементом парламентської культури. Більшість промов, що виголошуються депутатами бундестагу чи членами уряду на пленарних засіданнях, викликають схвальні оплески з боку політичних прихильників і зумовлюють появу дисфемістичних коментарів з боку політичних опонентів. У багатьох випадках оплески й дисфемістичні коментарі відбуваються одночасно:

Ernst Dieter Rossmann (SPD): Drittens. Herr Kretschmer, ich will ausdrücklich auf einen Unterschied eingehen, was das Bildungssparen angeht. Ja, auch in der Großen Koalition haben wir Erwachsenen ein Angebot zum

Bildungssparen hinsichtlich der Weiterbildung gemacht. Aber es ist ein fundamentaler Unterschied, die Bildungschancen von Kindern daran zu knüpfen, dass ihre Eltern für ihren Bildungsweg gespart haben.

(Beifall bei der SPD, der Linken und dem Bündnis 90/Die Grünen – Michael Kretschmer (CDU/CSU): Das tut doch gar keiner! Das ist totaler Blödsinn, was Sie da erzählen!) [336, с. 247].

Підкреслимо, що дисфемізми на позначення виступів політичних опонентів часто використовуються провладними депутатами щодо коментарів опозиції. Це зумовлено тим, що влада практично позбавлена можливості критикувати діяльність опозиції, а опозиційна діяльність значною мірою полягає саме у вербальній критиці влади.

Найбільш суперечливі моменти виступу в парламенті можуть супроводжуватися одразу декількома дисфемістичними коментарями:

Hubertus Heil (SPD): Sie haben von den guten, hervorragenden Automobilstandorten in Deutschland gesprochen. Als jemand, der aus der Nähe von Wolfsburg kommt, kann ich davon ein Lied singen. Die deutschen Automobilstandorte sind sehr erfolgreich. Sie dürfen aber nicht nur die anderen Standorte nennen und so tun, als seien die Opel-Standorte Schrott.

(Dr. Michael Fuchs (CDU/CSU): So ein Quatsch! Das hat er doch überhaupt nicht gesagt! – Arnold Vaatz (CDU/CSU): So ein Unsinn! Bleiben Sie bei der Wahrheit!)) [336, с. 132].

За допомогою дисфемістичних коментарів політичні опоненти можуть звинувачуватися у використанні загальних слів, які позбавлені конкретики:

Volker Kauder (CDU/CSU): Wir wissen im Übrigen auch, dass sich diese Koalition auf die Werte besinnen muss, die uns alle stark gemacht haben und die in den letzten 60 Jahren nichts an Kraft und Bedeutung eingebüßt haben. Das sind die Werte der sozialen Marktwirtschaft, wenn es darum geht, wirtschaftliche und soziale Interessen auszutarieren, und es sind die Werte der Solidarität, der Menschlichkeit und der Würde des Einzelnen, die uns so weit gebracht haben.

(Florian Pronold (SPD): Etikettenschwindel!) [335, с. 59].

У багатьох випадках дисфемістичні коментарі виникають у відповідь на звинувачення промовця, що спрямовані проти політичних опонентів:

Hubertus Heil (SPD): Das, was zum Beispiel in Eisenach, Rüsselsheim, Kaiserslautern und Bochum geleistet wird, haben Sie verschwiegen. Sie haben nur gesagt: Wir haben hervorragende andere Standorte. – Was heißt das denn am Ende des Tages? Ich kann mich des Eindrucks nicht erwehren, dass viele in der FDP, auch einige in CDU und CSU, klammheimliche Freude darüber verspüren, dass die Übernahme durch Magna geplatzt ist.

(Widerspruch bei der CDU/CSU und der FDP – Jörg van Essen (FDP): Unverschämtheit!) [336, с. 132].

У цьому прикладі висловлювання Губертуса Гайля щодо провладних партій викликає їхнє заперечення та дисфемістичний коментар.

Таким чином, поряд із використанням тактик констатації негативного, акцентування негативної інформації, звинувачення та викриття, які використовуються в парламентській комунікації як Німеччини, так і Швеції, у німецькому парламенті дискредитація політичних опонентів здійснюється також шляхом дисфемістичного коментування їхніх виступів за допомогою реплік з місця.

3.4 Комунікативна стратегія демобілізації громадської думки в парламентській комунікації ФРН і Швеції

Поряд із презентацією власної політичної сили та дискредитацією політичних опонентів учасники парламентської комунікації реалізують низку інших комунікативних стратегій, що передбачають використання евфемізмів і дисфемізмів.

Політичні діячі, які перебувають при владі, прагнуть до збереження існуючого стану речей, тобто власного правління. Збереження існуючої ситуації передбачає заспокоєння та демобілізацію суспільства й переконання виборців у тому, що ситуація в країні є прийнятною і, відповідно, відсутня необхідність змінювати владу [152, с. 236–237]. З огляду на це, видається

доцільним виокремити комунікативну стратегію демобілізації громадської думки.

Для реалізації комунікативної стратегії демобілізації важливе значення мають як евфемізми, так і дисфемізми. За допомогою використання евфемістичних позначень учасники парламентської комунікації приховують негативні явища дійсності та подають їх у більш вигідному світлі, заспокоюючи в такий спосіб суспільство. Дисфемізми також можуть бути використані для демобілізації під час застосування деяких комунікативних тактик та прийомів.

Комунікативна стратегія демобілізації використовується переважно політиками, що перебувають при владі, оскільки саме вони потребують збереження існуючої політичної ситуації.

Стратегія демобілізації реалізується за допомогою низки комунікативних тактик, серед яких можна виокремити тактику акцентування позитивного, тактику зміщення перспективи, які здійснюються шляхом використання евфемізмів, а також тактики дискредитації негативного прогнозу політичних опонентів і протиставлення минулого та сучасності, провідна роль у реалізації яких належить дисфемізмам.

3.4.1 Тактика акцентування позитивного

Однією з основних комунікативних тактик, що дають можливість провладним політикам заспокоїти суспільство, є тактика акцентування позитивного. Ця тактика полягає в наголошенні на позитивних аспектах суперечливих явищ, у той час як негативні аспекти навмисно замовчуються, відсуваються на другий план або взагалі перекручуються. Для реалізації цієї тактики використовуються евфемізми.

Прикладом евфемізму, за допомогою якого наголошуються позитивні аспекти в цілому негативного явища, є *das Trainingslager bzw. die Qualifikationszeiten für den nächsten Aufschwung* на позначення роботи протягом неповного робочого дня:

Ludwig Stiegler (SPD): Für die deutsche Wirtschaft muss gelten: Kurzarbeitszeiten sind das Trainingslager bzw. die Qualifikationszeiten für den nächsten Aufschwung. Das ist das Entscheidende. Ausbildung, Fortbildung und Weiterbildung müssen in dieser Zeit stattfinden, statt die Menschen in die Arbeitslosigkeit zu entlassen. Das ist unser Ansatz [322, с. 20363].

Неспроможність уряду забезпечити громадян робочими місцями на повний робочий день під час кризи змушує депутата з провладної фракції СПН вдатися до використання евфемізму, за допомогою якого дається позитивна оцінка роботи протягом неповного робочого дня.

Іншим прикладом реалізації тактики акцентування позитивного є використання евфемізмів у сфері енергетичної політики в парламентській комунікації ФРН. Так, депутат правлячої фракції намагається обґрунтувати необхідність використання «перехідних технологій», демонструючи прийняте коаліцією рішення як необхідне:

Michael Kauch (FDP): Wir wissen aber auch, dass das nicht von heute auf morgen geht; denn wir müssen auch die Realitäten anerkennen. Energie aus Wind und Sonne ist heute noch nicht so in das Netz integriert und speicherbar, wie wir uns das wünschen. Es geht nicht nur um die Strommengen, sondern auch um die Stetigkeit der Einspeisung. Deshalb brauchen wir Brückentechnologien [336, с. 151].

Інший депутат від правлячої коаліції вживає евфемістичний вираз *dynamischer Energiemix:*

Joachim Pfeiffer (CDU/CSU): Daraus werden wir rational, an den Zahlen und Fakten orientiert, ableiten, wie sich der Energiemix entwickeln wird, und dann werden wir langfristig erreichen, dass die erneuerbaren Energien in einem dynamischen Energiemix den Hauptanteil übernehmen [336, с. 143].

Атомна енергія та відновлювані види енергії зображаються в парламентській комунікації Німеччини як дві сторони однієї медалі:

Joachim Pfeiffer (CDU/CSU): So wird ein Schuh daraus: Erneuerbare Energien und Kernenergie sind kein Widerspruch; sie sind zwei Seiten derselben Medaille [336, с. 143].

Georg Nüßlein (CDU/CSU): Wir sind – wie es der Kollege Pfeiffer vorhin formuliert hat – aber überzeugt, dass Kernenergie und erneuerbare Energie zwei Seiten einer Medaille sind [336, с. 145].

У такий спосіб депутати правлячої партії ХДС/ХСС намагаються довести необхідність використання атомної енергетики для розвитку відновлюваних видів енергії.

В інших прикладах депутат правлячої фракції Фолькер Каудер за допомогою використання прикметників *investitionsorientiert* та *investitionsstimulierend* висуває на передній план можливість здійснення запозичень для стимулювання економічного розвитку:

Volker Kauder (CDU/CSU): Investitionsorientierte Verschuldung ist die Antwort in diesem Haushalt. Das ist genau die richtige Antwort. Nicht Schulden für den Konsum, sondern Schulden für Investitionen, die uns nach der Krise stärker machen, das ist die Antwort, die wir jetzt geben [322, с. 20355].

Volker Kauder (CDU/CSU): Deswegen kommt es auch jetzt wieder darauf an, den richtigen Mix aus einer investitionsstimulierenden, akzeptablen Verschuldung und der Erkenntnis zu finden, dass die Schulden von heute die Steuern von morgen sind und dass sie eines Tages gezahlt werden müssen [322, с. 20356].

Таким чином, за допомогою використання низки евфемістичних позначень провладні політики намагаються подати власні рішення у вигідному світлі та переконати громадськість у їхній правильності. Політична мотивованість таких евфемізмів зумовлює їхнє вживання виключно політиками, які підтримують відповідне рішення, а політики з протилежного табору вдаються до викриття таких евфемістичних позначень.

3.4.2 Тактика зміщення перспективи

Ще однією комунікативною тактикою демобілізації громадської думки, яка використовується в парламентській комунікації ФРН і Швеції, є тактика зміщення перспективи.

Використання цієї тактики полягає в тому, що мовець зміщує

перспективу розгляду з суб'єкта, для якого певний процес має негативний характер, на суб'єкт, для якого той самий процес характеризується позитивною оцінністю.

Тактика зміщення перспективи ґрунтується на використанні евфемізмів і застосовується в парламентській комунікації ФРН і Швеції під час розгляду питань, що стосуються сфери зайнятості. Фінансова й економічна криза, що вразила Німеччину та Швецію, загострила проблеми із забезпеченням населення робочими місцями та змусила учасників парламентської комунікації цих країн вдаватися до зміщення перспективи з працівників, яких звільняють, на підприємства, які змушені скорочувати персонал, для того щоб пережити кризу.

Annika Qarlsson (c): Medan industrijobben flyttar och ibland rationaliseras bort expanderar näringar inom tjänstesektorn [365].

За допомогою евфемізму *rationaliseras bort* перспектива зміщується з працівників підприємств, яких звільняють через зникнення робочих місць, на самі робочі місця. Це відбувається за рахунок використання підмета *industrijobben* і зворотного дієслова *rationaliseras bort.*

Erik A Eriksson (c): Detta är en strukturrationalisering och en omvandling på landsbygden som hela samhället har del i [365].

У цьому прикладі спостерігається вживання евфемізму *strukturrationalisering* на позначення зменшення кількості ветеринарів у малозаселених місцевостях.

Комунікативна тактика зміщення перспективи застосовується під час обговорення питань, пов'язаних зі сферою зайнятості, й у парламентській комунікації Німеччини.

Heinrich L. Kolb (FDP): Wir dürfen uns außerdem nicht darüber täuschen, dass die Unternehmen auch weiterhin Leasingraten, Pachtzinsen, Abschreibungen und andere Dinge für die Bereithaltung von Kapazitäten zu bilanzieren haben, was sich rapide und nachhaltig auf die Erträge der Unternehmen auswirkt.

(Hubertus Heil (SPD): Das bestreitet doch niemand!)

Deswegen wird es im gewissen Umfang auch unvermeidlich sein, dass Anpassungsmaßnahmen erfolgen. Aber gerade, weil das auf uns zukommt, ist es wichtig, dass wir jetzt in der Krise den Druck zur Beschäftigungsanpassung nicht noch durch prozyklische Maßnahmen erhöhen, wozu sicherlich Beitragserhöhungen gehören würden. [336, с. 185].

У цьому прикладі зміщення перспективи з працівників на підприємства здійснюється за допомогою евфемізмів *Anpassungsmaßnahmen* та *Beschäftigungsanpassung*.

Таким чином, зміщення перспективи з суб'єкта, для якого позначуване явище має негативний характер, на неживі об'єкти використовується в парламентській комунікації як ФРН, так і Швеції для зниження гостроти презентації негативних процесів у сфері зайнятості.

3.4.3 Дисфемістичні тактики демобілізації громадської думки

Поряд з евфемізмами для демобілізації громадської думки можуть використовуватися дисфемізми. Зокрема, дисфемістичні позначення вживаються під час реалізації тактики дискредитації негативного прогнозу політичних опонентів. Ця тактика полягає у дискредитації за допомогою дисфемізмів негативного прогнозу щодо того чи іншого питання, зробленого політичними опонентами.

Karin Pilsäter (fp): Det var ändå en befrielse att till slut höra Per Bolund komma upp i talarstolen och säga att det fanns någonting positivt i det hela, att handel är bra och att detta ger möjligheter efter att ha hört den långa litanian från Socialdemokraternas och Vänsterpartiets representanter här som enbart såg problem och ett stort svart mörker som skulle lägga sig över hela Sverige om man ger tillträde till varandras marknader även på tjänstesidan [365].

Поряд з тактикою дискредитації негативного прогнозу політичних опонентів для демобілізації громадської думки використовується тактика протиставлення минулого та сучасності, яка також ґрунтується на вживанні

дисфемізмів. Застосування цієї тактики полягає в тому, що за допомогою дисфемізмів минуле зображується в негативних тонах, а сучасне становище подається як цілком прийнятне на фоні минулого.

Так, міністр з охорони навколишнього середовища ФРН Норберт Рьоттґен вживає дисфемістичне висловлювання *Wir haben in den Abgrund geschaut* на позначення складної економічної ситуації в Німеччині:

Norbert Röttgen (Bundesminister für Umwelt, Naturschutz und Reaktorsicherheit): Zweitens. Bei der Finanzmarktkrise konnten die Retter noch sagen: Wir haben in den Abgrund geschaut, sind einen Schritt zurückgegangen und konnten uns retten. – Wenn wir es bei der Klimakrise, bei der Ökokrise so weit kommen lassen, dann können wir nicht mehr einen Schritt zurückgehen; denn die Ökosysteme sind zu träge, als dass man sie per Kommando stoppen könnte [336, с. 147].

При цьому політик драматизує економічну ситуацію, яка існувала в недалекому минулому, наголошуючи на тому, що небезпека колапсу економіки вже минула. Таким чином, шляхом протиставлення «негативного» минулого та сьогодення, що є кращим порівняно з цим минулим, здійснюється заспокоєння суспільства.

Як бачимо, демобілізація громадської думки та заспокоєння суспільства здійснюються з використанням комунікативних тактик, що ґрунтуються на вживанні як евфемізмів, так і дисфемізмів.

3.5 Комунікативна стратегія мобілізації громадської думки в парламентській комунікації ФРН і Швеції

Поряд зі стратегією демобілізації громадської думки в парламентській комунікації використовується і протилежна їй стратегія мобілізації, яка полягає в переконанні виборців у тому, що країна розвивається в неправильному напрямку та існує необхідність змін [152, с. 236–237].

У той час як стратегія демобілізації громадської думки застосовується переважно представниками влади, стратегія мобілізації реалізується

здебільшого опозиційними політиками. Така особливість зумовлена тим, що саме опозиціонерам вигідне незадоволення суспільства станом справ та його прагнення до змін. Представникам влади, навпаки, вигідне збереження існуючої політичної ситуації.

Під час реалізації комунікативної стратегії мобілізації громадської думки провідна роль належить дисфемістичним мовним засобам. Використання дисфемізмів пояснюється функціональними властивостями цих мовних одиниць, а саме їхньою здатністю драматизовано зображати реалії, видавати речі за гірші, ніж вони є насправді, та приховувати їхні позитивні якості.

Стратегія мобілізації здійснюється за допомогою низки комунікативних тактик, зокрема таких, як тактики драматизації, акцентування та гіперболізації негативного, а також тактик здійснення негативного прогнозу та протиставлення різних суспільних верств.

3.5.1 Тактика драматизації негативного

Тактика драматизації негативного полягає в загостреному зображенні негативних явищ, що дає можливість показати реальність гіршою, ніж вона є насправді. Провідне місце в реалізації цієї комунікативної тактики належить дисфемістичним мовним засобам.

Так, у прикладі з парламентської комунікації Німеччини в загостреній формі передається складність становища працівників культурної сфери:

Agnes Krumwiede (Bündnis 90/Die Grünen): Viele Menschen sind überrascht, wenn sie hören, dass die meisten Musiker, Schauspieler und Tänzer regelmäßig auf finanzielle Unterstützung angewiesen sind. Hochqualifizierte Talente werden ausgebeutet und arbeiten für einen Hungerlohn. Das Sparen von staatlicher Seite an der sozialen Absicherung der Kulturschaffenden bedroht die Freiheit der Kunst [335, с. 66].

В іншому прикладі з парламентської комунікації ФРН за допомогою використання табуйованої лексики драматизуються негативні наслідки проведення військової операції в Афганістані:

Heike Hänsel (Die Linke): Wir brauchen diese Militarisierung nicht. Sie ist katastrophal. In Afghanistan erleben wir es in der zivilmilitärischen Zusammenarbeit. Man kann sagen: Sie ist der Totengräber der Entwicklungszusammenarbeit [335, с. 95].

Використання цієї тактики може полягати у зображенні опозиційними політиками в загостреній формі становища окремих суспільних груп, здійснюючи в такий спосіб їхню мобілізацію:

Wartraud Wolff (SPD): Das Einzige, was Sie damit erreicht haben, ist, dass wertvolle Zeit verloren gegangen ist. Sie haben nichts, aber auch gar nichts getan, um hier den Quotenausstieg zu begleiten. Sie haben die Bauern einfach im Regen stehen gelassen. Dazu sage ich nur eines: Wer von der bayerischen Landtagswahl bis zur Bundestagswahl nur auf Sicht fährt, der verliert einfach den Weitblick. Es tut mir leid, das sagen zu müssen [335, с. 108].

У цьому прикладі мовець апелює до селян, яких влада нібито залишила напризволяще.

В іншому прикладі мовець повторює власний дисфемізм кількарічної давнини, вказуючи на те, що ситуація для східної частини Німеччини не покращується:

Kirsten Tackmann (Die Linke): Frau Präsidentin! Liebe Kolleginnen und Kollegen! Meine erste Rede im Deutschen Bundestag habe ich vor fast genau vier Jahren, am 1. Dezember 2005 in Erwiderung auf die Rede von Horst Seehofer gehalten. Ich habe meine Rede mit folgendem Satz begonnen:

Unsere ostdeutschen ländlichen Räume drohen zu verarmen, zu vergreisen und zu verdummen [335, с. 110].

У парламентській комунікації Швеції драматизовано зображається становище виробників транспортних засобів:

Birgitta Eriksson (s): Det är helt sagolikt, tycker jag, att ni just nu tar bort det sista incitamentet. Det kommer att drabba fordonstillverkarna. Fordonstillverkarna går just nu på knäna. De har ställt om. De har anpassat sig till att det ska bli en ökad miljöbilsförsäljning. Nu har man tagit bort alla de in

[344].

У загостреній формі подається процес винаймання житла «з других рук»:

Christina Oskarsson (s): Slutligen skulle jag vilja fråga Christine Jönsson: Vad säger du till en ung människa som drömmer om ett eget boende och inte ett boende i andra hand där man står med mössan i handen och ber om att få flytta in och som inte har rika föräldrar som kan finansiera ett boende för sina barn? Vad säger du till en sådan människa? [344].

У цьому прикладі дисфемізм *stå med mössan i handen* вживається в риторичному запитанні.

В іншому прикладі з парламентської комунікації Швеції використовується дисфемізм *dödläge*, за допомогою якого драматизовано зображається становище в будівельній галузі:

Thomas Östros (s): Vi har lagt fram ett förslag till stimulansprogram som bland annat handlar om att se till att stärka byggverksamheten i Sverige. Vi går in i ett dödläge på byggarbetsmarknaden. Det behövs investeringsstöd för byggandet av hyresrätter. Det behövs renovering av miljonprogrammen så att arbetslösa byggjobbare kan bidra till att rusta oss väl inför den klimatkris vi är på väg in i [361].

Таким чином, шляхом загостреного негативного зображення явищ політичного, економічного та соціального життя з використанням дисфемістичних мовних одиниць здійснюється мобілізація суспільства та його переконання в необхідності змін.

3.5.2 Тактика акцентування негативного

Ще однією комунікативною тактикою, яка реалізується задля мобілізації суспільства, є тактика акцентування негативного, що полягає у висуненні на передній план негативних аспектів чи ознак певних явищ.

Heinrich L. Kolb (FDP): Die Renten können sich in einem umlagefinanzierten System auf Dauer nur im Gleichklang mit den Löhnen und Gehältern entwickeln. Jeder Versuch, diesen Zusammenhang aufzuheben, ist eine schwere Belastung für

die Nachhaltigkeit der Rentenfinanzierung. Deswegen war und bleibt – ich sage das nach der Wahl so deutlich wie vorher – die Rentengarantie der Großen Koalition ein Akt des Populismus. Das muss man hier sehr deutlich so benennen [336, с. 184].

У цьому прикладі акцентується політична мотивованість прийнятого коаліцією рішення щодо пенсійного забезпечення. Фактично, мовець, що використовує цей дисфемізм, не заперечує позитивного характеру прийнятого коаліцією рішення. Водночас, воно видається таким, що було прийняте виключно з політичних міркувань, а не з наміром поліпшити життя громадян.

Таким чином, використання дисфемізмів дає змогу висунути на передній план негативні ознаки в цілому позитивних явищ.

3.5.3 Тактика гіперболізації негативного

Комунікативна стратегія мобілізації громадської думки може здійснюватися також із застосуванням тактики гіперболізації негативних явищ.

Marie-Luise Dött (CDU/CSU): Die Möglichkeit, dass in den Jahren 2013 bis 2015 für neue Kraftwerke Zuschüsse von bis zu 15 Prozent gezahlt werden dürfen, muss unbedingt genutzt werden. Das ist innovationspolitisch nur ein kleines Zeitfenster.

(Rainder Steenblock (Bündnis 90/Die Grünen): Investitionen in eine Dinosauriertechnologie!) [329, с. 21147].

У цьому прикладі з парламентської комунікації ФРН здійснюється гіперболізація негативної ознаки, а саме застарілості технології виробництва електроенергії на теплових електростанціях.

Негативна реакція суспільства на рішення уряду спостерігається в репліці з місця, використаній у парламентській комунікації Німеччини:

Barbara Höll (Die Linke): Die große Mehrheit der Kinder erhält allerdings nur Kindergeld; laut der Einkommensteuerstatistik 2001 waren es 86 Prozent. Wer gar Hartz IV oder Sozialhilfe bezieht, geht völlig leer aus.

(Dr. Gesine Lötzsch (Die Linke): Skandal!)

Das ist ein riesengroßer Skandal [337, с. 307].

Іншим прикладом гіперболізації негативного є применшення значення підтримки урядом сектору виробництва молока за допомогою дисфемістичної метафори:

Kirsten Tackmann (Die Linke): Die Milchbäuerinnen und Milchbauern haben in den vergangenen zwei Jahren 30 Prozent ihres Einkommens verloren. Die Umsatzeinbußen durch sinkende Erzeugerpreise betragen 3 Milliarden Euro. Das Grünland-Milchprogramm, das auf dem Tisch liegt und mit 500 Millionen Euro ausgestattet werden soll, ist vielleicht gut gemeint, aber der Stein ist so heiß, dass der Tropfen schon verdampft ist, bevor er aufkommt [335, с. 111].

Гіперболізація відсталості політики правлячої коаліції у сфері споживання спостерігається в іншому прикладі з парламентської комунікації Німеччини:

Caren Lay (Die Linke): Frau Präsidentin! Meine sehr verehrten Damen und Herren! Es hätte wahrlich genügend Anlässe gegeben, die Verbraucherpolitik aufzuwerten: sinkendes Verbrauchervertrauen in der Finanz- und Wirtschaftskrise, Abzocke und aggressive Geschäftspraktiken im Internet, der Handel mit Adressen, Globalisierung und neue, intransparente Märkte sowie steigende Energiepreise, um nur einiges zu nennen. Hinter diesen Anforderungen bleibt die im Koalitionsvertrag skizzierte schwarz-gelbe Verbraucherpolitik um Lichtjahre zurück [335, с. 119].

Гіперболізацією негативного є також зображення неповного покриття широкосмуговим Інтернетом країни як трагедії:

Kirsten Tackmann (Die Linke): Es müssen aber auch viele strukturelle Probleme gelöst werden. Die nicht flächendeckende Breitbandversorgung ist wirklich eine Tragödie [335, с. 111].

Подібне перебільшення спостерігається і в парламентській комунікації Швеції:

Monica Green (s): Anders Borg har själv sagt att det tar ungefär två år innan

er politik börjar bita. Det sade Anders Borg när han var nytillträdd finansminister. Nu har det gått tre år, och det senaste året har varit en fullständig katastrof för finansminister Anders Borg [373].

Отже, учасники парламентської комунікації вдаються до навмисної гіперболізації негативних сторін політичної, економічної та соціальної дійсності.

3.5.4 Тактика здійснення негативного прогнозу

Одним із способів мобілізації громадської думки є здійснення негативного прогнозу щодо наслідків діяльності політичних опонентів. У такий спосіб створюється враження, що розвиток відбувається в неправильному напрямку, але негативні наслідки дій політичних опонентів поки що не відчуваються повною мірою. Така тактика застосовується насамперед опозиційними політиками, даючи їм можливість прогнозувати негативні наслідки дій влади:

Frank-Walter Steinmeier (SPD): Ich bin fest davon überzeugt: Schon im nächsten Sommer wird sich zeigen, Frau Bundeskanzlerin, dass diese Schuldenpolitik tiefe Löcher nicht nur in den Haushalt des Bundes, sondern auch in die Haushalte der Länder und Kommunen reißt [335, с. 41].

У цьому прикладі лідер опозиційної партії СПН робить негативний прогноз щодо наслідків урядової політики.

Негативний прогноз щодо наслідків діяльності політичних опонентів робиться і в іншому прикладі за допомогою репліки з місця:

Christian Ahrendt (FDP): Im Grunde genommen zeigt sich hier in der Debatte das Problem: Die Opposition ist in der Rechtspolitik ohne klare Kursbestimmung. Sie haben im Wahlkampf gepredigt: Wenn Schwarz-Gelb gewählt wird, geht das Abendland unter.

(Wolfgang Wieland (Bündnis 90/Die Grünen): Nein, dann kommt die soziale Kälte! Sie wird kommen!) [336, с. 228].

Таким чином, шляхом здійснення негативного прогнозу опозиційні

політики намагаються переконати суспільство в тому, що становище в майбутньому буде лише погіршуватися внаслідок помилкових дій влади.

3.5.5 Тактика протиставлення різних суспільних верств

Дисфемістична мобілізація може ґрунтуватися на протиставленні різних суспільних верств – найбагатших з одного боку та решти суспільства з іншого. У такий спосіб мовці намагаються ідентифікувати політичних опонентів як прихильників найбагатших верств населення, а власну політичну силу – як таку, що захищає інтереси більшості. При цьому використовуються дисфемістичні позначення, семантика яких поза контекстом є позитивною:

Joachim Poß (SPD): Ein weiterer Punkt: Sie haben einige Zückerli für die Klientel hinzugefügt, die Ihnen nahesteht, wie zum Beispiel die Unternehmerschaft [335, c. 61].

Подібні дисфемізми вживаються й у парламентській комунікації Швеції:

Thomas Östros (s): Tänk om de resurserna hade funnits till förfogande när vi nu går mot mycket stora underskott i offentliga finanser. Man förmådde inte att hantera högkonjunkturen. De som hade det bäst ställt fick fantastiskt stora skattesänkningar. Den tiondel i Sverige som har det bäst ställt fick i kronor och ören mer än 60 procent av hushållen i Sverige. Det var en fest som pågick under två år men som nu närmar sig sitt slut [361].

У парламентській комунікації Німеччини здійснюється також критика політики коаліції в освітній сфері шляхом протиставлення різних суспільних верств: багатої еліти, для якої освіта є доступною, та дітей більшості населення, що мають значно гірші можливості в цій сфері:

Petra Sitte (Die Linke): Meine Damen und Herren, ich habe diese beiden Bereiche herausgegriffen, weil sie ganz konkrete Beispiele dafür sind, wie Sie Kinder und Jugendliche aus ärmeren Schichten abkoppeln und von Lebensperspektiven abschneiden. Das ist tätige Elitenpflege einer christlich-

liberalen Koalition [336, с. 243].

У німецькому парламенті вживається також дисфемізм *Steuergeschenke*, яким позначається необґрунтоване зниження податків для певних категорій громадян:

Ulrike Höfken (Bündnis 90/Die Grünen): Kinder von Hartz-IV-Empfängern gehen bei der Kindergelderhöhung leer aus, aber die Klientel der Hotellerie bekommt Steuergeschenke [335, с. 112].

Таким чином, учасники парламентської комунікації ФРН і Швеції використовують стратегію мобілізації громадської думки, що реалізується за допомогою тактик акцентування негативного, гіперболізації негативного, здійснення негативного прогнозу та протиставлення різних суспільних верств.

3.6 Комунікативна стратегія самозахисту в парламентській комунікації ФРН і Швеції.

3.6.1 Тактика заперечення дисфемістичної критики

Під час дебатів на пленарних засіданнях учасники парламентської комунікації стикаються з критикою політичних опонентів, спрямованою на їхню дискредитацію. Вони змушені реагувати на цю критику, вдаючись до реалізації комунікативної стратегії самозахисту.

З огляду на те, що дискредитація політичних опонентів здійснюється насамперед з використанням дисфемізмів, реалізація стратегії самозахисту значною мірою виявляється у викритті дисфемістичних позначень. Таке викриття може відбуватися декількома способами:

1. **Використання евфемізму у відповідь на вживання дисфемізму представниками протилежної політичної сили.**

У відповідь на вживання дисфемізму політичними опонентами учасники парламентської комунікації вдаються до використання евфемізму на позначення того самого денотата:

Yvonne Andersson (kd): Alldeles oavsett hur socialdemokrater vill svartmåla

det som händer nu så händer det mycket. Andrahandsuthyrningen, som vi diskuterar i dag, innebär att många människor har möjlighet att komma in på sina lärosäten, möjlighet att ta ett arbete tillfälligt och så vidare. Varför? Därför att vi öppnar för att det ska finnas en bostad. Det är ingen som står med mössa i handen. Det är en ren artighet. Här har vi rimliga förhållanden där uthyraren kommer överens med den som ska hyra [344].

У цьому прикладі спостерігається заперечення дисфемізму *stå med mössa i handen*, який раніше було вжито представником опозиції. Після цього депутат з провладної коаліції пропонує власний погляд на ситуацію, використовуючи евфемістичне позначення *en ren artighet*.

В іншому прикладі з парламентської комунікації Німеччини спостерігається використання одразу декількох евфемістичних та дисфемістичних позначень:

Caren Marks (SPD): Es bleibt festzuhalten: Mit Schwarz-Gelb ist kein Staat für eine moderne und gerechte Familien- und Gleichstellungspolitik zu machen. Es zeigt sich vielmehr: Sie sind alles andere als die selbsternannte Koalition der Mitte. Sie sind die Koalition des Rückschritts,

(Johannes Singhammer (CDU/CSU): Wir sind die Koalition des Fortschritts!)

der Ideenlosigkeit und der gesellschaftlichen Spaltung, und das nicht nur in diesem Fachbereich [336, с. 263].

Таким чином, виник ланцюг, що охоплює чотири позначення одного й того самого денотата, кожне з яких побудоване на основі попереднього: *Koalition der CDU/CSU und der FDP → Koalition der Mitte → Koalition des Rückschritts → Koalition des Fortschritts*.

2. **Заперечення дисфемізму за допомогою риторичних запитань.**

Поряд із використанням евфемізмів у відповідь на вживання дисфемізмів представниками протилежної політичної сили, у парламентській комунікації ФРН і Швеції застосовуються й інші способи викриття дисфемізмів, вжитих політичними опонентами.

Для викриття дисфемізмів можуть використовуватися риторичні

запитання, з якими мовець нібито звертається до політичного опонента. У парламентській комунікації Німеччини такі запитання можуть ставитися безпосередньо під час промови політичного опонента за допомогою реплік з місця. У такий спосіб здійснюється найбільш швидка реакція на використання дисфемізму:

Sabine Leidig (Die Linke): Die Regierung plant einen mehrfachen Angriff auf den öffentlichen Schienenverkehr. Erstens sollen private Unternehmen im Nahverkehr Vorrang vor kommunalen Eigenbetrieben bekommen.

(Patrick Döring (FDP): Das ist geltendes Recht, Frau Kollegin!)

Zweitens wird die unbegrenzte Zulassung von Busfernlinien geplant.

(Arnold Vaatz (CDU/CSU): Wo ist denn da der "Angriff"?)

Drittens heißt es im Koalitionsvertrag: Sobald der Kapitalmarkt dies zulässt, werden wir eine schrittweise, ertragsoptimierte Privatisierung der Transport- und Logistiksparten – der Deutschen Bahn – einleiten.

(Arnold Vaatz (CDU/CSU): Was hat das denn mit "Angriff" zu tun?) [336, с. 176–177].

У парламентській комунікації Швеції також використовується викриття дисфемізму за допомогою риторичних запитань. Таке викриття, що здійснюється не шляхом вигуку з місця, а в одній із наступних промов, передбачає необхідність нагадати слухачам, що політичний опонент використав те чи інше висловлювання, оскільки між вживанням дисфемізму та його викриттям проходить певний проміжок часу:

Eva-Lena Jansson (s): Annika Qarlsson säger att det är bra att ta bort mycket tung och onödig byråkrati. Min fråga till Annika Qarlsson, fru talman, blir: Är svenska kollektivavtal och svensk arbetsrätt tung och onödig byråkrati? Man kan nämligen tolka det på det sättet. Om man nu inte säkerställer möjligheten för de fackliga organisationerna att teckna kollektivavtal och därmed också skriver in i den horisontella lagen att arbetsrätten inte ska påverkas av tjänstedirektivet säger man faktiskt att det är tung och onödig byråkrati, eller som Marie Weibull Kornias nyss sade: Det är möjligt att det blir de här effekterna [365].

3. **Вказівка на невідповідність дисфемістичних позначень дійсності.**

Ще одним способом захисту від дисфемістичної атаки політичних опонентів є сама вказівка на агресивний характер висловлювань:

Michael Fuchs (CDU/CSU): Wie wurden wir wegen der Diffamierungskampagnen, die Sie im Wahlkampf gemacht haben, von den Menschen teilweise wahrgenommen: als "Koalition der Kälte" etc. Lesen Sie bitte unseren Koalitionsvertrag! Da ist von Kälte nichts zu spüren [336, с. 133].

Використовується також вказівка на необґрунтованість дисфемістичних позначень:

Max Straubinger (CDU/CSU): Die Befürchtungen der Opposition, in Deutschland würde die soziale Kälte ausbrechen, sind völlig unbegründet. Vor allen Dingen das Bild, das die Frau Kollegin Pothmer gezeichnet hat, wird der Wirklichkeit nicht gerecht [336, с. 197].

Вказівка на невідповідність дисфемістичного висловлювання дійсності спостерігається в іншому прикладі з парламентської комунікації Німеччини:

Peter Struck (SPD): Herr Kollege Brüderle, das CO2-Gebäudesanierungsprogramm als Styroporprogramm zu bezeichnen, ist wirklich eine Unverschämtheit. Jeder weiß, welch große Wirkung das in Bezug auf Energieeinsparung hat [322, с. 20347].

Ще одним прийомом є підміна значення дисфемізму, під час якого дисфемізм видається як щось позитивне:

Carl-Ludwig Thiele (FDP): Wir wollen mit diesem Gesetz ein ganz klares Zeichen setzen. Die Familien in unserem Land sollen spürbar entlastet werden. Das Kindergeld wird um 20 Euro erhöht, der Kinderfreibetrag auf 7 000 Euro. Mir ist dabei unbegreiflich, wie die Opposition angesichts dieser Maßnahmen gegenüber der Koalition erklären kann, sie betreibe soziale Kälte oder Klientelpolitik. Ich möchte eines an dieser Stelle klarstellen: Wenn der Einsatz für die Familie in unserem Lande von Ihnen als Klientelpolitik bezeichnet wird, dann bekennen wir uns ausdrücklich zu dieser Art der Klientelpolitik; denn die Familien sind die Wurzeln unserer Gesellschaft, und wenn wir dort ansetzen, die Wurzeln zu

stärken, tun wir Gutes für unser Land [337, с. 297].

Таким чином, учасники парламентської комунікації ФРН і Швеції вдаються до самозахисту, що полягає у викритті та запереченні дисфемістичних позначень.

3.6.2 Тактика вербального контрнаступу

Поряд із використанням евфемізму у відповідь на вживання дисфемізму представником протилежної політичної сили, у парламентській комунікації ФРН та Швеції спостерігається використання того самого чи іншого дисфемістичного позначення у відповідь на використання дисфемізму політичним опонентом. У цьому разі здійснюється вербальна контратака на політичного опонента.

Wartraud Wolff (SPD): Ich habe im Übrigen auch meine Zweifel, ob sie von den Verbraucherinnen und Verbrauchern ernst genommen wird. Denn für die Verbraucherpolitik gilt, dass der Koalitionsvertrag ein Dokument des Scheiterns ist.

Eines ist Fakt: Sie haben einen grandiosen Fehlstart hingelegt.

(Dr. Hans-Peter Friedrich (CDU/CSU): Opposition ist Mist, nicht?) [335, с. 108].

У цьому прикладі використання дисфемістичних позначень представником опозиційної фракції СПН провокує представника правлячої фракції на вживання дисфемізму у відповідь, який характеризує опозицію.

Поєднання заперечення дисфемізму та використання дисфемізму у відповідь спостерігається в іншому прикладі з парламентської комунікації ФРН:

Miriam Gruß (FDP): Ich kann Ihnen versichern: Soziale Kälte ist in dieser Koalition Fehlanzeige.

(Patrick Meinhardt (FDP): Die soziale Kälte sitzt auf der Oppositionsseite!) [336, с. 256].

Розгляньмо дебати в парламенті Швеції, у яких розгортається

комунікативна боротьба навколо дисфемістичних позначень *bluff* та *jojo*. Під час цих дебатів учасники парламентської комунікації вдаються до використання цілої низки тактик, зокрема й тактики вербального контрнаступу. Спочатку опозиційний депутат Вероніка Пальм вживає дисфемістичні позначення *bluff* та *servicebluff*, критикуючи в такий спосіб дії влади:

Veronica Palm (s): Det som Cristina Husmark Pehrsson talade om som lösningen blev en hemsida. Detta går inte att kalla för någonting annat än en bluff, en servicebluff [368]. *(...)*

Після цього опозиціонерка знову використовує дисфемізми *servicebluff* та *jojo*, посилюючи вербальний наступ:

En servicebluff och att man spelat jojo med Försäkringskassans budget har inte löst problemen. (...) [368].

Дисфемістична критика з боку опозиції змушує депутата з провладної коаліції Ульфа Нільссона вдатися до заперечення дисфемізму:

Ulf Nilsson (fp): Veronica Palm sade att det var en bluff med serviceåtagandet. Men statistiken är inte en bluff. [368].

Після цього до цих дисфемістичних позначень повертається міністр Крістіна Хюсмарк Перссон, проти якої спрямовані ці дисфемізми. Вона вказує на те, що ці позначення є лише політичною риторикою та не відповідають дійсності:

Statsrådet Christina Husmark Persson (m): Jag hade inte tänkt ta upp det, men efter Veronica Palm politiska retorik om bluff och jojo vill jag återigen säga att tilläggsbudgetar är någonting som Socialdemokraterna har haft i alla tider när det gäller Försäkringskassan. När det gäller bluff om service vill jag bara påminna om en sak. Jag tänkte inte ta upp det, men jag gör det för visa hur fel Veronica Palms politiska retorik är. Under sommaren i år fick 82 procent sina ansökningar om sjukersättning beviljade inom 120 dagar. När Socialdemokraterna satt i majoritet under den förra mandatperioden fick 46 procent sina ansökningar om sjukersättning beviljade inom 120 dagar. Jag är inte nöjd med 82 procent, men

jag kan inte kalla det för bluff när man under Veronica Palms och Socialdemokraternas tid biföll endast 46 procent. Det visar bara hur ihålig den politiska retoriken är [368].

Як бачимо, у цій репліці міністр прямо вказує на те, що використання представницею опозиції слів *bluff* та *jojo* змусило її прокоментувати це питання.

У подальших репліках Вероніка Пальм знову вживає ті самі дисфемістичні позначення:

Veronika Palm (s): Kanske är det också därför som det är så viktigt att försvara den här servicebluffen. Då handlar det inte om vilka tider utbetalningarna sker på och hur många procent som man klarar, utan det handlar om vad det var som man förespeglade medborgarna att man skulle göra. Man sade: Vi tar ansvar för att du ska veta när du får ut din rättmätiga ersättning från försäkringssystemet [368].

Därtill finns 89 997 ytterligare människor som i dag inte kan omfattas av serviceåtagandet. De vill inte ha mer servicebluff! Och det är inte dem som det gäller. De vill ha sin rättmätiga ersättning i rätt tid [368].

Після цього міністр використовує дисфемізми *bluff* та *jojo* на позначення Вероніки Пальм та соціал-демократичної партії, вдаючись до реалізації комунікативної тактики контрнаступу:

Statsrådet Christina Husmark Persson (m): När det gäller utredningar har vi en på gång. Det är på tal om vad vi ska göra. Arbetsgivarna ska lämna uppgifter månadsvis. Det gör att vi inte behöver ta in nya uppgifter, nya intyg och göra nya kontroller innan beslut fattas. Den utredningen är färdig om ett halvår.

Bluff och jojo får stå för Veronica Palm och Socialdemokraterna.

(Applåder) [368].

У черговій репліці міністр знову повертається до дисфемістичних позначень, вжитих політичним опонентом, ще раз вказуючи на те, що ці слова є не більше ніж політичною риторикою:

Statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m): Fru talman! Vi skulle i dag

debattera Försäkringskassans handläggningstider, men det verkar snarare som att det har blivit en socialförsäkringsdebatt i vid bemärkelse. Jag kan inte tolka det som annat än att oppositionen inte har några alternativ utan gömmer sig bakom politisk retorik och ord som jojo och bluff. Det man vill höra är att regeringen ser allvarligt på att människor inte får sin ersättning i tid [368].

Як бачимо, в ході парламентських дебатів можливе поєднання декількох комунікативних тактик, зокрема тактики заперечення дисфемістичної критики та вербальної атаки у відповідь.

Отже, використання дисфемізмів, що спрямовані проти політичних опонентів, спонукає останніх до самозахисту, який може здійснюватися шляхом викриття чи заперечення дисфемізмів або за допомогою вербальної атаки у відповідь.

3.7 Порівняльна характеристика використання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

Розглянувши функціонально-прагматичні характеристики евфемії та дисфемії в парламентській комунікації, а також специфіку комунікативної взаємодії евфемістичних і дисфемістичних позначень, спробуймо підсумувати, які спільні та відмінні риси виявляє використання евфемізмів та дисфемізмів у парламентах ФРН та Швеції. Для цього слід спочатку розглянути чинники, які можуть викликати такі відмінності і які, водночас, зумовлюють появу спільних рис у використанні евфемізмів і дисфемізмів в обох парламентах.

По-перше, як відомо, евфемізми та дисфемізми є мовними феноменами, що надзвичайно чутливі до змін соціальних реалій. Зважаючи на це, вживання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації значною мірою залежить від особливостей політичного, економічного, соціального та культурного життя відповідних країн. Використання матеріалу для дослідження, що охоплює той самий часовий період для обох країн, призводить до необхідності враховувати під час аналізу спільних та

відмінних рис у використанні евфемізмів і дисфемізмів такі чинники:

1. Необхідним є врахування політичного часу, що має циклічну природу. Гострота політичної боротьби і, відповідно, використання мовних засобів оцінки зростають перед виборами та знижуються в період між ними. Проаналізований матеріал у парламентській комунікації ФРН з цієї точки зору охоплює два періоди. Перший з них – період за декілька місяців до виборів, коли відбувається наростання політичної боротьби. Другий – період одразу після виборів. Аналогічно, два періоди спостерігаються й для парламентської комунікації Швеції: перший – у період між виборами, другий – в період наближення передвиборчої боротьби.

2. Необхідним є врахування специфіки економічної ситуації країн. Фінансова й економічна криза призводять до виникнення низки проблем економічного та соціального характеру і сприяють загостренню комунікативного протистояння в парламенті, викликаючи появу нових евфемізмів і дисфемізмів.

3. Тісна інтеграція обох країн і глобалізація сприяють виникненню низки умов, спільних для обох країн, що впливають на використання евфемізмів і дисфемізмів у обох парламентах. Такі умови результують в обговоренні низки тем, що є спільними для обох парламентів, таких як подолання світової фінансової та економічної кризи, питання євроінтеграції, війни в Афганістані тощо.

По-друге, використання евфемізмів і дисфемізмів у парламенті залежить від специфіки парламентської комунікації відповідної країни. Комунікація в парламенті здійснюється в жорстких інституційних рамках, визначених регламентом. Регулюється тривалість промов, послідовність виступів, встановлюються санкції за порушення норм комунікативної поведінки тощо. Окрім того, у парламенті можуть існувати певні форми комунікативної поведінки, які не передбачені регламентом. Яскравим прикладом є використання парламентарями Німеччини нерегламентованих реплік з місця.

По-третє, вживання евфемізмів і дисфемізмів залежить від

загальноприйнятих у суспільстві норм вербальної поведінки. Так, прагнення використати якомога гостріший дисфемізм обмежується розумінням небажаності переходу межі дозволеного. Гострий дисфемізм не повинен бути занадто образливим. Розуміння цієї межі варіюється в різних культурах.

Зазначені чинники впливають на вживання евфемізмів і дисфемізмів у шведському та німецькому парламентах, визначаючи їхню специфіку.

Перед розглядом відмінностей слід вказати на спільні риси, притаманні використанню евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації як Німеччини, так і Швеції.

Ці спільні риси спричинені подібностями в парламентській культурі обох країн, а також схожими умовами політичної, економічної та соціальної дійсності.

Німецькому та шведському парламентам властиве спрямування комунікації на адресата, який перебуває за межами пленарного залу, тобто громадськість. Як наслідок, спільним для обох парламентів є мотиваційна складова використання евфемізмів і дисфемізмів – прагнення здійснити вплив на громадськість за допомогою оцінних висловлювань. Подібні комунікативні цілі, які переслідують парламентарі Німеччини та Швеції, зумовлюють можливість виокремлення подібних груп евфемістичних і дисфемістичних позначень за цим критерієм. В обох парламентах використовуються евфемізми, спрямовані на підтримання власного політичного іміджу та демобілізацію громадської думки.

Окрім того, як у парламентській комунікації Німеччини, так і в парламентській комунікації Швеції використовуються евфемізми, мотиваційним чинником яких є прагнення учасників комунікації дотримуватися норм політичної коректності. Як наслідок, в обох парламентах використовуються евфемізми на позначення людей похилого віку, біженців, людей з фізичними вадами, країн, що розвиваються, тощо. Подібними в багатьох випадках є й самі евфемістичні позначення, що відображено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Евфемізми політичної коректності в парламентській комунікації ФРН та Швеції

Сфера евфемізації	**Евфемізм в парламентській комунікації Німеччини**	**Евфемізм в парламентській комунікації Швеції**
Позначення людей похилого віку	die Älteren	Äldre
Позначення осіб з фізичними вадами	behinderte Menschen, Menschen mit körperlichen Einschränkungen	funktionshindrade, handikappade
Позначення біженців	Menschen mit Migrationshintergrund, Zuwanderer	personer med utländsk bakgrund, personer med utländsk härkomst, utlandsfödda, nyanlända
Позначення країн третього світу	Entwicklungsländer	utvecklingsländer, U-länder

Для утворення евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються переважно ті самі засоби, зокрема подібні метафоричні образи, генералізація значення, табуйована лексика для утворення дисфемізмів тощо.

При цьому, важливим є розрізнення тих спільних рис, які властиві використанню евфемізмів і дисфемізмів саме в парламентах Німеччини та Швеції, а також рис, які є універсальними та притаманні парламентській комунікації будь-якої країни. Вирішення цього питання потребує залучення матеріалу з парламентської комунікації багатьох країн і, зважаючи на це, наразі може бути окреслене лише в загальних рисах.

Поряд зі спільними рисами, використання евфемізмів і дисфемізмів у

парламентській комунікації ФРН і Швеції вирізняється власною специфікою.

У найбільш загальному вигляді ця специфіка виявляється в більшій гостроті вербального протистояння в парламенті Німеччини порівняно з парламентом Швеції. Про це свідчать, зокрема, такі показники:

1. Проаналізований матеріал характеризується більшою частотністю використання дисфемізмів у парламентській комунікації Німеччини порівняно з парламентською комунікацією Швеції (див. додаток Е, табл. Е.3 – Е.5).

2. У парламентській комунікації ФРН поширені певні групи дисфемістичних позначень, що характеризуються значною гостротою, які значно рідше використовуються в парламенті Швеції. Такими є, зокрема, метафоричні дисфемізми (зооморфні метафори на позначення людей та метафори з назвами хвороб) (див. додаток Е, табл. Е.7)

Окрім того, у парламентській комунікації ФРН порівняно з парламентською комунікацією Швеції більшою мірою поширені дисфемізми безпосередньо на позначення політичних опонентів, що характеризуються значною гостротою (див. додаток Е, табл. Е.2). Такі дисфемізми як *Trio infernale, Spätzünderin, der maoistische Klassenkämpfer, Tigerentenkoalition* тощо, які є поширеними в парламентській комунікації ФРН, практично не були виявлені в парламентській комунікації Швеції. Дисфемізми безпосередньо на позначення політичних опонентів є такими, що найбільшою мірою спрямовані на дискредитацію політичних опонентів й у деяких випадках можуть бути образливими.

Значно частіше німецькі парламентарі порівняно з учасниками парламентської комунікації Швеції вдаються до цитування дисфемістичних висловлювань у ЗМІ, хоча й у шведському парламенті спостерігається використання окремих дисфемістичних цитат.

Значно поширенішими в парламентській комунікації Німеччини є також дисфемізми на позначення результатів та продуктів діяльності політичних опонентів (див. додаток Е, табл. Е.2).

Значно більшого поширення в парламентській комунікації ФРН набули дисфемістичні позначення, спрямовані на дискредитацію виступів політичних опонентів (див. додаток Е, табл. Е.2). Велика кількість таких позначень у парламентській комунікації Німеччини пов’язана з використанням реплік з місця.

3. Важливим чинником, що загострює перебіг комунікації в німецькому парламенті, є поширення реплік з місця, які спрямовані переважно на дисфемістичне коментування промов політичних опонентів.

Для розуміння специфіки взаємодії евфемізмів і дисфемізмів у парламентських дебатах Німеччини та Швеції важливу роль відіграють відмінності в організації парламентських засідань, що впливають на виникнення різних форм діалогічності в бундестагу та риксдагу.

Зважаючи на це, у взаємодії евфемізмів і дисфемізмів у обох парламентах можна виявити такі відмінності:

1. Викриття евфемістичних позначень за допомогою дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН здійснюється безпосередньо під час промови за допомогою вигуків з місця. Натомість, у парламентській комунікації Швеції дисфемістичне викриття евфемізмів здійснюється представниками протилежної політичної сили під час їхніх промов.

2. Репліки з місця в парламентській комунікації ФРН є зручним засобом для підсилення вербальної атаки за допомогою дисфемізмів. У парламентській комунікації Швеції можливості для використання цієї моделі вербального нападу є обмеженими.

3. Обмін репліками, передбачений регламентом шведського парламенту, дозволяє учасникам парламентської комунікації здійснювати комунікативну боротьбу з використанням евфемістичних і дисфемістичних позначень. Як наслідок, виникають складні моделі взаємодії евфемізмів і дисфемізмів. Натомість, у парламентській комунікації Німеччини в розгортанні комбінованих моделей взаємодії евфемістичних і дисфемістичних позначень провідну роль відіграють нерегламентовані репліки з місця.

Отже, використання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції, поряд з наявністю низки спільних рис, характеризується своїми особливостями. Парламентська комунікація Німеччини вирізняється більшою гостротою порівняно з парламентською комунікацією Швеції, що виявляється, зокрема, у використанні зооморфних метафоричних дисфемізмів і дисфемізмів безпосередньо на позначення політичних опонентів, які мають образливий характер.

Висновки до третього розділу

Евфемізми та дисфемізми використовуються учасниками парламентської комунікації ФРН і Швеції задля досягнення власних комунікативних цілей. Функціонування евфемізмів і дисфемізмів у парламентському спілкуванні розкривається через комунікативні стратегії та тактики, що реалізуються за їхньою допомогою.

Евфемізми в парламентській комунікації відіграють провідну роль у реалізації комунікативної стратегії презентації власної політичної сили, що використовується учасниками парламентської комунікації ФРН і Швеції. Презентація своєї політичної сили з використанням евфемізмів здійснюється шляхом констатації позитивного характеру власних політичних дій, свідомого добору позитивної інформації, зокрема такої, що подана в незалежних ЗМІ, за допомогою декларування позитивних намірів та вихваляння політичних партнерів.

Поряд із презентацією своєї політичної сили учасники парламентської комунікації ФРН і Швеції вдаються до дискредитації політичних опонентів, що здійснюється за участю дисфемізмів. Для дискредитації політичних опонентів використовується констатація негативного характеру їхньої діяльності та акцентування негативної інформації, поданої в ЗМІ та інших джерелах. Важливу роль у парламентській комунікації Німеччини відіграють також дисфемістичні коментарі виступів політичних опонентів, що

здійснюються за допомогою реплік з місця.

Евфемізми в парламентській комунікації ФРН і Швеції використовуються для демобілізації громадської думки, тобто заспокоєння суспільства, його переконання в тому, що політична, економічна, соціальна та екологічна ситуація є прийнятними. Для евфемістичної демобілізації громадської думки застосовується акцентування позитивних явищ дійсності та зміщення перспективи з суб'єкта, для якого певне явище є негативним, на суб'єкт, для якого це саме явище є позитивним. Окрім того, використовуються також дисфемістичні тактики демобілізації громадської думки, що ґрунтуються на протиставленні минулого та сучасності.

У парламентській комунікації ФРН і Швеції використовується комунікативна стратегія мобілізації громадської думки, що ґрунтується на вживанні дисфемізмів. Мобілізація громадської думки відбувається за допомогою дисфемістичної драматизації та гіперболізації негативних явищ, шляхом акцентування негативних аспектів певних реалій, за рахунок здійснення негативного прогнозу, а також протиставлення різних суспільних верств.

Вербальна агресія, що спрямована на дискредитацію перед виборцями й реалізується за допомогою дисфемізмів, спонукає учасників парламентської комунікації до самозахисту, який може здійснюватися шляхом викриття чи заперечення дисфемізмів, вжитих політичними опонентами, або шляхом вербального контрнаступу.

Евфемізми та дисфемізми, що вживаються в парламентській комунікації, є тісно взаємопов'язаними. Використання евфемізмів спонукає політичних опонентів до їхнього викриття. Таке викриття може здійснюватися за допомогою дисфемізмів на позначення того самого поняття, шляхом заперечення евфемістичних позначень, пояснення справжнього значення евфемізму, за допомогою риторичних запитань і прямої вказівки на те, що політичний опонент вживає евфемізм. Використовується також поєднання декількох способів викриття евфемізмів.

Використання дисфемізмів спонукає політичних опонентів до їхнього викриття. Таке викриття може здійснюватися шляхом вживання евфемізму на позначення того самого денотата, заперечення дисфемізму за допомогою риторичних запитань, а також шляхом вказівки на необґрунтованість дисфемістичних позначень та їхню невідповідність дійсності. Використання дисфемізмів може спонукати політичних опонентів до вербальної агресії у відповідь, що реалізується за допомогою дисфемістичних позначень. При цьому той самий дисфемізм може бути використаний на позначення іншого денотата. Поширеним є також вживання дисфемізмів у відповідь, за допомогою яких здійснюється негативна характеристика політичних опонентів.

Парламентська комунікація Німеччини вирізняється більшою гостротою порівняно з парламентською комунікацією Швеції. Це виявляється у більшому поширенні дисфемізмів, а також у тому, що учасники парламентської комунікації надають перевагу тим дисфемізмам, які характеризуються більшою гостротою, таким як зооморфні метафори на позначення політичних опонентів та їхньої діяльності. Важливу роль у парламентській комунікації Німеччини відіграють нерегламентовані репліки з місця, які вживаються здебільшого для дисфемістичного коментування промов політичних опонентів. Використання нерегламентованих реплік з місця не властиве парламентській комунікації Швеції, де вербальна реакція на використання евфемізмів і дисфемізмів здійснюється в подальших виступах.

Основні положення третього розділу викладено в таких публікаціях автора дисертації: [128; 132].

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження, що ґрунтується на аналізі широкого спектру текстів, які репрезентують сучасну парламентську комунікацію ФРН і Швеції, засвідчує вагому роль евфемії та дисфемії в цій сфері інституційного спілкування. Поширення оцінних мовних засобів у парламентській комунікації зумовлене функціональними властивостями евфемізмів і дисфемізмів, а також специфікою самої сучасної парламентської комунікації, зокрема її зверненням до громадськості, що зумовлено публічністю парламентських дебатів.

Вивчення функціонування мовних засобів оцінки в комунікації передбачає з'ясування сутності таких понять як евфемія та дисфемія. При цьому важливим є розгляд не лише функціонального призначення евфемізмів і дисфемізмів, а й аксіологічної складової.

Аксіологічна складова евфемії полягає у зміщенні на оцінній шкалі оцінного значення вторинного позначення порівняно з первинним у бік більш позитивного значення. Натомість, аксіологічна складова дисфемії виявляється у зміщенні оцінного значення вторинного позначення порівняно з первинним у бік більш негативного значення.

До складу евфемістичних і дисфемістичних позначень, як правило, входять два компонента: компонент, який відповідає за зміну оцінного значення, що є основою для виникнення евфемістичного чи дисфемістичного ефекту, а також компонент, який забезпечує впізнаваність евфемістичного чи дисфемістичного позначення, тобто його зв'язок з первинним позначенням або з денотатом.

Евфемізми та дисфемізми, що використовуються в парламентській комунікації ФРН та Швеції, можуть бути типологізовані за низкою критеріїв, зокрема, за формальною структурою евфемістичних і дисфемістичних позначень, за тематично-змістовими характеристиками та за критерієм зміни

оцінного значення.

Аналіз евфемізмів за тематично-змістовим критерієм дав змогу виявити, що найпоширенішими в парламентській комунікації ФРН і Швеції є евфемізми політичної коректності. Серед них провідне місце належить евфемізмам, що репрезентують сферу допомоги бідним країнам. Водночас, важливу роль відіграють евфемізми на позначення явищ політичного, економічного, соціального життя, за допомогою яких приховуються та пом'якшуються негативні дії влади. Слід відзначити також використання учасниками парламентської комунікації евфемізмів, що вуалюють негативні явища в екологічній сфері.

Застосування тематично-змістового критерію до типологізації дисфемізмів дало змогу з'ясувати, що в парламентській комунікації Німеччини найчисельнішими є дисфемізми на позначення денотатів, що репрезентують політичну сферу. Ця група дисфемізмів складається з позначень політичних діячів, політичних партій, правлячих коаліцій та опозиційних об'єднань, продуктів і результатів політичної діяльності тощо. У парламентській комунікації поряд з дисфемізмами, що репрезентують політичну сферу, поширеними є також дисфемізми на позначення явищ в економічній та фінансовій, а також соціальній та екологічній сферах.

Евфемізми та дисфемізми ґрунтуються на використанні специфічних мовних засобів, які роблять можливими виконання ними функцій, властивих евфемістичним і дисфемістичним позначенням.

На словотвірному рівні важливе значення має афіксальний спосіб утворення евфемістичних і дисфемістичних позначень. Його використання ґрунтується на здатності афіксів модифікувати оцінне значення слова, зміщуючи його на оцінній шкалі. В обох парламентах вживаються евфемізми, у яких пом'якшення негативного значення здійснюється за допомогою використання вищого ступеня порівняння прикметника з суфіксом *-er (-re)*. У парламенті Німеччини поширеним є також використання суфіксів *-itis, -ei, -sel* для утворення дисфемізмів.

Серед мовних засобів евфемізації та дисфемізації провідними є засоби лексико-семантичного рівня. Для утворення евфемізмів використовуються генералізація значення та метафоризація. Важливу роль в утворенні дисфемізмів відіграють метафоричне перенесення значення та використання табуйованої лексики на позначення нетабуйованих денотатів. Серед дисфемістичних метафор поширеними є метафори, які репрезентують сфери живої (зооморфні метафори) та неживої (позначення погодніх явищ) природи, а також світ людини (метафори, пов'язані з хворобами, а також технологічним прогресом людства). Важливе місце належить також просторовим метафорам.

Значна частина евфемізмів і дисфемізмів, що вживаються в парламентській комунікації ФРН і Швеції, є не окремими лексемами, а словосполученнями, реченнями або надфразовими єдностями, які складаються з декількох речень. При цьому, як правило, зміщення оцінного значення евфемізму чи дисфемізму здійснюється за допомогою лише одного компонента словосполучення, а інший компонент відповідає за взаємозв'язок евфемізму чи дисфемізму з нейтральним позначенням або денотатом, забезпечуючи його впізнаваність і даючи змогу адресату здійснити правильну інтерпретацію евфемізму чи дисфемізму.

Лінгвістична природа евфемізмів і дисфемізмів зумовлює їхню здатність виступати засобом досягнення політичних цілей, зокрема таких, як презентація власної політичної сили та дискредитація політичних опонентів, мобілізація і демобілізація громадської думки та захист від вербального нападу політичних опонентів. З огляду на це, виокремлено відповідні комунікативні стратегії, які реалізуються з використанням евфемізмів і дисфемізмів.

Кожна з виокремлених стратегій реалізується за допомогою низки комунікативних тактик, під час здійснення яких вживаються евфемізми та дисфемізми.

Використання евфемізмів з метою презентації своєї політичної сили

може здійснюватися шляхом констатації позитивного характеру власної діяльності. Використовується також добір цитат у ЗМІ та інших джерелах, які містять позитивну інформацію про відповідну політичну силу та її діяльність, подану за допомогою евфемізмів. Важливу роль відіграє декларування позитивних намірів за допомогою використання евфемізмів і вихваляння політичних партнерів.

У той час як для презентації власної політичної сили учасники парламентської комунікації вдаються до вживання евфемізмів, дискредитація політичних опонентів здійснюється із застосуванням дисфемізмів, за допомогою яких відбувається констатація негативного характеру діяльності та звинувачення політичних опонентів. Важливу роль відіграє добір дисфемістичних цитат у ЗМІ та інших джерелах, що негативно характеризують політичних опонентів та їхню діяльність. Парламентській комунікації ФРН властиве також дисфемістичне коментування промов політичних опонентів шляхом вигуків з місця. Задля дискредитації політичних опонентів здійснюється також викриття евфемізмів, вжитих ними.

Викриття евфемізмів може здійснюватися декількома різними способами, зокрема шляхом їхнього заперечення, за допомогою постановки риторичних запитань або прямої вказівки на те, що політичний опонент використовує евфемізм. Поширеним є вживання дисфемізмів на позначення того самого явища, на позначення якого було вжито евфемізм.

Евфемізми та дисфемізми в парламентській комунікації ФРН і Швеції можуть виконувати функцію демобілізації та мобілізації громадської думки. При цьому, для демобілізації громадської думки використовуються як евфемістичні, так і дисфемістичні комунікативні тактики. Останні ґрунтуються насамперед на протиставленні негативного минулого, зображеного за допомогою дисфемізмів, та прийнятного сьогодення, а також на протиставленні різних суспільних верств.

Використання вербальної агресії із вживанням дисфемізмів спонукає політичних опонентів, на дискредитацію яких спрямовані дисфемістичні

позначення, до самозахисту. Такий самозахист може відбуватися двома способами. Перший спосіб передбачає викриття або заперечення дисфемізмів, а також протиставлення їм евфемізмів на позначення того самого денотата. За умови реалізації другого способу здійснюється вербальна атака у відповідь, під час якої також використовуються дисфемізми. Можливим є вживання того самого дисфемізму на позначення іншого денотата. У відповідь на це, учасники комунікації, що репрезентують ту саму політичну силу, можуть вдаватися до використання додаткових дисфемізмів, які підсилюють вербальну атаку.

Використання евфемізмів і дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції, попри існування спільних рис, характеризується низкою відмінностей. Такі відмінності зумовлені специфікою інституційного комунікативного простору, в межах якого відбувається використання евфемізмів і дисфемізмів.

Зокрема, парламентська комунікація ФРН вирізняється використанням нерегламентованих реплік з місця. Такі репліки мають переважно дисфемістичний характер і спрямовані на дискредитацію виступів політичних опонентів. Парламентській комунікації Швеції не властиве використання реплік з місця. Як наслідок, майже не вживаються дисфемізми, які були б спрямовані на дискредитацію виступів політичних опонентів.

Виконане дослідження свідчить про те, що евфемізми та дисфемізми активно використовуються учасниками парламентської комунікації ФРН і Швеції з метою впливу на суспільну свідомість. З огляду на це, розуміння лінгвістичної природи евфемізмів і дисфемізмів та механізмів їхнього функціонування в парламентському спілкуванні дає можливість уникати маніпулятивного впливу й давати найбільш об’єктивну оцінку політикам та їхнім діям. Важливим для цього є укладання спеціалізованих словників евфемізмів і дисфемізмів у політичній комунікації, а також розгляд функціонування евфемізмів і дисфемізмів у парламентському спілкуванні в курсах стилістики, риторики, комунікативної лінгвістики, політичної

лінгвістики тощо. Виконане дослідження створює підґрунтя для цього.

Здійснений аналіз відкриває перспективи для подальших досліджень евфемії та дисфемії в парламентській комунікації, які можуть проводитися, зокрема, у таких напрямках:

– дослідження специфіки використання евфемізмів і дисфемізмів у різних типах парламентських текстів;

– дослідження специфіки використання евфемізмів і дисфемізмів залежно від гендерних, вікових та інших особливостей учасників комунікації;

– дослідження впливу екстралінгвістичних чинників на використання евфемізмів і дисфемізмів, що найкраще може бути здійснене шляхом діахронного зіставлення використання цих мовних одиниць у різних часових зрізах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Абакова Т. Н.* Парадигматические отношения и семантико-прагматические особенности эвфемизмов и дисфемизмов современного английского языка (на материале текстов британской прессы) : дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Татьяна Николаевна Абакова ; Саратовск. гос. ун-т им. Н. Г. Чернышевского. − Саратов, 2007. − 144 с.
2. *Апресян Ю. Д.* Избранные труды : в 2 т. / Юрий Дереникович Апресян. – М. : Вост. лит., 1997. – Т. 1. Лексическая семантика (синонимические средства языка). – 364 с.
3. *Арутюнова Н. Д.* Типы языковых значений : оценка, событие, факт / Нина Давидовна Арутюнова / отв. ред. Георгий Владимирович Степанов. – М. : Наука, 1988. – 338 с.
4. *Арутюнова Н. Д.* Язык и мир человека / Нина Давидовна Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
5. *Асеева Ж. В.* Лексические средства выражения идеологии политической корректности в современном английском языке : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Жанна Владимировна Асеева ; Иркутск. гос. лингв. ун-т. – Иркутск, 1999. – 17 с.
6. *Базылев В. Н.* Языковые императивы “политической корректности” / Владимир Николаевич Базылев // Политическая лингвистика / Уральск. гос. пед. ун-т ; глав. ред. А. П. Чудинов. – Екатеринбург : Изд-во Уральск. гос. пед. ун-та, 2007. – Вып. 3 (23). – С. 8–10.
7. *Бакумова Е. В.* Ролевая структура политического дискурса : дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / Елена Владимировна Бакумова ; Волгоградск. гос. пед. ун-т. − Волгоград, 2002. − 200 с.

8. *Баранов А. Н.* Аксиологические стратегии в структуре языка : Паремиология и лексика / Анатолий Николаевич Баранов // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1989. – № 3. – С. 74–90.
9. *Баранов А. Н.* Политический дискурс : прощание с ритуалом? / Анатолий Николаевич Баранов // Человек. – М. : Vivos Voco, 1997. – № 6. – С. 108–118.
10. *Баринова А. В.* Стилистическая оппозиция эвфемизм / дисфемизм в ракурсе функциональных стилей современного русского литературного языка (к постановке проблемы) / А. В. Баринова // Теоретические и прикладные аспекты речевого общения. – Красноярск ; Ачинск : Изд-во Красноярск. гос. ун-та, 2002. – Вып. 4 (12). – С. 44–48.
11. *Барышков В. П.* Аксиология личностного бытия / Владимир Петрович Барышков ; под ред. В. Б. Устьянцева. − М. : Логос, 2005. − 192 с.
12. *Баскова Ю. С.* Эвфемизмы как средство манипулирования в языке СМИ (на материале русского и английского языков) : дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / Юлия Сергеевна Баскова ; Кубанск. соц.-эконом. ин-т. – Краснодар, 2006. – 162 с.
13. *Бейлинсон Л. С.* Характеристики медико-педагогического дискурса (на материале логопедических рекомендаций) : дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / Любовь Семеновна Бейлинсон ; Волгоградск. гос. пед. ун-т. – Волгоград, 2001. – 218 с.
14. *Белова А. Д.* Американизм, американский политический дискурс и идиостиль президента Теодора Рузвельта / Алла Дмитриевна Белова // Вісник Харківського державного університету. Серія романо-германська філологія. – Харків : Вид-во Харківськ. держ. ун-ту, 1999. – № 430. – С. 6 –13.
15. *Белогородцева Е. В.* Оценочность и агрессивность политического дискурса / Елена Валентиновна Белогородцева // Картина мира : язык, литература, культура : сб. науч. ст. / Отв. ред. М. Г. Шкуропацкая. – Бийск : РИО БПГУ им. В. М. Шукшина, 2005. – 248 с.

16. *Бердова Н. М.* Эвфемизмы в современном немецком языке : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Неля Михайловна Бердова; Киевск. гос. пед. ин-т ин. яз. – К., 1981. – 19 с.

17. *Бессонова Л. Е.* Новые лингвополитологические исследования в Украине / Людмила Ефимовна Бессонова // Политическая лингвистика / Уральск. гос. пед. ун-т ; глав. ред. А. П. Чудинов. − Екатеринбург : Изд-во Уральск. гос. пед. ун-та, 2007. − Вып. 1 (21). – С. 18–22.

18. *Бєлова А. Д.* Комунікативні стратегії і тактики : проблеми систематики / Алла Дмитрівна Бєлова // Мовні і концептуальні картини світу : зб. наук. праць. − Вип. 10. − К. : ВПЦ “Київський університет”, 2004. – Вип. 10. – С. 11–16.

19. *Богданов В. В.* Речевое общение : Прагматический и семантический аспекты / Валентин Васильевич Богданов. – Ленинград : Изд-во Ленинградск. гос. ун-та, 1990. – 88 с.

20. *Бойко Т. В.* Эвфемия и дисфемия в газетном тексте : дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Татьяна Владимировна Бойко ; Российск. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. − Санкт-Петербург, 2005. − 206 с.

21. *Бондаренко Я. О.* Прагматичні параметри дискурсу мовної особистості : від конфлікту до гармонії / Я. О. Бондаренко // Мова і культура. Культурологічний компонент мови. – К. : Видав. дім Дмитра Бураго, 2002. – Вип. 4, т. 2. – С. 33–41.

22. *Борисенко В. И.* Эвфемизмы в языке буржуазной пропаганды США / В. И. Борисенко // Социальная лингвистика и общественная практика. – К. : Вища школа, 1988. – С. 147–158.

23. *Босчаева Н. Ц.* Контекстуальная эвфемия в современном английском языке : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Наталья Цереновна Босчаева ; Ленинградск. гос. ун-т. – Ленинград, 1989. − 16 с.

24. *Бублик І. Ф.* Комунікативно-прагматичні та лінгвостилістичні аспекти реалізації вербальної агресії в парламентському дискурсі ФРН : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Іраїда Федорівна Бублик ; Харківськ. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. − Харків, 2006. − 20 с.

25. *Будаев Э. В.* “Могут ли метафоры убивать?” : прагматический аспект политической метафорики / Эдуард Владимирович Будаев // Политическая лингвистика. / Уральск. гос. пед. ун-т ; глав. ред. А. П. Чудинов. − Екатеринбург : Изд-во Уральск. гос. пед. ун-та, 2006. − Вып. 20. − С. 67–74.

26. *Булыгина Т. В.* Оценочные речевые акты извне и изнутри / Т. В. Булыгина, А. Д. Шмелев // Логический анализ языка : Язык речевых действий. – М. : Наука, 1994. – С. 49–59.

27. *Бушуева Т. С.* Прагматический аспект эвфемизмов и дисфемизмов в современном английском языке : дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Татьяна Сергеевна Бушуева ; Смоленск. гос. ун-т. − Смоленск, 2005. − 176 с.

28. *Васильев Л. М.* Современная лингвистическая семантика / Л. М. Васильев. – М. : Высшая школа, 1990. – 176 с.

29. *Вежбицкая А.* Язык. Культура. Познание / Отв. ред. М. А. Кронгауз ; вступ. ст. Е. В. Падучевой. – М. : Русские словари, 1996. – 416 с.

30. *Великорода В. Б.* Семантичні та функціонально-прагматичні характеристики евфемізмів в англійській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Віра Богданівна Великорода ; Львівськ. нац. ун-т ім. Івана Франка. − Львів, 2008. − 19 с.

31. *Видлак С.* Проблема эвфемизма на фоне теории языкового поля / Станислав Видлак // Этимология 1965. – М. : Наука, 1967. – 280 с.

32. *Вовк В. Н.* Языковая метафора в художественной речи. Природа вторичной номинации / В. Н. Вовк. – К. : Наукова Думка, 1986. – 142 с.

33.*Вольф Е. М.* Оценочное значение и соотношение признаков “хорошо/плохо” / Елена Моисеевна Вольф // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1986. – № 5. – С. 98–106.

34.*Вольф Е. М.* Функциональная семантика оценки / Елена Моисеевна Вольф. – М. : Эдиториал УРСС, 2002. – 280 с.

35.*Вострецова В. О.* Дисфемізм : status quo ad praesens / В. О. Вострецова, І. В. Решетарова // Вісн. Житомирськ. держ. ун-ту ім. Івана Франка. − Житомир : Вид-во. Житомирськ. держ. ун-ту ім. Івана Франка, 2009. − Вип. 47. − С. 184−187.

36.*Гальперин И. Р.* Очерки по стилистике английского языка / Илья Романович Гальперин. − М. : Изд-во лит-ры на ин. яз., 1958. − 459 с.

37.*Гальперин И. Р.* Текст как объект лингвистического исследования / Илья Романович Гальперин. − М. : КомКнига, 2007. − 144 с.

38.*Гнатківська Р.* До проблеми дисфемії в сучасній англомовній пресі / Р. Гнатківська // Іноземна філологія. − Львів : Видав. центр Львівськ. нац. ун-ту ім. Івана Франка, 2007. − Вип. 119. − С. 14−23

39.*Голод О. Є.* Особливості семантики та функціонування пейоративної лексики в сучасній німецькій мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Оксана Євгенівна Голод ; Львівськ. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2001. – 18 с.

40.*Граудина Л. К.* Функционально-смысловые типы парламентской речи / Л. К. Граудина // Культура парламентской речи.– М. : Наука, 1994. – С. 24–34.

41.*Граудина Л. К.* Эвфемизмы – дисфемизмы ; парламентские и непарламентские выражения / Л. К. Граудина // Культура парламентской речи. – М. : Наука, 1994. – С. 77–90.

42.*Діденко М. О.* Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця 20 століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Максим Олександрович Діденко ; Одеськ. нац. ун-т ім.

І. І. Мечникова. − Одеса, 2001. − 19 с.

43. *Дубенко О. Ю.* Порівняльна стилістика англійської та української мов / Олена Юріївна Дубенко. – Вінниця : Нова Книга, 2005. – 224 с.

44. *Ермоленко С. С.* Язык тоталитаризма и тоталитаризм языка / С. С. Ермоленко // Мова тоталітарного суспільства. – Київ, 1995. – С. 7–15.

45. *Жельвис В. И.* Эмотивный аспект речи. Психолингвистическая интерпретация речевого воздействия / В. И. Жельвис. – Ярославль : ЯГПИ им. К. Д. Ушинского, 1990. – 81 с.

46. *Жуковець Г. Л.* Лінгвориторичні особливості сучасного лейбористського дискурсу Великої Британії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Галина Леонідівна Жуковець ; Київськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. − К., 2002. − 17 с.

47. *Завадська О. В.* Пейоративний аспект політкоректності / Олена Віталіївна Завадська // Studia Linguistica : зб. наук. праць. − К. : ВПЦ "Київський університет", 2011. − Вип. 5, ч. 2. − С. 350−356.

48. *Зернецька О. В.* Політичний дискурс : комунікативні стратегії інформаційної доби / Ольга Василівна Зернецька, Павло Васильович Зернецький // Вісн. Львівськ. ун-ту. − Львів : Вид-во Львівськ. ун-ту, 2004. − Вип. 25. − С. 90−96.

49. *Иванова О. И.* Политкорректность в России / О. И. Иванова // Вестник Евразии. − М. : ОИИЦ "Вестник Евразии", 2002. − № 3 (18). − С. 62−71.

50. *Ивин А. А.* Основания логики оценок / А. А. Ивин.– М. : Изд-во Московск. гос. ун-та, 1970. – 230 с.

51. *Ивин А. А.* Аксиология / Александр Архипович Ивин. − М : Высшая школа, 2006. − 390 с.

52. *Иссерс О. С.* Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / Оксана Сергеевна Иссерс. – М. : Ком книга, 2006. – 228 с.

53. *Іщенко Н. Г.* Оцінний компонент лексичного значення слова / Ніна Григорівна Іщенко // Філологічні трактати. – Суми : Сумськ. держ. ун-т,

2010. – Т. 2. – № 3. – С. 47–50.

54. *Карабан В. И.* Пропаганда в свете теории речевых актов / Вячеслав Иванович Карабан // Социальная лингвистика и общественная практика. – К. : Вища школа, 1988. – С. 135–146.

55. *Карасик В. И.* О типах дискурса / Владимир Ильич Карасик // Языковая личность : институциональный и персональный дискурс : сб. науч. тр. − Волгоград : Перемена, 2000. − С. 5−20.

56. *Карасик В. И.* Языковой круг : личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. − Волгоград : Перемена, 2002. − 477 с.

57. *Кацев А. М.* О социолингвистическом подходе к проблеме эвфемизмов / Анри Матвеевич Кацев // Проблемы интерпретации текста. − Ленинград : Изд-во ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1975. − С. 37−52.

58. *Кацев А. М.* Роль ассоциативности в эвфемии / Анри Матвеевич Кацев // Проблемы синхронного и диахронного описаний германских языков. – Пятигорск : Изд-во Пятигорск. гос. ин-та ин. яз., 1981. – С. 140−146.

59. *Кацев А. М.* Языковые табу и эвфемия / Анри Матвеевич Кацев. – Ленинград : Изд-во ЛГПИ им. А. И. Герцена, 1988. – 80 с.

60. *Кацев А. М.* Эвфемизмы и просторечие : семантический аспект / Анри Матвеевич Кацев // Актуальные проблемы семасиологии. − Ленинград, Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 1991. − С. 75−83.

61. *Кобозева И. М.* Семантические проблемы анализа политической метафоры / И. М. Кобозева // Вестник МГУ. – Серия “Филология”. – 2001. – № 6. – С. 132–149.

62. *Коваль Н. Є.* Мовні засоби аргументації в юридичному дискурсі (на матеріалі англомовних законодавчих та судових документів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Наталія Євгенівна Коваль ; Одеськ. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. − Одеса, 2007. − 22 с.

63. *Комлев Н. Г.* Компоненты содержательной структуры слова / Николай

Георгиевич Комлев. – М. : Изд-во Московск. ун-та, 1969. – 192 с.

64. *Космеда Т. А.* Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики : засоби вираження категорії оцінки в українській та російській мовах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” ; 10.02.02 “Російська мова” / Тетяна Анатоліївна Космеда ; Харківськ. держ. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2001. – 34 с.

65. *Костанда О. В.* Назывные и экспрессивно-образные метафоры в шведском языке / Ольга Валентиновна Костанда // Скандинавская филология. – Санкт-Петербург : Изд-во Санкт-Петербургск. ун-та, 2009. – № 10. – С. 93–102.

66. *Кремих И. И.* Пейоративы-переосмысления в лексике современного немецкого языка : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Иван Иванович Кремих ; МГПИ им. В. И. Ленина. – М., 1987. – 16 с.

67. *Крисанова Т. А.* Висловлювання негативної оцінки адресата в сучасній англійській мові (комунікативно-прагматичний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Тетяна Анатоліївна Крисанова ; Київськ. держ. лінгв. ун-т. – Київ, 1999. – 17 с.

68. *Крысин Л. П.* Эвфемизмы в современной русской речи / Леонид Петрович Крысин // Русский язык конца XX столетия (1985−1995). – М. : Языки русской культуры, 1996. – С. 384−408.

69. *Кубрякова Е. С.* Типы языковых значений: Семантика производного слова / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1981. – 200 с.

70. *Кудрявцев А. Ю.* Англо-русский словарь табуированной лексики и эвфемизмов / А. Ю. Кудрявцев, Г. Д. Куропаткин. – М. : АСТ, 2006. – 384 с.

71. *Лазуткина Е. М.* Парламентские жанры / Е. М. Лазуткина // Культура парламентской речи. – М. : Наука, 1994. – С. 34–45.

72. *Ларин Б. А.* Об эвфемизмах / Борис Александрович Ларин // Проблемы

языкознания. − Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1961. − С. 119–124.

73. *Лассан Э. Р.* О политкорректности как попытке обуздания инстинкта агресии / Э. Р. Лассан // Известия УрГПУ. Лингвистика / Уральск. гос. пед. ун-т ; отв. ред. А. П. Чудинов. − Екатеринбург : Изд-во Уральск. гос. пед. ун-та, 2006. − Вып. 17. − С. 137–147.

74. *Левицкий В. В.* Семасиология / Виктор Васильевич Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2006. – 512 с.

75. *Леонтьев А. А.* Язык, речь, речевая деятельность / Алексей Алексеевич Леонтьев. – М. : Просвещение, 1969. – 214 с.

76. *Летюча Л. П.* Деривaційна репрезентація категорії оцінки у сучасній російській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.02 “Російська мова” / Любов Петрівна Летюча ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2004. – 20 с.

77. *Макаров М. Л.* Коммуникативная структура текста / Михаил Львович Макаров. − Тверь : Изд-во Тверск. ун-та, 1990. − 162 с.

78. *Макаров М. Л.* Основы теории дискурса / Михаил Львович Макаров. − М. : Гнозис, 2003. − 280 с.

79. *Манютіна О. І.* Засоби евфемізації та дисфемізації експлетивів у сучасній англійській мові / О. І. Манютіна // Сучасні наукові дослідження – 2006 : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 20–28 лютого 2006 р. Том 39 : Філологічні науки / відп. ред. К. О. Біла. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2006. – С. 30–34.

80. *Маркелова Т. В.* Оценка и оценочность / Татьяна Викторовна Маркелова // Семантическая структура слова и высказывания. – М. : Изд-во Московск. пед. гос. ун-та, 1993. – С. 107–125.

81. *Маркелова Т. В.* Семантика оценки и средства ее выражения в русском языке / Татьяна Викторовна Маркелова. – М. : Изд-во Московск. пед. гос. ун-та, 1993. – 125 с.

82. *Маркелова Т. В.* Функционально-семантическое поле оценки в русском языке / Татьяна Викторовна Маркелова // Вестник Московск. ун-та.

Серия 9. Филология. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – №4. – С. 12–19.

83. *Миронова Н. Н.* Дискурс-анализ оценочной семантики / Н. Н. Миронова. – М. : НВИ-Тезаурус, 1997. – 158 с.

84. *Мілєва І. В.* Евфемізація і дисфемізація у фразеотворенні говірок сходу України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Ірина Володимирівна Мілєва ; Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Тараса Шевченка. − Луганськ, 2005. − 19 с.

85. *Мінчак Г. Б.* Конотативна семантика сучасних ідеологічно забарвлених номінативних одиниць (на матеріалі української преси 90-х років XX століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 "Українська мова" / Галина Богданівна Мінчак ; НАН України. Ін-т укр. мови. − К., 2003. − 19 с.

86. *Мосиевич Л. В.* Дисфемизмы и языковая картина мира / Л. В. Мосиевич // Наукові записки. Серія : Філологічні науки. − Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2009. − Вип. 81 (3) − С. 358–362.

87. *Мосієвич Л. В.* Лексикографічний аспект фіксації евфемістичної й дисфемістичної лексики / Л. В. Мосієвич // Держава та регіони. Серія : Гуманітарні науки 2009 р. − Запоріжжя : ГУ "ЗІДМУ", 2009. − № 1−2. − С. 61–66.

88. *Москвин В. П.* Способы эвфемистической зашифровки в современном русском языке / Василий Павлович Москвин // Языковая личность : Социолингвистические и эмотивные аспекты : Сб. науч. тр. / ВГПУ ; СГУ. – Волгоград : Перемена, 1998. – С. 160–168.

89. *Москвин В. П.* Эвфемизмы в лексической системе современного русского язика / Василий Павлович Москвин. – Волгоград : Перемена, 1999. – 59 с.

90. *Москвин В. П.* Эвфемизмы : Системные связи, функции и способы образования / Василий Павлович Москвин // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 2001. – № 3. – С. 58-70.

91. *Обвинцева О. В.* Эвфемизм в политической коммуникации (на

материале английского языка в сопоставлении с русским) : дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / Ольга Владимировна Обвинцева ; Уральск. гос. пед. ун-т. − Екатеринбург, 2004. − 192 с.

92. *Олешков М. Ю.* Основы функциональной лингвистики : дискурсивный аспект / авт.-сост. М. Ю. Олешков. – Нижний Тагил : Изд-во Нижетагильск. гос. соц.-пед. акад., 2006. − 146 с.

93. *Онищенко І. В.* Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Ірина Володимирівна Онищенко ; Дніпропетровськ. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2004. – 20 с.

94. *Островська О. М.* Лінгвостилістичні засоби реалізації категорії оцінки (на матеріалі американської художньої прози) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Олександра Миколаївна Островська ; Львівськ. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2001. – 20 с.

95. *Парфенова С. О.* Семантика и прагматика речевых переименований : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Светлана Олеговна Парфенова ; Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. – СПб, 1995. – 21 с.

96. *Паршина О. Н.* Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России : дис. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Ольга Николаевна Паршина ; Саратовск. гос. ун-т им. Н. Г. Чернышевского. − Саратов, 2005. − 325 с.

97. *Петренко Д. А.* О традициях политической парламентской речи в Германии [Електронний ресурс] / Даниил Александрович Петренко // Культура народов Причерноморья. – Т. 29. Проблемы современной социолингвистики и фонологии. – Режим доступу :

http://elib.crimea.edu/index.php?option=com_content&task=view&id=51

98. *Пилипенко Р. Є.* Дискурсивні характеристики лінгвістичних концепцій простору / Ростислав Євгенович Пилипенко // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозерова. − К. : Логос, 2004. – Вип. 5. – С. 62–67.

99. *Пилипенко Р. Є.* Комунікативні стратегії репрезентаційної спрямованості в німецькому економічному дискурсі / Ростислав Євгенович Пилипенко // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К. :КНЛУ, 2006. – Вип. 17. – С. 284–288.

100. *Пилипенко Р. Є.* Інституційний комунікативний простір Німеччини (фахова мова економіки) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Ростислав Євгенович Пилипенко ; Київськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. − К., 2007. − 28 с.

101. *Пилипенко Р. Є.* Інституційний комунікативний простір Німеччини (фахова мова економіки) : дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 − “Германські мови” / Ростислав Євгенович Пилипенко ; Київськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. − К., 2007. − 426 с.

102. *Покась Е. А.* Метакоммуникативные речевые акты как средство организации парламентского дискурса (на материале дебатов в Бундестаге ФРГ) / Е. А. Покась // Мова і культура. – К. : Видав. дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 11, т. 1. – С. 172–180.

103. *Порохницкая Л. В.* Культурологические и когнитивные принципы эвфемии в современном английском языке : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Лидия Васильевна Порохницкая ; Московск. гос. лингв. ун-т. – М., 2004. – 21 с.

104. *Потапова Н. М.* Эвфемизмы в языке и речи (на материале англоязычного делового дискурса) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” /

Наталья Михайловна Потапова ; Московск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – М., 2008. – 19 с.

105. *Почепцов Г. Г.* Теорія комунікації / Георгий Георгиевич Почепцов. – К. : Видав. центр “Київськ. ун-т”, 1999. – 308 с.

106. *Приходько Г. І.* Оцінний компонент у семантичній структурі слова / Г. І. Приходько // Вісн. Житомирськ. держ. ун-ту. – Житомир : Вид-во Житомирськ. держ. ун-ту ім. Івана Франка, 2009. – Вип. 45. – С. 44–47.

107. *Равлюк С. І.* Аксіологічна лексика і фразеологія художньо-публіцистичних виступів 90-х років ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Українська мова” / Світлана Іванівна Равлюк ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2003. – 23 с.

108. *Райчева Э. А.* Эвфемия и дисфемия (на материале идиостиля А. С. Пушкина) [Електронний ресурс] / Э. А. Райчева // Электронный научно-образовательный журнал ВГПУ “Грани познания”. − № 1 (6). − Волгоград, 2010. – № 1 (6) − Режим доступу : www.grani.vspu.ru.

109. *Резанова А. Н.* Дисфемия в английском языке : семантические механизмы и прагматические функции : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Азелла Николаевна Резанова ; Рос. гос. пед.. ун-т им. А. И. Герцена. – СПб., 2008. – 19 с.

110. *Резанова А. Н.* Классификация дисфемизмов по лексико-семантическим разрядам / А. Н. Резанова // Известия Рос. гос. пед. ун-та. им. А. И. Герцена. − СПб : Изд-во Рос. гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена, 2008. – № 28 (63), ч. 1. − С. 277–280.

111. *Розенталь Д. Э.* Словарь-справочник лингвистических терминов / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. – М. : Просвещение, 1985. – 399 с.

112. *Россова А. В.* Дисфемизм / А. В. Россова // Теоретические и прикладные аспекты речевого общения. – Красноярск ; Ачинск : Изд-

во Красноярск. гос. ун-та, 1999. – Вып. 1 (8). – С. 103–105.

113. *Россова А. В.* Эвфемизм / А. В. Россова // Теоретические и прикладные аспекты речевого общения. – Красноярск ; Ачинск : Изд-во Красноярск. гос. ун-та, 2000. – Вып. 1 (9). – С. 96–99.

114. *Русакова О. Ф.* PR-Дискурс : Теоретико-методологический анализ [Електронний ресурс] / О. Ф. Русакова, В. М. Русаков. − Екатеринбург : УрО РАН, Ин-т междунар. связей, 2008. – 340 с. – Режим доступу : http://www.madipi.ru/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=59&Itemid=10.

115. *Рябоконь Г. Л.* Дискурсивні особливості інтернет-публікацій дебатів британського парламенту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.08 “Журналістика” / Ганна Леонідівна Рябоконь ; Львівськ. нац. ун-т ім. Івана Франка. − Львів, 2005. − 22 с.

116. *Сапрыкина Е. В.* Способы репрезентации речевого действия “обвинение” в парламентском дискурсе (на материале парламентских дебатов Бундестага ФРГ) : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Елена Викторовна Сапрыкина ; Башкирск. гос. ун-т. − Уфа, 2007. − 20 с.

117. *Сахарчук Л. І.* Методологія комунікативних досліджень / Людмила Іллівна Сахарчук. − Івано-Франківськ : Видав.-дизайнерськ. відділ ЦІТ Прикарпатськ. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2006. − 214 с.

118. *Селіванова О. О.* Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

119. *Сеничкина Е. П.* Словарь эвфемизмов русского языка / Е. П. Сеничкина. – М. : Флинта; Наука, 2008. – 464 с.

120. *Серажим К. С.* Дискурс як соціолінгвальне явище : методологія, архітектоніка, варіативність. [На матеріалах сучасної газетної публіцистики] : Монографія / Катерина Сергіївна Серажим ; за ред.

В. Різуна. − К. : ВПЦ “Київський університет”, 2002. − 392 с.

121. *Серажим К. С.* Евфемізація у політичному дискурсі [Електронний ресурс] / Катерина Сергіївна Серажим // Стиль і текст. − К. : Ін-т журналістики Київськ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2004. – Вип. 5. − Режим доступу : http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1486.

122. *Синельникова Л. Н.* Политическая лингвистика : координаты междис-циплинарности / Л. Н. Синельникова // Политическая лингвистика / Уральск. гос. пед. ун-т ; глав. ред. А. П. Чудинов. – Екатеринбург : Изд-во Уральск. гос. пед. ун-та, 2009. – Вып. 4 (30). – С. 41–47.

123. *Скопинцева Т. А.* Речевые стратегии британских парламентариев в ходе обсуждения бюджета : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Татьяна Анатольевна Скопинцева ; Иркутск. гос. лингв. ун-т. – Иркутск, 1998. – 20 с.

124. *Славова Л. Л.* Комунікативні стратегії та тактики у сучасному масмедійному політичному дискурсі : зіставний аспект (на матеріалі українських та американських Інтернет-джерел) / Людмила Леонардівна Славова // Вісн. Житомирськ. держ. ун-ту. – Житомир : Вид-во Житомирськ. держ. ун-ту ім. Івана Франка, 2006. – Вип. 27. – С. 116–117.

125. *Славова Л. Л.* Мовна особистість політика : когнітивно-дискурсивний аспект / Людмила Леонардівна Славова. – Житомир : Вид-во Житомирськ. держ. ун-ту ім. Івана Франка, 2010. – 358 с.

126. *Соловйова Л. Ф.* Вираження аксіологічних категорій у сучасній англійській мові (атрибути, предикативи і релятиви оцінки) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04 “Германські мови” / Лариса Федорівна Соловйова ; Харківськ. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2000. – 19 с.

127. *Стасюк О. С.* Проблема типологізації евфемізмів та дисфемізмів

(на матеріалі парламентських текстів ФРН та Швеції) / О. С. Стасюк // Мовні і концептуальні картини світу. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2010. – Вип. 31. – С. 286–291.

128. *Стасюк О. С.* Дисфемія як засіб дискредитації політичних опонентів (на матеріалі парламентських текстів ФРН та Швеції) / О. С. Стасюк // Проблеми семантики слова, речення та тексту. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2011. – Вип. 27. – С. 225–232.

129. *Стасюк О. С.* До проблеми типологізації парламентських текстів / О. С. Стасюк // Мовні і концептуальні картини світу. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2011. – Вип. 34. – С. 264–269.

130. *Стасюк О. С.* Мовні засоби дисфемізації у парламентській комунікації ФРН та Швеції / О. С. Стасюк // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – К. : Логос, 2011. – Вип. 20. – С. 458–467.

131. *Стасюк О. С.* Предметно-понятійні сфери дисфемізації в парламентській комунікації ФРН та Швеції / О. С. Стасюк // Матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. [“Філологічні студії молодих учених”], (Маріуполь, 2011). – Маріуполь : Маріупольськ. держ. ун-т, 2011. – С. 135–136.

132. *Стасюк О. С.* Функції евфемізмів та дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції / О. С. Стасюк // Studia Linguistica : зб. наук. праць. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2011. – Вип. 5, ч. 2. – С. 372–376.

133. *Стернин И. А.* Проблемы анализа структуры значения слова / Иосиф Абрамович Стернин. – Воронеж : Изд-во Воронежск. ун-та, 1979. – 156 с.

134. *Стернин И. А.* Лексическое значение слова в речи / Иосиф Абрамович Стернин. – Воронеж : Изд-во Воронежск. ун-та, 1985. – 172 с.

135. *Стрельников А. М.* Метафорическая оценка политического лидера в дискурсе кампании по выборам президента в США и России : дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 “Сравнительно-

историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / Александр Михайлович Стрельников ; Уральск. гос. пед. ун-т. – Екатеринбург, 2005. – 177 с.

136. *Телия В. Н.* Вторичная номинация и её виды / Вероника Николаевна Телия // Языковая номинация. Виды наименований. – М. : Наука, 1977. – С. 129–221.

137. *Телия В. Н.* Типы языковых значений / Вероника Николаевна Телия. – М. : Наука, 1981. – 269 с.

138. *Телия В. Н.* Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / Вероника Николаевна Телия. – М. : Наука, 1986. – 141 с.

139. *Тимченко Є. П.* Дисфемізми в порівняльному аспекті (на мат. нім. та укр. мов) / Євгенія Петрівна Тимченко // Мова і культура. – К. : Видав. дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 12, т. VII (132) – С. 40–45.

140. *Тимченко Є. П.* Евфемізми в порівняльному аспекті (на мат. нім. та укр. мов) / Євненія Петрівна Тимченко // Мова і культура. – К. : Видав. дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 11, т. VII.– С. 115–121.

141. *Тронь О. А.* Засоби вираження вторинної номінації у медіа та політичному дискурсах / О. А. Тронь, М. Б. Тхір // Мова і культура. – К. : Видав. дім Дмитра Бураго, 2009. – Вип. 11, т. III. – С. 212–218.

142. *Тюрина Е. Е.* Семантический статус эвфемизмов и их место в системе номинативных средств языка : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Екатерина Евгеньевна Тюрина ; Нижегородск. гос. лингв. ун-т им. Н. А. Добролюбова. – Нижний Новгород, 1998. – 18 с.

143. *Уржумцева А. О.* О структуре и ритуальности испанского парламентского диалога / А. О. Уржумцева // Вестник Московск. ун-та. Серия 9 : Филология. – М. : Изд-во Московск. гос. ун-та, 2009. – № 6. – С. 163–168.

144. *Фоменко О. С.* Лінгвістичний аналіз сучасного політичного дискурсу США (90-ті роки XX століття) : автореф. дис. на здобуття

наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 – “Германські мови” / Олена Степанівна Фоменко ; Київськ. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 18 с.

145. *Фомина З. Е.* Эмоционально-оценочная лексика современного немецкого языка : дис. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : 10.02.04 – “Германские языки” / Зинаида Евгеньевна Фомина ; Институт языкознания Российской академии наук. – М., 1995. – 360 с.

146. *Фомина З. Е.* Категориальные и семантические типы эмоционально-оценочной лексики в лексической системе языка : На материале русского и немецкого языка : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 – “Теория языка” / Зинаида Евгеньевна Фомина ; Саратовск. гос. ун-т. – Саратов, 1987. – 23 с.

147. *Фролова І. Є.* Стратегія конфронтації в англомовному дискурсі : монографія / Ірина Євгенівна Фролова. – Харків : Вид-во Харківськ. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна, 2009. – 344 с.

148. *Черепанова Е. И.* Политическая метафора в современной прессе ФРГ : дис. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Евгения Ивановна Черепанова ; Мордовск. гос. ун-т им. Н. П. Огарева. – Саранск, 1999. – 179 с.

149. *Шаповал В. М.* Конституційне право зарубіжних країн / Володимир Миколайович Шаповал. − К. : Артек, Вища школа, 1997. − 264 с.

150. *Шейгал Е.И.* Эвфемизм и ирония в политическом тексте / Елена Иосифовна Шейгал // Филология – Philologia. – Краснодар : Изд-во Кубанск. гос. ун-та, 1997. – № 11. – С. 47–49.

151. *Шейгал Е. И.* Вербальная агрессия в политическом дискурсе / Елена Иосифовна Шейгал // Вопросы стилистики. – Саратов : Изд-во Саратовск. ун-та, 1999. – Вып. 28 : Антропоцентрические исследования. – С. 204–222.

152. *Шейгал Е. И.* Семиотика политического дискурса : дис. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” ;

10.02.19 “Общее языкознание, социолингвистика, психолингвистика” / Елена Иосифовна Шейгал ; Волгоградск. гос. пед. ун-т. − Волгоград, 2000. − 432 с.

153. *Шейгал Е. И.* Эвфемизация в политическом дискурсе / Елена Иосифовна Шейгал // Языковая личность : проблемы креативной семантики : сб. науч. тр. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 158–171.

154. *Ширяев Е. Н.* Общая характеристика парламентской речи и ее особенностей / Е. Н. Ширяев // Культура парламентской речи. – М. : Наука, 1994. – С. 8–22.

155. *Ширяева Т. А.* Когнитивное моделирование институционального делового дискурса : автореф. дис. на соиск. учен. степени д-ра филол. наук : спец. 10.02.19 “Теория языка” / Татьяна Александровна Ширяева ; Кубанск. гос. ун-т. − Краснодар, 2008. − 50 с.

156. *Шувалов В. И.* Эвфемистическая метафоризация в языке и речи / В. И. Шувалов // Актуальные проблемы германистики и романистики. – Смоленск : Изд-во Смоленск. гос. ун-та, 2002. – Вып. 6, ч. 1. – С. 87–91.

157. *Юшковець І. А.* Комунікативні стратегії і тактики в політичному дискурсі канцлерів ФРН (на матеріалі урядових заяв і політичних виступів) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / Інна Анатоліївна Юшковець ; Донецьк. нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 20 с.

158. *Ягубова М. А.* Оценка в языковой картине мира / М. А. Ягубова // Вопросы стилистики. – Саратов : Изд-во Саратовск. ун-та, 1996. – Вып. 26. – С. 30–40.

159. *Януш О. Б.* Евфемізми та інші види семантичних зрушень у суспільно-політичній лексиці і фразеології / О. Б. Януш // Вісн. Житомирськ. держ. ун-ту. − Житомир : Вид-во Житомирськ. держ. ун-ту, 2009. – Вип. 45. − С. 143–147.

160. *Яскевич А. А.* Модификация формы слова как способ создания эвфемизма и дисфемизма / А. А. Яскевич // Труды Конгресса. III

Международный конгресс исследователей русского языка “Русский язык : исторические судьбы и современность”, 20-23 марта 2007 года. – М. : Изд-во Московск. гос. ун-та, 2007. – С. 160.

161. *Яшенкова О. В.* Традиції та напрями розвитку теорії комунікації в інформаційному суспільстві / Ольга Володимирівна Яшенкова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : зб. наук. праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозерова. − К. : Логос, 2004. – Вип. 5. – С. 111–121.

162. *Adamzik K.* Texte – Diskurse – Interaktionsrollen. Analyse zur Kommunikation im öffentlichen Raum / Kirsten Adamzik (Hg.). – Tübingen : Staufenburg, 2002. – 262 S.

163. *Allan K.* Euphemism & Dysphemism : Language Used as Shield and Weapon / Keith Allan ; Kate Burridge. − N.Y. : Oxford Univ. Press, 1991. − 263 p.

164. *Allan K.* Forbidden Words : Taboo and the Censoring of Language / Keith Allan, Kate Burridge. − Cambridge : Cambridge Univ. Press, 2006. − 303 p.

165. *Allén S.* Svensk ordbok : utarb. vid Språkdata Göteborgs Univ. [Vetenskapl. ledare Sture Allén. Övriga medarb. Åsa Abelin ...] / Sture Allén, Åsa Abelin. – Solna : Esselte Studium, 1988. – 1513 s.

166. *Allhoff D. W.* Rhetorische Analyse der Reden und Debatten des ersten deutschen Parlamentes von 1848/49. Insbesondere auf syntaktischer und semantischer Ebene / Dieter W. Allhoff. − München : Tuduv-Verl.-Ges., 1975. − 575 S.

167. *Andersson S.* Kontrastiv stilistik svenska − tyska / Sven-Gunnar Andersson // ASLA-Information. – Uppsala : ASLA, 1992. – № 18 :2. – S. 11–15.

168. *Andersson S.* Zur Kontrastsituation nahverwandter Sprachen am Beispiel Deutsch-Schwedisch / Sven-Gunnar Andersson // Der GinkgoBaum. – 1997. – № 15. – S. 12–25.

169. *Andersson S.* Zur Kontrastsituation zwischen Deutsch und Schwedisch und zu ihrer Erfassung im Bereich der Stilistik / Sven-Gunnar Andersson // Linguistik als Kulturwissenschaft. Festschrift für Bernd Spillner zum 60. Geburtstag / H. Schröder, P. Kumschlies, M. Gonzáles (Hrsg.). – Franlfurt am Main : Lang, 2001. – S. 273–283.

170. *Ayto J.* Euphemisms : Over 3000 Ways to Avoid being Rude or Giving Offence / John Ayto. − London : Bloomsbury, 1994. − 332 p.

171. *Bachem R.* Einführung in die Analyse politischer Texte / Rolf Bachem. – München : Oldenbourg, 1979. – 186 S.

172. *Bagehot W.* The English Constitution / Walter Bagehot. − London : Watts, 1964. − 359 p.

173. *Bargiela-Chiappini F.* Face and politeness : new insights for old concepts / Francesca Bargiela-Chiappini // Journal of Pragmatics : An Interdisciplinary Journal of Language Studies. – Amsterdam : Elsevier, 2003. – Vol. 35 – P. 1453–1469.

174. *Barthel H.* Politische Reden in der DDR : Eine Kritische Dokumentation / Hrsg. von H. Barthel. – St. Ingbert : Röhrig, 1998. – 224 S.

175. *Bayley P.* Cross-Cultural Perspectives on Parliamentary Discourse / ed. by Paul Bayley. − Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2004. − 384 p.

176. *Beck H. R.* Politische Rede als Interaktionsgefüge : Der Fall Hitler / H. R. Beck. – Tübingen : Niemeyer, 2001. – 225 S.

177. *Bergsdorf W.* Politik und Sprache / W. Bergsdorf. – München : Olzog, 1978. – 186 S.

178. *Bergsdorf W.* Über die Macht der Kultur : Kommunikaiton als Gebot der Politik / W. Bergsdorf. – Stuttgart : Deutsche Verl.-Anst., 1988. – 223 S.

179. *Bergsdorf W.* Über die Schwierigkeiten des politischen Sprechens in der Demokratie / W. Bergsdorf // Sprachkultur. Jahrbuch 1984 des Instituts für Deutsche Sprache. Hrgs. von R.Wimmer. – Düsseldorf : Schwann, 1985. – S. 184–195.

180. *Bernstein B.* Social Class, Language and Socialization / Basil

Bernstein // Language and Social Context : Selected Readings. – Harmondsworth : Penguin, 1979. – P. 157–178.

181. *Bochmann K.* Eigenschaften und linguistische Analyse politischer Texte / hrsg. von Klaus Bochmann. − Berlin : Zentralinst. für Sprachwiss., 1986. – 127 S.

182. *Bock J.* Zur Inhalts- und Funktionsanalyse der Politikerrede. Ein Beitrag zur Verbesserung der Kommunikation zwischen Staatsbürger und Politiker / Johannes Bock. – Frankfurt am Main : Haag + Herchen, 1982. – 221 S.

183. *Bohlen A.* Die sanfte Offensive : Untersuchungen zur Verwendung politischer Euphemismen in britischen und amerikanischen Printmedien bei der Berichterstattung über den Golfkrieg im Spannungsfeld zwischen Verwendung und Mißbrauch der Sprache / Andreas Bohlen. − Frankfurt am Main [u.a.] : Lang, 1994. − 278 S.

184. *Bonder M.* Ein Gespenst geht um die Welt : Political Correctness / Michael Bonder. − Frankfurt am Main : Eichborn, 1995. – 159 S.

185. *Bosmajian H. A.* The Language of Oppression / Haig Aram Bosmajian. – N.Y. ; London : Univ. Press of America, 1983. – 156 p.

186. *Bousfield D.* Impoliteness in Language : Studies on its Interplay with Power in Theory and Practice / ed. by Derek Bousfield and Miriam A. Locher. − Berlin; N.Y. : Mouton de Gruyter, 2008. – 346 p.

187. *Breckle M.* Deutsch-schwedische Wirtschaftskommunikation / Margit Breckle // In Schweden ist die Kommunikation weicher. – Frankfurt am Main ; Berlin ; Bern [u.a.] : Lang, 2005. – 337 S.

188. *Brown P.* Politeness : Some universals in language use / P. Brown, S. Levinson. – London ; N.Y. etc. : Cambridge Univ. Press, 1987. – 345 p.

189. *Burkhardt A.* Zwischen Diskussions- und Schaufensterparlamentarismus : Zur Diagnose und Kritik parlamentarischer Kommunikation − am Beispiel von Zwischenfragen und Kurzdialogen / Armin Burkhardt // Sprache des Parlaments und Semiotik der Demokratie : Studien zur politischen Kommunikation in der Moderne / Andreas Dörner, Ludgera Vogt

(Hrsg.). – Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 1995. − S. 73–106.

190. *Burkhardt A.* Deutsche Sprachgeschichte und politische Geschichte / Armin Burkhardt // Sprachgeschichte : Ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung / hrsg. von Werner Besch [u.a.]. − Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 1998. − S. 98–122.

191. *Burkhardt A.* “Geredet, geträumt, gezögert, gezankt” : Zur politischen Kommunikation in der Paulskirche / Armin Burkhardt // Sprache des deutschen Parlamentarismus : Studien zu 150 Jahren parlamentarischer Kommunikation / Armin Burkhardt, Kornelia Pape (Hrsg.). – Wiesbaden : Westdeutscher Verlag, 2000. – S. 68–100.

192. *Burkhardt A.* Das Parlament und seine Sprache : Studien zu Theorie und Geschichte parlamentarischer Kommunikation / Armin Burkhardt. − Tübingen : Max Niemeyer, 2003. − 608 S.

193. *Burkhardt A.* Vom Schlagwort über die Tropen zum Sprechakt. Begriffe und Methoden der Analyse politischer Sprache und ihres geschichtlichen Wandels / Armin Burkhardt // Der Deutschunterricht. – № 55 (2) – Hannover : Friedrich-Verlag, 2004. – S. 10–23.

194. *Burkhardt A.* Zwischen Monolog und Dialog : Zur Theorie, Typologie und Geschichte des Zwischenrufs im deutschen Parlamentarismus / Armin Burkhardt. – Tübingen : Max Niemeyer, 2004. – 668 S.

195. *Buskqvist U.* Arga leken med Göran Persson – interaktivitet och interaktion på partiernas webbplatser / Ulf Busqvist // Paketerad Politik – elva essäer om journalistik och medier / Mats Ekström, Åsa Kroon (red.). – Stockholm : Carlssons Bokförlag, 2007. – 190 s.

196. *Coulthard M.* Advances in Spoken Discourse Analysis / ed. by Malcolm Coulthard. − London : Taylor and Francis, 1992. − 272 p.

197. *Coulthard M.* Advances in Written Text Analysis / ed. by Malcolm Coulthard. − London : Routledge, 1994. − 320 p.

198. *Culperer J.* Impoliteness revisited : With Special Reference to Dynamic and Prosodic Aspects / Jonathan Culperer, Derek Bousfield, Anne

Wichmann // Journal of Pragmatics : An Interdisciplinary Journal of Language Studies. – Amsterdam : Elsevier, 2003. – Vol. 35. – P. 1545–1579.

199. *Culperer J.* Towards an anatomy of impoliteness / Jonathan Culperer // Journal of Pragmatics : An Interdisciplinary Journal of Language Studies. – Amsterdam : Elsevier, 1996. – Vol. 25. – P. 349–367.

200. *Dahlgren P.* Media and Political Engagement – Citizens, Communication and Democracy / Peter Dahlgren. – New York ; Cambridge : Univ. Press, 2009. – 246 p.

201. *Dieckmann W.* Sprache in der Politik : Einführung in die Pragmatik und Semantik der politischen Sprache / Walther Dieckmann. – Heidelberg : Winter, 1969. – 132 S.

202. *Dieckmann W.* Politische Sprache, politische Kommunikation: Vorträge, Aufsätze, Entwürfe / Walther Dieckmann. – Heidelberg : Winter, 1981. – 279 S.

203. *Döreen S.* Kultur in deutsch-schwedischen Wirtschaftsgesprächen : eine gesprächslinguistische Analyse / Siegfried Döreen. – Wiesbaden : DUV, 2005. – 270 S.

204. *Drosdowski G.* Duden. Deutsches Universalwörterbuch / [hrsg. von Günther Drosdowski, Wolfgang Müller, Werner Scholze-Stubenrecht, Matthias Wermke]. – Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 2002. – 1816 S.

205. *Edelman M. J.* Politik als Ritual : die symbolische Funktion staatlicher Institutionen und politischen Handelns / J. Murray Edelman. – Frankfurt am Main [u.a] : Campus-Verlag, 1976. – 223 S.

206. *Ekström M.* Politiken i Mediesamhället / Mats Ekström. – Stockholm : Liber, 2006. – 300 s.

207. *Enright D. J.* Fair of Speech : The Uses of Euphemisms / Ed. by. Dennis Joseph Enright. – Oxford ; N.Y. : Oxford Univ. Press, 1985. – 222 p.

208. *Entwicklungsland* [Електронний ресурс] // Uncyclopedia. − Режим доступу :

http://de.uncyclopedia.org/wiki/Entwicklungsland

209. *Eriksson J.* Kampen om hotbilden. Rutin och drama i svensk säkerhetspolitik / Johan Eriksson. – Stockholm : Santérus, 2004. – 244 s.

210. *Euphemismen.de*. Der große Euphemismus-Datenbank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://euphemismen.de/

211. *Fairclough N. L.* Language and Power / N. L. Fairclough. – London : Longman, 1989. – 259 p.

212. *Falkheimer J.* Strategisk kommunikation / Jesper Falkheimer, Mats Heide. –. Lund : Studentlitteratur, 2007. – 170 s.

213. *Faulseit D.* Stilistische Mittel und Möglichkeiten der deutschen Sprache / Dieter Faulseit, Gudrun Kühn. − Leipzig : Bibliographisches Institut, 1975. – 286 S.

214. *Fleischer W.*, Michel G., Starke G. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer, G. Michel, G. Starke. – Frankfurt am Main [u.a.] : Lang, 1996. – 341 S.

215. *Forster I.* Lexikalische Verführer – euphemistischer Wortschatz und Wortgebrauch in der politischen Sprache. / Iris Forster // Sprache und Politik : Deutsch im demokratischen Staat / Jörg Kilian (Hg.). – Mannheim ; Wien [u.a] : Dudenverlag, 2005. – S. 195–209.

216. *Forster I.* Euphemistische Sprache im Nationalsozialismus : Schichten, Funktionen, Intensität / Iris Forster. – Bremen : Hempen, 2009. – 317 S.

217. *Frank K.* Political Correctness : Ein Stigmawort / Karsta Frank // Wörter in der Politik / Hajo Diekmannshenke, Josef Klein (Hrsg.). − Opladen : Westdeutscher Verlag. − S. 185–218.

218. *Freund F.* Satsdalar och andra nötter i tyskan och svenskan : ett resonerande häfte / Folke Freund ; Birger Sundqvist. – Stockholm : Natur och Kultur, 1995. – 48 s.

219. *Fries N.* Bewertung. Linguistische und konzeptuelle Aspekte des Phänomens / N. Fries // Sprache und Pragmatik / Hrsg. von I.Rosengren. –

Lund : Germanistisches Institut, 1991. – S. 1–31.

220. *Germann S.* Vom Greis zum Senior : Bezeichnungs und Bedeutungswandel vor dem Hintergrund der “Political Correctness” / Sibylle Germann. − Hildesheim ; Zürich ; New Zork : Georg Olms Verlag, 2007. – 319 S.

221. *Götz D.* Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache / [Hrsg. Dieter Götz, Günther Haensch, Hans Wellmann]. – Berlin; München [u.a.] : Langenscheidt, 2003. – 1254 S.

222. *Greil T.* Political Correctness und die englische Sprache : Studien zu (nicht-) diskriminierendem Sprachgebrauch unter besonderer Berück-sichtigung des Social Labeling / Tanja Greil. − Hamburg : Kovač, 1998. − 294 S.

223. *Grieswelle D.* Politische Rhetorik / Detlef Grieswelle. – Wiesbaden : Deutscher Universitäts-Verlag, 2000. – 519 S.

224. *Grönlund K.* Språk och politisk mobilisering : finlandssvenskar i publikdemokrati / Kimmo Grönlund. − Helsingfors : Svenska litteratursällskapet i Finland, 2011. − 236 s.

225. *Grünert H.* Deutsche Sprachgeschichte und politische Geschichte in ihrer Verflechtung / Horst Grünert // Sprachgeschichte : Ein Handbuch zur Geschichte der deutschen Sprache und ihrer Erforschung. − Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 1984. – Band 2.1. − S. 29–37.

226. *Havryliv O.* Pejorative Lexik : Untersuchungen zu ihrem semantischen und kommunikativ-pragmatischen Aspekt am Beispiel moderner deutschsprachiger, besonders österreichischer Literatur / Oksana Havryliv. − Frankfurt am Mein : Lang, 2003. − 155 S.

227. *Heradstveit D.* Politisk kommunikation : introduktion till semiotik och retorik / Daniel Heradstveit, Tore Bjørgo. − Lund : Studentlitteratur, 1996 − 152 s.

228. *Holder R. W.* A dictionary of Euphemisms / Robert W. Holder. − Oxford : Oxford Univ. Press, 1995. – 470 p.

229. *Holly W.* Politikersprache : Inszenierungen und Rollenkonflikte im

informellen Sprachhandeln eines Bundestagsabgeordneten. – Berlin, N. Y. : Mouton de Gruyter, 1990. – 406 S.

230. *Hölscher L.* Political Correctness : der sprachpolitische Streit um die nationalsozialistischen Verbrechen / Lucian Hölscher, Tillmann Bendikowski, Thomas Mittmann, Gunnar Sandkühler. − Göttingen : Wallstein, 2008. − 227 S.

231. *Håkansson N.* Politiker och journalister – kamp om presentation och representation / Niklas Håkansson // Medierna och Demokratin / Jesper Strömbäck, Lars Nord (red.). – Lund : Studentlitteratur, 2004. – 439 s.

232. *Ilie C.* What Else Can I Tell You? A Pragmatic Study of English Rhetorical Questions as Discursive and Argumentative Acts / Cornelia Ilie. – Stockholm : Almqvist & Wiksell International, 1994. – 248 p.

233. *Ilie C.* Unparliamentary Language : Insults as Cognitive Forms of Ideological Confrontation / Cornelia Ilie // Language and Ideology. Vol. 2 : Descriptive Cognitive Approaches / ed. by Rene Dirven, Roslyn Frank, Cornelia Ilie. − Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2001. − P. 235–262.

234. *Ilie. C.* Discourse and Metadiscourse in Parliamentary Debates / Cornelia Ilie // Journal of Language and Politics. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2003. – Vol. 2 (1). − P. 71–92.

235. *Ilie C.* Histrionic and Agonistic Features of Parliamentary Discourse / Cornelia Ilie // Studies in Communication Sciences. − Lugano : Univ. of Lugano, 2003. – Vol. 3 (1) – P. 25–53.

236. *Ilie C.* Insulting as (un)parliamentary practice in the English and Swedish parliaments : A rhetorical approach / Cornelia Ilie // Contrastive Studies in the Confrontational Strategies of Parliamentary Problem-solving Practices / Paul Bayley (ed.). – Amsterdam : John Benjamins, 2003. – P. 45–86.

237. *Ilie C.* Parenthetically speaking : Parliamentary parentheticals as rhetorical strategies / Cornelia Ilie // Dialogue Analyses 2000 : Selected Papers from the 10th IADA Anniversary Conference, Bologna 2000 /

Marina Bondi, Sorin Stati. – Tübingen : Max Niemeyer, 2003. – P. 253–264.

238. *Ilie C.* Politeness in Sweden / Cornelia Ilie // Politeness in Europe / ed. by Leo Hickey and Miranda Stewart. – Clevedon ; Buffalo ; Toronto : Multilingual Matters, 2005. – P. 174–188.

239. *Ilie C.* European Parliaments under Scrutiny : Discourse Approaches to Politics, Society and Culture / ed. by Cornelia Ilie. − Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2010. − 378 p.

240. *Interparliamentary Union* [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ipu.org/english/home.htm

241. *Jarren O.* Politische Kommunikation in der Mediengesellschaft / Otfried Jarren, Patrick Donges. – Wiesbaden : Verlag für Sozialwissenschaften, 2006. – 381 S.

242. *Jary M.* Relevance theory and the communication of politeness / Mark Jary // Journal of Pragmatics : An Interdisciplinary Journal of Language Studies. – Amsterdam : Elsevier, 1998. – Vol. 30. − P. 1–19.

243. *Johannesson K.* Svensk retorik. Från medeltiden till våra dagar / Kurt Johannesson. – Stockholm : Norstedts, 2005. – 344 s.

244. *Joseph J. E.* Language and politics / John Earl Joseph. – Edinburgh : Edinburgh Univ. Press, 2006. – 170 p.

245. *Jung M.* Die Sprache des Migrationsdiskurses. Das Reden über “Ausländer” in Medien, Politik und Alltag / Matthias Jung, Martin Wengeler, Karin Böke (Hrsg.). − Opladen : Westdeutscher Verlag, 1997. – 405 S.

246. *Järvenpää J.* Politisk korrekthet : likriktning, åsiktsförtryck och dikotomisering / John Järvenpää. − Göteborg : Reson produktion, 2006. − 246 s.

247. *Kalivoda G.* Parlamentarische Rhetorik und Argumentation : Untersuchungen zum Sprachgebrauch des 1. Vereinigten Landtags in Berlin 1847 / Gregor Kalivoda. − Frankfurt am Main ; Bern [u.a.] : Lang, 1986. − 305 S.

248. *Karlberg M.* Heder och påverkan : Att analysera modern retorik / Maria Karlberg, Brigitte Mral. − Stockholm : Natur och kultur, 1998. –

194 s.

249. *Kayatz K.* Manipulation in der politischen Rede : Textanalysen der extremen Rechten / Kristina Kayatz. – Frankfurt am Main [u.a.] : Lang, 1996. – 260 S.

250. *Kipke R.* Der Zwischenruf – ein Instrument politisch-parlamentarischer Kommunikation? / Rüdiger Kipke // Sprache des Parlaments und Semiotik der Demokratie : Studien zur politischen Kommunikation in der Moderne / hrsg. von Andreas Dörner und Ludgera Vogt. – Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 1995. – S. 107–112.

251. *Kirchner A.* Die sprachliche Dimension des Politischen / Alexander Kirchner – Würzburg : Ergon, 2000. – 216 S.

252. *Klein J.* Textsorten im Bereich politischer Institutionen / Josef Klein // Text- und Gesprächslinguistik : Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung / hrsg. von Klaus Brinker, Gerd Antos [u.a.]. – Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 2000. – 1. Halbband. – S. 732–755.

253. *Klein J.* Parlamentsrede / Josef Klein // Historisches Wörterbuch der Rhetorik / Hrsg. von G. Ueding. – Tübingen : Niemeyer, 2003. – Bd. 6. – S. 582–637.

254. *Klein J.* Politische Rede / Josef Klein // Historisches Wörterbuch der Rhetorik / Hrsg. von G. Ueding. – Tübingen : Niemeyer, 2003. – Bd. 6. – S. 1465–1521.

255. *Klein J.* Demokratischer Wortschatz und Wortgebrauch / Josef Klein // Sprache und Politik : Deutsch im demokratischen Staat / Jörg Kilian. – Mannheim ; Wien [u.a] : Dudenberlag, 2005. – S. 128–140.

256. *Kolesarova L.* Das Sprechverhalten eines Abgeordneten in Regierung und in Opposition : Untersuchung zu situationsbedingten Unterschieden : Dissertation ; angestrebter akademischer Grad – Dr. Phil. / Lucia Kolesarova. – Wien, 2008. – 225 S.

257. *Köster R.* Ullstein-Lexikon der deutschen Sprache : Wörterbuch für Rechtschreibung, Silbentrennung, Aussprache, Bedeutungen, Synonyme, Phraseologie, Etymologie / hrsg. u. bearb. v. Rudolf Köster. – Frankfurt am

Main [u.a.] : Ullstein, 1969. – 1024 S.

258. *Krona M.* Från orsak till verkan. Berättarstrategier i Sveriges Televisions inrikespolitiska nyhetsförmedling 1978-2005. – Lund : Lunds universitet, 2009. – 305 s.

259. *Lagerholm P.* Stilistik // Per Lagerholm. – Stockholm : Studentlitteratur, 2008. – 412 s.

260. *Landin P.* Politisk korrekthet på svenska : en antologi / Per Landin, Pierre Kullbom. − Eslöv : Symposion, 1998. − 188 s.

261. *Landqvist M.* Förhandlares kommunikativa kompetens / Mats Landqvist. – Örebro : Örebro univ., 2006. – 290 s.

262. *Leinfellner E.* Der Euphemismus in der politischen Sprache / Elisabeth Leinfellner. − Berlin : Duncker & Humblot, 1971. − 177 S.

263. *Luchtenberg S.* Untersuchung zu Euphemismen in der deutschen Gegenwartssprache / Sigrid Luchtenberg. – Bonn : Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität, 1975. – 575 S.

264. *Luchtenberg S.* Euphemismen im heutigen Deutsch : mit einem Beitrag zu Deutsch als Fremdsprache / Sigrid Luchtenberg. − Frankfurt am Main [u.a.] : Lang, 1985. − 299 S.

265. *Mackensen L.* Deutsches Wörterbuch : Rechtschreibung, Grammatik, Stil, Worterklärungen, Abkürzungen, Aussprache, Geschichte des deutschen Wortschatzes / Lutz Mackensen. – Waltrop ; Leipzig : Manuscriptum, 2006. – 1219 S.

266. *Magnusson K.* Folkmord som metafor : bilden av kriget i Bosnien och Hercegovina. – 2006. – 174 s.

267. *Malmström S.* Bonniers svenska ordbok / Sten Malmström, Iréne Györki, Peter A. Sjögren. – Stockholm : Albert Bonniers Förlag, 2005. – 704 s.

268. *Mayer C.* Öffentlicher Sprachgebrauch und Political Correctness : Eine Analyse sprachreflexiver Argumente im politischen Wortstreit / Caroline Mayer. – Hamburg : Kovač, 2002. – 270 S.

269. *Meier A. J.* Passages of politeness / A. J. Meier // Journal of

Pragmatics : An Interdisciplinary Journal of Language Studies. – Amsterdam : Elsevier, 1995. – Vol. 24. – P. 381–392.

270. *Melin L.* Dom bara pratar : prat, press, politik / Lars Melin, Martin Melin. – Stockholm : Telegram, 2011. – 190 s.

271. *Meyer P. G.* Britisches Unterhaus und Deutscher Bundestag : Einige pragmalinguistische Beobachtungen / Paul Georg Meyer, Karin Ebeling // Sprache des deutschen Parlamentarismus : Studien zu 150 Jahren parlamentarischer Kommunikation / Armin Burkhardt, Kornelia Pape (Hrsg.). – Wiesbaden : Westdeutscher Verlag, 2000. – S. 388–404.

272. *Michel G.* Euphemismus / Georg Michel // Reallexikon der deutschen Literaturwissenschaft / hrsg. von Klaus Weimar. − Berlin ; N.Y. : Walter de Gruyter, 1997. − S. 528–530.

273. *Möijer K.* Svensk språkstil : stil & stilanalys / Kjell Möijer. – Solna : Ekelunds Förlag, 1989. – 143 S.

274. *Molde B.* Illustrerad svensk ordbok / Red. : Bertil Molde. – Stockholm : Natur och Kultur, 1977. – 1917 S.

275. *Neaman J. S.* In Other Words : A Thesaurus of Euphemisms / Judith Neaman, Carole Silver. − London : Angus & Robertson, 1991. − 373 p.

276. *Neaman J. S.* The Wordsworth book of euphemisms / Judith Neaman, Carole Silver. – Hertfordshire : Wordsworth Editions, 1995. – 420 p.

277. *Negrine R.* The Professionalisation of Political Communication / ed. by Ralph Negrine, Paolo Mancini (et al.). − Bristol ; Chicago : Intellect, 2007. − 192 p.

278. *Nikula H.* Kontrastive Analysen Deutsch-Schwedisch. Eine Übersicht / Henrik Nikula // Deutsch als Fremdsprache. Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft. – Bd. 19.1. – Berlin ; N. Y. : Walter de Gruyter, 2000. – S. 337–343.

279. *Nikula H.* Kontrastive Bibliographie / Henrik Nikula [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hum.utu.fi/oppiaineet/saksa/henkilokunta/henrikin_bibliografia.html

280. *Nolan R.* Foundations for an Adequate Criterion of Paraphrase / Rita Nolan. − The Hague ; Paris : Mouton, 1970. – 96 S.

281. *Norri I.* Eufemism och icke-eufemism inom begreppsfältet “död” i svenskan / Ilkka Norri. – Joensuu : Joensuun yliop, 1988. – 58 s.

282. *Nübling D.* Fluchen und Schimpfen kontrastiv. Zur sexuellen, krankheitsbasierten, skatologischen und religiösen Fluch- und Schimpfwortprototypik im Niederländischen, Deutschen und Schwedischen / Damaris Nübling, Marianne Vogel // Germanistische Mitteilungen. Zeitschrift für Deutsche Sprache, Literatur und Kultur. – Heft 59. – Brüssel : Belgischer Germanisten- und Deutschlehrerverband, 2004. – S. 19–33.

283. *Orwell G.* Politics and the English Language / George Orwell // Orwell G. Collected Essays. – London : Heineman, 1966. – p. 11–127.

284. *Palm Ch.* Norstedts tyska idiombok / Christine Palm, A. Odeldahl. – Stockholm : Norstedts, 1993. – 173 s.

285. *Palm L.* Förtroendekriser. Kommunikationsstrategier före, under och efter / Lars Palm. – Stockholm : Krisberedskapsmyndigheten, 2005. – 93 s.

286. *Palmér J.* Ord för ord : svenska synonymer och uttryck / Johan Palmér, Herbert Friedländer. – Stockholm : Nordiska Uppslagsböcker, 1960. – 184 S.

287. *Paul H.* Deutsches Wörterbuch : Bedeutungsgeschichte und Aufbau unseres Wortschatzes / Hermann Paul. – Tübingen : Niemeyer, 2002. – 1243 S.

288. *Rada R.* Tabus und Euphemismen in der deutschen Gegenwartssprache : Mit besonderer Berücksichtigung der Eigenschaften von Euphemismen / Roberta Rada. – Budapest : Akad. Kiadó, 2001. – 212 S.

289. *Rawson H.* Dictionary of Euphemisms and Other Doubletalk. (Revised Edition) / Hugh Rawson. – N.Y. : Crown Publishers, 1995. – 463 p.

290. *Reich H. H.* Sprache und Politik : Untersuchungen zu Wortschatz und Wortwahl des offiziellen Sprachgebrauchs in der DDR / Hans H. Reich. – München : Max Hueber, 1968. – 368 S.

291. *Reutner U.* Sprache und Tabu : Interpretationen zu französischen und italienischen Euphemismen / Ursula Reutner. – Tübingen : Niemeyer,

2009. – 459 S.

292. *Rohe K.* Politische Kultur und der kulturelle Aspekt von politischer Wirklichkeit / K. Rohe // Politische Kultur in Deutschland / Hrsg. von D. Berg-Schlosser, J. Schissler. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 1987. – S. 39–48.

293. *Roper C.* Political Correctness / Cynthia Roper // Encyclopedia of Political Communication / ed. by Lynda Lee Kaid and Christina Holtz-Bacha. − Los Angeles ; London (et al.) : SAGE Publications, 2008. − P. 574–575.

294. *Sarcinelli U.* Symbolische Politik : Zur Bedeutung des symbolischen Handelns in der Wahlkampfkommunikation der Bundesrepublik Deutschland. – Opladen : Westdeutscher Verl., 1987. – 301 S.

295. *Sandig B.* Ausdrucksmöglichkeit des Bewertens / Barbara Sandig // Deutsche Sprache. – Berlin : Erich Schmidt, 1979. – № 2. – S. 137–159.

296. *Sandig B.* Tendenzen der linguistischen Stilforschung / Barbara Sandig // Gerhard Stickel (Hrsg.) : Stilfragen. – Berlin, N.Y. : Mouton de Gruyter, 1995. – S. 27–61.

297. *Schlosser H. D.* Verhüllen – verdrängen – beschönigen : Euphemismen im kulturellen Wandel / Horst Dieter Schlosser // Muttersprache. – Wiesbaden : Gesellschaft für deutsche Sprache, 2007. – Heft 4, Jg. 117. – S. 281–295.

298. *Schmich W.* Sprachkritik, Sprachbewertung, Sprecherkritik / Walter Schmich. – Dossenheim : Schmich, 1987. – 272 S.

299. *Schubert K.* Tilltal och samhällsstruktur / K. Schubert. – Uppsala : Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet, 1984. – 38 s.

300. *Strauß G.* Der politische Wortschatz : Zur Kommunikations- und Textsortenspezifik / Gerhard Strauß. − Tübingen : Narr, 1986. − 280 S.

301. *Strömbäck J.* Makt, medier och samhälle : en introduktion till politisk kommunikation / Jesper Strömbäck. – Stockholm : SNS, 2009. – 294 s.

302. *Swedenborg L.* Norstedts Svenska ordbok : utarbetad vid språkdata Göteborgs Universitet / Lillemor Swedenborg. – Stockholm : Norstedts,

1992. – 1217 S.

303. *Thompson G.* Evaluation in Text / G. Thompson, S. Hunston // Encyclopedia of Linguistics / ed. by Keith Brown (et al.). – Amsterdam : Elsevier, 2006. – Vol 4. – P. 304–312.

304. *Thornborrow J.* Power Talk : Language and Interaction in Institutional Discourse / Joanna Thornborrow. – London : Longman, 2002. – 160 p.

305. *Tienken S.* Alltagsgattungen und der Ort von Kultur. Sprachwissenschaftliche und kulturanalytische Studien anhand von Milchverpackungen in Deutschland und in Schweden / Susanne Tienken. – Stockholm : Stockholms Univ., 2008. – 235 S.

306. *Tillmann A.* Ausgewählte Textsorten politischer Sprache : Eine linguistische Analyse parteilichen Sprechens / Alexander Tillmann. – Göppingen : Kümmerle, 1989. − 353 S.

307. *Trask R. L.* Language and Linguistics : The Key Concepts / ed. by Peter Stockwell. − Abingdon ; N.Y. : Routledge, 2007. − 367 p.

308. *Volmert J.* Politikerrede als kommunikatives Handlungsspiel ; ein integriertes Modell zur semantisch-pragmatischen Beschreibung öffentlicher Rede / Johannes Volmert. – München : Fink, 1989. – 332 S.

309. *Wagner F.* Implizite sprachliche Diskriminierung als Sprechakt. Lexikalische Indikatoren impliziter Diskriminierung in Medientexten / Franc Wagner. – Tübingen : Narr, 2001. – 180 S.

310. *Wahrig G.* Deutsches Wörterbuch : Mit einem “Lexikon der Deutschen Sprachlehre” / [hrsg. von Gerhard Wahrig, Walter Ludewig, Renate Wahrig-Burfeind]. – Gütersloh : Bertelsmann-Lexikon-Verlag, 1997. – 1420 S.

311. *Warren B.* What Euphemisms Tell Us About the Interpretation of Words / B. Warren // Studia Linguistica. – Oslo ; Stockholm : Scandinavian Univ. Press, 1996. – Vol. 46, № 2. – P. 128–142.

312. *Weiner G.* Att strida med ord. En kritisk retorikanalys av politiska talkshows i tysk TV / Gudrun Weiner. – Åstorp : Retorikförlaget, 2006. – 288 s.

313. *Wodak R.* Language, Power and Ideology : Studies in Political

Discourse / Ruth Wodak. – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 1989. – 288 p.

314. *Wodak R.* Politics and Language : Overview / Ruth Wodak ; R. de Cillia // Encyclopedia of Language and Linguistics / ed.by Keith Brown (et al.). – Amsterdam : Elsevier, 2006. – Vol. 10. – P. 707–719.

315. *Zillig W.* Bewerten : Sprechakttypen der bewertenden Rede / Werner Zillig. – Tübingen : Niemeyer, 1982. – 317 S.

316. *Zimmermann H. D.* Die politische Rede : Der Sprachgebrauch Bonner Politiker / Hans Dieter Zimmermann. – Stuttgart : Kohlhammer, 1975. – 237 S.

317. *Zittel Th.* Electronic Democracy and Electronic Parliaments : A Comparison between the US House, the Swedish Riksdagen, and the German Bundestag / Thomas Zittel // Internet und Demokratie / Peter Filzmaier (Hrsg.). – Wien : Studienverlag, 2001. – S. 22–41

318. *Zittel Th.* Vernetzte politische Kommunikation : Elektronische Demokratie als amerikanischer Sonderweg? / Thomas Zittel // Politische Kommunikation im internationalen Vergleich / Barbara Pfetsch, Frank Esser (Hrsg.). – Opladen : Westdeutscher Verlag, 2003. – S. 259–280

319. *Zittel Th.* Digital Parliaments and Electronic Democracy : A comparison between the US House, the Swedish Riksdag, and the German Bundestag / Thomas Zittel // Electronic Democracy. Mobilisation, Participation and Organisation via new ICTs / Rachel Gibson, Andrea Römmele, Stephen Ward (Hrsg.). – London : Routledge, 2004. – P. 70–95.

320. *Zittel Th.* Mehr Responsivität durch neue digitale Medien? Die elektronische Wählerkommunikation von Abgeordneten in Deutschland, Schweden und den USA / Thomas Zittel. – Baden-Baden : Nomos, 2010. – 268 S.

321. *Zöllner N.* Der Euphemismus im alltäglichen und politischen Sprachgebrauch des Englischen / Nicole Zöllner. – Frankfurt am Main : Lang, 1997. – 444 S.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

322. *Plenarprotokoll 16/189*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 189. Sitzung. – Berlin, Mittwoch, den 26. November 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/ dip21/btp/16/16189.pdf

323. *Plenarprotokoll 16/190*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 190. Sitzung. – Berlin, Donnerstag, den 27. November 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/ dip21/btp/16/16190.pdf

324. *Plenarprotokoll 16/191*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 191. Sitzung. – Berlin, Freitag, den 28. November 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/ dip21/btp/16/16191.pdf

325. *Plenarprotokoll 16/192*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 192. Sitzung. – Berlin, Mittwoch, den 3. Dezember 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/ dip21/btp/16/16192.pdf

326. *Plenarprotokoll 16/193*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 193. Sitzung. – Berlin, Donnerstag, den 4. Dezember 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/ dip21/btp/16/16193.pdf

327. *Plenarprotokoll 16/194*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 194. Sitzung. – Berlin, Freitag, den 5. Dezember 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/ dip21/btp/16/16194.pdf

328. *Plenarprotokoll 16/195*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 195. Sitzung. – Berlin, Mittwoch, den 17. Dezember 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу :

http://dip21.bundestag.de/ dip21/btp/16/16195.pdf

329. *Plenarprotokoll 16/196*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 196. Sitzung. – Berlin, Donnerstag, den 18. Dezember 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/16/16196.pdf

330. *Plenarprotokoll 16/197*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 197. Sitzung. – Berlin, Freitag, den 19. Dezember 2008. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/16/16197.pdf

331. *Plenarprotokoll 16/198*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 198. Sitzung. – Berlin, Mittwoch, den 14. Januar 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/16/16198.pdf

332. *Plenarprotokoll 16/199*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 199. Sitzung. – Berlin, Mittwoch, den 21. Januar 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/16/16199.pdf

333. *Plenarprotokoll 17/001*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 1. Sitzung. – Berlin, Dienstag, den 27. Oktober 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17001.pdf

334. *Plenarprotokoll 17/002*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 2. Sitzung. – Berlin, Dienstag, den 28. Oktober 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17002.pdf

335. *Plenarprotokoll 17/003*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 3. Sitzung. – Berlin, Dienstag, den 10. November 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17003.pdf

336. *Plenarprotokoll 17/004*. Deutscher Bundestag. Stenographischer

Bericht. 4. Sitzung. – Berlin, Mittwoch, den 11. November 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17004.pdf

337. *Plenarprotokoll 17/005*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 5. Sitzung. – Berlin, Donnerstag, den 12. November 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17005.pdf

338. *Plenarprotokoll 17/006*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 6. Sitzung. – Berlin, Donnerstag, den 25. November 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17006.pdf

339. *Plenarprotokoll 17/007*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 7. Sitzung. – Berlin, Donnerstag, den 12. November 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17007.pdf

340. *Plenarprotokoll 17/008*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 8. Sitzung. – Berlin, Mittwoch, den 2. Dezember 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17008.pdf

341. *Plenarprotokoll 17/009*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 9. Sitzung. – Berlin, Donnerstag, den 3. Dezember 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17009.pdf

342. *Plenarprotokoll 17/010*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 10. Sitzung. – Berlin, Freitag, den 4. Dezember 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17010.pdf

343. *Plenarprotokoll 17/011*. Deutscher Bundestag. Stenographischer Bericht. 11. Sitzung. – Berlin, Mittwoch, den 16. Dezember 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу :

http://dip21.bundestag.de/dip21/btp/17/17011.pdf

344. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:36. – Onsdagen den 26 november. Kl. 09:00 – 16:07. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:36

345. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:37. – Torsdagen den 27 november. Kl. 12:00 – 19:16. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:37

346. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:38. – Fredagen den 28 november. Kl. 09:00 – 12:27. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:38

347. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:39. – Måndagen den 1 december. Kl. 11:00 – 19:12. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:39

348. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:40. – Tisdagen den 2 december. Kl. 13:30 – 22:11. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:40

349. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:41. – Onsdagen den 26 november. Kl. 09:00 – 17:47. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:41

350. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:42. – Torsdagen den 4 december. Kl. 14:00 – 14:49. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:42

351. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:43. – Fredagen den 5 december. Kl. 09:00 – 11:20. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:43

352. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:44. – Måndagen den 8 december. Kl. 11:00 – 17:16. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:44

353. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:45. – Tisdagen den 9 december. Kl. 13:30 – 21:59. [Електронний ресурс] – Режим доступу :

http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:45

354. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:46. – Onsdagen den 10 december. Kl. 09:00 – 16:06. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:46

355. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:47. – Torsdagen den 11 december. Kl. 10:00 – 20:18. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:47

356. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:48. – Fredagen den 12 december. Kl. 09:00 – 12:45. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:48

357. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:49. – Måndagen den 15 december. Kl. 11:00 – 21:28. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:49

358. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:50. – Tisdagen den 16 december. Kl. 10:00 – 22:13. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:50

359. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:51. – Onsdagen den 17 december. Kl. 09:00 – 22:57. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:51

360. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:52. – Torsdagen den 18 december. Kl. 10:00 – 22:51. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:52

361. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:53. – Fredagen den 19 december. Kl. 09:00 – 14:54. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:53

362. *Riksdagens protokoll*. 2008/09:54. – Fredagen den 19 december. Kl. 15:05 – 15:16. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2008/09:54

363. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:21. – Mondagen den 2 november. Kl. 11:00 – 11:21. [Електронний ресурс] – Режим доступу :

http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:21

364. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:22. – Tisdagen den 3 november. Kl. 14:00 – 15:55. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:22

365. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:23. – Onsdagen den 4 november. Kl. 09:00 – 19:56. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:23

366. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:24. – Torsdagen den 5 november. Kl. 12:00 – 14:59. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet= 2009/10:24

367. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:25. – Fredagen den 6 november. Kl. 09:00 – 13:08. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:25

368. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:26. – Tisdagen den 10 november. Kl. 13:00 – 19:23. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:26

369. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:27. – Onsdagen den 11 november. Kl. 16:15 – 16:17. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:27

370. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:28. – Torsdagen den 12 november. Kl. 12:00 – 16:05. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:28

371. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:29. – Fredagen den 13 november. Kl. 09:00 – 10:14. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:29

372. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:30. – Mondagen den 16 november. Kl. 15:00 – 15:01. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:30

373. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:31. – Tisdagen den 17 november. Kl. 13:00 – 19:25. [Електронний ресурс] – Режим доступу :

http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:31

374. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:32. – Onsdagen den 18 november. Kl. 09:00 – 21:58. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:32

375. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:33. – Torsdagen den 19 november. Kl. 12:00 – 16:40. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:33

376. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:34. – Fredagen den 20 november. Kl. 09:00 – 13:24. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:34

377. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:35. – Måndagen den 23 november. Kl. 15:00 – 15:01. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:35

378. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:36. – Tisdagen den 24 november. Kl. 13:00 – 20:59. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:36

379. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:37. – Onsdagen den 25 november. Kl. 09:00 – 16:54. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:37

380. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:38. – Torsdagen den 26 november. Kl. 12:00 – 16:30. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:38

381. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:39. – Måndagen den 30 november. Kl. 11:00 – 11:26. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:39

382. *Riksdagens protokoll*. 2009/10:40. – Tisdagen den 1 december. Kl. 13:00 – 15:17. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.aspx?nid=101&bet=2009/10:40

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А
СЛОВНИК ЕВФЕМІЗМІВ У ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФРН

A

Abbau von Bürokratie Abbau der Rechte der Benachteiligten (bei dem Allgemeinen Gleichbehandlungsgesetz)

akustische Wohnraumüberwachung Lauschangriff

alarmierende Zustände Probleme

Ältere Rentner, Alte

ältere Arbeitslose Arbeitslose kurz vor dem Rentenalter

ältere Menschen alte Menschen

Anpassungsmaßnahmen Entlassungen

asymmetrische Bedrohungen Bedrohungen durch den internationalen Terrorismus

Auseinandersetzung Krieg

ausgesprochene Schüchternheit Abwesenheit von Bundesratsabgeordneten auf der Plenarsitzung des Bundestags

B

Behinderte Invalide

behinderte Kinder Kinder-Invaliden

behinderte Menschen Invaliden

Beschäftigungsbrücken Altersteilzeit

beste Sozialpolitik für die Menschen Sozialpolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

bewaffnete Auslandseinsätze Kriege, Überfälle

Biene-Maja-Koalition Koalition der CDU/CSU und der FDP

bildungsferne Schichten arme Schichten der Bevölkerung, die Ihren Kindern

keine gute Bildung sichern können

bildungsfernere Familien arme Familien, die Ihren Kindern keine gute Bildung sichern können

bildungsfernere Schichten arme Schichten der Bevölkerung, die Ihren Kindern keine gute Bildung sichern können

Brücke für erneuerbare Energien Kernenergie

Brücke in das Erwerbsleben bauen Zuverdienstgrenzen erhöhen

Brücke in einen Kernenergiemix Kernenergie

Brücke nach Dublin Neureferendum in Irland

Brückentechnologie 1) Technologie der Stromerzeugung auf Kernkraftwerken 2) Technologie der Stromerzeugung auf Kohlekraftwerken

Bürgerentlastungsgesetz Konjunkturpakete der Koalition der CDU/CSU und der SPD

D

Demenzbegleiter Begleiter von schwachsinnigen Menschen

demografische Entwicklung die Bevölkerung wird älter

dritte Lebensalter (das) hohes Alter

Dumpinglohn niedriger Lohn (unter dem vom Gesetz festgesetzten Minimum)

dynamischer Energiemix Weiternutzung von umweltschädlichen Energien

E

einkommensschwächere Elternhäuser arme Elternhäuser

Eins-zu-eins-Umsetzung (von europäischen Kompromissen) Reduzierung des Schutzes vor Umweltbelastungen auf die Geschwindigkeit des langsamsten europäischen Landes

Einsatz Krieg

energieintensiv viel Energie verbrauchend

energieintensive Betriebe Betriebe, die viel Energie verbrauchen

energieintensive Branchen Branchen, die viel Energie verbrauchen

energieintensive Industrie Industrie, die viel Energie verbraucht

energieintensive Industriebetriebe Industriebetriebe, die viel Energie verbrauchen

energieintensive Unternehmen Unternehmen, die viel Energie verbrauchen

eng bewirtschaftete Redezeiten nicht ausreichende Redezeiten

Entwicklungsarbeit Arbeit im Bereich der Hilfe den armen Ländern

Entwicklungshaushalt Haushalt für die Zusammenarbeit mit armen Ländern

Entwicklungshelfer der im Rahmen der Entwicklungshilfe Dienst in einem Entwicklungsland tut

Entwicklungshilfe Hilfe den armen Ländern

Entwicklungshilfeministerium Ministerium für Hilfe den armen Ländern

Entwicklungsland armes Land, Land der Dritten Welt

Entwicklungsminister Minister für Hilfe den armen Ländern

Entwicklungsministerium Ministerium für Hilfe den armen Ländern

Entwicklungsorganisation Organisation der Hilfe den armen Ländern

Entwicklungspolitik Politik im Bereich der Hilfe den armen Ländern

entwicklungspolitisch Hilfe den armen Ländern betreffend

entwicklungspolitisches Geschäft Hilfe den armen Ländern

entwicklungspolitisches Management Management im Bereich der Hilfe den armen Ländern

Entwicklungszusammenarbeit Hilfe den armen Ländern

Errungenschaft Sozialpolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Erweiterungspolitik mit Augenmaß keine Erweiterung

Exit-Strategie Ausstieg aus staatlichen Hilfen für die Wirtschaft

F

Failed States Zusammengebrochene Staaten, wenn Regierungen nicht mehr in der Lage sind, für Recht und Ordnung in ihrem Hoheitsgebiet zu sorgen

Familien mit Geringverdienern arme Familien

Familienleistungsgesetz Familiengesetz der Koalition der CDU/CSU und der SPD

Flexibilisierung der Arbeitsmärkte neue Entlassungen

flexible Frühverrentung Altersteilzeit

fortschrittliche Technologiepolitik Subventionieren der Kohlekraftwerke

Frauen mit Behinderungen Frauen, die Invaliden sind

Frauenarzt Gynäkologe

G

Gesetz zur Förderung von Familien und haushaltsnahen Dienstleistungen Familiengesetz der Koalition der CDU/CSU und der SPD

guter Hoffnung sein schwanger sein

H

härtere Sanktionsmaßnahmen Militäreingriff (gegen Iran)

Haushalte mit niedrigem Einkommen arme Familien

Haushaltskonsolidierung größeres Haushaltsdefizit

I

Impulsprogramm Finanzmarktpaket

investitionsstimulierende Verschuldung Haushaltsdefizit

J

Jugendliche mit Migrationshintergrund Flüchtlinge

Jugendliche mit Zuwanderungsgeschichte Flüchtlinge

K

Kind willkommen heißen (das) behindertes Kind gebären

Kind zur Welt bringen (das) das Kind gebären

Kinder mit Behinderungen Kinder, die Invaliden sind

Kinder mit Handicaps Kinder, die Invaliden sind

Kinderförderungsgesetz Gesetz von der CDU/CSU und der SPD im Bereich der

Kinderpolitik

Kinderschutzgesetz Gesetz von der CDU/CSU und der SPD im Bereich der Kinderpolitik

kleine und leichte Waffen Waffen für Vernichtung der einzelnen Personen

konventionelle Energien Kohle und Kernenergie

Kopfschütteln Skepsis

kriegsähnliche Situation Krieg

kriegsähnliche Zustände Krieg (in Afghanistan)

L

Lohndumping sehr niedrige Löhne

M

magere Jahre Jahre der Wirtschaftskrise

Maßnahmenpaket für Arbeit und Wachstum Maßnahmenpaket der Koalition der CDU/CSU und der SPD

Menschen aus bildungsfernen Milieus untere Bevölkerungsschichten

Menschen mit Behinderung Invaliden

Menschen mit körperlichen Einschränkungen Invaliden

Menschen mit Migrationshintergrund Flüchtlinge

militärisches Eingreifen Krieg, Überfall

Mini- und Midijobs erzwungene Teilzeitarbeit

Minijobs Teilzeitarbeit

misshandelt geschlagen

mutige und zukunftsorientierte Energiepolitik weitere Benutzung von Kohle- und Atomkraft

N

nicht internationaler bewaffneter Konflikt Krieg (in Afghanistan)

P

Personalmaßnahmen Entlassungen

Politik der kleinen Schritte unentschlossene Politik der Koalition der CDU/CSU und der SPD

Politik nach den Problemen und Sorgen der Menschen ausrichten Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

positives Signal für deutsche Bauernfamilien Einigung der Großen Koalition in der Frage der Erbschaftsteuerreform

posttraumatische Belastungsstörung Zerstörung der Psyche durch den Krieg (in Bezug auf deutsche Soldaten in Afghanistan)

privates Bildungssparen jeder muss selbst seine Bildung bezahlen

Q

Qualifikationszeiten für den nächsten Aufschwung Kurzarbeitszeiten

Quantensprung Erbschaftsteuerreformgesetzentwurf

Quantensprung im globalen Lernprozess Klimapaket

R

regionale Differenzierungsmöglichkeiten regionale Ungleichheit

Regionalisierung wer mehr hat, darf mehr behalten

Reinigungskraft Putzfrau

Renaissance des Staates Scheitern des Neuliberalismus

riesiger Erfolg der Union Erbschaftsteuerreformgesetzentwurf

robuster Stabilisierungseinsatz Krieg (in Afghanistan)

Rückbau der Kapazitäten Reduzierung der Kapazitäten

S

scharfes Schwert des Rechtsstaates (dieses besonders scharfe Schwert des Rechtsstaates) Sicherungsverwahrung

schlechte Zeiten Finanz- und Wirtschaftskrise

schwierige Zeit Krise

seeräuberische Handlungen Piraterie

Senior alter Mensch

Seniorenpolitik Politik, die sich mit alten Menschen befasst

seniorenpolitisch bezogen auf die Politik, die sich mit alten Menschen befasst

seniorengerechtes Wohnen Altersheim

Seniorin alte Frau

sozial schwache Familie arme Familie

soziale Gerechtigkeit für reiche Eltern Prinzipien der Besteuerung im Erbschaftsteuerreformgesetzentwurf

Spätabbruch Totgeburt

Spätabtreibung Totgeburt

staatliche Regulierung Bürokratie

staatlicher Rettungsschirm staatliche Hilfe an die Banken

Sterbehilfe Tötung eines leidenden Menschen

strukturschwache Kommunen arme Kommunen

strukturschwache Regionen ärmere Regionen

strukturschwaches Land ärmeres Land

T

Trainingslager für den nächsten Aufschwung Kurzarbeitszeiten

turbulente Zeiten Krise

U

Über- und Fehlernährung Verfettung

Überbrückungstechnologien Kohle- und Atomkraft

Übergewicht Verfettung

ungewöhnliche Umstände (bei den Wahlen in Afghanistan) nicht demokratische Wahlen in Afghanistan

unter die Erde kommen sterben

untere Einkommensgruppen die Armen

V

Veränderung des Altersaufbaus das Volk wird älter

Vereinheitlichung von Kündigungsfristen von Mietern und Vermietern Änderung der Regelung zu Kündigungsfristen

Verteidiger des Mittelstandes FDP

vorbildliche Rentenpolitik Rentenpolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

W

Waffen zum Schweigen bringen Waffenstillstand erzwingen

wichtiges positives Signal für die deutschen Bauernfamilien Einigung der Großen Koalition in der Frage der Erbschaftsteuerreform

wirtschaftlich angespannte Situation Wirtschaftskrise

Z

Zartes Pflänzchen der Demokratie droht zu vertrocknen der noch nicht entwickelter Demokratie in Afghanistan droht Untergang

Zentrum für internationale Friedenseinsätze Zentrum für internationale Militäreinsätze

Zuwanderer Flüchtling

zwei Seiten derselben Medaille erneuerbare Energien und Kernenergie

ДОДАТОК Б
СЛОВНИК ДИСФЕМІЗМІВ У ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФРН

A

Abbau von Mieterrechten Änderung der Regelung zu Kündigungsfristen

abholzen zerstören

abkupfern übernehmen

Ablasshandel die Möglichkeit, sich mit Ersatzgeld vor der Bestrafung für einen Eingriff in die Natur freizukaufen

Abräumen der Konten Abheben des Geldes von den Konten wegen der Vertrauenskrise gegenüber dem Finanzsystem

Abriss des Sozialstaates Sozialpolitik der zwei letzten Legislaturperioden

absolute Nullaussage Aussage von Georg Nüßlein (CDU/CSU)

Abtauchen Senken der Löhne

Abteilung „schlechte Laune“ Rede von Renate Künast

Abwälzen der Bildungskosten auf die Familien Familien müssen mehr für Bildung Ihrer Kinder zahlen

Abwicklung Entwicklung

Abwicklungsminister Entwicklungsminister (Niebel)

Abwrackprämie für das Solidarsystem Kopfprämie im Gesundheitswesen

Affentheater Vorschläge der Bundesregierung zur Bekämpfung der Krise

Akt des Populismus Rentengarantie der Großen Koalition

Almosen Maßnahmen der Koalition der CDU/CSU und der SPD im Bereich der Familienpolitik

am Katzentisch sein Eine untergeordnete Rolle in der Weltwirtschaft spielen

an den Katzentisch kommen unterfinanziert werden

Aneinanderreihung von Allgemeinplätzen Rede von Rainer Brüderle

Aneinanderreihung von Formelkompromissen Koalitionsvereinbarung für Bereich Gesundheit und Pflege

Ansammlung von Blödsinn Koalitionsvertrag der CDU/CSU und der FDP

Ansammlung von Versprechungen ohne Taten Koalitionsvertrag der CDU/CSU und der FDP

Armutszeugnis Vorschläge der Koalition

Armutszeugnis für Große Koalition Ungleichbehandlung von Kindern und Familien

auf dem Buckel der arbeitslosen Menschen belastend für arbeitslose Menschen

auf die Barrikaden gehen sich heftig für etwas äußern

auf Stimmenfang gehen Wahlkampagne führen

auf tönernen Füßen stehen unter Gefahr stehen, nicht umgesetzt zu werden (Hochschulpakt)

Aufguss Koalitionsvertrag der CDU/CSU und der FDP

Aus allen Poren dieser Koalitionspolitik kriecht das Industrieinteresse gegen den Mittelstand, … die Koalitionspolitik unterstützt nicht den Mittelstand, …

aus dem europäischen Geleitzug ausscheren den europäischen Standards nicht gerecht zu werden

Aus- und Einflaggen Ungewissheit, welche Länder bzw. internationale Organisationen sich an der Mission „Atalanta“ zur Bekämpfung der Piraterie beteiligen

Ausbluten der Kommunen Kommunalpolitik der Regierung

ausgelutscht kraftlos (im Bezug auf die Rede von der Bundesministerin für Familie, Senioren, Frauen und Jugend Ursula von der Leyen

Ausplündern der Rücklage Verschwinden der Rücklage (in der Rentenversicherung)

Ausspielen der Regionen gegeneinander Regionalisierung

Axt an das Solidarprinzip anlegen (im Gesundheitswesen) nicht nach dem Solidarprinzip im Gesundheitswesen handeln

Axt in unverantwortlicher Weise an Fundamente unseres Staates legen Erbschaftsteuerreformgesetz verabschieden

B

Bei Ihnen von der FDP habe ich den Eindruck, dass Sie bei Themen wie der Beitragssatzsenkung jedes Mal Ihren blau-gelben Strampelanzug anziehen, mit den Füßchen strampeln, kieksen und sich freuen. FDP ist von der Realität weit entfernt.

bestes Fußballteam von Grönland die Koalition der CDU/CSU und der FDP

Bildungsarmut Mangel an Finanzierung für Bildung

Bildungsnotstand schlechte Situation im Bildungsbereich

bildungspolitische Katastrophe Misserfolg der Bildungspolitik

bildungspolitische Mogelpackung Koalitionsvertrag der CDU/CSU und der FDP

Bildungsriestern jeder muss selbst seine Bildung bezahlen

Bildungsverhinderungsprämie Betreuungsgeld

billige Polemik Rede von Krista Sager (Bündnis 90 / Die Grünen)

billiger Scherz Aussagen von Otto Fricke (FDP)

Bittsteller 1) Politik 2) Betriebsrat

Blockade Unterschiede bei den Positionen von Industrie- und Entwicklungsländer in den Klimaschutzfragen

Blockpartei CDU/CSU

Blödsinn Reden von den Parlamentsabgeordneten

bockbeinige und zentralistische Politik, die keine individuellen und passgenauen Lösungen möglich macht Politik des Ministers für Arbeit und Soziales Olaf Scholz

bröckeln Schwierigkeiten haben

Bund, Ländern und Kommunen die Luft abdrücken Bund, Ländern und Kommunen weniger Einnahmen gewährleisten

Bundesbildungsgouvernante Bundesbildungsministerin

Bürokratie staatliche Regulierung

Bürokratiemonster Gesundheitsfonds

Bürokratiewahnsinn Vorhaben der Koalition der CDU/CSU und der FDP im Gesundheitsbereich

bürokratisches Monster Erbschaftsteuerreformgesetz

Bürokratisierung Erbschaftsteuerreform

C

Crash der Weltfinanzen Finanzkrise

D

Da kommen Union und FDP nun zusammen. Die FDP hat in den letzten elf Jahren vieles an den Innenministern der SPD und der CDU kritisiert. Was kommt nun aber heraus? Wenn man sich den Koalitionsvertrag anschaut, dann wird man unversehens an das berühmte Buch von Giuseppe Tomasi di Lampedusa Der Leopard erinnert. Da unterhält sich der Fürst mit seinem Neffen, der bei Garibaldi mitmacht, und fragt, was das alles soll. Die Antwort lautet: Es muss sich alles ändern, damit alles bleibt, wie es ist. – Genau das ist das Ergebnis des Koalitionsvertrages. Kritik der FDP war nicht begründet. Jetzt ändert die Koalition nichts.

Da sind Papiertiger durch die Gegend gelaufen. Da wurde nichts verändert.

Da sind welche als Tiger gestartet und als lahme Enten gelandet. Einige Politiker der Koalition haben große, aber nicht umsetzbare Pläne.

Dampfplauderei Reden

Deutschtümelei die schwarz-gelbe Forderung nach der deutschen Sprache im Grundgesetz

Die Beschäftigten werden nass, und die Arbeitslosen kommen vom Regen in die Traufe. Schutzschirm des Staates ist unwirksam.

Dinosauriertechnologie Stromerzeugung durch Kohlekraftwerke

Dokument der Vertagung, der Verunsicherung Koalitionsvereinbarung zwischen der CDU/CSU und der FDP

Dokument des Versagens das Liberale Sparbuch

dramatische Situation Situation auf dem Land

Dreiklassengesellschaft in der Kinderpolitik zementieren Kinderpolitik

durchführen

Dreiklassenmedizin in Reinkultur Medizinversorgungssystem nach der geplanten Reform der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Drohne-Willi-Koalition Koalition der CDU/CSU und der FDP

dünne Suppe Vorschläge von Rainer Brüderle

Durststrecke Amtszeit von Rot-Grün

E

EEG stutzen Wirtschaftspolitik umsetzen

eierlegende Wollmilchsau der Bund

eigenwillige Konstruktion mit vielen Details Koalitionsvertrag der CDU/CSU und der FDP

Elitenpflege Bildungspolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Ellenbogenprinzip neues Gesundheitssystem

Enteignung Erhebung der Erbschaftsteuer

enteignungsgleicher Eingriff Erbschaftsteuerreformgesetz

entsolidarisieren Gesundheitsbereich reformieren

Entsolidarisierung 1) Kurs der Koalition der CDU/CSU und der FDP 2) Gesundheitspolitik der Regierung

erlesener Kreis einer wohlhabenden Klientel im elitären Elfenbeinturm reiche Leute (im Bezug auf Verbreitung der Kultur)

es hakt an allen Ecken und Enden in der Kulturbranche es gibt große Probleme in der Kulturbranche

Etikettenschwindel Rede von Volker Kauder

Euphemist des Jahres Peer Steinbrück (Bundesminister der Finanzen)

Eurosklerose Verzicht auf die weitere europäische Integration

Eurozeichen in den Augen haben mehr Geld erwarten

F

Fehlanzeige ermäßigter Mehrwertsteuersatz für Übernachtungen

Feilscherei Verhandlungen über das Erbschaftsteuerreformgesetz

Fernhalteprämie Herdprämie

Feuerwehreinsätze Maßnahmen zur Bewältigung der Krise

Finanzierungsfalle für die Länder Finanzierung der Bildung auf der Landesebene

Flickwerk Energiekonzept von der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Flurschaden Flexibilisierung der Arbeitsmärkte

Förderfeuerwerk kurzfristige Finanzierung der Landwirtschaft

Fortsetzung der "unendlichen Geschichte" Bundeshaushalt 2009

Frau Mustermann Angela Merkel

Frau Schickedanz! Birgit Homburger (FDP)

Frechheit Rede von Elisabeth Scharfenberg (Bündnis 90 / Die Grünen)

freier Fall Rückgang der Zahl der Geburten in Deutschland

Freiheitsstatue Guido Westerwelle

Frühverrentung Altersteilzeit

Fundamente des Staates erschüttern Erbschaftsteuerreformgesetz verabschieden

G

Geld aus dem Fenster werfen das Geld nicht effektiv verwenden

Geld verbrennen Geld verschwenden

Geld zum Löcherstopfen einsetzen das Geld in einen anderen Bereich richten

Gerippe Schutzschirm des Staates

Geschenke Entlastungen

Geschenk an Millionäre Abschaffung der Vermögensteuer

Geschichtsklitterung Rede von Michael Kretschmer (CDU/CSU)

geschraubter Rückwärtssalto in der Energiepolitik Laufzeitverlängerung bei Kernkraftwerken

Geschreibsel dieser Versicherungslobbyisten Wünsche der Versicherungslobbyisten

Gesülze inhaltsloses Gerede von der Bundesministerin für Familie, Senioren,

Frauen und Jugend Ursula von der Leyen

Gezerre Verhandlungen über das Erbschaftsteuerreformgesetz

Gießkannenprinzip 1) Art der Verteilung der Gelder aus dem Bundeshaushalt 2) Konsumstimulation durch Erhöhung der direkten staatlichen Ausgaben an die Bürger

gigantisches Entlassungsprogramm auf Kosten der Steuerzahler Frühverrentung

goldene Zeiten für reiche Eltern Regierungszeit der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Gräben ausheben Brücken bauen

Grabenkämpfe Auseinandersetzungen im Bundestag

Gralshüter der Rechtsstaates Parlamentarier

grölen schreien

große Löcher in den Emissionshandel bohren Ausnahmeregelungen für einzelne Unternehmen einführen

große menschliche Katastrophe eine Milliarde hungernde Menschen in der Welt

große Verlierer dieser Großen Koalition Familien

Großkonzernen die Welt zu Füßen legen Steuerpolitik im Interesse der Großkonzerne gestalten

größte Desaster (das) Scheitern der Bahnprivatisierung

Grußwortepolitik Vorschläge von Rainer Brüderle

H

Habicht Krise

Haifisch Piraterie

Häkchen einzelne Maßnahmen

Häkchenkonzept Konzept der Durchführung der einzelnen Maßnahmen

Häkchenpolitik Politik der einzelnen nicht immer zusammenhängenden Maßnahmen

harte Law-and-Order Politik Politik der CDU

Herdprämie Staatshilfe für Kindererziehung

Herr Niebel wird entsorgt Herr Niebel wird entlassen

herumeiern unangemessene Maßnahmen (zur Bekämpfung der Piraterie) treffen

herummäkeln kritisieren

herummaulen reden

hineinschmuggeln hineinschreiben (eine Regelung in das Gesetz)

Hinter diesen Anforderungen bleibt die im Koalitionsvertrag skizzierte schwarz-gelbe Verbraucherpolitik um Lichtjahre zurück. Die im Koalitionsvertrag skizzierte schwarz-gelbe Verbraucherpolitik entspricht nicht den modernen Anforderungen.

Hungerlohn kleiner Lohn (der Talente im Kulturbereich)

Hürden Rahmenbedingungen

I

Ich habe immer auf den konkreten Teil gewartet. Die Rede von Ilse Aigner enthält keine Konkretik.

Ich will an dieser Stelle an das Bild erinnern, das unser Fraktionsvorsitzender, Jürgen Trittin, gestern für den Koalitionsvertrag geprägt hat. Er sprach von einem Zug: In den ersten Waggons des Zuges, in der ersten Klasse, werden Cocktails serviert. In den hinteren Waggons, in der Holzklasse, gibt es nichts. Einige der Waggons werden abgehängt. Leider ist es so, dass die Waggons mit der Aufschrift „Rechtsstaat/Bürgerrechte“ zu den hinteren gehören. Ich befürchte, dass sie zu den gehören, die abgehängt werden. für Rechtsstaat und Bürgerrechte sorgt die Koalition der CDU/CSU und der FDP nicht

ideologische Scheuklappen linker Parteien Politik der linken Parteien

Ihre Antworten sind mickrig. Ihre Antworten sind nicht überzeugend.

Ihre eigenen schwarzen Landeskapitäne kämpfen noch mit der hohen See der Krise. Dann kommen Sie mit Ihrer Klientelpolitik und schießen denen zusätzlich ein großes

Leck ins Schiff. Jetzt glauben Sie, dass die mit Lobeshymnen auf Schwarz-Gelb tapfer untergehen. Aber kurz bevor sie absaufen, sollen sie Ihnen noch den letzten Bordproviant zuwerfen. Die Koalition der CDU/CSU und der FDP unterstützt die Länder nicht.

Ihre Lok fährt mit Kohle- und Atomstrom, die hinteren Waggons werden abgekoppelt, in der zweiten Klasse fällt die Heizung aus, im Bistrowaggon steigen die Preise, aber dafür werden in der ersten Klasse Gratiscocktails serviert. Das ist Schwarz-Gelb auf einen Satz gebracht. Sie fördern Stromerzeugung durch Kohle- und Atomkraftwerke, die unteren Schichten der Bevölkerung und die Mittelklasse unterstützen Sie nicht, die Preise steigen, aber dafür werden die Reichen subventioniert.

Ihre Rede hat Schweingrippe! Ihre Rede ist schlecht (von Jens Spahm – CDU/CSU).

im Regen stehen lassen nicht weiter entwickeln, nicht unterstützen

im Schlafwagen an die Macht kommen an die Macht kommen, ohne dass man Entwicklung angeboten hat

in die Knie gehen kein Geld mehr haben

in die Mottenkiste greifen veraltete Konzepte bei der Verkehrspolitik benutzen

in die Schützengräben krabbeln die Veränderungen nicht wollen

In dieser Regierung steckt der Wurm Diese Regierung handelt nicht richtig

in Schubladen denken das ganze nicht erfassen können

in Warteschleifen geparkt sein keine Arbeit bekommen

in Wildwestmanier vorsprechen sich nicht mit europäischen Partnern abstimmen

Investitionen in Beton Investitionen in Straßenbau

Investitionsbremse Staatliche Regulierung der Wirtschaft

Investitionsstau (im Bereich des Kraftwerksbaus) Mangel an Investitionen

J

j-m. das letzte Hemd nehmen j-n. in finanzielle Schwierigkeiten versetzen

Jetzt kommt der dritte Schritt zur Quadratur des Kreises Jetzt wird der dritte

Punkt genannt.

K

Kahlschlag Kürzung der Ausgaben für Kultur

Kahlschlag in der Kinder- und Jugendhilfe das Kommunale Entlastungsgesetz

Kahlschlag in unserem Gesundheitssystem Gesundheitsreform der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Kaltblüter Die Banken

kaputtmachen ablehnen, nicht umsetzen

Kardinalfehler Rentengarantie

Karneval Rede von Gisela Piltz und anderer Vertreter der Opposition

Karnevalauftritt Auftritt von Brigitte Pothmer (Bündnis 90 / Die Grünen) im Bundestag

Kasper (kasperhaft) Jürgen Trittin

Kasperletheater Rede von Jörn Wunderlich (Die Linke)

Katastrophe 1) die letzte Legislaturperiode 2) Betreuungsgeld 3) Finanz- und Wirtschaftskrise 4) Neuregelung in der Arbeitsmarktpolitik

Kein Kind darf verloren gehen. Kein Kind darf ungebildet bleiben.

Kernenergiefan Georg Nüßlein (CDU/CSU)

Kinder aus den Kindergärten verbannen finanzielle Anreize schaffen, damit Eltern Ihre Kinder in die Kindergärten nicht abgeben

Kinder können auf Schuldentürmen nicht spielen Staatsschulden sind nicht generationsgerecht

Klamauk Auftritt von Brigitte Pothmer (Bündnis 90 / Die Grünen)

Klassenkampf Rede von Barbara Höll (Die Linke)

Klassenkampf von oben Gesundheitspolitik der Regierung

Klein-Klein Beispiele, die Elke Ferner (SPD) anführt

Kleinkunstniveau Zwischenfrage von Markus Kurth (Bündnis 90 / Die Grünen) und Antwort von Brigitte Pothmer

Klientelpolitik 1) Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP 2)

Konjunkturpolitik der CDU/CSU und der FDP 3) Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP im Finanzbereich 4) Politik der Bundesministerin für Ernährung, Landwirtschaft und Verbraucherschutz Ilse Aigner

Klientelpolitik für Besserverdienende 1) Politik der CDU/CSU und der FDP 2) Familienpolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Klimakiller Gasausstoße, die zur Klimaänderung führen

Kniefall vor den Reichen Erbschaftsteuerreformgesetzentwurf

Kniefall vor der alten Lobby Klimapaket

Kniefall vor der Gentechniklobby Pläne der Koalition zu Gentechnik

Koalition der Kälte Koalition der CDU/CSU und der FDP

Koalition des Rückschritts, der Ideenlosigkeit und der gesellschaftlichen Spaltung Koalition der CDU/CSU und der FDP

Kommissionitis Kommissionen

kompletter Unfug Rede von Claudia Winterstein (FDP)

Kosmetik Regelung zur Zwangsverheiratung

Kriegserklärung an den Mittelstand Erbschaftsteuerreformgesetz

Krönung der liberalen Wendigkeit Anklage gegen den Minister der eigenen Partei

kurzfristige Feuer Senken der Sozialabgaben; Erhöhen der Sozialtransfers

L

Laienspielschar Volkskammer (in der DDR)

Laientheater die Rede von Rainer Brüderle

Liebedienerei an einer Lobby Energiepolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Liegt sie im Koma? Funktioniert soziale Marktwirtschaft nicht?

Linke Florian Pronold (SPD)

linke Tasche, rechte Tasche Politik der Koaliton der CDU/CSU und der SPD

Linke-Tasche-Rechte-Tasche-Politik Politik der Koalition der CDU/CSU und der SPD

Lippenbekenntnisse Maßnahmen der Koalition der CDU/CSU und der FDP zum Klimaschutz

Lippenbekenntnisse von gestern Steuerpolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Lizenz zum Gelddrucken Verlängerung der Laufzeiten der Atomkraftwerke

Lohnbewirtschaftung Entwicklung der Hinzuverdienstregelungen

Lohndrückerei Sinken der Löhne

Lohnschere Unterschied zwischen niedrigen und hohen Löhnen

Lückentext Programm der Koalition der CDU/CSU und der FDP zu Infrastruktur

Luftverpackung Klimapaket

M

Machtpolitisches Maulheldentum Klimapaket

Madame Non Angela Merkel

Makulatur Haushalt des Ministeriums für Arbeit und Soziales für das Jahr 2009

Manchmal hat man allerdings den Eindruck, dass der eine Teil der Mannschaft des deutschen Kreuzfahrtschiffes noch auf dem Sonnendeck die Stühle sortiert, während der andere Teil unten bereits schuftet, um die größten Lecks abzudichten. Einige versuchen es, die Krise zu bekämpfen, während die anderen sie noch gar nicht merken.

Marktradikalismus Außenwirtschaftspolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Masche Rede von Elke Ferner (SPD)

Massenvernichtungswaffen des 21. Jahrhunderts Kleinwaffen

Mauer Atomkraft

Mautbetrug Benutzung der Lkw-Mauteinnahmen für andere Ziele als Ausbau der Infrastruktur

mehrfacher Angriff auf den öffentlichen Schienenverkehr Vorhaben der Koalition der CDU/CSU und der FDP im Bereich des Verkehrs

Menschenhandel Handel mit den Unternehmen

Milchmädchenrechnung Haushalt des Ministeriums für Arbeit und Soziales für das Jahr 2009

Mist 1) Aussagen von Bundestagsabgeordneten 2) Opposition

mit dem Rücken zur Wand stehen in finanzielle Schwierigkeiten geraten

mittelstandsfeindliche Politik Wirtschaftspolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Möchtegern-Arbeiterführer Rüttgers und Laumann

Modeberater Montag Jerzy Montag (Bündnis 90 / Die Grünen)

Mogelpackung 1) Wachstumsbeschleunigungsgesetz 2) Stärkung der Zusammenarbeit von Bund, Ländern und Kommunen 3) Finanzpolitische Maßnahmen der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Mühlstein am Hals der Leistungsträger unserer Gesellschaft kalte Progression

Mühlsteine am Hals des deutschen Mittelstandes Reformen der Regierung

Murks 1) Teil der Koalitionsvertrages der CDU/CSU und der FDP 2) Verkürzung der Wehrpflicht auf 6 Monate

Mutation in Lichtgeschwindigkeit Veränderung der Ansichten von Guido Westerwelle

N

nackte Speichen im Sturm Schutzschirm des Staates

Neidhammel Bernd Scheelen (SPD)

neue Knoten machen die Lage erschweren

neue Mauern aufbauen Gesundheitsbereich reformieren

neue Nägel in den Sarg des öffentlichen Bildungssystems schlagen den Zustand des öffentlichen Bildungssystems verschlechtern

Neuling in der Innenpolitik Olaf Scholz (SPD)

Neverending Story Militäreinsatz zur Bekämpfung der Piraterie

Nullnummer der Satz aus dem Koalitionsvertrag "Sittenwidrige Löhne werden wir verbieten".

O

ökonomische Geisterfahrerei Steuerentlastungen

Operation "Täuschen, Tricksen, Vernebeln" Steuerentlastungen

ordnungspolitischer Sündenfall Mehrwertsteuerregelungen zu Hotelübernachtungen

P

Palaverklub Regierung

Päppelung einzelner Industriezweige Unterstützung einzelner Industriezweige

Pendeldiplomatie Anklage gegen den Minister der eigenen Partei

Pingpong spielen keine Verantwortung übernehmen und an eine andere Behörde abweisen

Plünderung von Vermögensbesitzern Erhebung der Erbschaftsteuer

Politik der eingeschlafenen Füße Politik der kleinen Schritte; Politik der Koalition der CDU/CSU und der SPD

Politik der ideologischen Scheuklappen Einführung des Betreuungsgeldes

Politik des Sozialraubs soziale Marktwirtschaftspolitik

Popanz Koalition der CDU/CSU und der FDP

Populismus Rentengarantie

Postengekungel Personalentscheidungen (von Angela Merkel)

Problembär der Regierung Michael Glos

Professor Binsen Heinrich L. Kolb (FDP)

Propaganda Rede von Carl-Ludwig Thiele (FDP)

Q

Quantum Trost in der Regierung Der Wirtschaftsminister

Quatsch Reden von den Parlamentsabgeordneten

Quatsch mit Soße die Rede von Angela Merkel (über Energiepolitik)

R

Rabenmutter berufstätige Mutter

Ramses – der König der Westautobahnen Peter Ramsauer

Rattenrennen Tätigkeit der Opposition

Raubbau (treiben) sich ohne Hinsicht auf Umwelt wirtschaftlich entwickeln

Raubritter 1) Koalition der CDU/CSU und der FDP 2) Peter Ramsauer

Raubtierkapitalismus Kapitalismus ohne sozialen Akzent

Regentschaft Regierung

Reichenprivilegierung Erbschaftsteuerreform

Reichtumsförderung Kindergelderhöhung

reine Klientelpolitik 1) Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP 2) Mehrwertsteuerregelungen zu Hotelübernachtungen

reine Symbolpolitik Sozialpolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

reines Privatvergnügen Bildung

Renditeprogramm für die Privatversicherung ergänzende Kapitaldeckung in der Pflegeversicherung

Repressionen Maßnahmen zur Jugenderziehung

Restposten Posten des Bundesministers für Arbeit und Soziales

Risiko für die Zukunft Elke Ferner

Rollback Aufkündigung des Atomausstiegs

Roman mit Fehldruck Koalitionsvertrag der CDU/CSU und der FDP

Rostlaube altes Auto

Rückschritt, Bildungsnotstand und Unterfinanzierung “Wachstum, Bildung, Zusammenhalt” Titel des Koalitionsvertrages der CDU/CSU und der FDP

Rundumwohlfühlpaket Konjunkturpaket

Rutschbahn Sinken der Löhne in Deutschland

S

Sammelsurium Konjunkturpaket

Sammelsurium der sozialen Spaltung Maßnahmen im Bereich der Gesundheitspolitik

Sauerei Position von Angela Merkel beim europäischen Rat zu

Klimaschutzfinanzhilfen für die Entwicklungsländer

Schande Senkung der Ausgaben für die Programme gegen den Rachtsextremisten

Schattenkabinett Ministerkabinett der CDU/CSU und der SPD

Schattenminister Finanzminister Wolfgang Schäuble

Scheckbuchpolitik vergangener Tage Unterstützung seitens Deutschlands der Modernisierung der polnischen Kraftwerke

Scheibenschießen veranstalten kritisieren

Scheiß Jugendpolitik der CDU/CSU und der FDP

Schere zwischen Arm und Reich Kluft zwischen Arm und Reich

Schiffbruch erleiden Wahlkampf verlieren

Schlachtfest Vorhaben der Koalition der CDU/CSU und der FDP im Gesundheitsbereich

Schlachtfest der solidarischer Krankenversicherung Vorhaben der Koalition der CDU/CSU und der FDP im Gesundheitsbereich

Schlag ins Gesicht Verkürzung der Wehrpflicht auf 6 Monate

Schlamassel Krise

Schlechtwetterüberdachung der Marke Olaf Scholz Schutzschirm des Staates

Schluss des Lebens Alter

schmallippig leicht verstimmt, verhalten, wortkarg

Schmarrn Rede von Ute Koczy

Schmierentheater Kurzintervention von Peter Ramsauer (CDU/CSU)

Schönheitsreparaturen Maßnahmen im Gesundheitsbereich

Schönrechnerei Haushaltsplanung nach dem optimistischen Szenario

Schönwetterpolitik 1) Klimaschutzpolitik 2) Politik des Ministers für Arbeit und Soziales Olaf Scholz

schreckliche Märchen und Albträume in den Raum stellen die Lage im Energiesektor kritisieren

Schritt ins Gestern Verwendung von Kohle- und Kernenergie

Schröder-Fischer-Falle Kurs auf aktive Teilnahme an bewaffneten internationalen Einsätzen

Schubladen Teile (des Koalitionsvertrags der CDU/CSU und der FDP

Schuldenberge große Schulden des Staates

Schuldenmeisterin Christel Happach-Kasan (FDP)

Schuldenpolitik Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

schwadronieren reden (im Bezug auf die Aussagen von Minister für Arbeit und Soziales Olaf Scholz über Vollbeschäftigung)

schwätzen reden

schwere Hypothek Entlassung von August Hanning

sehenden Auges ein Drittel der Kinder und Jugendlichen von Zukunftsperspektiven abkoppeln schlechtere Bildungschancen geben

sein eigener Abwicklungsminister Dirk Niebel

selbsternannte Familienpartei (CDU) CDU

selbsternannte Klimakanzlerin Angela Merkel

selbsternannte Koalition der Mitte Koalition der CDU/CSU und der FDP

sich suhlen dem Oppositionslager angehören

sich von Bankvorständen oder vom Management gewisser Automobilkonzerne wie dumme Tanzbären am Nasenring durch die Manege ziehen lassen sich den Bankvorständen oder dem Management gewisser Automobilkonzerne unterwerfen

sie /schwarz-gelbe Koalition/ ist aber als Bettvorleger für das Klientel der Vermögenden und Reichen gelandet Koalition der CDU/CSU und der FDP hat ihre Entscheidung im Interesse der Klientel getroffen

Sie freuen sich hier darüber, dass die See im Auge des Orkans so ruhig ist. Ihre Kolleginnen und Kollegen draußen im Lande, die Bildungspolitiker in Ländern und Gemeinden, aber kämpfen mit allerschwerstem Wetter. Und was machen Sie? Sie ziehen ihnen mit Ihrer Klientelpolitik den letzten Boden unter den Füßen weg. Koalition der CDU/CSU und der FDP führt falsche Bildungspolitik

Sie haben den Zug gekapert Sie sind an die Macht gekommen

Sie haben mit der SPD zusammen das Luftsicherheitsgesetz gemacht. Sie sind

dort mitgeflogen, und Sie sind dort auch mit abgestürzt. Luftsicherheitsgesetz war nicht erfolgreich

Sie hätten ja einmal eine neue Rede schreiben können! Sie brauchen es nicht, diese Worte zu wiederholen.

Sie sind nicht sprachfähig Sie wollen mit uns nicht diskutieren

Sie sitzen im Bremserhäuschen. Sie fördern Klimapolitik nicht.

Skandal 1) Ablehnung der Mindestlöhne 2) ungleiche Erhöhung des Kinderfreibetrages 3) Verhandlungen über das Erbschaftsteuerreformgesetz

So ein Blödsinn! Entscheidung der Bundesregierung, Wehrpflicht auf 6 Monate zu verkürzen

So ein Quatsch 1) Rede von Elke Ferner 2) Äußerungen von Wolfgang Schäuble

So ein Unsinn Rede von Elisabeth Scharfenberg (Bündnis 90 / Die Grünen)

solche Phrasen dreschen solche Phrasen aussprechen

soziale Kälte 1) Politik der Mitte, Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP 2) Opposition 3) Sozialpolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

sozialistische Wundertütenpolitik Politik der Linken

sozialpolitische Eiszeit Zeit, wenn man falsche Sozialpolitik durchführt

sozialpolitischer Skandal Vorhaben der Koalition der CDU/CSU und der FDP im Gesundheitsbereich

Sozialschmarotzer untere Bevölkerungsschichten

Spar-Tsunami Kürzung der Ausgaben für Kultur

Spätzünderin Angela Merkel

staatliche Zwangswirtschaft staatliche Regulierung (im Gesundheitsbereich)

Starnberger-Villen-Regelung Regelung zur Besteuerung von Immobilien im Erbschaftsteuerreformgesetz

Steuer-Eldorado für große Konzerne und Multimillionäre wegen der niedrigen Steuer attraktives Land

Steuergeschenke Steuerentlastungen

Steuergeschenke für Klientelgruppen Steuerentlastungen

Steueroase Land mit niedrigen Steuern

Steuerschlupflöcher (für Großkonzerne) Maßnahmen im Bereich der Unternehmensbesteuerung

Steuersenkungspropheten Oppositionspolitiker

Stiefkind dieser Regierung Arbeitsmarktpolitik

stöhnen sagen

Straßengraben Krise in der Automobilbranche

Styroporprogramm CO2-Gebäudesanierungsprogramm

T

Teufelkreis von Regulierung und Bürokratie Situation im Gesundheitsbereich

Teufelszeug Betreuungsgeld

teures Wahlgeschenk Entlastungen bei den Beherbergungsleistungen

Theater die Rede von Hubertus Heil

tiefe Löcher in den Haushalt reißen Haushaltsdefizit bewirken

Tiger Koalition der CDU/CSU und der FDP

Tigerentenkoalition Schwarz-Gelbe Koalition

Titel ohne Handlung Koalitionsvertrag

torpedieren kritisieren

totaler Blödsinn Rede von Ernst Dieter Rossmann (SPD)

totaler Murks Erbschaftsteuerreformgesetz

Totengräber der Entwicklungszusammenarbeit Militarisierung

Tragödie nicht flächendeckende Breitbandversorgung

Traumtänzerei Finanzpolitik der Koalition

Trio infernale Bundesminister des Auswärtigen Guido Westerwelle, Bundesminister für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung Dirk Niebel und Bundesminister der Verteidigung Karl Theodor Freiherr zu Guttenberg

Tropf des Staates Sozialhilfe

Tropfen auf dem heißen Stein Kindergelderhöhung

Tropfsteinhöhle Universität Regensburg

Truppe Gruppe

U

Umfaller Politiker der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Umverteilungsgesetz Wachstumsbeschleunigungsgesetz

Unding Laufzeitverlängerung von Kernkraftwerken

unendliche Geschichte Verhandlungsprozess über das Erbschaftsteuerreformgesetz

Unfug Reden von den Parlamentsabgeordneten

unheilvolle Allianz Koalition der CDU/CSU und der FDP

Unsere ostdeutschen ländlichen Räume drohen zu verarmen, zu vergreisen und zu verdummen. Ostdeutschland ist arm, die Alterung der Bevölkerung geschieht, die Fachkraft wandert nach Westdeutschland aus.

unseriöse Politik Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

unseriöse Steuersenkungspläne Unterstützung der Bundesagentur mit einem Zuschuss

Unsinn 1) Reden von den Parlamentsabgeordneten 2) getrennte Aufgabenwahrnehmung 3) Steuerung der Konjunktur durch die Mehrwertsteuer

unsoziale Kopfprämie Kopfprämie, die CDU/CSU und die FDP einführen wollen

Unverschämtheit 1) Reden von den Parlamentsabgeordneten 2) Prüfung, ob Grundstücke, die nach 1945 in der SBZ enteignet wurden, kostengünstig an die ehemaligen Eigentümer abgegeben werden können, wenn sie jetzt in öffentlicher Hand sind

V

Veranstaltung in der Dunkelkammer Beratungen der Arbeitsgruppe zu Erbschaftsteuerreform

Verhinderungspolitik von Rot-Grün Bildungspolitik von Rot-Grün

verlängerter Arm der Futtermittelindustrie und des Bauernverbandes die

Regierung

Verpolizeilichung des strafrechtlichen Ermittlungsverfahrens Verpflichtung, auf Vorladung vor der Polizei zu erscheinen

Verschiebebahnhof Politik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Versprechungen im absolut luftleeren Raum Gesetzesanträge der Linken

völliger Quatsch 1) Rede von Elke Ferner (SPD) 2) Rede von Heidrun Bluhm (Die Linke)

Völliger Unfug! Rede von Jan Korte (Die Linke)

Voodoo-Ökonomie Wirtschaftspolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

vor einer Geröllhalde stehen Wahlversprechen nicht erfüllen

W

Wahlgeschenk 1) Steuerentlastungen z. B. für Hoteleigentümer 2) zusätzliche Einkünfte für Ärzte, Apotheken und Pharmaindustrie

Wahnsinn Die Rede von Volker Kauder

Was für ein Unsinn! Rede von Elke Ferner

wie das Hornberger Schießen ausgehen scheitern

Willi Wunderlich Jörn Wunderlich (Die Linke)

Wir haben in den Abgrund geschaut. Wir standen vor Gefahr des Zusammenbruchs der Wirtschaft.

Wir stellen die Ernährung auf Chips um, behalten aber das Ziel, im Jahr 2020 einen Marathon zu gewinnen. Wir subventionieren Kohlekraftwerke, wollen aber bis 2020 CO2-Ausstoß um 20% senken.

wird tatsächlich mit Almosen abgespeist bekommt fast nichts

Wirtschaftspolitik Gesundheitspolitik der Koalition der CDU/CSU und der FDP

Wischiwaschi-Vereinbarung Koalitionsvertrag der CDU/CSU und der FDP

Worst-of aus allen Polizeigesetzen BKA-Gesetz

Worthülsen Äußerungen im Koalitionsvertrag der CDU/CSU und der FDP zur Familienpolitik

Worthülsen Rede von Peter Bleser (CDU/CSU)

Wunderwaffe von Schwarz-Gelb Verlängerung der Laufzeiten der Atomkraftwerke

Wünsch-dir-was-Programm Evaluierung zu der Frage des Kindergeldes

wursteln arbeiten

WW Jörn Wunderlich (Die Linke)

Z

Zeichen der Mutlosigkeit, der Verzagtheit und der Zerstrittenheit Steuersenkungen für die Reichen

Zementierung der sozialen Ungerechtigkeit Prinzipien der Besteuerung im Erbschaftsteuerreformgesetzentwurf

Ziele in die Umlaufbahn schicken Ziele setzen

Zu-Ende-Leben des Lebens das Alter

Zu-Hause-bleib-Prämie Betreuungsgeld

Zückerli Wachstumsbeschleunigungsgesetz

Zückerli für die Klientel Steuerentlastungen für die Reichen

Zukunftsverhinderungsgesetz Wachstumsbeschleunigungsgesetz

zur Wirkungslosigkeit verdammt sein wirkungslos sein

ДОДАТОК В
СЛОВНИК ЕВФЕМІЗМІВ У ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ШВЕЦІЇ

A

afrikanska utvecklingsbanken bank som utdelar hjälp till fattiga länder

allvarliga situationen krisen

amerikanska utvecklingsbanken bank som utdelar hjälp till fattiga länder

anläggning fängelse

anpassningsåtgärder åtgärder som försvagar ekonomin men förbättrar miljö

anstalt fängelse

anstaltsplatser platser i fängelser

ansvarsfull ekonomisk politik passivitet, inga försök att möta krisen

använda resurserna effektivt ge ut mindre pengar för naturskyddet

arbetarnas skatteparadis Sverige med låga skatter

B

banta personalstyrkan säga upp personalen

barn med funktionsnedsättning barn som är invalider

bekämpa arbetslösheten minska arbetslösheten

bifråga frågan om möjlighet för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

bisak frågan om möjlighet för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

bistra tiderna krisen

bistra vintern krisen

bistå hjälpa

bistånd hjälp

biståndsarbetare hjälparbetare

biståndsarbete hjälparbete

biståndsflöde pengar som går till fattiga länder

biståndsgivare hjälpgivare

biståndsinsatser hjälpinsatser

biståndskrona hjälpkrona

biståndsminister minister som är ansvarig för hjälp till fattiga länder

biståndsorganisation hjälporganisation

biståndspengar hjälppengar

biståndspolitik politik som beträffar hjälp till fattiga länder

biståndsrådgivare hjälprådgivare

biståndssatsningar hjälpsatsningar

blöda ekonomiskt sakna pengar

D

Det finns tecken på att den ekonomiska och finansiella krisen har börjat plana ut. Ekonomi och finanser är fortfarande i ett mycket dåligt läge

E

effektivisera minska antal jobb

effektivisera verksamheten minska personal

ekonomiska vintern ekonomisk kris

energiintensiv industri industri som använder mycket energi

etnisk rensning våldsam aktion som har målet att bli av med misshaglig etnisk grupp

EU-bistånd hjälp som EU utdelar till fattiga länder

europäiska utvecklingsbanken bank som utdelar hjälp till fattiga länder

F

failed states stater som inte fungerar

fallande tillväxt nedgång

finansoron finanskris

flickor med utländsk bakgrund flickor deras föräldrar är invandrare

fredsbevarandeoperation militäroperation

funktionshinder handikapp

funktionshindrade invalider

få betala det ultimata priset dö

få gå hem bli uppsagd

få lämna jobb bli uppsagd

få permanenta handikapp bli invalid

förlora en anhörig en anhörig är död

förpassat till historien avskaffat

försämrade ekonomiska villkoren ekonomikris

försämrade konjunkturläget ekonomikris

G

gratis kollektivtrafik andra taxesystem

gruppen 65-plus pensionärer

gäster militära från Sverige

göra inbromsningar sänka välfärden

H

ha utländsk bakgrund vara invandrare

handikappade invalider

handikappade barn barn som är invalider

handikappolitik politik som beträffar invalider

handikappomsorg omsorg av invalider

hanteras för sexuella ändamål utnyttjas som prostituerade

hemtjänst hjälp till gamla människor

hållbar skogsskötsel avhuggning av skugen

höstens lärdom finans- och ekonomikris

I

industrijobben rationaliseras bort det blir mindre jobb inom industriet

intagen brottsling som sitter i fängelse

intagen (på en säkerhetsanstalt) brottsling som sitter i fängelse

interner brottslingar som sitter i fängelse

J

jämviktsarbetslöshet arbetslöshet

K

klienter brottslingar som sitter i fängelse

klienttillströmning nya brottslingar som kommer till fängelse

klimatbistånd hjälp till fattiga länder som syftar att skydda klimatet

konjunkturavmattningen ekonomikris

konjunkturen vänder det blir lågkonjunktur

konjunkturförsvagningen krisen

konjunkturnedgång ekonomisk kris

kontrolluppgift för tillgångar och skulder kontrolluppgift för förmögenhet

kraftiga konjunkturavmattningen ekonomisk kris

kriminalvårdsanläggningar fängelser

kärvare ekonomi ekonomisk kris

L

lågkonjunktur ekonomikris

M

Man är inte sin egen lyckas smed i det här parlamentet. Riksdagsledamot måste rösta så som hans parti gör.

minska personalstyrkan säga upp personalen

misshandla a-kassa låta människor bli utförsäkrade

misshandlade kvinnor våldtagna kvinnor

människor med funktionshinder invalider

människor med psykiska funktionshinder sinnessjuka

mörker som breder ut sig kris

N

nyanländ människa invandrare

nyanlända invandrare

närståendepenning pengar som betalas ut till en person dess släkting har dött

O

oansvarig politik politik av borgerliga regeringen

oegentligheter bedrägeri

omfattande finansiell instabilitet finanskris

omförsäkra utförsäkra

oroligheter uppror

oroväckande tid kris

osäkra tider kris

P

pensioneras ut från arbetsmarknaden bli uppsagd

personal blir berörd personal sägs upp

personer av utländsk härkomst invandrare

personer med funktionshinder invalider

personer med funktionsnedsättning invalider

personer med hemtjänst gamla människor som inte kan ta hand om sig

personer med utländsk bakgrund invandrare

poliser med utländsk bakgrund poliser som är invandrarnas barn

på ålderns höst när man blir gammal

R

reningsbad krisen

renodla verksamhet förlora en del av sina funktioner på följd av konkurrensutsättning

renodla verksamhetsformerna inom statsförvaltningen ombilda statliga verksamheter till aktiebolag

resenärer med funktionshinder resenärer som är invalider

resursförstärkning i plånboken mer pengar

S

saligen insomnad död

samhällets mjuka områden sociala områden

sexuella tjänster prostitution

SJs anpassning till avregleringen ingen trafik på olönsamma sträckor

skaffa pengar på oegentligt sätt skaffa pengar på oärligt sätt

skakiga tider kris

skarp nedgång i världsekonomin ekonomisk världskris

slutspurten misslyckande försök att göra betydliga regelförenklingar för företag

slå vakt om den svenska arbetsmarknadsmodellen tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

snabbt och kraftigt försämrade konjunkturutvecklingen ekonomikris

stimulans jobbskatteavdraget

strukturrationalisering det blir mindre veterinärer i glesbygden

superanstalt stor modern fängelse

superbudget den borgerliga budgeten

superpaket den överspelade borgerliga budgeten

svaga stater stater som inte fungerar

svarta människor neger

svår situation kris

svåra tider krisen

svårare läge kris

säkerhetsanstalt fängelse

sämre tider krisen

särskilda boenden boenden för gamla människor

T

ta livet (av en anhörig) mörda

ta livet av sig begå självmord

tangera ytterligheter säga det som inte hör till tema

tillväxtpolitik alliansens regionalpolitik

tjänster prostitution

tredje världens länder fattiga länder

tuffa tider krisen

U

U-länder fattiga länder

ungdomar med utländsk bakgrund ungdomar som är invandrare eller invandrarnas barn

uppsalabor med utländsk härkomst uppsalabor som är invandrare

utlandsfödd flykting

utlandsfödda invandrare

utrikes födda flyktingar

utvecklingsbistånd hjälp till fattiga länder

utvecklingsland fattigt land

utvecklingssamarbete hjälp till fattiga länder

V

vara inte helt sanningsenlig ljuga, tala inte sanning

Vi får väl försöka reda ut begreppen under en kaffepaus någon gång. Nu slutar vi prata om det.

Vi öppnar dörren och säger: ”Välkommen, räds icke!” Vi konkurrensutsätter statliga veterinärer.

vikande arbetsmarknaden ökande arbetslöshet

vikande konjunktur ekonomisk kris

Viskaanstalt Viskafängelse

vändande konjunktur ekonomikris

väpnade konflikter krig

Ä

äldre gamla

äldre (adj.) gamla

äldre anställda anställda i åldern före pension

äldre medarbetare medarbetare i pensionsåldern

äldre människa gammal människa

äldreboende boende för gamla människor

äldreförsörjningsstöd försörjningsstöd för gamla

äldreguiden dokument som reglerar kvalité av äldreomsorgen

äldreminister statsråd Maria Larsson (kd)

äldreomsorg omsorg av gamla människor

äldrevård vård av gamla människor

Även solen har sina fläckar. Även jag gör fel.

Ö

ökad arbetsbelastning (för a-kassor) ökat antal arbetslösa

Östersundsanstalt fängelse i Östersund

ДОДАТОК Д
СЛОВНИК ДИСФЕМІЗМІВ У ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ШВЕЦІЇ

A

a-kassan först jobben först

abdikera inte yttra någon tydlig egen ställning

aktivistisk lagstiftning aktiv lagstiftning

allt fler stämplas ut ur sjukförsäkringen allt fler lämnar sjukförsäkringen

Annars har vi risken med hydran. Annars blir det ingen regelförenkling.

antimiljöbilspaket regeringens åtgärder i bilbranschen

Apoteket säljs ut för fulla muggar. Apoteket privatiseras.

arbetslösa som alliansregeringen har glömt kvar på däck och som riskeras att spolas bort arbetslösa riskerar att inte få pengar att leva på

B

backa hem och stänga dörren inte tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

bensinslukande monster en stor bil som förbränner mycket bensin

bestraffa kvinnor försämra a-kassan

bidragslinje rödgrön politik

bidragslinje socialdemokraternas arbetspolitik

bidragspolitik socialdemokraternas arbetspolitik

bidragssystem system med höga skatter

blanda bort korten lägga ansvar på oppositionen

bleka och syrefattiga inte effektiva (om regeringens åtgärder)

bluff serviceåtagande av Försäkringskassan

bluff och jojo Veronica Palm och socialdemokraterna

blåsa av i krisens storm föra fel arbetsmarknads- och försäkringspolitik

bollas lämnas

bollas skickas från en myndighet till en annan

bollas runt skickas från en myndighet till en annan

bombardera med förslag ge många förslag

borgerliga regeringens tyranni (den) den borgerliga regeringens regeringstid

Borgs jobbexperiment Borgs arbetsmarknadspolitik

brandkårsutryckning 10 miljarder extra pengar för kommuner

breda ut orden tala

brevlåda representant av utländsk företag i Sverige

bränsleslukande suven stor bil

C

cirkus situation med mottagning av ensamkommande barn

D

deala fram och tillbaka förhandla

del i ett haveri centerpartiet

demokratiskt bakslag presidentval i Afghanistan

det är bara fel och galet regeringens förslag är inte bra

Det är dumt att sätta en tändsticka i huset och sedan i efterhand släcka. Det är bättre att inte tända alls. Det är dumt att först införa tjänstedirektivet och sedan utreda följder. Det är bättre att förändra lagen först.

Det är mycket skrik och lite ull, som bonde sade när han klippte grisen. Socialdemokraterna pratar mycket, men gör lite.

det är stora stenar som fortfarande ligger i vägen det finns många hinder på väg till miljömålen

det är stora stenar som ligger framför oss det finns många hinder på väg till miljömålen

Det får naturligtvis förödande konsekvenser för den enskilde som drabbas. Den enskilde som drabbas får inga pengar att leva på.

det går upp i rök man gör inte det vad man ville göra

det har varit att tala för döva öron borgarna lyssnar inte på

Det har varit en stark storm som liksom skeppet Sverige surrat alla fast vid masten. Man har stängt luckorna, man har genomlidigt en rejäl storm på havet. Egentligen har man stängt allting. Tyvärr är det många som har blivit kvar på däck. Det är många som vi nu upptäcker spolats över bord. Det har varit ekonomikris.

det här nötandet på statsråden upprepade oppositionens interpellationer som gäller samma tema

Det regnar i Europa. Konservativa krafter dominerar i Europa.

Det var fastlåst i ett uppifråntänk. Den utvecklades inte (naturvårdspolitik)

driva offentlig ekonomi i sank minska offentliga inkomster (genom skattesänkningar)

dumpas på kommunernas bord få vända sig till kommuner om socialbidrag

dyka upp som en blixt från klar himmel (om smittsamma sjukdomar) komma oväntade

dysterkvistarna från vänsterkartellen oppositionspolitiker

dödläge på byggarbetsmarknaden kraftig nedgång på byggarbetsmarknaden

E

effektivt beskära människors möjlighet till socialförsäkring införa VAB-intyg

ekonomin har landat på fötter men problemet är att vi står i en djup grop bnp inte sjunker mer men ligger på mycket låg nivå

ekonomins elefanter stora industriföretag

ekonomiska stormvindarna viner det är ekonomikris

eldorado för skummisar Sverige

En fest som pågick under två år men nu närmar sitt slut På grund an skattesänkningar får man budgetunderskott

en finsk brevmottagare representant av utländsk företag i Sverige (som i finska modellen)

en kollektiv klump flyktingar som kommer till Sverige

En skiva som har hakat upp sig: arbetslösheten minskar, jobben kommer, utanförskapet minskar. Man fortsätter upprepa: arbetslösheten minskar, jobben kommer, utanförskapet minskar, fastän nu ser det helt annorlunda ut.

etnisk rensning förtryck i Irak

ett enda lapptäcke sjukförsäkringen

ett par riktiga skitår ekonomisk kris

experiment bolagisering av Banverket Produktion

F

fastna i skuldfällan inte kunna återbetala lånet

finansiell härdsmälta finanskris

finanskrasch finanskris

Finanskrisen har slagit sina klor även I Sverige. Finanskrisen har påverkat även Sverige.

Finansministern börjar få ågren över detta. Finansministern förstår sitt fel.

finansoro finanskris

Fordonstillverkarna går på knäna Fordonstillverkarna är i kris

Frankensteindirektivet Tjänstedirektivet

fullständig katastrof misslyckande

för ett år sedan stormade det rejält runt Försäkringskassan handläggningstider på Försäkringskassan var långa

För första gången på 200 år befinner sig vårt land i krig. Sverige deltar i ISAF insatsen i Afghanistan

företag och hushåll "paralyserades" företag och hushåll drabbades av krisen och väntade med inköp

företag och hushåll är paralyserade företag och hushåll drabbades av krisen och väntade med inköp

förkasta (politik) inte stödja med majoriteten

förskole- och skolpersonal får leka poliser förskole- och skolpersonal måste intyga barnets frånvaro för Försäkringskassan

förslösa använda (skattepengar)

försöksverkstad Försäkringskassan

förstöra offentliga finanser (genom skattesänkningar) minska offentliga inkomster (genom skattesänkningar)

försvaga svenska löntagare tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

G

grovt misslyckande bonusar på svenska banker

grundläggande svek mot den internationella solidariteten tillbakadragning ur Afghanistan

gräva ned oss i fossilberoende verksamheter fortsätta med energiutvinning av fossilbränslen

gå omkull gå i konkurs

gå stick i stäv (politik med jämställdhetsmål) inte motsvara

gå åt pipan (om ett land) få sämre ekonomi

gömma under folk i olika sjukförsäkringar låta folk få sjukförsäkring

göra en teaterviskning säga egen ställning till en partikamrat

H

hagla (in) komma (om varsel)

haltande argumentation argumentation om att man måste ge ut mer pengar för naturskyddet

haverera inte förverkligas

haverera (om jobblinje) misslyckas

havererad jobbpolitik regeringens jobbpolitik

haveri avskaffande av förmögenhetsskatten

Hela världsekonomin nu har tarmvred, hjärnblödning och hjärtinfarkt på samma gång. Världsekonomin är i krisen.

hemsk moment 22-situation läget som ensamkommande barn har när de kommer till Sverige

Herr talman! Jag tänker börja med lite grekisk mytologi och berätta om hydran, ett monster som levde i träskmarkerna. Hydran hade enligt sägnen åtta huvuden. Det mittersta var odödligt. När hjältarna kom för att bekämpa hydran och högg av ett huvud växte det genast ut två nya. Hydran lyckades slutligen nedkämpas av Herakles i ett av stordåden, med hjälp av sin brorson som när huvudet huggits av brände stumpen med eld så att det inte växte ut några huvuden. Vi förenklar en regel, men risken är att två nya uppkommer som faktiskt inte resulterar i någon förenkling.

historiskt bakslag för miljöpolitiken tillstånd att använda dekabromdifenyleter

hora prostituerade kvinna

hyckleri sjukförsäkringen under socialdemokraternas tid

hålla ordning i klassen hålla ordning i parlamentskammaren

häckla kritisera

härdsmälta i det finansiella systemet finanskris

höga svansföring hög retorik

I

I det här fallet hoppas jag inte att regeringen fortsätter med sitt svårslagna rekord när det gäller bortförklaringar. I det här fallet hoppas jag att regeringen ger konkret svar.

ideologiska irrläror ekonomivetenskap

illa människan (den) den vanliga människan

införa en stor diskriminering i skattesystemet skaffa skillnader mellan beskattning av olika kategorier människor

införa ett rättslöst tillstånd på svensk arbetsmarknad tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

införa låga löner i Sverige tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

införa lönedumpning tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha

någon representant där

infrastrukturen spårar ur infrastruktutren utvecklas på felt sätt

inspel i debatten frågan av Jacob Johnson

J

jaga kritisera

jaga in sjuka och arbetslösa i låglöneträsket ge människor möjlighet att arbeta för låga löner

jaga rätt på (representanten) söka (representanten för ett utländskt företag som arbetar i Sverige i Europa)

jojo Försäkringskassan

jättehyckleri socialdemokraternas försäkringar att de vill fasa ut kärnkraften

K

kalla handelns politik (den) regeringens arbetsmarknads- och försäkringspolitik

kaos läge i Justitiedepartementet

kaos förlängda handläggningstider hos a-kassor

kapitalt misslyckande (ett) regeringens regelförenklingsarbete

kapsejsa misslyckas

kartell borgerliga alliansen

kartellen Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet

karusell regeringens arbetsmarknads- och försäkringspolitik

karusellverksamhet regeringens arbetsmarknads- och försäkringspolitik

kasta ut från sjukförsäkringen höja avgifter till sjukförsäkringen och sänka ersättningen

kasta ut i arbetslöshet låta bli arbetslös

kasta ut ur sjukförsäkringen utförsäkra

kastas ut i arbetslöshet bli arbetslösa

kastas ut ur sjukförsäkringen bli utförsäkrade

katastrof kris

katastrofen tillstånd för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

katastrofnarkoman Thomas Östros

klandra kritisera

klimathot klimatförändring

klokskaper riksdagsledamöter

knuffa ut folk från sjukförsäkringen låta människor bli utförsäkrade

knäa lida (under den vikande konjunkturen)

koka soppa på en spik bolagisera Banverket Produktion

koka soppa på en spik använda felaktig argumentation

kommer som en blixt från klarblå himmel kommer oväntade

Kommunerna vädjar om att få hjälp Kommunerna redovisar underskott i sina finanser

konfiskation höjd skatt

konfiskationsskatten förmögenhetsskatten

kortslutning i det finansiella systemet finanskris

kosmetika små obetydliga frågor

kosmetika (utan värde) små obetydliga frågor

krama kärnkraften stödja kärnkraften

krisscenarier av oanade slag följder av tillstånd för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

kulturpolitisk skandal av stora mått Unga Klara görs inte till en nationell scen för barn- och ungdomsteater

kärnkraftstalibaner anhängare av kärnkraft

kärntrupperna för Moderaterna rika anhängare av Moderaterna

kärnväljartrupper kärnväljargrupper

köra fullständigt i diket misslyckas

köra huvudet i väggen ständigt prata om ett försök att göra någonting men inte göra det

köra över hela domstolsprocessen genomföra inköp av försvarsfordon trots

domstolsbeslut

L

lekman riksdagsledamot

lekmän politiker

lekstuga på järnvägen privatisering av järnvägen

luckra upp (denna verksamhet) konkurrensutsätta (statliga distriktveterinärer)

långa litanian (den) tal av Eva-Lena Jansson (s) och Kent Persson (v)

låsa in i sjukskrivning sjukskriva

låsas in av tidigare val inte få möjlighet till ny utbildning

lägga in en stupstock skaffa ett hinder

M

mackdöden nedläggning av bensinstationer (i glesbebyggda områden)

man kan ersätta de dyra förvaltarna med fyra apor man behöver inga förvaltare för AP-fonderna

Massarbetslösheten spred sig som en löpeld och många människor hamnade i kaos och ekonomiskt trångmål. Arbetslösheten ökade kraftigt och många människor fick ekonomiska svårigheter.

mission impossible uppgift att genomföra regelförenklingar för företag

misslyckande arbetspolitik av socialdemokrater

misslyckande lång hantering av ärenden i Försäkringskassan

misstro privatprakticerande veterinärerna kritisera konkurrensutsättning av statliga distriktveterinärer

misstro privatprakticerande veterinärerna kritisera konkurrensutsättning av statliga distriktveterinärer

modern flyttlasspolitik borgerliga regeringens arbetspolitik

modernt slaveri utnyttjande av kvinnor som prostituerade

Musen som röt och sade pip Vänsterpartiet som lade fram bara en obetydande förändring till regeringens betänkande

måla upp de mörka tonerna varna för negativa följder av tjänstedirektivet

måla väldigt svarta färger varna för negativa följder av tjänstedirektivet

Människor kastas ut i arbetslöshet Människor blir arbetslösa

mässa säga

mörka kritisera

mörka moln ställning av oppositionen om tillstånd för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

N

nacka gåsen höja skatter

nattsvart pessimism oppositionens ställning till möjlighet för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

nedmontera (försvarsindustrin) försvaga

Ni försöker dikta ihop spöken mitt på ljusan dag. Det finns ingen grund för att bekymra sig över den här frågan.

Nu har du en svart tunga, Beatrice Ask, om du sträcker ut den. Du ljuger.

nullitet oppositionens motion som gäller lag om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen

något som är så hittat i en gränd oppositionens motion som gäller lag om erkännande och verkställighet av bötesstraff inom Europeiska unionen

nöta på statsråden göra upprepade interpellationer till samma tema

O

ockupera (Afghanistan) införa militära i Afghanistan

olyckan vin av valet av rödgröna

omskiftning fördröjning av ratificering av Europarådets konvention mot människohandel

omöjligheternas återvändsgränd Sverige under borgarna

otrygghetschock borgerliga regeringens politik

P

pamfletter budgetskrivningar och andra regeringens dokument

paradis land med låga skatter

parentes i Sveriges energipolitiska historia kärnkraft

personalen på förskolan går på knäna det blir mindre personal på förskolan

pipmodelen förslag att skjuta fram införande av trängselskatten för miljöbilar

piska jobbskatteavdraget

piska upp (oro) förorsaka större oro

piska upp (stämning) göra stämning oroligare

piskor och morötter ekonomiska styrmedel

plöja ned (miljoner) använda

plöja ned (miljontals kronor) använda

Politiken knuffade ut 500000 människor ur försäkringen. 500000 människor lämnade försäkringen på grunden av regeringens politik.

politisk aktivism politiska åtgärder

politisk nedprioritering fördröjning av ratificering av Europarådets konvention mot människohandel

politiska klåfingrigheter statlig reglering

poppa upp dyka upp

pressa ned minska

pressa ned (lönerna) minska

pressas in och bort i en mörk vrå (om förnybar energi och energieffektiviseringar) fördrängas, inte vara aktuell mer

profeternas profet bland alla nyliberaler Alan Greenspan

proppen i systemet kreditkrisen

pruta ned minska, sänka (målet)

pumpa in (bistånd) dela ut

pytsa ut ge ut

påföra skam och skuld på dem som är arbetslösa låta människor vara deltidsarbetslösa

R

raljera över 1) förstöra 2) kritisera

ramla ur Försäkringskassans system bli utförsäkrade

rasa i höjden (taxeringsvärden) stiga snabbt och kraftigt

rasa in (varslen) börja

rasera försäkringssystem reformera försäkringssystem

rasera hela landets infrastruktur inte utveckla landets infrastruktur lagom aktivt

regering som misslyckades totalt regering som misslyckades att minska byråkrati

regeringen slösade bort de första åren i klimatarbetet regeringen gjorde inte mycket de första åren i klimatarbetet

regeringens handfallenhet det att regeringen inte vidtar några aktiva åtgärder

regeringsplattform valplattform

rejäl ekonomisk härdsmälta djup ekonomikris

ren pensionärsskatt återinförd förmögenhetsskatt

ren populism förslag av socialdemokraterna att återinföra förmögenhetsskatten

rena Bullerbyn förklaring av Tobias Billström om hur det går med avvisningar till failed states

rena julaftonen för de kriminella organisationerna ingen lagring av trafikdata

renodlad pensionärsskatt förmögenhetsskatten

rensa upp (efter den dåvarande borgerliga regeringen) förbättra läget

reservarbetskraft kvinnor

riktig ekonomisk härdsmälta djup ekonomikris

riskera få kunna få

riva ned inte hålla sig vid

riva upp förändra

rivstart start med att minska avslag till naturskyddet

rundningsmärke Stefan Attefall (kd)

rundningsmärket i alliansen Kristdemokraterna

rusa i höjden höjas

rödgröna kartellen (den) Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet

S

sabba a-kassan reformera a-kassan

sabba trygghetssystemen reformera trygghetssystemen

samlar damm (förslag) inte tas upp

semesterparadis semesterort

Sent ska syndaren vakna. Karl B Hamilton behöver tid för att få socialdemokratiska åsikter.

servicebluff serviceåtagande av Försäkringskassan

skatt på lyckosamma småföretagare återinförd förmögenhetsskatt

skattechock skattehöjning

skatteparadis land med låga skatter

skatteparadis Sverige

skatteparadis för kapitalister Sverige

skatteparadisprojektet projekt att ingå avtal med länder med låga skatter om informationsutbyte

skippa snicksnacket svar konkret på frågan

skrota alltihop tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

skräckpropaganda (om de krossade fackföreningarna) kritik av regeringen

skräckproposition från en inbillad tokhögerregering borgerlig proposition om bolagisering av Banverkets Produktion

skröna pensionen är uppskjuten lön

skyffla (över kostnader från staten till kommunen) lägga på

slakta barnomsorgen göra förskolegrupper större

slakta komvux med en tredjedel förkorta komvux med en tredjedel

slavhandel för sexuella ändamål handel med prostituerade

slingra sig undan ge inget konkret svar

slumrande partiombudsman från Göteborg Lars Johansson (s)

slussas in i långtidssjukskrivningar och förtidspensioneringar bli långtidssjukskrivna och förtidspensionerade

slå i folk det övertyga folk

slå igenom i ekonomin (om kris) drabba

slå mot drabba, påverka

slå på arbetslösheten drabba arbetslösheten

slå på sysselsättningen drabba sysselsättningen

slå sönder (distriktsveterinärorganisation) konkurrensutsätta

slå sönder a-kassan låta människor bli utförsäkrade

slå sönder arbetslöshetsförsäkringen höja avgifter till arbetsförsäkringen

slå sönder en väl fungerande verksamhet (om apotek) privatisera

slå sönder infrastruktur bolagisera Banverket Produktion

slå sönder svensk bilprovning tillåta privata företag att genomföra bilprovning

slå till (med hela 1000 kronor i högre skatt) lägga till

slå till (om lågkonjunktur och finanskris) börja

slå undan benen visa att man inte har rätt

slås ut få inget jobb

slås ut från arbetsmarknaden bli arbetslösa

slänga sig med ciffror nämna många ciffror i sitt tal

slängas i sjön (pengar) inte användas

slösa använda (skattepengar)

slösa bort klimatfrågan på partipolitiskt käbbel inte uppmärksamma klimatfrågan tillräckligt

smutskastning upprepade oppositionens interpellationer som gäller samma tema

smygprivatisera bolagisera

smygsocialist Karl B Hamilton (Folkpartiet)

små stegens tyranni små steg (först bolagisera sedan privatisera)

smällen försämring i trygghetssystemen

socialbidragslinjen arbetslinjen

socialdemokratisk avfolkningspolitik socialdemokratisk regionalpolitik

socialdemokratiska bidragspolitiken (den) den socialdemokratiska politiken

socialdemokratiska nedmonteringen av arbetslinjen (den) skattehöjningar

socialdemokratisk propaganda borgarnas orättvis politik

socialdemokratiska skrivbordsprodukter regelförenlkingar för företag

socialdemokratiska vänsterkartellen socialdemokrater

socialdemokratiskt kartellstyre socialdemokratiskt styre

sopspioner poliser som kontrollerar att man sorterar sopor på ett rätt sätt

sortera ut människor från sjukförsäkringen försvåra möjlighet att få sjukförsäkringen

sossekongressen Socialdemokraternas kongress

späda på arbetslösheten säga upp personal

sparka ut (från jobbet) avskeda

spela jojo med Försäkringskassans budget utdela tillfälliga anslag för underfinansierade Försäkringskassans budget

spränga 10-procentsvallen (om arbetslösheten) bli mer än 10 procent

stora fuskare föräldrar

stora problemet (det) föräldrar

stort svart mörker som skulle lägga sig över hela Sverige möjlighet för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

statlig egendom reas ut statlig egendom privatiseras för lågt pris

stelbent bostadssystem oflexibelt bostadssystem

stjälpa den svenska modellen tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon ansvarig person där

stoppa det extra barnbidraget i madrassen spara barnbidraget

stora övergreppet kontrolluppgiftsskyldigheten

straffa människor höja avgifter till arbetsförsäkringen

straffa sjuka människor höja avgifter till sjukförsäkringen och sänka ersättningen

straffbeskatta höja skatter

straffbeskatta höja skatter

straffbeskatta (arbete) höja skatter (på arbetsinkomsttagare)

straffbeskatta (låginkomsttagare) tvinga betala högre skatter

straffbeskatta (sjuka och arbetslösa) höja avgifter till sjuk- och

arbetsförsäkringen

straffbeskattas få betala högre skatter

straffbeskattning högre skatter

strukturomvandlingen stenhårt slår mot enskilda orter och enskilda individer det uppstår arbetslöshet på grund av strukturomvandlingen

struntsiffror RUTs siffror

stå handfallen agera inte lagom aktivt (om regering)

stå med mössan i handen hyra bostad ur andra hand

stånga huvudet mot väggen ständigt prata om ett försök att göra någonting men inte göra det

städa förbättra läget

städa bygga upp bredbandnätet

städa bordet efter socialdemokraterna förbättra läget

städa efter bygga upp bredbandnätet

städa upp göra ordning

städa upp (inom polisen … efter företredarna) göra ordning

suga ihop med en dammsugare samla in (pengar)

svartmålningen av den svenska modellen oppositionens kritik av regeringen

sveket mot Afghanistan ovilja att ändra strategin i insatsen i Afghanistan

svepande formuleringar replik av Gunnar Andrén (fp)

svepas bort försvinna

Sverige har haltat. Sverige har inga kompetenta veterinärer kvar i glesbygden.

Sverige i dag är i krig Sverige deltar i ISAF insatsen i Afghanistan

svika (jämställdheten) inte kämpa för

svika de civila lämna Afghanistan

såga studentinflytande minska studentinflytande

sätta (Sverige) i skamvrån kritisera

T

tassa runt juridiken med lätta steg undvika direkt svar

tickande hot miljöförorening

tokavreglering avreglering

Tomma tunnor skramlar mest Gunnar Andrén pratar mycket, men med lite innehåll

trissa upp höja (priser)

trojkaförslagen förslag av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet

trojkan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet

trycka på larmknappen komma in i en kris (om byggbranschen)

träta om diskutera

tsunami finanskris

tumma på (asylrätten) begränsa

tung och onödig byråkrati svenska kollektivavtal

U

undanröja den svenska arbetsmarknadsmodellen tillåta för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

under av hyckleri oppositionens interpellationer om uranbrytning

underminera de offentliga finanserna minska offentliga inkomster (genom skattesänkningar)

underminera statsfinanserna minska offentliga inkomster (genom skattesänkningar)

uppgifter om kreti och pleti obetydande uppgifter

uppifrån-och-ned-perspektiv ställning av vänsterriktade partier till naturvårdspolitiken

uppifrånperspektiv ställning av vänsterriktade partier till naturvårdspolitiken

utförsäkringsreform reform av försäkringssystemet

utförsäljning privatisering

utförsäljning (av Vattenfall) privatisering

utgiftsexplosioner utgiftshöjningar

V

vakuum möjlighet för utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

valfläsk engångsbelopp till kommuner år 2010

vansinnigt påstående påstående av Bengt-Anders Johannson om att man kan misstro Jordbruksverket

vargavinter kris

veritabelt jobbfiasko på integrationsområde resultat av borgarnas politik

Vi vill backa tillbaka och inte vara med om det här längre. Vi vill inte tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där.

vifta med ciffror anföra bara de ciffror som bekräftar egen ställning

vifta med statistik lägga fram statistiska uppgifter

viftas bort underskattas

vind blåser i ryggen högkonjunktur

vår tids slavhandel 1) prostitution 2) trafficking

vädja be

vädja om be om

vädja till vända sig till

vältra över (pengar) dela ut

vältra över (på långinkomsttagare) lägga på

vända ryggen åt Afghanistans befolkning dra tillbaka trupper från Afghanistan

vänsterkartellen opposition

vänsteroppositionens nya kelgris finanspolitiska rådet

vänstertrojkan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet

världen körde fram till en avgrund världen kom in i en kris

Ä

äventyra den svenska modellen och arbetsrätten tillåta utländska företag att arbeta i Sverige utan att ha någon representant där

äventyra Sipris fortsatta verksamhet minska Sipris finansiering

Ö

öda använda (skattepengar)

öppna för svagare länkar konkurrensutsätta statliga distriktveterinärer

övervältra (kostnader på kommunerna) lägga på

ДОДАТОК Е
КІЛЬКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕВФЕМІЇ ТА ДИСФЕМІЇ В ПАРЛАМЕНТСЬКІЙ КОМУНІКАЦІЇ ФРН І ШВЕЦІЇ

Таблиця Е.1

Тематично-змістові групи евфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

№	Тематично-змістова група	Кількість евфемізмів у парламентській комунікації ФРН	Кількість евфемізмів у парламентській комунікації Швеції
1	Політичні евфемізми	105	45
2	Евфемізми в економічній та фінансовій сфері	44	60
3	Евфемізми в соціальній сфері	34	37
4	Евфемізми в екологічній сфері	43	3
5	Евфемізми у військовій сфері	22	1
6	Евфемізми політичної коректності	143	255
6.1	Позначення людей похилого віку	19	61
6.2	Позначення біженців	16	17
6.3	Позначення осіб з фізичними вадами	12	22
6.4	Позначення зі сфери допомоги бідним країнам	95	154
6.5	Інші евфемізми політичної	1	1

	коректності		
7	Позначення в’язниць та ув’язнених	0	53
8	Інші евфемізми	30	36
Всього		421	490

Таблиця Е.2

Тематично-змістові групи дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

№	Тематично-змістова група	Кількість дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН	Кількість дисфемізмів у парламентській комунікації Швеції
1	Політичні дисфемізми	611	304
1.1	Позначення суб’єктів політичної діяльності	167	68
1.2	Позначення продуктів та результатів політичної діяльності	142	89
1.3	Позначення політики влади загалом або в окремих галузях	119	36
1.4	Позначення промов політичних опонентів	75	47
1.5	Інші політичні дисфемізми	108	64
2	Дисфемізми в економічній та фінансовій сфері	138	198

3	Дисфемізми в соціальній сфері	47	129
4	Дисфемізми в екологічній сфері	44	29
5	Дисфемізми у військовій сфері	12	5
6	Інші дисфемізми	16	71
Всього		868	736

Таблиця Е.3

Використання евфемізмів та дисфемізмів представниками різних політичних сил у парламентській комунікації ФРН (16. Legislaturperiode)

№	Політична партія / уряд	Кількість евфемізмів	Кількість дисфемізмів	Співвідношенні кількості евфемізмів до кількості дисфемізмів
1	Уряд	34	17	2
2	Правляча коаліція	114	103	1,1
2.1	CDU/CSU	54	21	2,57
2.2	SPD	60	82	0,73
3	Опозиція	67	336	0,2
3.1	FDP	23	119	0,19
3.2	Bündnis 90 / Die Grünen	12	83	0,14
3.3	Die Linke	32	134	0,24
Всього		215	456	0,47

Таблиця Е.4

Використання евфемізмів та дисфемізмів представниками різних політичних сил у парламентській комунікації ФРН (17. Legislaturperiode)

№	Політична партія / уряд	Кількість евфемізмів	Кількість дисфемізмів	Співвідношення кількості евфемізмів до кількості дисфемізмів
1	Уряд	35	18	1,94
2	Правляча коаліція	65	87	0,75
2.1	CDU/CSU	48	49	0,98
2.2	FDP	17	38	0,45
3	Опозиція	98	305	0,32
3.1	SPD	52	165	0,32
3.2	Bündnis 90 / Die Grünen	22	76	0,29
3.3	Die Linke	24	64	0,38
4	Інші учасники комунікації	8	2	4
Всього		206	412	0,5

Таблиця Е.5

Використання евфемізмів та дисфемізмів представниками різних політичних сил у парламентській комунікації Швеції

№	Політична партія / уряд	Кількість евфемізмів	Кількість дисфемізмів	Співвідношення кількості евфемізмів до кількості дисфемізмів
1	Уряд	112	89	1,26
2	Правляча коаліція	139	212	0,66
2.1	Поміркована партія (moderaterna)	59	70	0,84
2.2	Партія центру (centerpartiet)	29	46	0,63
2.3	Народна партія (folkpartiet)	26	54	0,48
2.4	Християнсько-демократична партія (kristdemokraterna)	25	42	0,6
3	Опозиція	236	435	0,54
3.1	Соціал-демократична партія (socialdemokraterna)	106	297	0,36
3.2	Ліва партія (vänsterpartiet)	71	74	0,96
3.3	Партія зелених (miljöpartiet)	59	64	0,92

4	Інші учасники комунікації	3	0	–
Всього		490	736	0,67

Таблиця Е.6

Засоби утворення евфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

№	Мовний засіб	Кількість евфемізмів у парламентській комунікації ФРН	Кількість евфемізмів у парламентській комунікації Швеції
1	Суфікс -er (шв. -re) (прикметники вищого ступеня порівняння)	34	121
2	Метафоризація	78	43
3	Генералізація значення	65	176

Таблиця Е.7

Засоби утворення дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

№	Мовний засіб	Кількість дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН	Кількість дисфемізмів у парламентській комунікації Швеції
1	Звукова аналогія	7	4
2	Афікси	45	0
2.1	Суфікс –ei	32	–
2.2	Префікс ge- + суфікс –sel	5	–
2.3	Суфікс –it is	1	–
2.4	Префікс un- + прикметник	7	–
3	Табуйована лексика	15	7
4	Метафоризація	354	342
4.1	Метафори з позначеннями погодніх явищ	45	52
4.2	Метафори з позначеннями тварин	54	12
4.3	Метафори руху	65	76
4.4	Метафори з позначеннями хвороб	24	3
4.5	Інші метафоричні образи	166	199

Таблиця Е.8

Синтаксична структура евфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

№	Тип синтаксичної структури	Кількість евфемізмів у парламентській комунікації ФРН	Кількість евфемізмів у парламентській комунікації Швеції
1	Окрема лексема	109	236
2	Складне слово	190	128
2.1	Складне слово з двох компонентів	141	124
2.2	Складне слово з трьох компонентів	48	4
2.3	Складне слово з чотирьох компонентів	1	0
3	Словосполучення	117	92
3.1	Прикметник + іменник	65	64
3.2	Іменник у називному відмінку + іменник у родовому відмінку	15	6
3.3	Іменник у називному відмінку + іменник з прийменником	34	22
3.3.1	mit (med)	16	14
3.3.2	für (för)	5	3
3.3.3	zu (till)	4	2
3.3.4	in (i)	4	2
3.3.5	von (av)	5	1

3.4	Інші типи словосполучень	3	9
4	Евфемістичні речення	5	34
Всього	–	421	490

Таблиця Е.9

Синтаксична структура дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН та Швеції

№	Тип синтаксичної структури	Кількість дисфемізмів у парламентській комунікації ФРН	Кількість дисфемізмів у парламентській комунікації Швеції
1	Окрема лексема	273	343
2	Складне слово	238	170
2.1	Складне слово з двох компонентів	215	163
2.2	Складне слово з трьох компонентів	19	6
2.3	Складне слово з чотирьох і більше компонентів	4	1
3	Словосполучення	239	141
3.1	Прикметник + іменник	102	89
3.2	Іменник у називному відмінку + іменник у родовому відмінку	68	25
3.3	Іменник у називному відмінку + іменник з прийменником	69	27
3.3.1	von (av)	12	5

3.3.2	für (för)	14	7
3.3.3	auf (på)	8	3
3.3.4	in (i)	19	7
3.3.5	aus (från)	2	2
3.3.6	Vor	2	–
3.3.7	Mot	–	2
3.3.8	Mit	3	–
3.3.9	Ohne	3	–
3.3.10	Unter	2	–
3.3.11	Zu	1	–
3.3.12	Zwischen	1	–
3.3.11	An	1	–
3.3.12	Statt	1	–
3.3.13	Om	–	1
3.4	Інші типи словосполучень	18	1
4	Дисфемістичні речення	112	167
5	Дисфемістичні надфразові єдності	6	4
Всього	–	868	736

ДОДАТОК Ж

АДРЕСАНТНО-АДРЕСАТНА КОНФІГУРАЦІЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОЇ КОМУНІКАЦІЇ

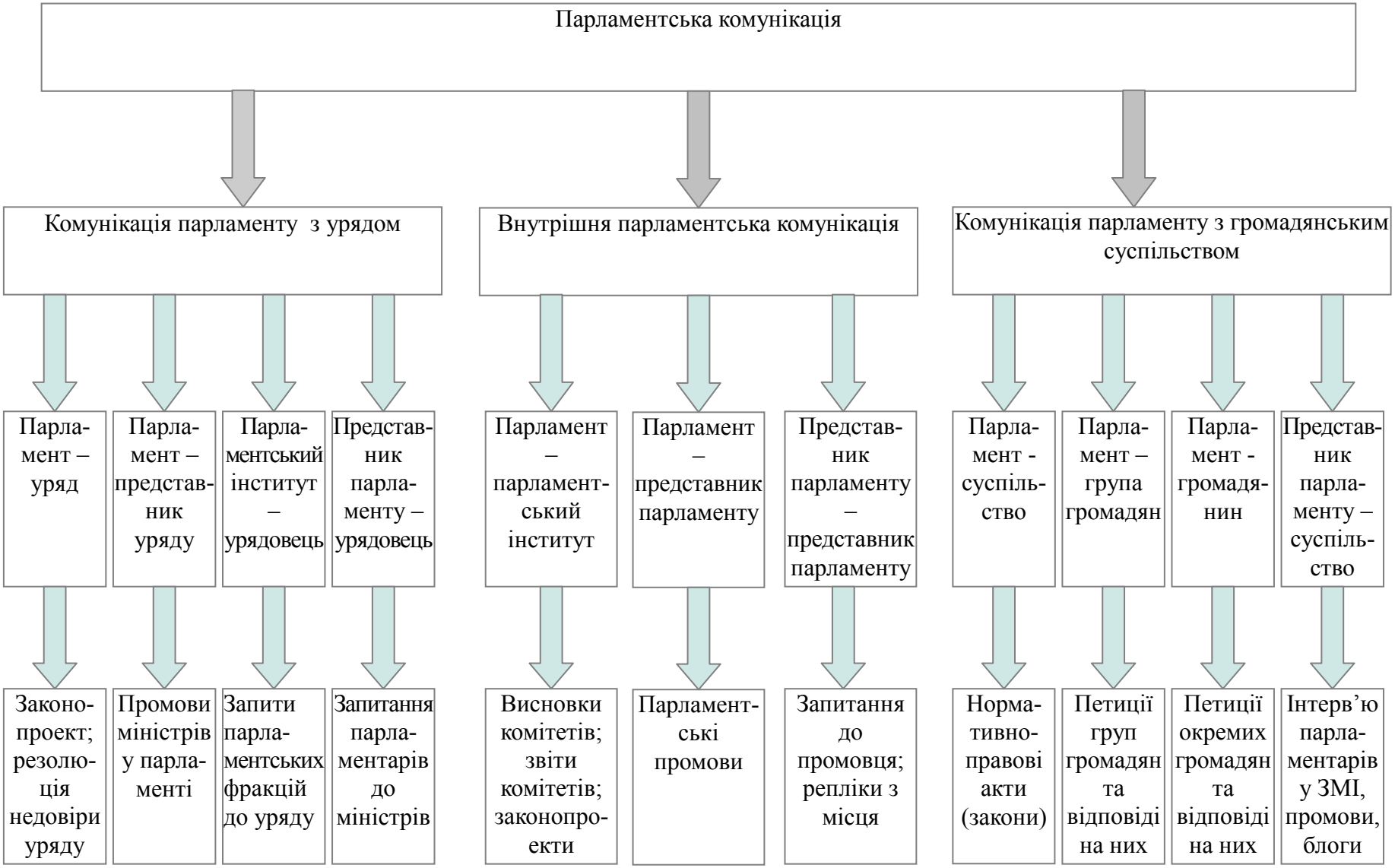

ДОДАТОК З

ТИПОЛОГІЯ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ТЕКСТІВ